

‘TRINITY’ NGE ‘UNITY’?

By

Pastor P L Biakchawna

‘Trinity’ Nge ‘Unity’?

First Edition 2011—3,000 Copies

Copyright reserved by the Publisher

Printed at
Offset Art Printers
73, Elliot Road
Kolkata—700 016

Published by
Mizo Conference of Seventh-day Adventists
PO Box—097, Aizawl, Mizoram
India—796 001

Thuhmahruai

Kristiante zîngah hian, Pathian pakhat tih chungchângah Ngaihdân inang lo tak mai chi hnih a awm a. Pakhat chu, “Pathian pakhatah mi nung pathum: Pa leh, Fapa leh, Thlarau Thianghlim an awm tih rinna a ni a, chu chu ‘Trinity’ tiin sawi a ni. Pakhat zâwk chu, “Pathian pakhat Pa chu a awm a, chu chu Pâ hunah Pa angin, Fapa hunah Fapa angin, Thlarau Thianghlim hunah Thlarau Thianghlim angin a chang kual mai a ni, amah Pa vek kha a ni” tih rinna a ni a, chu chu ‘Unity’ tiin sawi a ni. Mizoram-ah pawh mi thenkhatin an lo tuipui ve a, a tîr lamah chuan Pa pawl tiin koh an ni nghê nghê a ni.

He thurin inang lo avang hian Kristiante zîngah in hmuhmawhna leh in ui leh arna hial te pawh a lo awm tawh thîn a, a la awm reng bawk a, a la awm zêl dâwn ni pawhin a lang. Mi tam takte rilru a tihbuai avangin mi tinin thutak leh thu dik an hriat theihna tura fiah taka târlan hi a tûl hlê a ni. Chumi atâna tângkai tak tur, “Trinity nge Unity?” tih bu hetiang chhut chhuah theiha Pastor PL Biakchhawna’n a lo ziak chhuak hi a lâwmawm hlê a ni.

He lehkhabu-ah hian, mihring irâwma chhuak ngaihdân pakhat mah tel lo, Bible leh Bible aţang chauhvîn Pathian pakhat chungchâng Bible zirtîrna dik tak chu fiah takin târlan a ni a. A bu tâwp lamah hian Unity ringhote tângfung dik lo paihthlâkna leh, zawhna chi hrang hrang Bible aţanga chhâna kim chang tak a awm bawk a. Thu tak hriat tuma tih takzeta chhiartu leh ngaithlatute tân chuan fiahna tham a ni. A thu ziak dânte hi mi mawl ber tân pawh hriat thiam a awlin a fiah êm êm a ni.

Ngun tak leh uluk taka endik a nih hnuin, Mizo Conference of Seventh day Adventist kohhran Publication Board chuan, “Engang Pathian nge kan biak: Trinity nge Unity?” tih bu hi Kristian tinten fiah taka kan lo hriat phah theihna a nih ngei ringin, he lehkhabu hi, a thawh khatna atan copy 3000 chauh a han chhu phawt a, a tûl dân azirin chhut nawn leh hun te pawh la awm turah ngai ila. A chhiartu leh ngaithlatu zawng zawngten, Pathian pakhat tih chungchângah Bible zirtîrna dik tak in lo hriat chhuah ngei kan beisei a ni. Pathianin thutak hriat thiamna pe vek che u rawh se, Amen.

Chhuahtâte

A Chhûnga Thu Awmte

<i>Thupui</i>	<i>Phêk</i>
1. Thu Kamkêuna	9
2. Pathian Pakhata Minung Pathum Awm Hi Bible Zirtîrna A Ni	18
A. Thuthlung Thar Zirtîrna Aţangin	
B. Pathian Pakhat Bible Sawi Dân	
3. Pathian Pakhat Awmzia Ƨawng Bul Lam AƧangin . . .	26
4. Pâ leh Fapa leh Thlarau Thianghlîm: Minung Hran Vek Mahse Pukhat Ni Si	31
A. Pa Chu Mi Nung A Ni	
B. Fapa (Isua) Pawh Mi Nung A Ni	
C. Thlarau Thianghlim Pawh Mi Nung A Ni	
5. Pathianna (Divinity) Nei Vek An Ni	33
Pa chu Pathian a ni	
Thlarau Thianghlim chu Pathian a ni	
Isua Krista chu Pathian a ni	
<i>Isuâ Nihna Hrang Hrangte</i>	35
Isua Mihring Fapa	
Isua chu Pathian Fapa a ni	
Isua chu Yahweh a ni	
Isua chu Engkim Siamtu a ni	
Isua chu danglam ngai lo, pângngai reng a ni	
Isuan sualte a ngaidam thei	
Isua chu Chibaibûk (Worship) tlâk a ni	
Isua chu Ƨawngtaina dawngtu leh chhângtu a ni	
Isuan Pa ang bawka Amah ring tûrin min ngiat	
Isua chu Pâ tirha lo kal a ni	
A Tîrtu leh a tîrh An awm hrang	
6. A bul ber, (The beginning) tih awmzia	46
Piang Hmasa Ber (First Born) Awmzia	

‘Fapa Mal Neihchhun’ Awmzia	
7. “Vawiinah Ka Hring Che”	50
“Vawiinah Ka Hring Che”	
Thuthlung Thar-a a hmanna leh a awmziate	
8. Pâ, Fapa leh Thlarau Thianghlim: Siamtu Pathian an ni Theuh	53
Pa Pathian chu engkim Siamtu a ni	
Fapa (Isua) hi Siamtu a ni	
Thlarau Thianghlim hi Siamtu a ni	
9. Pa, Fapa leh Thlarau Thianghlím—Chatuan Mî Vek	59
Pa Pathian chu chatuan mi a ni	
Thlarau Thianghlim pawh chatuan mî a ni	
Fapa (Isua) pawh chatuan mi a ni	
10. Pâ Huna Thlarau Thianghlím Lanna.....	65
11. Pâ Huna Fapa Lanna	68
12. Thuthlung Hlui Hunah Isua Hi Vântirhkoh Angin A Inlâr Thîn	72
13. ‘Fapa Hun’-ah Pâ leh Thlarau Thianghlím	77
Kross-a khenbeh a nih lain Pathian Isua khân	
Pa Pathian a ko	
Fapa Hun’ An Tihah Pawh Thlarau Thianghlimin	
An Lo Khat Tawh	
14. Thlarau Thianghlím Hunah Pâ leh Fapa	81
Penticost hnuah pawh Isua chu Thlarau Thianghlimah	
a la chang chuang lo	
15. Pâ, Fapa leh Thlarau Thianghlím Pumkhat An Ni .	86
Pumkhat Awmzia Bible Sawi Dân	
Isua Chu Pâ Pathian Anpui A Ni	
Isua Hmû Chu Pâ Hmû An Ni	
16. Lal Isua Ngêiin Pâ leh Fapa A Hrana Awm An Nih Dân leh Pumkhat An Nihzia A Sawi Dân	91
17. Thuthlúng Thar Huna Ringtûten Pathian An Lo Hriat Dân	

Tirhkoh Paula Sawi Dân.	96
Tirhkoh Jakoba Sawi Dân	
Tirhkoh Petera Sawi Dân	
Tirhkoh Johana Sawi Dân	
Juda Sawi Dân	
Isua Kristâ Thupuan Chhuah Sawi Dân	
18. Pathian Pakhat Chungchânga Zawhna leh Chhânate	
.....	114
1. Isua leh Pâ hi thumun an ni em?	
2. ‘Chatuan Pâ’ a nihna chungchâng?	
3. Pâ leh Fapa ‘pumkhat’ an nihna chungchâng?	
4. Isua hi Pathian-a chang kual thîn a ni em?	
‘Bân phar’ leh ‘Kut phar’ Sawifiahna	127
5. Isua lo hi Pathian dang an awm em ni?	
6. Isua kha ‘Hmasaber leh Hnuhngber’ a ni lo’ m ni?	
7. Kros-ah Isuâ mihrinna thîn, thi vê lo a Pathianna a	
âu em?	
A mihrinna chauh ni lo a Pathianna pawh a thî tih	
Bible sawi dân	142
8. Pathianin Amâ anpuia mihring A siam kha Pathian	
pakhat chauh awm thu sawina a ni em?	
9. Pathianin dinglam Isua thî tih hi thîl ni thei em ni?	
Pathian Dinglam Sawifiahna	151
Pathian Dinglam Awmziate	152
10. Isua kha Thuthlung Hluia Pâ anga inlâr thîn kha a	
ni lo maw?	
11. Thufinga ‘Finna’ hi Isua ni lo thil dang sawina a ni	
lo maw?	
12. Isuâ bapisma channa ‘A lan anga ngaihtuah loh tûr’	
a ni lo maw?	
13. Isua’n ‘Ka Pâ, ka Pa,’ a tih kha mihring a án theih	
nân mai a ni lo maw?	
14. Isuan Amah leh amah kha ‘Ka Pâ’ a inti a ni mai lo	
maw?	

15. Isua kha Amah leh amah a ‘intîr’ a ni lo maw?
16. Isua kha Mahnî leh mahnî ‘inkaitho’ a ni lo maw?
17. Pa, Fapa leh Thlarau Thianghlím hi Isuâ nihna mai a ni lo maw?
     Pathian Hming leh A Awmzia Sawifiahna 178
18. Pâ, Fapa, Thlarau Thianghlím’ hi hmíng ni lovin nihna mai a ni lo maw?
19. Pâ leh Fapa-te hi an intluk chiah lo a ni lo maw?
20. Pathian pakhat ni lovin, Pathian pathum in nei a ni lo maw?
21. Isuâ hminga baptisma chan hi a tâwk mai lo’ m ni?
     Hmingin’ tih leh ‘Hming-ah’ tih awmzia 193
     A hming lam rîk kher loh chu 195

BUNG 1

THU KAMKÊUNA

PATHIAN pakhata mi nung pathum awm tih chungchâng thu hi Kristiante thurin inngahna laimu ber a ni a. Pathian nihna ril lutuk; mihring finna hmanga chhui chuah fiah phâk rual loh thuril mak leh dik si, mihring tawnga sawi fiah zawh rual lohva thûk, rinna chauhva hriat fiah chi a ni a. Sawi fiah kan tum zawh poh leh a fiah lo tawlh tawlh a, kan sawi hnawk tawlh tawlh zâwk emaw tih tûr a ni a. Amaherawh chu, Pathian pakhata mi nung (person) pathum awm hi, Amah Pathianin a thu thianghlim Bible-hmanga a inpuanchhuah dân leh, zirtîrna a nih tlat si avangin, sawifiah tum loh theih loh, sawi fiah ngai chu a ni tlat lawi si a ni.

Kohhran hmasa hunah khân kum zali vêl zet chu, Pathian pakhata mi nung pathum ‘Trinity’ chungchâng hi an lo buaipui thîn a, rin dân inang lo leh, inhnialna a lo chhuah tâk si avângin, he mi thu ngaihtuaha ching fel tûr hian inkhawmpui lian (Ecumenical Council) pawh tum thum lai neih a ni nghê nghê a.

Nasa taka inhnialna a awm thîn avangin kohhran inpumkhatna pawh a chhiat phah emaw tih theih tûrin a awm a. Amaherawhchu, Pathian pakhat tih chungchângah hian kohhran chuan dinhmun inngahna fel tak a neih a ngaih si avângin, ngaih thah mai chî a ni lo va. Chuvângin Bible-atângin thu dik târlan a ngai a ni.

A Teh Fung, Dârmûm khai Bible

Kan biak Pathian hi eng ang Pathian nge a nih hre turin, kan ngaihdân leh, rin dân chu tehfung atân a hman tlâk loh va. Tute ngaihdân emaw, pâwl ngaihdân leh zirtîr dân emaw miltîr tuma tehkhin thu siam chawp sepsel tê tê hmang a Pathian nihna hi lo zêldin thubâwl mai tur pawh a ni lo va. Amah Pathian ngeiin, “Chutiang Pathian chu ka ni e” tia a lo

inpuanchhuahna Bible, Thlarau Thianghlim thâwkkhuma ziak aṭang ngeia Pathian nihna dik tak chu chhui chhuah tur a ni. Bible ziak pakhat a Chiang tâwk lo kha bung dang leh châng dang dangte nêna khaikhina kan zir chuan a lo fiah uar uar ṭhîn a. Ziak pakhat hmun pakhata mi kha mahni duh lam hawi a, hrihfiâh mai lovin, bung dang leh chang danga mîte nêna a inmil nge inmil lo kan entawn kual zêl tur a ni.

“Thununna thu chungâ thununna thu chherchuan a, thununna thu chungâ thununna chherchuan a; dân chungâ dân chherchuan a, dân chungâ dân chherchuan a; hetah tlem tê, sawtah tlem tê tih hlîr a ni si a,” (*Isaia 28:10,13*). “Rorêlna fel chu a tihngîlna hruiah ka hmang ang a, felna chu dârmûmkhâiah (sahal) ka hmang ang,” (*Isaia 28:17*). “Dân Thu leh Hriattîrna Thu chu râwn tûr a ni. Chu mi thû ang zêla an sawi loh chuan an tân khua rêng rêng reng a vâ ṭhuai dâwn lo [anmahniâh êng a awm lo] a ni,” (*Isaia 8:20*) tiin Isaian a sawi a. Chuvangin, Bible ang lova lo sawi hi a hlauhawm hlê dâwn a ni. “LALPA lehkhâbuah zawng ula, chhiar rawh u: chûng zîngah chuan pakhat mah kim lo a awm lo vang a, pakhat mah kawppui nei lo a awm lo vang: ka kê ngeiin thû a pê a, Ka Thlarau ngeiin chûng chu a hruai khâwm ta hlawm si a” (*Isaia 34:16-17*) tiin LALPAN a zâwlnei hmangin min hrih bawk. Bible châng pakhat chauh la chhuak a, a dang nêna a inmil leh mil loh kan teh duh si loh chuan, zirtîrna dik leh thu tak chu kan hmuchhuak thei ngai lo vang. Chuvangin kan biak Pathian nihna dik tak leh awmdan dik tak hre turin, Bible hi tehfung ṭha ber a ni a, Bible châng pakhata fiah lo kha châng dang dang nêna khaikhin kual ila a lo inmil vek ṭhîn a ni.

Trinity Ṭawngkam Lo Pian Dân

Trinity- tih hi, Bible-chhûng thuah hian a awm hauh lo va, kum zabi pathumna tîr lam vêl khân Kohhran Pâte (Church Fathers) an tih te zînga mi lâr tak pakhat ‘Tertuliana`n’ Latin ṭawng ‘Trinitus’ tih aṭangin Trinity tih ṭawngkam hi, Pathian

pakhata mi nung pathum awm sawina ɽawngkam atân a lo chher chhuak a. Tichuan, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim Pathian pakhata sawina atân chuan, ‘Trinity’ tih chu kan lo hmang chhunzawm chho ta zêl mai a ni.

Chutichuan, Pa Pathian, Fapa Pathian leh Thlarau Thianghlim Pathian, mi nung (person) hran ɽhiau ni si, Pathian pakhata inhlâwm khâwm (pumkhat) tlat chu, Trinity kan tih chu a ni. Pathian pakhata minung pathum, Pa leh, Fapa leh Thlarau Thianghlim te chu, minung (person) hran ɽhiau ni si, mahse nihna (substance) Grik ɽawng a “Ousia” thuhmun, chatuan mi, danglam ngai lo, awm ɽan ni nei lo, lai hâwl nei lo, tâwp nei lo chatuan Pathian nihna-ah pumkhat (pakhata ni tlat bawkw si an ni.

Chuti a nih chuan, Pathian pakhata ni lovin, “Pathian pathum (Tritheism) a nih chu” han ti dâwn ila, Bible zirtîrna kalh a ni dâwn si. Bible-in Pathian pakhata a ni tiin a zirtîr tlat bawkw si a. A nih loh leh, Pathian chu pakhata, a mal (single) hun hrang hranga lan dân dang lam chi thuma in lantîr mai a ni han ti dâwn ila, Bible thu tam tak nêh a inkalh tlat bawkw si a. Chuvângin, tâwpchin nei mihring finna hian a hrefiah phâk ngai dâwn lo va, chutiang bawkin, famkim lo mihring ɽawngkam hian Pathian chungchâng hi engtikawng mahin a sawi fiah zo ngai dâwn bawkw hek lo va, Thlarau thianghlim pâwlna a ɽanga hriatthiam chî leh, a rina rin fiah chî a ni.

Trinity Thurin Pawimawhnate

Pathian pakhata mi nung (person) hran pathum an awm tih rinna hi, “Trinity thurin” kan tih chu a ni mai a. Chuvângin ‘Trinity thurin’ kan tih chuan, Pathian pakhata minung pathum awm sawina a ni tih hre thiam nghâl zêl tawh ila. Tichuan, Trinity thurin hian pawimawhna leh hlutna tam tak a nei a, chûngte chu tawi te tein lo sawi ila.

1. Trinity hi Pathian dik tak nihna danglam bik, Chatuan Pathian nihna dik tak puanchhuahna a nih avângin a pawimawh a ni. Trinity thurin aţang chauh lo chuan, Kristiante Pathian danglam chungchuan bikzia leh ropuizia hi hriat thiam theih a ni lo. Pathian nihna dik tak sawi fiah tûr leh, hre fiah tûrin Trinity thurin hi a pawimawh tak zet a ni.

2. Trinity thurin hi, Pathian hmangaihna thûkzia leh ropuizia te, Pathian mize dik tak puanchhuahna a nih avângin a pawimawh a ni. “Pathian chu hmangngaihna a ni” tiin Bible-in min hrilh a, *1Johana 4:8*, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim inpumkhatna leh inlaichînna phuar khâwmtu chu hmangaihna a ni. Pathianin mihring te min hmangaihzia puanchhuahna atân Trinity thurin hi a pawimawh a, he thurin tel lo chuan, Pathianin mihringte a hmangaihzia puanchhuah a rem tak tak lo. “Pathianin khawvêl a hmangaih êm êm a, chutichuan a fapa mal neihchhun a pe,” *Johana 3:16*; tihte hi Trinity thurin pawimawhzia tilang Chiangtu a ni. Trinity ring lo tân he Bible chângte hi a buai thlâk hlê a ni.

3. Trinity thurin hi chhandamna chungchâng (Soteriology) sawi fiahna a nih avângin a pawimawh bawk. Pathian leh mihring inkâra inremna awm tawh lo, hmêlma an nihna ata remna siam tûra Pathian Fapa mihringa a lo channa te, Pa thinur thawidam tûra kan tâna Fapa inhlanna leh thih thlenga min tuar sakna te, chu mi chanchin ţa hre thiam kan lo pianthar theihna tura Thlarau Thianghlim hnathawh hmanga siam thar kan nih leh theih dân te, hi Trinity thurin tel lo chuan sawi a rem lo va, hriat thiam theih pawh a ni lo. Trinity awm lo chuan, mihringte chhandamna kawng hi buatsaih theih a ni hek lo. Chuvangin, Trinity chhandamna kan chan theih nân a pawimawh a, suala kan tlûk châng pawh a, ngaihdamna kan chan leh theihna tûra Isuan Pa hmaa min lo sawi pui dân te, Thlarau Thianghlimin rûm sawi hleih theih lohva min lo sawi

pui dân te leh, chhandamna thu rilzia leh ropuizia hriat thiam theihna atân te, a pawimawh a ni.

4. Trinity hi Bible- zirtîrna laimu, Pathian thu zawng zawng to bul leh khaikhâwmna, Bible thurin laimu a nih avângin a pawimawh a ni. Bible hi Pathian Thlarau Thianghlim thâwkkhuma zia a ni tih leh, rinna leh thiltih teh fung dik lo thei lo a ni tih pawmtu tân chuan, Trinity thurin hi pawm loh theih a ni lo. Amah Pathian Fapa, mihringa lo chang ngeiin, khawvela a awm laiin he Trinity thurin hi a rawn zirtîr ber a nih avângin kan hre fiah thiam emaw, hrefiah thiam lo emaw, kan pawm ngei ngei a ngai a ni. Mihring tuten emaw an phuahchawp mai a ni lo va, Amah Pathian Fapa Isua ngeiin a rawn zirtîr a nih tlat vângin lo pawm mai leh lo âwih mai hi kan tih tûr a ni.

“Chuvang chuan a ni, hêng thil pawh hi ka tuar ni; nimahsela ka zak lo ve; ka rina chu ka hria, a hnena ka kawltîr chu, chumi ni atan chuan a vawng him thei tih dik takin ka hre baw a” (*2 Timothea 1:12*). He thu hi mi thenkhatten chângthlanin Pathian chu hrechiang leh sawifiah thei niin an inngai a, amaherawhchu sawifiah theia an inngaih zawhpoh leh an sawi buai zo vek a, a fiah lo tulh tulh zâwk thîn. *Joba 11:7*-ah chuan, Pathian chu i zawng chhuak zo vem ni? Engkimtithia chu i hmu kim thei em ni?” tiin chona min lo siam daih tawh. Pathian chungchâng hi keini tawpchinnei mihring finna tawite hian engtikawng mahin a sawi fiah phâk lo a ni. Chutichung chuan, mihringte hriat phâk tâwk tûr a Bible-in min lo hrih chin erawh chu khûn tak leh, zah taka tawngtai chungin, rilrua nger lam leh âwn lam nei miah lovin i han zir ho dân teh ang le.

Thuthlung Hlui hun chhông zawng khân, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim, Pathian pakhat chauh a awm tih rinna hi engmah buaina awm lovin tuangtlan takin an ring mai a.

Trinity nge Unity tih lam kha an rilruah a la lang phâk lo hrim hrim a, Pathian a inpuanchhuahna ang ang kha îhê lovin an pawmin an ring mai a ni. Lal Isua Krista tisiaa a lo chan hnuah pawh Thuthlung Thar kohhrante khân Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim, Pathian pakhat tih hi tluangtlan takin an ring tawp mai a. Farisai thenkhat leh zirtîrte zînga mi thenkhatten Isua thusawi an hrethiam lo tih mai loh chu engmah buaina an nei êm êm hran lo. “A nih leh, nangnin tunge a ni mi tih?” tia Isuan zawhna a pèk pawh khân, “Krista, Pathian nung Fapa chu i ni,” tiin Petera-te khân an chhâng thei a ni. Tin, Isuan a hnênah, “Simon Bar-Jona, i eng a thâwl e; tisa leh thisenin a hriattîr che a ni si lo va, ka Pa vâna miin a hriattîr zâwk che a ni,” tiin Pathian hriattîrna avang ngeia hria an nihzia a hrilh fiah nghâl bawk a nih kha (*Matthaia 16:15-17*). Penticost Nîa Thlarau Thianghlim a lo thlen hnu phei kha chuan zirtîrte khân Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim Pathian pakhat thu hi fiah leh zualin an hre thiam ta a nih kha.

Amaherawh chu, AD 180-200 inkâr chho vêl khân mi pakhat Asia Minor-a awm Neotus-a an tih chuan, “Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi minung hran hran ni lovin, mi pakhat lan dân chi hrang hranga inlantîr mai a ni. Pa hunah Pa angin, Fapa hunah Fapa angin, Thlarau Thianghlim hunah Thlarau Thianghlim angin a inlan mai a ni” tiin ngaihdân a rawn siam chhuak tan a. Mi engemaw zâtin an pawmpui nain Kohhran tibuai khawpin an tam lo va, tin an pung teh chiam lêm lo bawk a, a zuih ral leh titih ta mai a.

Chumi hnû lawk, AD 250-300 chho lai vêl khân **Ptolemai** khuaa awm kohhran chhawr lai Sibellia-an tih chuan Neotus-a ngaihdân zûlzui bawk khân ‘Pathian pakhat chang kual’ ngaihdan a rawn thar thawh ve leh a. “Pathian chu pakhat tih a nih si chuan, Bible-a Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim a hranga awm anga sawi hi a dik thei lo vang, Pa Pathian hi a hun a zirin Fapa ang te, Thlarau Thianghlim angtein a chang kual mai a ni ang,” tiin ngaihdân a rawn siam ve leh a.

A thu kalpui dân tlângpui chu, ‘Pathian chu pakhat a ni a, hming pathumin a inlâr mai a ni. Thuthlung Hlui hunah Pa angin a inlâr thîn a, Thuthlung Thar hunah Fapa angin, tunah Kohhranah Thlarau Thianghlim angin Pa tho kha a inlâr a ni,’ tiin a zirtîr a ni.

“Thuthlung Hlui huna Pa anga inlâr Jehova kha Thuthlung Thara Fapa anga lo lang Jehova tho kha a ni. Hmasabera leh Hnuhungbera, a bul leh a tâwp a ni, a dang tumah an awm lo. Thuthlung Hluia ‘Lungpuia’ tho kha Thuthlung Thara ‘Lungpui Isua Krista’ hi a ni, a hun a zirin a chang kual mai a ni,” tiin, Pa leh Thlarau Thianghlim chu chatuan mî an nihna chhui tel ve ta lovin, Isua chatuan mi nihna chin chauh a chhui a, hriatna pâwnlang deuhte chu mi tam tak a hneh ve ta nghê nghê a ni.

Neotus-a’n he zirtîrna a tihchhuah tan lai ai khân he zirtîrna hi pawmtu an lo tam tâk avangin kohhran ngaimawh tham a lo ni ta hial a. AD 325 khân Kohhran chuan “NICEA” hmunah inkhâwmpui lian a nei a. Chu inkhâwmpuiah chuan Arias-a zirtîrna leh Sibellia-a zirtîrna chu Bible kalh a nih vangin kohhran chuan a hnâwl ta a. A tâwpah phei chuan amah leh a zirtîrna tuiuiho zawng chu kohhran aţangin hnawh chhuah an ni ta a ni.

Khami hmâ zawng kha chuan Thuthlung Hlui hun laia Pathian mîte leh, Thuthlung Thar huna Kristiante zîngah ‘Pathian pakhat’ tih chungchângah buaina lutuk a awm ngai êm êm lo. Bible-in Pathian pakhata Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chungchâng a zirtîrna hi îhê lovin an pawm mai a ni.

Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim Pathian pakhat chungchâng hi mihring ţawnga sawi fiah theih a ni lova, mihring finna tâwpchin nei hriat fiah sên pawh a ni bawk hek lo. Pathian Thlarau thâwkkhuma ziak Bible-in a sawi; Thlarau

Thianghlimin kan phâk tâwka min hriattîr hi a rina rin leh, a awiha awih mai chî a ni. ‘Pathian chu Thlarau a nih’ miau avangin mihring chhiarkawp aţanga chhût chhuah leh hriat fiah phâk rual a ni lo va, Thlarau aţang vêk lo chuan hriat thiam theih a ni hek lo. Thlarau thâwkkhum Pathian thuin a sawi hi mahni ngaihdâna lo sawi kawî vêl lovin, thinlung takin lo âwihin lo pawm mai ila kan tifuh a ni mai.

Sibellia zirtîrna pawmtûte chuan Pathian chu pakhat a ni tih an ring ve ngei a. Mahse, Pathian pakhat Minung Pathum (Three Persons): Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim Bible-in a sawi hi an ring thei lo va, thil ni theiah an ngai lo baw. ‘Pa’ tih te, ‘Fapa’ tih te, ‘Thlarau Thianghlim’ tih te chu nihna (title) mai a ni a, minung (person) hran an ni lo tiin ngaihdân an siam a. Mahse he ngaihdân hi Bible nên a inkalh tlat a ni. Nihna (title) hi a putu minung awm lovin amah ngawtin a awm thei lo tih hi kan hriat thiam a tûl hlê a ni.

Mihring zînga Nu leh Pa nihna pawh hi, a putu mihring (person) tel lo chuan boruak ngawt kha, Pâ emaw Nû emaw nihna pêk theih a ni lo. Pa nihna nei tur pawhin mi nung a awm a ngai. Fapa nihna nei tur pawhin minung a awm a ngai tho baw tih hriat thiam a tha. Chuvangin Bible-in Pathian pakhat minung, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chungchâng a sawi pawh hi, nihna mai ni lovin; chu nihna nei theitu minung (living person) vek chu an ni a, Pathianna-ah erawh pumkhat, pakhat (one) an ni tlat si a ni. Chu chu Bible zirtîr dân dik tak chu a ni.

Sibelia chuan Isua chu ‘Pâ hunah Pa angin, Fapa hunah Fapa angin, Thlarau Thianghlim hunah, Thlarau Thinghlim angin a chang kual’ mai ni angin a ngai a. Mahse chutiang ngaihdân zu thlâwp thei tur chu Bible châng khawî laiah mah a awm si lova, zêldin thu bâwl mai a ni.

Ṭum khat chu hetiang ngaihdân neitu an chhuanvâwr tak mai, “debate champion,” an tih hial ṭhin Pastor pakhat nêh ‘Pathian pakhat’ chungchâng hi kan sawi dún a. “Unaupa, Pa hun Fapa hun Thlarau Thianghlim hun a awm tih hi; Bible aṭanga min kawh hmuh theih chuan in pâwlah ka inpe ve nghâl ang,” ka ti a. A Bible chu a han kêu ngial ṭhîn a, a beidawng chuan a tâwpah chuan, “A... chutiang taka inziak chu a awm lo va, mahse ngaihruat theihin a awm tlat a lâwm,” a ti vel ta mai mai a.

“A nih leh, Isua hi Pa hunah Pa angin a chang a, Fapa hunah Fapa angin a chang a, Thlarau Thianghlim hunah ThlarauThianghlim angin a chang leh mai a ni,” in tih hi, Bible-ah khawi laiah nge a awm min hrilh thei em? Min hrilh theih chuan in pâwlah ka inpe duh tho,” ka ti leh a. Ani chuan, “A... chutianga ziak tak pheih chu a awm chuang lo,” a ti leh a. Bible-ah a awm lo rêng a ni. Bible-ah hian Pa hi Fapa-ah a lo chang anga sawina pakhatmah a awm lo va, Pathian Fapa mihringa lo chang a nih thu sawina erawh chu a awm a ni.

BUNG 2

PATHIAN PAKHATA MINUNG PATHUM AWM HI BIBLE ZIRTÎRNA A NI

BIBLE-a Pathian mîte hian; Pathian pakhata minung pathum: Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim awm hi an lo hre chiang hlê a ni. Minung hran thiau pathum, amaherawhchu Pathianah pumkhat, pakhat ni tlat si hi Thlarau Thianghlim atang lo chuan hriatthiam chî pawh a ni lo rêng a ni. Mihring chhiarkawp dân nêh a inmil thei tlat lo. Pakhat hlîr pathum belh khâwm chu pathum niawm tak a ni, mahse Pathian chungchângah chuan pakhat hlîr pathum belh khawm chu pakhat a la ni tlat sî a ni (1+1+1T1). Tîsa rilru hian a hrethiam phâk lo a ni. Pathian pakhatah mi nung pathum (three persons) an awm ngei a ni tih hriat theihna Thuthlung Hlui Bible atangin lo en ila:

Genesis 1:26 “Tin, Pathianin, ‘Kan anpuiin, keimahni ang takin mihring siam ila,’” a ti a. Mihringte siamtu chu Pathian a ni tih chu Kristian tawh phawt chuan kan pawm thlap vekin a rinawm a. Chu mihringte siamtu Pathian chuan, “*Ka* anpuiin mihring *ka* siam ang” ti mai lovin, “*Kan* anpuiin mihring siam ila” a ti tlat mai. Helaiah hian “**Kan**” tih tawngkam hman a ni a, pakhat aia tam sawina, ‘plural form’ a ni. Vântirhkohte a biakrâwnna thû a nih hmêl loh. *Genesis 3:22*-ah pawh, “LALPA Pathian chuan, ‘Ngai teh u, mihring chu a chhia leh a tha hriain **keimahni ang** (as one of us) a lo ni ta,’ a ti a. ‘*Keimahni ang*’ tih hi pakhat sawina a ni lo, pakhat aia tam sawina ‘plural form’ bawh a ni.

Mahse hnialtûte chuan, “Pathianin Amâ anpuiin mihring A siam a, Pathian anpui ngeiin a ni A siam ni,” a ti a (*châng* 27), singular form a hmang leh tlat mai si a. “Anmahni anpuiin mihring an siam a ti si lo va, Amâ anpuiin a ti tlat mai si a. ‘Kan anpuiin mihring siam ila’ a tih hian, Pathiana mi pathumte

inrâwn khâwm ni lovin, Pathianin a vântirhkohte a rawn a ni zâwk ang,” an ti thîn.

Isua chang kual a ringtute hnialfung a ni thîn reng a, mahse Bible an chhiar chian loh vang a ni. *Genesis 1:27*-na hi a chanve chauh an chhiar thîn vâng a ni. A châng ‘thu hlâwm’ pum hi chhiar tûr a ni. “Tichuan Pathianin Amâ anpuin mihring a siam a, Pathian anpui ngein a ni a siam ni; mipaah leh hmeichhiaah a siam a ni,” tih a ni a. Pathianin Ama anpuia mihring a siam pawh hi pakhat aia tam ‘plural’ tho a ni. “Mipa leh hmeichhiaah a siam,” (*Genesis 1:27*) tih a ni. Mahse an pahnhin tisa pumkhat, pakhat (one) an ni a ti leh mai. Pathianin thilsiam chungchângah a thilsiam tû mah, vantirhkohte pawh a rawn ngai lo. Chuvangin ‘kan anpuin mihring siam ila,’ tih thu hi, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianglimte thu sawi ngei a ni zâwk.

Pathianin khawvêl leh a chhûnga awm zawng zawng a siam kan tih hian, a nihna takah chuan a Fapa Isua Krista hi a siamtu tak atân a hmang thîn a ni tih hi Bible sawi dân chu a ni rêng a ni. *Kolosa 1:15-16*, “Ani (Isua) chu hmuh theih loh Pathian anpui, thil siam zawng zawnga piang hmasa ber (lu ber emaw, a hnâr) chu a ni a. Amahah chuan engkim siam a ni a, vâna awmte, leia awmte nêh, hmuh theih te, hmuh theih lohte nêh, lalthutphahte pawh, rorêlnate pawh, lalnate pawh, thuneihate pawh; engkim Ama siam a ni, Ama tâ tûr bawka siam a ni; tin, Ani hi chu engkim awm hmân a awm rêng a ni, Amahah chuan engkim a dingho bawka a ni.” [*Kolosa 1:16*, “*For by Him were all things created*” tiin a sawi a.]

Tin, *Efesi 3:9* English Bible-ah pawh “God created all things by Jesus Christ.” tih a ni a. Chuvangin Pathianin mihring a siam khân, mihringte siamtu bera chu Isua Krista a ni a. Amâ anpuin a siam a ni tih hi a dik thlap rêng a ni. ‘Isua Krista chu hmuh theih loh Pa Pathian anpui a ni’ (*Kolosa 1:15*). Isuan amâ anpuin mihring a siam a nih bawka si chuan, Pathian

anpuia siam kan ni tih chu a dik rêng a ni. Amaherawh chu, “mipaah leh hmeichhiaah a siam a ni,” tih hi chhiar tel ve zêl tûr a ni. Plural form, pakhat aia tam sawina a ni. Pakhat aia tam sawina (plural) nimahse nupa nihnaah pumkhat, pakhat an ni tlat tih kan hriat thiam a thâ ang.

Genesis 11:6-7 “Tin, LALPA chuan, ‘Ngai teh u, mîte hi pum khat an ni a, an zain tawng hmun khat an nei si a; hei thil an ti tan a nih hi; tunah zawng an thiltih tum rêng rêngte pawh khapsak rual a ni tawh lo vang. Hawh u, i zuk kal ang u khai, tawng an inhriat tawn theih loh nân khutah khuan an tawng i zuk tih hran sak ang u,’ a ti a.” ‘Hawh u,’ tih chu mi pakhat aia tam sawina a ni. Hetah hian vantirhkohte a sâwm a ni lo.

Thufingte 30:4 “Tunge ni vâna chho tawh a, lo chhuk leha chu? Tunge ni a kuta thli hum khawmtu chu? Tunge ni a puana tui fûntu chu? Tunge ni kâwlkil zawng zawngte tinghet? Tunge ni a hming, tunge ni a fapaa hming pawh i hria em?”

Isaia 41:4 “Atîr ata chhuan zawng zawng kovin, tuin nge thawk a, ti zo? Kei LALPA, a hmasa ber leh a hnuhning bera hnêna awm hi, a titû chu ka ni. “

Isaia 48:16 “Tûnah hian LALPA Pathian chuan Keimah leh a Thlarau chu min tîr ta a.” Heti laia, “LALPA Pathian chuan Keimah leh a thlarau chu min tîr a,” titu hi **Isua** ni ngeiin a lang. A chhan chu châng 12-na aţanga kan chhiar chuan, “Kei hi hmasa bera leh hnuhning bera chu ka ni” a ti a. Hmasa bera leh Hnuhningbera chu Isua a ni tih *Thupuan 2:8*-ah kan hmu a. Pa Pathian chuan, Amah (Isua) leh Thlarau Thianghlim chu mihringte chhandamna hna thawk turin a tîr chhuak a ni tih a sawina a ni tih a Chiang hlê.

Daniela 7:13 “Zân inlârnahte chuan, ngai teh, vâ chhûmte nêna lo kal, mi pakhat, Mihring Fapa ang hi ka hmû a, Hmâkhawsânga hnênah chuan a lo kal a, a hmâah chuan ani chu anrawn hruai hnai a.” Daniela pawh hian inlârna aţangin Pa Pathian leh Fapa Isua chu a hranin a hmu tlat a ni.

Hêng Bible châng tlênte kan han târlan aţang mai pawh hian, Thuthlung Hlui Bible chuan Pathian pakhatah minung hran pathum an awm tih chu a lo zirtîr chiang hlê a ni tih kan hre thei a ni.

A. THUTLUNG THAR ZİRTİRNA AŢANGIN

Pathian pakhata minung pathum awm thu hi Thuthlung Hlui Bible chauhin a sawi lo va, Thuthlung Thar Bible pawhin a thlâwp a ni. Chûng zînga tlênte chu lo târ lang leh ila:

1 Johana 5:7 “Vânah khian hriattîrtu pathum an awm, Pa leh Thû leh Thlarau Thianghlim chu. Chûng pathumte chu pumkhat an ni.” Hei hi Mizo  awng Bible-ah hian an lo letling tel lo tlat mai. Sap awng Bible-a mi a ni. King James version en la. (For there are three that bear record in heaven, the Father, the Word, and the Holy Ghost: and these three are one) tiin a inziak a ni. Pa leh Thu leh, Thlarau Thianghlim tih hian Trinity chungch ang chiah a sawi a ni tih a chiang hlê a ni. Heta ‘Thû’ tih hi *Johana 1:1*-a “At irin Thû a awm, Thû chu Pathian hn enah a awm, Thû chu Pathian a ni,” tia a sawi kha a ni a. Heta Thû a tih hi Isua sawina b ik a ni.

Baptisma a Chan Laiin

Luka 3:21, 3:21 “Tin, heti hi a ni a, mi zawng zawngin baptisma an chan zawhin, Isua pawhin baptisma a chang a, a  awng ai a, v an a lo inhawng a, Thlarau Thianghlim chu taksa p uin,  h uro angin a lo chhuk a, a chungah a fu ta a; tin, v an a angin  w a lo chhuak a, ‘Nang ka fapa duh tak i ni; i chungah ka l wm  m  m e,’ a ti a.”

Helaiah pawh hian Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chu an awm kim  hap a ni. Isuan baptisma a chan zawh chiah kh an Thlarau Thianghlim chu taksa ruang m hmuh theihin Isua lu chungah  h uro nunn em angin a rawn inl r a, chutih laiin chung lam a angin Pa Pathian  w-in, “Nang ka fapa duh tak i ni; i chungah ka l wm  m  m e,” a rawn ti a. A hrang vek an ni tih a chiang.

Hmêl Danglamna Tlângah

Matthaia 17:5 “Tin, ni ruk achinah chuan Isuan Petera te, Jakoba te, a unau Johana te a hruai a, ahrangin tlâng sâng takah a kal chhohpui a; an hmâah chuan a hmêl awmzia chu a lo danglam ta a; a hmai nî angin a lo êng a, a silhfênte chu êng angin a lo vâh ta a. Tin, ngai teh, Mosia leh Elija chu amah nêh inbiain an hnênah an inlâr a. Tin, Peteran Isua a bia a, ‘LALPA, kan tân heta awm hi a t̄ha; i duh chuan hetah hian bâwkte pathum ka khawh ang; i tân pakhat, Mosia tân pakhat, Elija tân pakhat,’ a ti a. A la sawi lai mêkin, ngai teh, chhum vâh takin anmahni arawn hliah ta a; tin, ngai teh, chhûm aţang chuan âwin, ‘Hei hi ka Fapa duh tak, ka lawm êm êma chu a ni; amâ thû ngâi rawh u,’ a ti a.

Isua chu khawvêl tâwpa a lo kal huna a ropuina zawng zawnga a inthuum dân tûr ang takin a Pathianna famkimin a inthuum a. Khatih lai pawh khan vâh aţangin, “Hei hi ka Fapa duh tak a ni,” rawn titu Pa Pathian âw a la awm zêl tho a ni.

Kross Chunga Kehbeh a Nih Laiin

Matthaia 27:46 “Tin, behliang mun hun lai vêl chuan Isua chu aw ring takin, ‘Eloi, Eloi, lama sabakthani’ tiin a âu chhuak a. (chu chu ‘Ka Pathian, ka Pathian, engah nge mi kalsan?’ tihna a ni).”

Hei hi t̄henkhat chuan, “A Pathianna khân a chhuahsan a t̄ul a, chuti lo chu a thi thei dân sî lova, chuvangin a Pathianna chu amah aţangin a chhuak ta a, chu chu ‘Ka pa’ tiin a âu a ni,” an la ti t̄âlh t̄hîn. Mahse Bible chuan, “Amahah chuan Pathian famkimna tinrêng chu taksa neiin a awm reng si a,” (*Kolosa 2:9*) tiin a sawi. Kross-a khenbeh a nih lai pawh khân Pathian dik tak a ni reng a. A ding lama mi pawh khân a vei lama mi hnênah “Pathian meuh pawh i hlau nange thuhmun rengin an hrem che hi” (*Luka 23:40*) a ti a nih kha. Chuvangin a Pathianna khân a chhuahsan lo, an khenbeh lai pawh khân

mihring mai ni lovin Ropuina LALPA a la ni reng (*1 Korin 2:8* enla).

Paula Thusawi Ațangin

2 Korin 13:14 “LALPA Isua Krista khawngaihna te, Pathian hmangaihna te, Thlarau Thianghlim pâwlna te chu in zâa hnênah awm rawh se,” tiin Paula hian a hran țeuh an nih thu a sawi.

1 Korin 8:6 “Keini tân erawh chuan Pathian pakhat chauh (Pa chu) a awm a, Amâ hnên ațangin engkim a chhuak a, keini pawh Amâ tâna awm kan ni; LALPA pakhat chauh (Isua Krista chu) a awm bawk a, Amah avangin engkim a awm a, keini pawh Amah avâng bawka awm kan ni,” tiin Pa leh Fapa hi a hran an nih ngeizia a sawi.

Petera Țawngkam Ațangin

1 Petera 1:2 “Isua Krista thisen theh dawng tura Thlarau tihhran a, Pa Pathian hriat lâwk anga thlante hnênah chuan Kan LALPA Isua Krista Pathian leh Pa chu fakim awm rawh se,” tiin Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim a hrana an awm ngei zia a sawi bawk.

2 Petere 1:17-18 “Ani chuan Pa Pathian hnân ata chawimawina leh ropuina a hmû a, chu mi lai chuan ropuina nasa tak ațang chuan hetiang âw hi a hnênah a lo thleng a: “Hei hi ka Fapa duh tak, ka lawm êm êma chu a ni,” tiin. Tin, tlâng thianghlimah chuan a hnêna kan awm lai khân chu âw chu vân ațangin a lo chhuak keimahni ngeiin kan hria a ni,” tiin amâ tawn hriat ngei ațangin a sawi a ni.

Lal Isua Ngeiin a Sawina Ațangin

Johana 14:16, 17 “Tin, Pa ka dîl ang a, Ani chuan Thlamuantu dang a pê ang che u, chatuana in hnêna awm tûrin; chu chu Thlarau dik tak a ni; khawvêlin chu mi chu an nei thei lo,” tiin fiah takin a sawi.

Johana 8:16-18 “A ni, sawisêl mah ila ka sawisêlna a dik ang; Keimah chang ka ni lo va, Kei leh Pa mi tîrtu kan ni zâwk si a. A ni, in Dân Lehkhabuah pawh, ‘Mi pahnih thu a dik,’ tih ziak a ni bawk alâwm. ‘Kei hi mahni thu hriattîrtu ka ni, Pa mi tîrtu chuan ka thu a hriattîr bawk,’ a ti a, a chhang a.”

Hei lo pawh hi Thuthlung Thar Bible hian hmun tam takah Pathian pakhat minung pathum an awm thû hi min lo zirtîr Chiang hlê a ni. Amaherawhchu Pathian pakhat minung pathum an awm kan tih hian, Pathian pathum kan nei tihna erawh a ni hauh si lo. Pathian dik tak chu pakhat chauh a awm tih hi Thuthlung Hlui leh Thuthlung Thar Bible zirtîr dân chu a ni.

B. PATHIAN PAKHAT BIBLE SAWI DÂN

Deuteronomi 4:35 “LALPA chu Pathian a ni tih in hriat theih nân in hnêna tihlan a ni a; Amah lo chu a dang rêng an awm lo.

Deuteronomi 6:4 “Aw Israel mîte u, ngaihla teh u, LALPA kan Pathian chauh chu LALPA a ni a.”

Isaia 45:5, 6 “Kei hi LALPA chu ka ni, a dang rêng rêng an awm lo; keimah lo chu Pathian rêng rêng an awm lo: keimah lo chu a dang rêng rêng an awm lo.”

Marka 12:29 ‘Israelhote u, ngai teh u, LALPA kan Pathian chu LALPA pakhat chauh a ni.”

1 Korin 8:6 “Keini tân erawh chuan Pathian pakhat chauh (Pa chu) a awm a, amâ hnên aţangin engkim a chhuak a, keini pawh amâ tâna awm kan ni; LALPA pakhat chauh (Isua Krista chu) a awm bawk a.”

1 Timothea 2:5 “Pathian pakhat chauh a awm a, Pathian leh mihring inkâra Palai pakhat chauh a awm bawk a, amah chu mihring a ni, Krista Isua mi zawng zawng tlan nâna inpêa chu.”

Bible hian Pathian dik tak chu pakhat chauh a ni tih a zirtîr
a.

Exodus 20:3 “Keimah lo chu Pathian dang rêng rêng i nei
tûr a ni lo,” a tih hian, “Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim
Pathian pakhat chauh lo chu Pathian dang an awm lo,” a tihna
a ni a. “Isua chauh hi Pathian a ni a, Pa leh Thlarau Thianghlim
minung hran an awm lo” a tihna lam ni lovin, “Nî leh Thlâ leh
Arsi pathiana an biak te, Baal pathian, Astorethi pathian te leh
mitem pathian thingbul lungbul pathian chi hrang hrangte hi
Pathian tak an ni lo, “Keimah chauh hi Pathian ka ni e,” a
tihna zâwk a ni tih kan hre tûr a ni.

BUNG 3

PATHIAN PAKHAT TIH AWMZIA TAWNG BUL LAM ATANGIN

HEBRAI (Hebrew) tawngin ‘pakhat’ sawina tawngkam pahnih a awm a. Chûngte chu ‘Echad’ leh ‘Yachiyd’ (Yaw-kheed) tih an ni. ‘Echad’ tih chu pakhat sawina ni mahse, a mal sawina ni lovin, ho khat, bawr khat, emaw, group khat leh pawl khat sawina (composite or compound singular) an tih ang hi a ni.

Entîr nân, *Nambar 13:23-24*-ah Grêp bawr khat sawi nân ‘Echad’ a hmang a, grêp bawr khat ni mahse, a rah tam tak an awm a ni. Tin, *Genesis 2:24*-ah mi pahnih ni si nupa pum khat sawi nan te ‘Echad’ chu hman a ni bawk. Minung pahnih ni mahse, nupa pumkhat ‘one’ an ni tlat si. Chu chu pakhat sawina atâna Hebrai hovin tawngkam thumal an hman chu a ni.

Tin, Yachiyd (yaw kheed) tih chu pakhat tihna tho, a mal chauh (singular) sawina a ni. Entîrnân, *Genesis 22:2*-ah Abrahama chu Pathianin tlâng pakhat Moria Tlângah inthawina hlân tûrin a ti a. Helaia tlâng pakhat sawi nân hian ‘Echad’ kha hmang lovin Yachiyd (Yacheed) tih tawngkam kha a hmang a ni. ‘Har echad’ ti lovin, ‘har yachiyd’ (Yacheed) tih a hmang a. Tlâng tam tak sawi lovin Abrahama inthawina tur tlâng pakhat bik Moria Tlâng chauh sawina a ni.

Tichuan, *Isaia 45:5*, 6-ah te, *Deuteronomi 4:35; 6:4*-ah te hian Pathian pakhat sawina atân, ‘Yachiyd’ hi hmang lovin, ‘Echad’ tih tawngkam “thumal” hlîr a hmang tung a ni. Chuvangin Pathian pakhat chauh a awm kan tih hian, “Isua chauh a awm, Pa leh Thlarau Thianghlim tel lovin,” tihna a ni lo va. Pa chauh a awm, Isua tel lovin tihna pawh a ni lo va, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim pumkhat Pathian chauh a awm thu sawina a ni zêl a ni.

Thuthlung Hlui bu-a, “LALPA Pathian” tih te, ‘Pathian’ tih sawina ṭawngkam thumalte hi, Hebrai ṭawng ‘Elohim’ tih atanga lehlin an ni hlawm a, chu pawh chu pakhat aia tam sawina (plural form) a ni. A mal pakhat (single) sawina ‘Eloha’ hi a hmang ngai lo.

Strong Hold Dictionary chuan ‘echad’ chu hetiang hian a letling a. àçã’ echad (ekh-awd’) properly united, that is ‘one’ once, one, only, other, some, together,’ tiin a hrilh fiah a. Echad (*ekh-awd’*) tho hi ‘pâwl khat’ sawina atan te, nupa pumkhat sawina atân te hman a ni a. Hêng a hnuaia Bible châng târ lanahnte hian a ṭawngkam hman hi thuhmun an ni.

Deuteronomi 6:4 “Aw Israel mîte u, ngaithla teh u, LALPA kan Pathian chauh (echad) chu LALPA a ni a,” tiin pakhat chauh sawi nan Echad a hmang a ni.

Genesis 34:16 “Chutichuan kan farnute kan neihtîr ang che u a, keini pawhin in fanute kan nei bawh ang a, tin, in hnênah kan awm ang a, chikhat (echad) kan lo ni dâwn nia.”

Genesis 2:24 “Chuvângin mipain a nu leh pa a kalsan ang a, a nupui a vuan ang: tichuan tisa pumkhat (echad) an lo ni tawh ang.”

Johana 10:30 “Kei leh Pa chu pumkhat (echad) kan ni.”

Johana 17:11 “Kei zawng khawvêlah ka awm tawh lo vang, hêngho erawh hi chu khawvêlah an awm ang, kei i hnênah ka lo haw dawn ta. Ka Pa thianghlim, nangin kei mi pêkteho hi i hmingin hum rawh, pumkhat (echad) an nih theih nan, keimahni ang bawh hian.”

Johana 17:21 “An zâa pumkhat (echad) an nihna turin; ka Pa, nang keimaha i awm leh, kei nangmaha ka awm ang bawh hian, anni pawh keimahnia an awmna tûrin; nangin kei mi tir tih khawvêlin an awih theihna tûrin.”

Johana 17:22 “Tin, nangin ropuina mi pêk kha Keiin anmahni Ka pe ta; anni chu pumkhat (echad) an nihna tûrin, Keini pumkhat (echad) kan ni ang bawk hian.” (even as we are one) Hêngte hi Pathian pakhat sawina ƣawngkauchheh thumal an lo hman ƣhin dân chu a ni.

Alehlahmah chuan thil pakhat, mal khat, fang khat sawina chu (éçéã ‘yachiyd’) (*yaw-kheed*)’ tih a ni thung. He ƣawngkam hi Bible-ah chuan Vawi 13 a lang a, a hmanna a zirin chi hrang hranga lehlin a ni. Neihchhun, a mal sawinan te, fa neihchhun sawinan te, khawhar leh mal ‘mimal’ sawinan te, laina nei lo mal sawinan te, fapa mal neihchhun sawinan te an hmang ƣhin a ni.

Genesis 22:2 “Tin, ani chuan ‘I fapa, i fapa neih chhun, i hmangaih tak, Isaaka ngei kha hruai la... a ti a.” Hetah hian Yachiyd tih thumal chiah kha a hmang a ni.

Genesis 2:16 “He thil hi i tih tâk avâng leh i fapa, i neih chhun tak pawh i ui loh avângin...”

Rorêltute 11:34 “Tin, Jephtha chu a awmna Mizpe khuua a in chu a thleng ta a, tin, ngai teh, a fanu chuan khuangtête nêl lâmin a lo hmuâk a: a **fa neih chhun** a ni a; amah lo chu fapa leh fanu dang rêng rêng a nei lo.”

Thufingte 4:3 “Ka pa fapa ka ni a, Ka nu fa, fapa mal duata duat ka ni.”

Jermia 6:26 “Aw, ka mi, ka fanu, saiip puan fêng la, vut zîngah tâl rawh; Fapa mal sùn angin sùn la, ƣap vâk vâk teh.”

Sâm 68:6 “Pathian chuan mi malte chu chhûngkaw zîngahte a teltîr ƣhin a.”

Zakaria 12:10 “Tin, miin a fapa neih chhun a sùn angin a sùn ang.”

Sâm 25:16; 35:17 etc... Hêngte hi a mal, pakhat sawina ƣawngkam ‘Yachiyd’ hmanna-te chu an ni.

Thuthlung Tharah hian thil pakhat tak tak, a mal fak sawi nân Grik thumal ‘iysh’ hi an hmang a. *Thayer Dictionary* chuan hetiang hian a letling a, ‘mi mal emaw mipa pakhat’ àéùÑ (‘iysh) (eesh, heis) ‘a *man* as an individual or a male person,’ tiin. Thuthlung Tharah hian Pa Pathian pakhat sawi nan ‘heis’ tih hi an hmang zêl a. A awmzia chu, ‘pakhat, ðhenkhat’ tihna a ni a. Hei hi Isua tel lo, vana Pa Pathian sawi nân hman a ni a. Paula pawhin Pathian pakhat Pa chauh leh LALPA pakhat chauh Isua a awm tih sawi nan a hmang a ni.

1 Korin 8:6, “Keini tân erawh chuan Pathian pakhat chauh (Pa chu) a awm a, amâ hnwn aţangin engkim a chhuak a, keini pawh amâ tâna awm kan ni; LAPA pakhat chauh (Isua Krista chu) a awm bawk a, amah avangin engkim a awm a, keini pawh amah avâng bawka awm kan ni. *Strong Hold Dictionary* chuan hetiang hian a letling a. “Heis, (hice) (Including the neuter [etc.] a primary Numeral one,” tiin, a awmzia chu *thilnung lo pawh telin, nambar pakhat/mal sawina* a ni.

‘Heis’ Tawngkam Thumal Thuthlung Thara a Lannate

Matthaia 23:9 “Tin, lei chungah hian tumah Ka pa ti suh u; in Pa chu pakhat (heis) chauh a ni, vâna mi khi.”

Marka 12:29 “Isuan, ‘A ropui ber chu hei hi a ni: Israel hote u, ngai teh u, LAPA kan Pathian chu LAPA pakhat (heis) chauh a ni.’”

Marka 12:32 “Tin, lekhaziaktu chuan a hnênah, ‘A ni tak e, zirtîrtu, amah chu pakhat (heis) chauh a ni a, amah lo chu tumah dang an awm lo,’ an ti a.”

Johana 8:41 “‘Nangni zawngin in pa thil chu in ti ðhîn,’ a ti a. Tin, anni chuan a hnênah, ‘Inuirea hrin kan ni lo ve, Pa pakhat (heis) chauh kan nei, Pathian chu,’ an ti a.”

Luka 18:19 “Tin, Isuan a hnênah, “Engati nge ðhâ mi tih? mi pakhat chauh (heis) lo chu tumah ðhâ an awm lo, chu chu Pathian a ni,’ a ti a.”

Rom 3:29, 30 “Pathian chu Judate Pathian chauh em ni? Jentailte Pathian pawh a ni ve lo vem ni? Ni ve e. Serhtante chu an rin avanga thiam chantîrtu tur leh, serhtan lohthe chu an rin azâra thiam chantîrtu tur chu Pathian pakhat (heis) chauh a nih si chuan, Jentailte Pathian pawh a ni ve ang chu.”

Galatia 3:20 “Tin, palai rêng rêng mi pakhat lakah palai a ni ngai lo ve, Pathian erawh chu pakhat (heis) a ni.”

Efesi 4:5, 6 “LAPA pakhat (heis) rinna hmun khat, baptisma hmun khat, engkim Pathian (Elohim) leh Pa pakhat (heis) chauh a awm a; Ani chu engkim chungah a awm a, engkim fang chhuakin a awm a, engkim chhûngah a awm bawk a ni.”

1 Timothea 2:5 “Pathian pakhat (heis) chauh a awm a, Pathian leh mihring inkâra Palai pakhat (heis) chauh a awm bawk a, amah chu mihring a ni, Krista Isua.”

Joba 11:7 “Pathian chu i zawn chhuak zo vem ni? Engkimtithia chu i hmu (hre) kim thei em ni? tiin Joba chuan a lo sawi a.”

Johana 1:18 “Tuman englai mahin Pathian an hmu lo, a Fapa mal neih, Pa ângchhunga awm ngei khan a chanchin a hril tawh a ni.”

Johana 5:37 “Pa mi tîrtu pawh chuan ka chanchin a hriattîr tawh. Nangnin engtikah mah a âw in hre ngai lo va, a hmêl pawh in hmu ngai hek lo.” A ti a.

Amah Isua ngei, vîn aţanga lo chhuka ngei hian vîn chanchin leh Pathian chanchin a hre Chiang a, Amâ sawi hi âwih mai ila, keini leia awmte hian he lei aţang hian Pathian pathianna chu kan hre zo dâwn si lo. A hretu Isua ngei sawi hi rin mai loh chu tih theih dang kan nei lo a ni.

Chuvangin, Paulan *1Korin 8:6-a*, “Keinî tân erawh chuan Pathian pakhat chauh (Pa chu) a awm a, ama hnên aţangin engkim a chhuak a, keini pawh amâ tâna awm kan ni; LAPA pakhat chauh (Isua Krista chu) a awm bawk a,” tia a sawi hian, Pathian pahnih an awm a tihna a ni lo. Mahse Pa leh Fapa Isua an awm tih erawh chu a hre Chiang êm êm si a ni.

BUNG 4

PA LEH FAPA LEH THLARAU THIANGHLIM: MINUNG HRAN VEK MAH SE PUMKHAT NI SI AN NI

Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi minung (living person) hrans vek an ni a, amaherawhchu Pathian-ah pumkhat tlat ni si an ni. An vai hian awm hun lai leh awm loh hun lai rêng an nei lo. Englai pawhin an awm tlâng reng a ni. Thuthlung Hlui hun, Pa hun an tih-ah pawh Pathian Thlarau Thianghlim leh Pathian Fapa an lo awm daih tawh a. Chutiang bawkin tun Thlarau Thianghlim hun, an tihah pawh Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim an la awm tlâng reng bawh. Pumkhat, chatuan mi vek an ni.

1. PA CHU MI NUNG A NI

Johana 6:57 “Pa nung chuan min tir a ni,” tiin Isuan a sawi. Nihna mai ni lo minung ngei a ni.

Hebrai 3:12 “Unaute u, fïmkhur rawh u, chutilochuan Pathian nung chu bânsan turin in zîngah tu chhûngah pawh rinlohna thinlung sual a lo awm dah ange.”

Matthaia 16:16 “Krista, Pathian nung Fapa chu i ni e.” Isua chu Pathian nung Fapa a ni.

Hebrai 10:31 “Pathian nung kuta tlûk chu thil râpthlâk tak a ni.”

Hebrai 12:22 “Zion Tlâng te, Pathiang nung kua van Jerusalem.....” Pa Pathian chu mi nung (living person) a ni tih a chiang. Nihna (title) mai a ni lo.

2. FAPA (ISUA) CHU MI NUNG A NI

Johana 6:57 “Pa zara nung ka ni ang bawkin tupawh mi ei chu keima zarah a ni pawh a nung ve ang.

Johana 5:26 “Pain mahnia nun a nei ang bawkin Fapa pawh mahnia nun neiin a siam.”

Thupuan 1:17,18 “Kei, Hmasabera leh Hnuhningbera leh Minunga chu ka ni...” Hêng lo pawh hi hmun tam takah Isua chu minung ngei a nihzia hriat theihna sawi sên loh a awm a ni.

3. THLARAU THIANGHLIM CHU MI NUNG A NI

Johana 6:63 “Tinungtu chu Thlarau a ni.”

Tirhkohte 5:3 “Annani, Thlarau Thianghlim bum tur leh, ram man a then zêp turin engati nge Setanan in rilru a tikhah le?”

Tirhkohte 13:2 “Thlarau Thianghlimin, ‘Barnaba leh Saula hi anmahni ka ruat chhan ti turin mi tihhran sak rawh u,’ a ti a.” *Thlarau Thianghlim chuan mi a be thei a nih chu.*

IKorin 2:10 “Keini erawhchu chung chu Pathian Thlarauvin min hriattir ta a ni. Thlarau chuan engkim a chhuichhuak si thin.

Rom 8:26 “Thlarau chuan rûm sawi hleih theih lohvin min tawngtai sak thin.”

Efesi 4:30 “Thlarau Thianghlim chu tilungngai suh u.” *Thlarau Thianghlim chu tihlungngaih theih a ni.*

Isaia 63:10 “Nimahsela an hel a, a Thlarau Thianghlim chu an tilungngai ta a.”

Hebrai 10:29 Thlarau Thianghlim pawh nihna mai ni lovin mi nung, tihlungngaih theih leh tihvui theih a ni.

Tirhkohte 16:6; 8:2, 29 Thuhiril a khap thei a, thuhritûte a tîr chhuak bawh thin.

BUNG 5

PATHIANNA (DIVINITY) NEI VEK AN NI

Pathian tih chu engkim tithei, engkim Siamtu tihna a ni a, chu nihna chu Pa Pathianin a nei ang bawkin Fapa Isua pawhin a nei a, Thlarau Thianghlim pawhin a nei bawk a ni. Anmahniah Pathian Pathianna a awm vek a. Chûngte chu lo en ila:

‘Pâ’ chu Pathian a ni

Johana 8:54 “ ‘Kan Pathian,’ in tih ka Pâ chu mi chawimawitu a ni.”

IKorin 8:6 “Keini tân erawh chuan Pathian pakhat chauh (Pa chu) a awm a, amâ hnên aţangin engkim a chhuak a, keini pawh amâ tâna awm kan ni.

Tirhkohte 17:24 “Pathian, khawvêl leh a chhûnga thil zawng zawng siamtu chu lei leh vîn lal a nih avangin kuta sak inahte a awm lo va.”

Johana 6:27 “ ‘Chaw dangral mai ûmin phê phe suh u, chatuana nun thlenga awm reng tur chaw, Mihring Fapain a pêk tûr che u chu, ûmin phe zâwk rawh u; Pa Pathian chuan ani chu a chhinchhiah tawh si a,’ a ti a, a chhâng a.”

Galatia 1:1 “Isua Krista leh mitthi zîng ata a kaithotu, Pa Pathian zârah a ni zâwk.”

Efesi 5:20 “Kan LALPA Isua Krista hmingin, Pathian, Pa ngei hnênah chuan engkim chungah lâwmthu hril fo rawh u.”

Hêng Bible châng tlêmtê aţang mai pawh hian Pa chu Pathian a nihzia Chiang takin kan hmu thei a ni. Hêng bâka pawh hian châng dang tam tak an la awm. Chuvangin Pa chu Pathian a ni tih hi hnial rual lohva Chiang a ni.

‘Thlarau Thianghlim’ chu Pathian a ni

Tirhkohte 5:3-4 “Nimahsela Peteran, ‘Anani, Thlarau Thianghlim bum tur leh, ram man a then zêp turin engati nge Setanan i thinlung a tikhah le? A awm chhông zawng khân i ta a ni reng lo vem ni? I hralh hnû pawh khân i thû thuin a awm lo vem ni? Engati nge hêng thû hi i rilrua i ngaihtuah? Mihring bum i ni lo ve, **Pathian** bum i ni zâwk e,’ a ti a.”

Rom 8:9 “Nimahsela Pathian Thlarau nangmahnia a awm tak zet chuan tisaa awm in ni lo va, Thlarauva awm in ni zawk e.

Rom 8:14 “Pathian Thlarau hruaia awm apiangte chu Pathian fâte an ni si a.”

2Korin 3:3 “Krista lehkha, keimahni min ziaktîr, lehkhatauia ziaik ni lo, Pathian nung Thlarauva ziaik zawk...”

1Petersa 4:14 “Thlarau ropui tak, Pathian Thlarau chu in chungah a awm si a.”

1Korin 3:16 “Pathian in in nih leh Pathian Thlarau nangmahniah a awm reng tih in hre lo vem ni?”

1Korin 2:10 “Keini erawh chu chông chu Pathianin Thlarauvin min hriattîr ta a ni; Thlarau chuan engkim a chhui chhuak sî thîn.”

1Korin 2:14 “Khawvêl mi chuan Pathian Thlarau lam thilte chu a lâwm thîn lo.”

Pathian Thlarau tih hi, Pain thlarau hran a nei tihna a ni lo. Amah Thlarau Thianghlim kha Pathian a nihzia sawina a ni mai. Pa leh Fapa nêh inpumkhat tlat an nih avangin, ‘Pathian Thlarau’ tiin sawi a ni a, ‘Krista Thlarau’ tiin sawi a ni bawk. Pa leh Isua hian, he Thlarau Thianghlim ni lo hi, Thlarau dang a hran an nei tihna a ni hek lo. Pa Pathian leh Fapa Pathian tipumkhattu ber pawh chu Thlarau Thianghlim hi a ni. Thlarau

Thianghlim tih hi; Amah Thlarau Thianghlim hming bik (proper name) a ni nghâl bawk a ni.

‘Isua Krista’ chu Pathian a ni

Johana 17:3 “Hei hi chatuana nunna a ni, nang Pathian tak chauh leh I tih, Isua Krista hriat hi.”

Kolosa 2:9 “Amahah chuan Pathian famkimna tinrêng chu taksa neiin a awm reng si a.”

1Timothea 3:16 “Pathian ngaihsakna thurûk chu hnial rual lohvin a ropui a ni: ‘Tîsâa lo langa, Thlarauva thiam chang a, Vântirhkohte hmuh a, Jentailte zînga tlangaupuia, khawvêlah hian mîte rina, Ropuinaa hruai chhoh tâka chu.”

Zawhna awm thei chu, Isua hi tunge a nih? Amahin a inchhâl angin ‘Mihring mai’ nge a nih Pathian? Isua hi Pathian a ni em?” tih hi a ni. Isuan zirtîrte hnênah, “Mîten Mihring Fapa hi tunge a ni an tih?” tiin a zâwt a. Tin, anni chuan, “Thênkhatin, ‘Baptistu Johana a ni,’ an ti a; thenkhatin, ‘Elija a ni,’ an ti; thenkhatin, ‘Jeremia emaw zâwlnei tua emaw a ni,’ an ti che,” an ti a. Ani chuan an hnênah, “A nih leh, nangnin tunge a ni mi tih?” a ti a. Tin, Simon Peteran, “Krista, Pathian nung Fapa chu i ni,” a ti a, a chhâng a. Tin, Isuan a hnênah, “Simon Bar-Jona, i eng a thâwl e; tîsâ leh thisenin a hriattîr che a ni si lo va, ka Pa vâna miin a hriattîr zâwk che a ni,” tiin Isuan a sawi a ni.

ISUÂ NIHNA HRANG HRANGTE

Isua Mihring Fapa

Matthaia 8:20 “Tin, Isuan a hnênah, ‘Sihalten kua an nei a, chunglêng savâte pawhin bû an nei a, Mihring Fapa erawh hi chuan a lu nghahna a nei lo,’ a ti a.”

Matthaia 9:6 “Engpawh ni sela, khawvêlah Mihring Fapa hian sual ngaihdam theihna a nei tih in hriat nan,’ a ti a. (zeng

hnênah chuan) ‘Tho rawh, i khum la la, I inah kal rawh,’ a ti a.”

Daniela 7:13-a sawi angin mihring Fapa (Isua) chu vân mi, Pathian (heavenly being) a ni. Johana pawhin chu chu a tawmpui a ni.

Thupuan 1:13-18; 1:13 “Khâwnvâr dahna zîngah chuan mi tu emaw Mihring Fa ang, ke lêt thlenga puan sin, a âwma rangkachak kâwnghrêna inhrêng ka hmu bawk a. Tin, a lû leh a sam chu beram hmul angin a vâ a, vûr ang maiin; a mitte chu meialh ang a ni a; a kephahte chu dâr tle mi ang a ni a, rawh tuina meia rawh thianghlim tawh ang maiin; a âw chu tui tam tak rî ang mai a ni. Tin, a kut dînglam chuan arsi pasarih a keng a; a kê a tang chuan khandaih hriam tawn hriam tak a chhuak a; a hmêl chu ni sat vang lai tak ang a ni. Tin, amah chu ka hmuh vêleh thî ang dêrin a ke bulah ka tlû ta a. Tin, ani chuan a kut dîng lam chu ka chungah nghatin ka hnênah, ‘Hlau suh ang che; kei Hmasabera leh Hnuhnungbera leh, Mi Nunga chu ka ni, ka lo thî a, nimahsela ngai teh, kumkhua atân ka nung leh ta a ni. Thihna leh Mitthi Khaw chabête chu ka nei bawk a.’” Mihring Fapa chu Mesiah a ni a, chu chu Isua Pathian nihna kâwktu a ni.”

Isua chu Pathian Fapa a ni

Johana 1:14 “Thu chu tîsâah a lo chang a, kan zîngah a awm ta a, (Pa fa mal neih ropui angin a ropuizia kan hmu,) khawngaih leh thutakin a khat.”

Johana 1:18 “Tuman eng lai mahin Pathian an hmu lo, a Fapa mal neih, Pa ângchhûnga awm ngei khân a chanchin a hril tawh a ni.”

Johana 10:29 “Anni mi petu, ka Pa chu, mi zawng zawng aia ropui ber a ni.”

Johana 3:16 “Pathianin khawvêl a hmangaih êm êm a, chutichuan a Fapa mal neih chhun a pe a...”

Johana 1:14-a “Thû tîsâa lo chang hi Isua a ni a, chu chu Pathian a ni.”

Johana 20:28 “Thoman a hnênah, ‘Ka LALPA leh ka Pathian i ni,’ a ti a, a chhâng a.” Chu Pathian chu Pathianin hriak a thih leh tlat bawk.

Sâm 45:6,7 “Aw Pathian, i lalthuphah chu chatuanin a awm tûr a ni: Thlei bîk neih lohna laltiang chu i ram laltiang chu a ni. Felna chu i ngaina a, suahsualna chu i huat kha; Chuvangin, Pathian, i Pathian chuan, i thiante aia nasain hlimna hriak a thih tak che hi.”

Tita 2:12 “Beiseina lâwmawm, kan Pathian ropui tak Chhandamtu Isua Krista ropuina inlârna chu nghâkin.”

Rom 9:5 “Ani chu thil zawng zawng chung a awm, chatuana fak tlâk Pathian a ni. Amen.”

Johana 5:20 “Ani chu Pathian dik tak a ni a, chatuana nunna pawh a ni.”

Isua chu Yahweh a ni

Johana chuan LALPA (Yahweh) tân lamlian a siam.

Isaia 40:3 “Chu! Autu râwl chuan, ‘Thlalêrah LALPA kawng buatsaih ula, ram rovah kan Pathian tân lamlian tîrual rawh u’ a ti.”

Matthaia 3:3 “Amah chu a ni, zâwlnei Isaian, ‘Thlalêra mi âu râwl chuan, LALPA lamlian sial ula, A kawngte tingîl rawh u,’ a ti, tia a sawia kha.” Thlalêra Israelte Pathianin a hruai lai khan Isua pawh a tel ve zêl a ni.

Exodus 13:21 “Tin, LALPAN chhûn laiah chuan chhûm dingin an hmâ a hruai a; tin, zânah chuan anmahni ên tûrin meialh dingin an hmâ a hruai a; chhûn leh zân an kal theih zêlna tûrin.”

1Korin 10:2-4 “An zaa chhûmah leh tuifinriatah pawh Mosia bêl tûra baptisa an awm vek a, an zaa thlarau lam chaw hmun khat pawh an ei theuh va, an zaa thlarau lam in tûr hmun khat pawh an in theuh kha; anmahni zuitu thlarau lam lungpuia mi kha an in theuh si a; chu lungpui chu Krista a ni.”

Isaian a hmuh a ropuizia a sawi kha Isua a ni tih a hriat theih.

Johana 12:41 “Isaian a ropuizia a hmuh leh a chanchin thu a sawi avangin chûng thû chu a sawi a ni.”

Isaia 6:1, 2 leh *Johana 12:37* khaikhin la.

Johana 6:46 “Tumahin Pa an hmu ngai ka ti lo, Pathian hnêna lo chhuaka chauh lo chuan; ani chuan Pa chu a hmû.” Abrahama, Jakoba leh, Mosia-ten an hmuh Pathian châka kha Isua hi a ni (*Genesis 17:1, 22; 35:9-13; Exodus 6:2-3*).

Isua chu Engkim Siamtu A Ni

Isua chu engkim siamtu Pathian a ni. “Engkim azain ama siam a ni; thilsiam zawng zawng hi amâ siam loh engmah a awm lo.” (*Johana 1:3, 3; Kolosa 1:16; Hebrai 1:2*.)

Khawikipa awm (Omnipresent) a ni (*Matthaia 18:20; 28:20; Sâm 139:7-10*).

Engkim hria, (Omniscient) a ni (*Matthaia 9:4; Johana 2:24, 25*); “‘LALPA, engkim i hria a, ka ngaina che tih i hria e,’ a ti a,” (*Johana 21:17; Sâm 139:7-10*).

Engkim tithei (Omnipotent) a ni a (*Thupuan 4:8*). “‘LALPA Pathian, Engkimititheia, Awm tawha leh awm mêka leh lo awm tura chu, A thianghlim e, a thianghlim e, a thianghlim e,’ tiin chhun leh zân an châwl ngai lo.”

Isua chu chatuan Pathian (eternal God) ‘hmasa bera leh hnuhnung bera’ a ni bawk (*Thupuan 1:8; Isaia 41:4; 48:12*). Isua hi Mari ațanga rawn awm chawp mai a ni lo, chatuan

aṭanga lo awm tawh a ni (*Mika 5:2*). ‘Chatuan Pa’ tia vuah a ni bawk (*Isaia 9:5*). Isua Krista lalṭhutthlêng chu ‘chatuana awm tûr’ a ni (*Hebrai 1:8*).

Isua chu danglam ngai lo, a pangngai reng a ni

Hebrai 13:8 “Isua Krista chu nimirah nêh, vawirah nêh, kumkhua pawhin a pangngaiin a awm fo vang.”

Hebrai 1:11,12 “Nang erawh chu awm hlen tûr i ni;... Nang erawh chu i pangngai fo va, I kumte pawh a ral lo vang.” Isuan a mi hmangaihna te, a mi enkawlina te a tidanglam ve ngai lo. A châng Pa, a châng Fapa, a châng Thlarauva changkual dun dun a ni lo. Chatuanin Pathian Fapa leh, Mihring Fapa nihna hi a chang char char dâwn a ni.

Isuan sualte a ngaidam thei

Marka 2:5-7 “Tichuan Isuan an rinzia chu a lo hmuhin zeng hnênah chuan, ‘Ka fa, i sualte ngaidam a ni tawh e,’ a ti a. Tin, lekhaziaktu ṭhenkhatte chu chutah chuan an ṭhû a, ‘He mi hian engati nge hetiang thu a sawi ni? Pathian a sawichhia a nih hi; mi pakhat, Pathian chauh lo chuan, tuin nge sualte ngaidam thei ni?’ tiin an thinlungin an ngaihtuah a.”

Matthaia 24:31 Isuan sual ngaidam theihna a neih avang hian Pathian a ni tih a Chiang a ni.

Matthaia 26:53 “Tunah pawh vântirhkoh sângruk hmun sâwm leh hmun hnih aia tam zâwk mi rawn tirhsak tûrin ka Pâ hnênah ngên thei lovin mi ring em ni le?” Isua chu vântirhkohte chungah pawh thuneitu a ni.

Johana 18:36 “Isuan, ‘Ka ram chu he khawvêla mi hi a ni lo; ka ram chu he khawvêla mi hi ni sela, Judate hnêna pêka ka awm loh nân ka ṭhuihruaiten an bei ang,’ a ti.” Pathian ram pawh amâ lalram angin a chhâl thei a nih chu.

Isua chu Chibai bûk (Worship) tlâk a ni

Thusawm pêk pakhatna leh pahnihna hian Pathian (Yahweh) chauh lo chu mi dang chibai bûk a khap tlat a. Mahse Isua chu vântirhkoh zawng zawngten chibai bûkin an *worship* a ni. *Thupuan 5:10-13*. Chu chuan Isua hi Pathian a nihzia a tilang chiang a, Trinity a awm a ni tih a târlang chiang bawk.

Johanan vântirhkoh chibai bûk a tum khân, “Heti chuan ti suh khai; kei chu nangmah leh i unau, Isua hriattîrna thu pawmte bawihpui ka ni a lâwm; Pathian chibai bûk zâwk rawh,” tiin a hrih (*Thupuan 19:10; 22:9*).

Zirtîrten Isua an *worship* (*Matthaia 28:9; 28:9*). Tin, ngai teh, Isuan anni chu a tâwk a, “Chibai u,” a ti a. Tichuan anni chuan a kephahte chu an va vuan a, chibai an bûk a.

Thupuan 4:8-11-ah hian Pa Pathian chibai an bûk (worship) a, *Thupuan 5:9-12*-ah Fapa Isua chibai an bûk a. *Thupuan 5:13-14*-ah hian Pa leh Fapa an pahnihin chibai an bûk (worship) leh a ni tih kan hmu. Hei hian Trinity a awm ngeizia a ti chiang hlê bawk.

Isua chu tawngtaina dawngtu leh chhângtu a ni

Kristianten Isua hming an lam thîn. *IKorin 1:2* Korin khuaa Pathian kohhranho awm, Krista Isuaa tihhran, mi thianghlim ni tura kohte hnênah ram tina kan LALPA (anmahni leh keimahni LALPA) Isua Krista hming lam zawng zawng hnênah nên.

Isuan a hminga kan dîl chuan tih sak min tiam (*Johana 14:14*). “Nangnin ka hmingin engpawh mi dîl chuan chu chu ka ti zêl ang.”

Stefana lunga an denhlum dâwn lai khan Isua hnênah a tawngtai. *Tirhkohte 7:59* “‘Lal Isu, ka thlarau lâ ang che,’ tia LALPA a koh laiin lungin an dêng ruih ruih a.”

Isuan Pa ang bawka Amah ring tûrin min ngiat

Johana 14:1 “Pathian in ring e, kei pawh mi ring ve rawh u.”

Johana 11: 25 “Tin, Isuan a hnênah, ‘Kei hi thawhlehma leh nunna chu ka ni,’ a ti a.”

Johana 14:6 “Isuan a hnênah, ‘Keimah hi kawng leh thutak leh nunna ka ni; keimaha kal lo chu tumah Pâ hnênah an thleng ngai lo,’ a ti a.”

Johana 14:11 “Kei Paa ka awm leh Pâ keimahah a awm tih mi ring rawh u; a nih loh leh, thiltih avâng tal hian mi ring rawh u.”

Johana 6:29 “Tin, Isuan an hnenah, ‘Pathian hnathawh chu hei hi a ni, a mi tîrh hi ring ula,’ a ti a, a chhâng a.”

Johana 6:35 “Tupawh mi ring chu engtikah mah a tuihâl lo vang.”

Johana 6:40 “Tin, hei hi ka Pâ duhzâwng a ni, tupawh Fa hmu a, ring apiangin chatuana nunna nei sela; tin, keiin ni kin nîah chuan ani chu ka kai tho vang,’ a ti a.”

Johana 5:21 “Pain mitthîte a kai tho va, a tinung tîhn angin, Fapa pawhin a duh apiang a tinung tîhn.”

Johana 5:22, 23 “Pain tuma thû a rêlsak ngai lo, thû zawng zawng Fapa a rêltîr ta zâwk a; mi zawng zawngin Pa an zah angin, Fapa pawh an zahna tûrin. Tupawh Fapa zah lo chu, Pa a tîrtu pawh chu zah lo a ni.”

Isua Chu Pâ Tirha Lo kal A Ni

Matthaia 10:40 “Tupawh a lâwm che u chu, mi lâwm a ni a, tupawh mi lâwm chu mi tîrtu lâwm a ni.”

Marka 9:37 “Tupawh ka hming avanga hetiang naupang tê pakhat pawh lâwm apiang chu keimah mi lâwm an ni ang; tupawh kei mi lâwm apiang chu, kei mi lawm an ni lo vang a, mi tîrtu lâwm an ni zawk ang,” a ti a.

Luka 10:16 “Tupawh nangni thu ngai chu keima thu ngai a ni e; tupawh a duh lo che u chu kei mi duh lo a ni e; tupawh kei mi duh lo chu mi tirtu duh lo a ni e,” a ti a.

Hêng Bible châng hrang hranga Isua thusawite hian, Pa Pathian leh Fapa Pathian Isua chu a hrana awm an nihzia a tichiang tâwk hlê a ni. Isuan thuhrlil tura a tihchhuah a zirtirte (Disciples) lo lâwmtute chu Amah Isua lâwmtu an ni tih a sawi a. Khâng Johana te, Petera te lo lâwmtute kha Isua lâwmtute an ni a, mahse Petera te, Johana te kha Isua an ni ta tihna a ni chuang lo. Chutiang bawk chuan, Pain Isua khawvêlah a rawn tîr a, Isua lo lâwmtute chu A tirtu Pa lâwmtu an ni a, mahse Isua kha Pa a ni ta tihna a ni chuang hauh si lo. A tirtu Pa Pathian leh a tih Isua Krista kha thlarauah, Pathiannaah pum khat ni mah se, taksa-ah (physically) chuan pum hran an ni tih a chiang a ni.

1Johana 4:10 “He miah hian hmangaihna a awm, keimahnin Pathian kan hmangaih ka ti a ni lo va, amahin min hmangaih a, kan sualte thupha chawina ni turin a Fapa a rawn tîr ka ti a ni zâwk e.”

Johana 7:16,18 “Tin, Isuan anni chu a chhâng a, ‘Ka thu zirtir hi ka ta a ni lo va, mi tirtu ta a ni zâwk,’ a ti a.” “Tupawh amâ duhzâwng tih duh chuan, ka thu zirtir hi Pathian tihchhuah nge keima phuahchawpa ka sawi a hria ang. Tupawh mahni phuahchawp thu sawi chu, mahni mawina zawng a ni; a tirtu mawina zawng erawh chu, chu mi chu mi tak zet a ni, amahah chuan dik lohna reng a awm lo.”

Johana 4:34 “Tin, Isuan an hnenah a sawi a, ‘Mi tirtu duhzâwng tih leh, a hna thawh zawh tur hi ka chaw a ni,’ a ti a.”

Johana 5:24 “Tih tak meuhvin, tih tak meuhvin ka hrilh a che u, tupawh ka thu hriaa mi tirtu ring chuan, chatuana nunna a nei tawh, thiam lohvin a awm lo va, thihna ata a chhuak a, nunnaah a lût ta zâwk a ni.”

Johana 5:36-38 “Pain thiltih zawh tura mi pêk, ka thiltih ngei hian Pain mi tîr tih ka chanchin a hriattîr a ni. Pa mi tîrtu pawh chuan ka chanchin a hriattîr tawh. Nangnin eng tikah mah a âw in hre ngai lo va, a hmêl pawh in hmu ngai hek lo. A thu pawh in rilruah in pai reng lo, a tirha hi in rin loh avangin.”

Johana 6:28-29 “Tin, anni chuan a hnênah, ‘Pathian hna kan thawh theih nân thil engnge kan tih tîr?’ an ti a. Tin, Isuan an hnênah, ‘Pathian hnathawh chu hei hi a ni, a mi tirh hi ring ula,’ a ti a, a chhâng a.”

Johana 6:38, 39 “Mahni duhzâwng ti turin vân ațanga lo chhuk ka ni lo va, mi tîrtu duhzâwng ti tura lo chhuk ka ni zâwk e. Hei hi mi tîrtu duhzâwng chu a ni, anin mi pêk zawng zawng engmah hloh lo ila, ni kin niah chuan kai tho zâwk ila.”

Johana 6: 44 “Pa mi tîrtuin a hîp loh chuan tumah ka hnênah an lo kal thei lo vang; tin, keiin ni kin niah chuan a lo kala chu ka kai tho vang.”

Johana 6:57 “Pa nung chuan mi tîr a, Pâ zâra nung ka ni ang bawkin, tupawh mi ei chu keima zârah ani pawh a nung ang.”

Johana 11:41, 42 Farisaite khân, Isua kha Pa ațanga lo chhuak leh, Pa tirh a nih an ring hlei thei lo va, chuvangin Isuan ni li lai thi tawh Lazara a kaihtawh dâwn khân, “Ka Pa, ka thu i ngaihthlâk avangin i chungah ka lâwm e. Kumkhuain ka thu i ngaihthla thîn tih ka hre reng a ni; nimahsela mipui ding vêl avangin chu chu ka ti a ni, **nangin mi tîr** tih an rin theih nân,” a ti a. Hmun dang tam takah pawh Isua chu Pa tirh a nihzia kan hmu.

Johana 12:44;45 “Tin, Isua a au va, ‘Tupawh mi ring chu kei mi ring a ni lo, mi tîrtu ring a ni zâwk e. Tupawh mi hmu chu mi tîrtu hmû a ni.’”

Johana 12:49 “Keimaha phuahchawpin ka sawi si lo; Pa mi tîrtu chuan ka sawi tur leh ka hrih tur hi thu mi pe zâwk a ni.”

Johana 13:20 “Tih tak meuhvin, tih tak meuhvin ka hrih a che u, tupawh ka tirh apiang lâwm chu, keimah mi lâwm a ni; tupawh kei mi lâwm chu, mi tîrtu lâwm a ni,” a ti a.

Johana 16:5 “‘Tunah erawh zawng mi tîrtu hnênah ka kal dâwn a ni; nangniho tuman, ‘Khawiah nge i kal dâwn?’ tiin mi zâwt si lo.”

Johana 17:3;4 “Hei hi chatuana nunna a ni, nang Pathian tak chauh leh i tirh Isua Krista hriat hi. Nangin thil tihtur mi pêk kha ka ti zo va, khawvelah ka chawimawi tawh a che.”

Johana 17:23 “Kei anmahniah, nang keimahah, anni pumkhata an awm a, an famkim theihna turin; nangin kei mi tîr tih leh, mi hmangaih angin anni hi i hmangaih tih, khawvêlin an hriat theihna turin

Tirhkohte 3:19, 20 “Chuvangin in sualte thai bo a nih theih nan sim ula, hawi kir leh rawh u, chutichuan LALPÂ hnên ata harh hunte a lo la thleng thei ang a, Krista Isua, in tâna a ruat pawh kha, a rawn tîr thei ang.”

Isuan kum thum leh a chanve zet leilunga rawng a bâwl zawh hnu chuan, a hnung zuitûte chuan Pa Pathian tirh Mesia a ni ngei tih an lo ring thei ta a ni.

Johana 17:25 “Aw ka Pa, fel tak, khawvêl zawngin an hre lo chea, kei erawh chuan ka hriat che kha; hêngho pawh hian nangin kei mi tîr tih an hriat kha.”

Johana 17:7, 8 “Nangin thil kei mi pêk apiang, i hnêna chhuak a ni tih tunah an hre ta. Nangin thu mi pêkte kha an hnênah ka pe tawh si a; chûng chu an vawng a, i hnêna chhuak ka ni tih dik takin an hre ta a, nangin mi tîr tih pawh an awi ta” tiin Isua pawhin Pa hnenah reporp a pe thei ta a ni. Johana

ngei pawhin a testimony-a sawinaah, Isua chu Pa tirh a ni ngei tih a puang thei ta a ni.

Johana 4:14 “Tin, Pain Fapa chu khawvêl Chhandamtua awm turin a rawn tîr tih kan hmu tawh a, kan hriattîr a ni” tiin.

A Tîrtu Leh A Tirh An Awm Hrang

Johana 17:18 “Nangin khawvêla kei mi tîr ang khân, kei pawhin anni chu khawvêlah ka tirh hi.” Pa Pathianin Lal Isua khawvêla a rawn tîr ang chiahin, Lal Isuan a zirtîrte khawvêlah a tîr ve a. Mahse zirtîrte kha Isua an ni nghâl chuang lo ang bawkin Isua pawh kha Pa a ni nghâl chuang lo. Keini amah ringtu apiangte pawh hi A aiawha chanchin ðha hril tura tirh kan ni. Mahse Isua kan ni tihna a kâwk chuang lo. Pa Pathianin Isua a tirh khân Isua chu Pa a ni nghal chuang lo ang bawkin Pa-in Isua a tirh anga Isuan zirtîrte a tirh chhuah khan zirtîrte kha Isua an ni nghâl chuang lo tih kha a Chiang êm êm a ni. Chutiang bawkin, ‘Pathianin khawvêl a hmangaih êm êm avangin A Fapa mal neihchhun a pe,’ (*Johana 3:16*) tih a ni a. Amah Pa kha Fapa Isua-ah a rawn chang a ti lo va, ‘A Fapa mal neih chhun a pe,’ a ti mai zâwk a ni. Pain Isua khawvelah a tîr tih chu, khawvêl tân A Fapa neih chhun a pe, tih nêh a awmzia a thuhmun a ni.

BUNG 6

A BUL BER, (THE BEGINING) TIH AWMZIA

Thupuan 3:14 “Amena, thu hretu rinawm leh dik taka, Pathian thil siam bula khân hêng thu hi a sawi a ni.”

Kolosa 1:18 “Ani chu taksa (chu chu kohhranho) lû a ni a; engkimah chungnung ber a lo nih theih nân, a bulpui, mitthi zîng ata piang hmasa bera chu a ni.”

Kolosa 1:15 “Ani chu hmuh theih loh Pathian anpui, thil siam zawng zawng piang hmasa ber chu a ni a.” Grik ãawng bul ber sawina “arché” hi “beginning” “origin” “first cause” tihna te a ni. A bul tumtu, a lo chhuahna hnâr, a bul ber, a dintu ber tihna te a ni. Hmasaber leh hnukung ber tih hi Pa Pathian leh Isua hian an inçhâl thei ve ve a ni.

Thupuan 21:5-6-ah khân Lalthutphaha ðû Pa Pathian chuan, hmasaber leh hnukung ber a inçhâl a. “Tin, lalthutphaha ðûa chuan, ‘Ngai teh, thil engkim ka siam thar e,’ a ti a. Tin, ‘Ziak rawh, hêng ðû hi a rinawmin a dik si a,’ a ti a. Tin, ka hnênah, ‘A lo thleng ta. Kei Alpha leh Omega, a Bul leh a Tâwp ka ni. Tuihâl apiang hnênah chuan Nunna Tuikhura mî a thlâwnin ka pê ang,’ a ti a.”

He nihna chiahi *Thupuan 22:13*-ah Isuan a nihna-ah a chhâl ve leh chiahi bawka ni. *Thupuan 22:12-13* “Ngai teh, ka lo kal thuai dawn e; mitin an thiltih ang zêla pêk tûrin ka lâwmman ka hnênah a awm a. Kei Alpha leh Omega, a Hmasaber leh a Hnukungber, a Bul leh a Tâwp ka ni.” Isua hi thil siam hmasak ber a ni lo va, thilsiam a ni bawka lo va, a siamtu (Creator) a ni zâwk. Thilsiam zawng zawng chungarorêtu a ni.

‘Piang Hmasa Ber’ Awmzia

Kolosa 1:15 “Ani chu hmuh theih loh Pathian anpui, thil siam zawnz zawnz *piang hmasa ber* chu a ni a; ...Ani chu taksa (chu chu kohhranho) lû a ni a; engkimah chungnung ber a lo nih theih nân, a bulpui, mitthi zîng ata piang hmasa bera chu a ni.”

Kolosa 1:18. He thu an chhiar hian mi tam takin Isua hi thil siam hmasak ber ni angin an sawi thîn. Mahse ‘first born’ awmzia hi Grik tawnz chuan, ‘Prototokos’ an ti a. Hebrai tawnz ‘Bechor’ an ti a. A awmzia tak chu, lû ber, dinhmun sâng ber, mawhphurhna sâng ber neitu, dinhmun chungchuan, dinhmun danglam bîk (unique position) chelhtu sawina a ni. Entînan, USA President Obama nupui chu First Lady, tih a ni a. Hmeichhe hmasa ber tihna a ni lo. USA President nupui a nih miau avangin Hmeichhe zînga dinhmun pawimawh bera ding, hmeichhe pawimawh ber tihna lam a kâwk zâwk a ni.

Chutiang baw chuan, Isua hi mitthi zîng ata piang hmasa ber, ‘The First born from dead’ tih a nihna chhan pawh hi thi hmasa ber, tho leh hmasa ber a ni tihna lam ni lovin, ‘thihna chung thuneitu ber’ tihna a ni. Chungnung ber, dinhmun sâng ber, leh hming chungnung ber Pathianin a pêk avangin, firstborn nihna hi pêk a ni. Lal Davida pawh an unau zînga naupang ber ni mahse, firstborn nihna dinhmun pêk a ni (*Sâm 89:20, 27; 1Samuela 16:10-12*). Chutiang bawkin Esauva aiah Jakoba chu fatîr nihna pêk a ni (*Genesis 25:25-26; Exodus 4:22*). Manasea ni lovin a naupang zâwk Efraima chu Fatîr ‘Firstborn’ nihna pêk a ni baw. (*Genesis 41:50-52; Jeremia 31:9*). Chutiang zêlin Jakoba fâte zîngah pawh, Reubena ni lovin Juda chu rorêlna dinhmun (Rulership) chungchângah chanvo chantîr a ni a. Leviticusia chu sakhaw lama hruaitu hna (Religious Leadership) chelhtîr a ni (*Genesis 35:22; 49:3-4, 8; 1 Chronicles 5:1-2; Nambar 3:12-13; Hebrai 7:5-9*).

Isua Krista ‘Fatîr’ nihna dinhmun pêk a nihna pawh hi thlahtu chhuina aţanga a piang hmasa ber tihna lam a ni lo va, din hmun sâng ber leh chungnung ber pêk a ni tihna a ni. Chutiang bawkin mitthi zîng ata piang hmasa ber (The first born from among the dead) tih pawh hi, mitthi zînga tho leh hmasa ber tihna ni lovin, thawhlehma zawng zawng chungna thuneitu, thawhlehma hi amah avang chauhva awm thei a ni tihna lam daih a kâwk a ni. Ani ai chuan Mosia te, Lazara te an thi hmasa a, an tholeh hmasa zâwk bawk. Kha lam sawina kha a ni lo. Amah kha thawhlehma leh nunna bul leh hnâr a nihzia sawina a ni a, amah lo chuan thawhlehma a awm thei lo tihna a ni.

Kolosa 1:18-20 “Ani chu taksa (chu chu kohhranho) lû a ni a; engkimah chungnung ber a lo nih theih nân, a bulpui, mitthi zîng ata piang hmasa bera chu a ni. Famkimna tinrêng chu amaha awm reng leh a kraws thisen chuan remna lo siamin, amahah chuan engkim amah nêh a inremtîr hi Pâ lungnih zâwng tak a ni si a; amah ngeiah chuan leia thil awmte pawh, vâna thil awmte pawh amah nêh a inremtîr hi,” tia Paula`n a sawi ang hian.

Kolosa 1:15-17 “Ani chu hmuh theih loh Pathian anpui, thil siam zawng zawnga piang hmasa ber chu a ni a; amahah chuan engkim siam a ni a, vâna awm te, leia awmte nêh, hmuh theih te, hmuh theih lohte nêh, lalţhutphahte pawh, rorêlnate pawh, lalnate pawh, thuneihnate pawh; engkim amâ siam a ni, amâ ta tîr bawka siam a ni; tin, ani hi chu engkim awm hmian a awm rêng a ni, amahah chuan engkim a ding ho bawk a ni.

Hêng Bible châng hrang hrang aţang hian ‘Fatîr’ emaw, ‘mitthi zîng ata piang hmasa ber’ tih emaw hian Isua hian pianni a nei tihna a ni lo tih a Chiang hle. Dinhmun sâng leh chungnung, hmânlai mîte lo hman ţhin ang fatîr dinhmun ang kha a chang a ni tihna mai a ni tih a Chiang hlê a ni. Pian nî leh awm ţan ni nei lo, tâwp nei lo chatuan Pathian a ni.

‘Fapa Mal Neih Chhun’ Awmzia

Johana 3:16 “Pathianin khawvêl a hmangaih êm êm a, chutichuan a Fapa mal neih chhun a pe a.”

Johana 3:18 “Tupawh amah ring chu thiam lohvin an awm lo vang, tupawh ring lo chu tân apangin thiam lohvin an awm, Pathian Fapa mal neih hming an rin loh avangin.” Helai thu a, Fapa mal neih chhun (begotten son) tih hi Grik ãawngin ‘Monogenesises’ tih a ni a; Hebrai ãawngin ‘Yachid’ an ti a. A awmzia leh a kawh tak chu, a mal, chauh, awm chhun, neih chhun, tihna te, a anpui a dang awm lo, chung chuang bîk emaw danglam bîk emaw tihna te a ni a.

He ãawngkam thumal “Monogenes” tih hi Thuthlung Tharah hian vawi kua vêl lai hman a ni a, chûng zînga vawi nga chu Isua chungchâng sawina atana hman a ni (*Johana 1:14, 18; 3:16, 18; 1 Johana 4:9*).

A dang palî chu mi dang chung châng a bîk taka pawimawh leh naupang neihchhun sawina te an ni.

Luka 7:12—Nain khua a, hmeithai fapa neih chhun.

Luka 8:—Jaira fanu mal neih chhun.

Luka 9:38—Ramhuai man mi pakhat fapa neih chhun.

Hebrai 11:17—Abrahama fapa neih chhun Isaaka.

Genesis 22:2 “Tin, ani chuan, ‘I fapa, i fapa neih chhun, i hmangaih tak, Isaaka ngei kha hruai la, Moria ramah chuan kal la, chutah chuan ka hrilh tân che tlâng pakhat chuan hâlral thilhlannah hlân rawh,’ a ti a.” Isaaka hi Abrama fapa neih chhun ‘begotten son’ (MonoGenesises) chu a ni a, mahse hei hian Abrahaman fapa pakhat chauh a nei tihna a ni leh tlat si lo. Isaaka kha Pathian thutiam fapa a nih avangin a pawimawh bîk a ni a, a danglam bîk a ni tihna a ni daih. Hei hian a mala pianna lam a chhui lova, mi bîk pawimawh bîk, Pathian thutiam fa nih bîkna a kâwk a ni. Isaaka hian Isua a lo entîr a ni. Isua hi a anpui awm lo Pathian thutiam Fa chu a ni.

BUNG 7

“VAWIINAH KA HRING CHE”

Sâm 2:7 “LALPAN ka hnênah, ‘Nang zawng ka fapa i ni e; vawiin hian ka hring che a ni,’ a ti.” *Hebrai 1:5; Luka 3:22; Matthaia 17:5; Tirhkohte 13:33; Hebrai 5:5.*

Hêng châng thûte an chhiar hian mi tam tak chuan, ‘Isua chu Pa Pathian hrin a ni a, awm tan ni a nei a ni, Pa aiin a awm tlai a ni,’ tizâwngin an ngai thîn a. Mahse, chutiang lam sawina a ni lo. Isua hi Pa ațanga hrin chhuah chawp mihringte ang tak taka ‘awm tan ni nei’ ‘pian ni nei’ a ni tihna a ni lo. Bible ațangin “Ka hring che” tih awmzia hi kan zir chian a, kan hriat thiam a ngai a ni. Fapa leh Pa, tih ățawngkam hi mihringah inlaichînna thûk ber leh hnai ber sawina atan an lo hmang thîn a ni. Pa Pathian leh Fapa Isua chungchâng sawina atan mihring ățawngkauchheh hman a ngai a, tehkhinna a ni. Entîrnei thil (symbol or metaphor) a ni a, taksaa in hrinchhuahna tak tak a kâwk lo. He thilah hi chuan mihringte hriat thiam theih tûra inlaichînna chungchâng sawina mai a ni.

Entîrnan: ‘Mihring fapa’ *Ezekiela 2:1, 3, 6, 8; 3:1, 4, 10;* ‘Khawpui fâte’ *Marka 3:7;* ‘Boral Fapa’ *2Thesalonika 2:3.* Hêngah hi chuan Fa hrin tak tak lam ni lovin nunzia, nungchang (mîzia) lam a kâwk leh daih a ni.

Entîrna Dang: *Johana 8:39* “Tin, anni chuan a hnênah, ‘Kan pa Abraham a ni,’ an ti a, an chhâng a. Tin, Isuan an hnênah, ‘Abrahama fâte in nih chuan Abraham thil in ti ang chû!” Hei hian Abraham hrin tak tak lam a kâwk hauh lo, kum za tam tak dana mi an ni tawh.

Johana 8:41-42 “‘Nangni zawngin in pâ thil chu in ti thîn,’ a ti a. Tin, anni chuan a hnênah, ‘Inuirea hrin kan ni lo ve, Pa pakhat chauh kan nei, Pathian chu,’ an ti a. Isuan an hnênah, ‘Pathian in Pa a nih chuan nangnin mi hmangaih ang chû,’ a ti a.”

Johana 8:44 “Nangni zawng in pa Diabola hnêna chhuak in ni a, in pâ duhzâwng tih in duh a ni.” Helai thua pawh hian, taksa-a in hrin tak tak lam a kâwk lo va, nungchang puthmang lam a kâwk a ni. Inlaichîna, inanna, inhnaihna lam a kâwk zâwk a ni.

“Vawiinah Ka Hring Che”

Hebrai 1:5 “Nang zawng ka Fapa i ni e, vawiin hian *ka hring che* a ni.” Hei hi Pathianin Fapa Isua chungchâng a sawina a ni tih a chiang. *Sâm 2:7* atanga lâk chhâwn a ni a. Chhandamna hna thawk tûra he leia mihringte anga lo kal tûra a ruatna chawimawina leh lalna leh thuneihna hlanna lam a entîr daih a ni. Mihring nû leh pâten fa an hrin ang tak taka inhrinna lam a kâwk lo. Chutiang tak taka Pa Pathianin Fapa Isua a hring tûr anga kan ngai lui tlat dâwn a nih chuan, Isua hian Nû a neih ve a ngai ang. Mahse Pathian Fapa a nihna tûrin Nû a nei si lo. Mihringa a lo pian lah khan Josefâ chi atanga lo piang a ni lo va, Mari chhûlah tû chû mah tel lovin, Thlarau Thianghlimin a dah a ni zâwk si a. Chuvangin, he thu, “Vawiinah hian ka hring che” tih awmzia hi a awmze dik tak, a Pathian thûna leh a thlarauna lam kan hriatthiam a ngai a ni.

Thuthlung Thar-a a hmanna leh a awmziate

Luka 3:22 “Thlarau Thianghlim chu taksa puin thûro angin a lo chhuk a, a chungah a fu ta a; tin, vîn atangin âw a lo chhuak a, “Nang ka fapa duh tak i ni; i chungah ka lâwm êm êm e,” a ti a. Baptisma a chan lai khân he thu hi a rawn sawi a, hei hian rawngbâwna atâna a serhhranna leh Thlarau Thianghlima hriak thih a nihna a entîr a ni.

Matthai 17:5 “A la sawi lai mêkin, ngai teh, chhûm vârtakin anmahni a rawn hlih ta a; tin, ngai teh, chhûm atang chuan âwin, ‘Hei hi ka Fapa duh tak, ka lawm êm êma chu a

ni; amâ thu ngai rawh u,” a ti a. Hmêl danglamna tlângah khân he thu hi a rawn sawi a. Thuneihna zawng zawng hi amâ tâ a nihzia hriattîr a duhna a ni.

Tirhkohte 13:33 “Khatia Pathianin Isua a kaihtawhah khân, kan fâte hnênah hian chûng chu a hlen a ni; Sâm 2-ah, ‘Ka Fapa i ni e, vawiinah hian ka hring a che,’ tih ziak ang bawh khan. Helai thuah hi chuan, thihna hneha Isua thlân ata a thawhleha chungchâng entîrna atâna a sawi belhna a ni.

Hebrai 1:5-6 “Vântirhkohte zîngah tû hnênah nge hêng thû hi a sawi ngai le? ‘Nang zawng ka Fapa i ni e, vawiin hian ka hring che a ni,’ tih leh, ‘A tân Pâ ka ni ang a, Ani chu ka tân Fapa a ni ang,’ tih hi? Tin, A Fa tîra chu khawvêla a tîrh dân lai khân heti hian a ti bawh: ‘Pathian vântirhkohte zawng zawng pawhin Amah chibai bûk rawh se,’ tiin.” Hei hian mihringa a lo channa tûr leh, vâna a lâwna vântirhkohten chibai an bûkna tûr chungchâng a sawina a ni.

Hebrai 5:5 “Chutiang bawkin Krista pawh chu Puithiam Lalbera siam tûrin mahni a intiropui lo ve, ‘Nang zawng ka Fapa i ni e, vawiin hian ka hring a che,’ tia a hnêna sawitu khân a tiropui ta zâwk a ni. Hei hian vâna a lâwn hnû a, Vân biakbûka Puithiam lal ber dinhmun a dintîrna tûr a sawina a ni.

BUNG 8

PA, FAPA LEH THLARAU THIANGHLIM CHU SIAMTU PATHIAN AN NI THEUH

Pa Pathian chu engkim Siamtu a ni

Awm lo ata thil siam chhuaktu nih hi Pathian chauhvin a ti thei a ni. Engkim Siamtu chauh chu biak tlâk leh chibaibûk (worship) tlâk Pathian chu a ni.

Tirhkohte 17:24 “Pathian, khawvêl leh a chhûnga thil zawng zawng siamtu chu, lei leh van lal a nih avangin kuta sak inahte a awm lo va; thil tlachham angin mihring kuta rawngbâwlsakin a awm hek lo, Amah ngei chu engkim hnêna nunna te, thâwkna te leh thil zawng zawngte petu a ni zâwk e.”

Genesis 1:1 “Atîrin Pathianin lei leh vân a siam a.”

Exodus 20 :11 “Ni ruk chhûngin LALPAN lei leh vân te, tuifinriat leh a chhûnga awm zawng zawngte chu a siam a.”

Tirhkohte 14 :15 “Vân te, lei te tuifinriat te, an chhûnga awm zawng zawng nêna Siamtu Pathian nung hnênah chuan in lo pakaina turin Chanchin Ṭha kan rawn thlen che u a nih hi.”

Isaia 40:28 “Pathian, LALPA, kâwilkil Siamtu chu, a châu ngai lo va, a hah ngai hek lohzia hi.”

Isaia 45 :18 “LALPA, vân siamtu chuan, (ani chu Pathian, leilung hi dina siamtu chu a ni; ani chuan leilung hi a tinghet a, engmah lovah a siam lo va, mihring awm nân a din zawk a ni).”

Isaia 44:24 “LALPA, nangmahni tlantu, chhûl atanga nangmahni dintu chuan heti hian a ti: ‘Kei hi LALPA, thil zawng zawng siamtu, mahni chauhva vân kai pharhtu, lei tizautu chu ka ni.’”

Sâm 89:11-12 “Vânte khi nangmâ tâ a ni a, lei pawh hi nangmâ tâ a ni; khawvêl leh a chhûnga thil awm zawng zawng hi nangmâ din a ni. Chhim leh hmâr chu nangmâ siam a ni.”

Tirhkohte 4:24-26 “Chutichuan a ngaithlatûte chuan a rualin aw ring takin Pathian hnênah, ‘LALPA, nang vên te, lei te, tuifinriat te, a chhûnga awmte zawng zawng Siamtu i ni; nangin Thlarau Thianghlimin, min thlahtu i chhiahhlawh Davida kân, hêng thû hi i sawi a ni: Jentailte engati nge an thinur kha? Hnam tinin engati nge thil sâwt lo an ngaihtuah? Khawvêl lalten an ep huai huai a, hotute pawh an pungkâwm a, LALPA leh a Krista chungah chuan,’ tiin. “He khuaah hian i Chhiahhlawh thianghlim i hriak thih Isua chungah kân, Heroda leh Pontia Pilata nê, Jentailte leh Israel mîte nê an pungkâwm tak zet a ni.

Isaia 45:12 ”Lei hi ka siam a, a chungah mihring awm hi ka siam baw a: keiman ka kut ngei hian, van ka kai pharh a, a sipaihote chu thu ka pe baw a ni.”

Hêng Bible châng tlêm tê kan han tâarlan aţangte hian Pa Pathian chu engkim siamtu a ni tih phat rual a ni lo. Chutiang bawkin Pathian Fapa Isua pawh thil engkim siamtu nihna nei tlat baw. Chûngte chu lo târlang leh ila.

Fapa (Isua) hi Siamtu a ni

Johana 1:1-3 “Atîrin Thû a awm, Thû chu Pathian hnênah a awm, Thû chu Pathian a ni. Chu mi chu atîrin Pathian hnênah a awm. Engkim azain Amâ siam a ni; thilsiam zawng zawng hi Amâ siam loh engmah a awm lo.”

“*Chumi chu a tîrin Pathian hnênah a awm,*” a tih hi Fapa Isua sawina chiah a ni. *A tîrin thuin talh tura ruat a ni a,*

Thupuan 13:8 “Leilung pian tirha talh tawh Beram No” tih a ni. Heta “Thû” tih hi *Logos* Pathian Fapa Isua hming a ni.

Thupuan 19:13 “Puan thisen kai a sin a; a hmingah chuan ‘Pathian Thîa’ an ti a.” Chuvangin Isua hi Siamtu Pathian a ni tih hi hnial rual a ni lo.

Johana 1:9-10 “Êng tak mi tin tiêng thîn kha a awm a, khawvêlah a lo kal mêk a ni. Ani chu khawvêlah a awm, khawvêl Ama siam a ni, khawvêlin amah a hre si lo.”

Kolosa 1:15, 1:15 “Ani chu hmuh theih loh Pathian anpui, thil siam zawng zawnga piang hmasa ber chu a ni a; **Amahah** chuan engkim siam a ni a, vâna awm te, leia awm te nê, hmuh theih te, hmuh theih loh te nê, lal̄thutphahte pawh, rorêlna te pawh, lalna te pawh, thuneihna te pawh; engkim ama siam a ni, ama ta tûr bawka siam a ni.”

Efesi 3:9 “Jentailte hnêna Krista hausakna chhui chhuah rual lohte chanchin hril tûr leh, thurûk chatuan aṅanga Pathian engkim siamtuah inthupa awm enkawlna chu engnge ni tih mi zawng zawng entîr tûrin kei mi thianghlim zawng zawnga tê ber aia tê zâwk hnênah hian chu khawngaihna chu pêk a ni.” Saptawng Bible-ah chuan “God, who created all things by Jesus Christ” tih a ni.

Thufingte 8:26-30 “Leilung a la din hmâ leh ramte a din hmâ, khawvêla vaivut pawh a la awm ṅan hma daihin. Vânte a tihngheh laiin ka awm tawh a, Tuifinriat chungka kal hualna a siam laiin, Chung lam vâna a tihngheh laiin, tuifinriat a lo ngheh laiin; Tuite chuan a thu pêk an bawhchhiat lohna tûra tuifinriat rite a siamsak a, Leilung nghahchhan a ruat lai khân; Chutih lai chuan mi themthiam angin a kiangah ka awm a, Nî tin, a lâwmna ka ni a. A bulah ka hlim êm êm bawk thîn.

‘Pathianin khawvêl a siam’ kan tih hian a nihna dik takah chuan, Isua Krista hi a siamtu ber a ni. Amah hmangin, Amah kaltlangin engkim siam a ni tih hi Bible-in min zirtîr dân chu a ni a, a dik thlap bawka a ni.

Efesi 3:9,10 “Pathian, Isua Krista zâra thil zawng zawngte siamtu chu” tih a ni.

Hebrai 1:1 “Pathian, hmâsânga thlahtute hnêna bung tam tak leh kawng tinrênga zâwlneitea thu lo sawitu khân, hêng ni tâwpah hian keimahni hnênah a Fapaah chuan thu a sawi ta. Chu mi chu engkim rochungtuah a ruat a, chu mi pawh chuan khawvêlte chu a siam a.”

Isaia 44:24 “LALPA, nangmahni tlantu, chhûl atanga nangmahni dintu chuan heti hian a ti: ‘Kei hi LALPA, thil zawng zawng siamtu, mahni chauhva van kai pharhtu, lei tizautu chu ka ni; tunge ka hnênah awm?’”

Isaia 48:12-13 “Aw Jakob-ho leh ka koh Israel-hote u, ka thû ngaithla rawh u: kei hi amaha chu ka ni; a hmasa ber chu ka ni a, a hnuhnung ber pawh ka ni bawk. A ni, ka kut hian leilung nghahchhan chu a phûm a, ka kut ding lam hian vânte khi a kai pharh a: ka koh veleh an ding ho thîn.”

Heta “A hmasaber leh Hnuhnungbera” tih hi Fapa Isua a ni ngei a ni tih kan hre thei. A chhan chu Patmos Thliarkâra Johana hnênah Pathian Fapa Isua a rawn inlâr khân he a hming chiah hi a rawn inchnâl leh chat a ni.

Thupuan 1:17-18 “Hlâu suh ang che; kei Hmasabera leh Hnuhnungbera leh, Mi Nunga chu ka ni, ka lo thî a, nimahsela ngai teh, kumkhua atân ka nung leh ta a ni. Thihna leh Mitthi Khaw chabête chu ka nei bawk a.”

Isaia 48:16 Isaia hnêna “Hmasabera leh Hnuhnungbera” tia rawn inchnâl pawh kha Fapa Isua hi a ni ngei tih a lan chianna chu, châng 16-naah, “Tunah hian LALPA Pathian chuan keimah leh a thlarau chu min tîr ta a,” tiin a rawn insawifiah nghâl a ni.

Chuvangin Fapa (Isua) hi Siamtu Pathian chu a ni tih hi Bible-in chiang taka a sawi avangin; engti kawng mahin kan

hnial thei lova, thudik tak a ni. Chutiang bawkin Thlarau Thianghlim pawh hi Siamtu Pathian a ni ve tho a ni tih hi Bible- aṭang bawkin kan hmu thei a, chûngte chu lo en ve leh ila.

Thlarau Thianghlim hi Siamtu a nihzia lannate

Isaia 40:12-13 “Tuin nge tuite chu a kutphah khwar leka teha, vâk khi khâp leka teh a, leia vaivut hi tehkhâwng pakhat leka thun vek a, tlângte chu khîn leka bûka, mual pawngte chu bûkna leka bûk kha le? Tuin nge LALPA thlarau chu thil tih dân tûr kawhhamuh le? A nih loh leh tunge a remruatsaktu nia amah zirtîr le?”

Joba 33:4 “Pathian Thlarau chuan mi siam a, Engkimtithia thâw chuan nunna mi pe.”

Sâm 104:29 “I hmai i thup a, an mangang ṭhîn a; an thâw chu i lâksak a, an thî a, an vaivutah chuan an kîr leh ṭhîn. I Thlarau chu i tîr chhuak a, siamin an awm ṭhîn a; lei chung pawh hi i siam thar leh ṭhîn.”

Thlarau Thianghlim hi leilung siam lai pawh khân a Siamtu nihna a nei tih kan hre thei. *Genesis 1:1* “Atîrin Pathianin lei leh vâk a siam a. Tin, Lei hi a chhiaa a ruak ngawt a ni a; tui thûk tak chung chu a thim mup a. Pathian Thlarau chuan tui chungte chu a awp reng a.”

Hêng Bible châng hrang hrang tlêm kan han târlan aṭang mai pawh hian, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chu englai pawha awm ho, thawk tlâng reng, Pathianna nei vek, mi nung hran ṭheuh ni si, mahse inpumkhat tlat bawk si an ni tih a Chiang hlê. Pathum chu pakhata inhlâwmkhâwm, pakhat chu pathuma inlâr chhuak bawk si a nih avâng hian mihring chhiarkawp aṭang chuan hriat thiam a harin, mihring hriatna thinlung mit leh beng hian a hmufiahin a hrethiam phâk lo a ni e. Sawifiah kan tum poh leh a fiah lo sawt a, sawia fiah chi a

ni lo va, sawifiah phâk leh sawi fiah sên rual lah a ni hek lo va, thlarauva hriatfiah leh, a rina rin fiah chî a ni.

Sabellia zirtîrna anga Isua chauh a mal (Single) tak tak, Pa huna Pa anga inlâr, Fapa huna Fapa anga inlâr, Thlarau Thianghlim huna Thlarau Thianghlim anga changkual an tih ang hi lo ni dâwn ta tak tak se la, Thuthlung Hlui Pâ hunah khân Pa chauh a inlâr ang. Mahse, Pa hun an tihah pawh Thlarau Thianghlim a lo awm daih tawh a, Fapa hunah pawh Thlarau Thianghlim a awm reng tho bawk a. Chutiangbawkin Pâ hun an tihah khân Fapa Isua a lo awm daih tawh a ni tih Bible-aṭangin fiah takin kan hmu thei a ni. Chuvangin UPC-te rindan, Sabellia zirtîrna hian, belhchian a dâwl lo hlê a ni.

Kan sawi tawh ang khân, Pâ leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi chatuan ata chatuan thlenga awm lai leh awm loh lai nei lo, englai hun pawha awm tlâng reng, chatuan mi thiau an ni tih hi Pathian thuin min zirtîr dân a ni tlat mai. Chumi tichiang tûr chuan a mal malin lo en ila.

BUNG 9

PA LEH FAPA LEH THLARAUTHIANGHLIM HI CHATUAN MÎ VEK AN NI

Pa Pathian chu chatuan mi a ni

Pa Pathian chu, awm tan ni nei lo, lai hawl nei lo, tâwp nei lo, chatuan mî, chatuan Pathian a ni.

Sâm 90:1, 2 “LALPA, nang chu chhuan zawng zawng chenah kan awmna i ni thîn. Tlângte pian hmâa, Leilung leh khawvêl i din hma pawh khân, Chatuan ata chatuan thleng pawhin nang chu Pathian i ni.”

Daniala 7:9, 10 “Lalthutthlêngte an han hûn chhuah a, mi pakhat, Hmâkhawsânga a thut thlengin ka en reng a; a silhfênte chu vûr anga vûr a ni a, a sam chu sahmul thianghlîm tak ang a ni: a lalthutthlêng chu meialh a ni a, chu mi tawlailîr chu mei kâng ang a ni.”

Isaia 43:10 “ ‘Mi hriata, mi rina, amah chu ka ni tih in hriat theihna tûrin, nangni hi mi hiatpuitûte in ni, ka chhiahhlawh ka thlana pawh chu,’ LALPAN a ti: ‘ka awm hmâ chuan Pathian rêng rêng din an awm lo va, ka awm hnûah pawh an awm hek lo vang.’”

Hêng Bible châng a kan hmuh ang hian, ‘Pâ hun’ an tih mai, Thuthlung Hlui hunah Pa Pathian a awm ang bawkin ‘Fapa hunah’ pawh Pa Pathian a la awm reng a, chatuan mî a nih tlat avangin khawvêl tâwp thleng pawhin a awm zêl dâwn. Pa hun an tihah Pa a nihna angin ro a rêl a, khawvêl sual tlanna atana a Faparawn petu kha Pa Pathian a ni a. Hmêl Danglamna Tlângah zirtîr pathum Johana, Jakoba, leh Petera te hmâah a ropuina zawng zawng nêna a inlantîr lai khân, Mosia leh Elija

pawh an rawn inlâr a, khatih lai khân bâwkte khawh mai an rêt a ni kha. Khatih lai pawh khân “Hei hi ka Fapa duh tak, ka lawm êm êma chu a ni; Amâ thû ngai rawh u,” tiin Pa Pathian chuan a la rawn puang a nih kha (*Matthaia 17:5*). Chutiang bawkin Jordan Luia Isuan baptisma a chan lai khân, vîn aṭangin âwin, “Hei hi ka Fapa duh tak, ka lawm êm êma chu a ni,” tiin Pâ âw a lo ri tawh bawk.

Thlân ata Fapa Isua kaithotu pawh kha Pa Pathian a ni a, khawvêl tâwpah pawh Isua chu Pâ ropuina nêna a lo kal dâwn a ni. Isua ropui taka a lo kal hunah Pa hnênah ram a pe lêt leh vek dâwn a ni.

1 Korin 15:24 “Chu mi hnuah chuan a tâwp chu a lo la thleng ang; chu mi hnûah chuan rorêna zawng zawngte leh, thuneihna leh thiltihtheihna zawng zawngte a tihbo hnuah, Pathian hnênah, Pa hnên ngeiah chuan ram chu a pe ang.”

1 Korin 15:28 “Tin, a hnuaia engkim dahin a awm hun chuan Fapa ngei pawh chu a hnuaia engkim dahtu hnuaiah chuan dahin a awm bawk ang, Pathian chu engkima engkim a nih theihna tûrin.”

Pâ Pathian chu Pâ hunah a awm ang bawkin Fapa hunah pawh a la awm zêl a, tûn ‘Thlarau Thianghlim hun’ an tihah pawh a la awm zêl a, chatuan thlengin a awm zêl dâwn a ni.

Thlarau Thianghlim pawh chatuan mî a ni

Kan sawi tawh ang bawkin Thlarau Thianghlim pawh awm ṭan ni nei lo, lai hâwl leh tâwp nei lo, chatuan Pathian a ni.

Hebrai 9:14 “Krista, **chatuana Thlarau** (*the eternal Spirit*) zâra hmêlhem lova Pathian hnêna inhlana thisen chuan Pathian Nung rawngbâwl tûrin in chhia leh ṭha hriatna chu thiltih thîte lakah chuan a va tithianghlim nasa dâwn êm!

Thlarau Thianghlim pawh hi chatuan mî, chatuan thlarau (eternal spirit) a ni tlat. Pentecost aṭanga lo awm chawp mai

mai a ni lo. Khawvêl siam lai khân tui chung a lo awp reng tawh a ni.

Genesis 1:1 “Atîrin Pathianin lei leh vâa a siam a. Tin, Lei hi a chhiaa a ruak ngawt a ni a; tui thûk tak chung chu a thim mup a. Pathian Thlarau chuan tui chungte chu a awp reng a.”

Thuthlunglui, Pa hun an tih lai pawha zâwlneite hmanga thu lo sawi thîntu a ni.

2 Petera 1:21 “Thu hrilh lâwk rêng rêng hi mihring thûa chhuak a ni ngai si lo a, mîten Thlarau Thianghlim tirhin Pathian hnên atâ an sawi zâwk thîn a ni,” tiin Peteran a lo sawi a ni.

Lal Davida lo pâwl thîntu leh Israel fâte thlalêra meialh leh chhûm dinga hruaitu, Israelten an tih lungngaih kha Thlarau Thianghlim a ni.

Sâm 51:11 “I hnên ata hi mi paih bo suh la; I Thlarau Thianghlim hi mi lâksak suh ang che.”

Isaia 63:10 “Nimahsela an hel a, a Thlarau Thianghlim chu an tilungngai ta a.”

Tirhkohte 1:16 “Unaute u, Thlarau Thianghlimin, Davida kâa, Isua mantute hruaitu Juda thû a sawi lâwk kha, khâ Pathian Lehkha Thû kha lo thleng tûr rêng a ni.”

Nula thianghlim Mari kawchhûnga naute anga rawn paitîrtu pawh kha Thlarau Thianghlim a ni.

Luka 1:35; Matthaia 1:20 “Josef, nang Davida fapa, i nupui hual Mari chu neih hlâu suh; a naupai chu Thlarau Thianghlim laka mi a ni a sîn.”

Jordan Luia baptisma a chan laia a lu chung a Thûro anga lo fû pawh kha Thlarau Thianghlim a ni.

Luka 3:21 “Tin, heti hi a ni a, mi zawnng zawnngin baptisma an chan zawhin, Isua pawhin baptisma a chang a, a tawnngtai

a, vãn a lo inhawng a, Thlarau Thianghlim chu taksa puin thûro angin a lo chhuk a, a chungah a fu ta a.”

Penticost Nîa kohhrante rawn tiharhtu pawh kha Thlarau Thianghlim a ni a, vawiin thlenga kohhrante min chênchilhtu pawh hi a ni. Khawvêl tâwp hnû thleng pawhin Thlarau Thianghlim hi a awm reng dâwn.

Tirhkohte 2:1 “Tin, Pentikost Nî a lo thlenin, an zain hmun khatah an awm khâwm vek a. Tin, thâwklehkhatan vãn ata rî, thlpuoi tleh angin a lo thleng ta phut a. Tin, chu chuan an thutna in chu a tikhat ta vek a, tin, leite te, amaha insem darhin, mei angin an hnênah a lo inlâr ta a. Tin, an chungah a chuang theuh va, an zain Thlarau Thianghlimin an khat ta vek a, Thlarauvin a tawngfîr ang zêlin tawng dangin an lo tawng ta a.”

Hêng Bible châng hrang hrang atangte hian, Thlarau Thianghlim chu Chatuan ata chatuan thlengin a awm reng a ni tih hi chiang takin kan hre thei a ni. Chuvângin kan sawi tâk ang khân Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi eng hun lai pawhin an awm tlâng reng a, awm loh hun lai rêng an nei lo. Pa hun, Fapa hun, Thlarau Thianghlim hun an tihah hian englai pawhin an awm tlâng reng a ni.

Fapa (Isua) pawh chatuan mi a ni

Pathian Fapa (Isua) pawh hi awm tan ni nei lo, lai hâwl nei lo tâwp nei lo chatuan mi a bul leh a tâwp, hmasabera leh hnuhnungbera a ni.

Isaia 41:4 “Atîr ata chhuan zawng zawng kovin, tuin nge thawk a, ti zo? Kei LALPA, a hmasa ber leh a hnuhnung bera hnêna awm hi, a titû chu ka ni.”

Isaia 44:6 “LALPA, Israelho Lal, an tlantu sipaihote LALPA chuan heti hian a ti: ‘Kei hi hmasa bera chu ka ni a, hnúhnung bera pawh ka ni; keimah lo chu Pathian rêng rêng an awm lo.’”

Isaia 48:12,16 “Aw Jakobho leh ka kòh Israel-hote u, ka thû ngaithla rawh u: kei hi amaha chu ka ni; a hmasa ber chu ka ni a, a hnúhnûng ber pawh ka ni bawk. Nangnîho hian mi rawn hnaih ula, hei hi ngaithla rawh u: atîr aţang khân arûkin thû ka sawi ngai lova; a awm tîrh aţang khân chautah chuan ka awm; tûnah hian LALPA Pathian chuan keimah leh a thlarau chu min tîr ta a.”

Mika 5:2 “Nimahsela nang Bethlehem Ephratha, Juda ram sâng tamtak zînga telah tê hlê mah la, nangmâ lak aţang hian Israelho rorêltu tûr chu ka tân a lo chhuak ang a; a lo chhuahna chu hmasâng ata, **chatuan aţangin** a ni.”

Isua hi Mari aţanga lo piang chawp mai a ni lo va, chatuan ata lo awm tawh a ni.

Johana 8: 8:58 “Isuan an hnênah, ‘Tih tak meuhvin, tih tak meuhvin ka hrilh a che u, Abrahamama awm hmâ pawhin ka awm,’ a ti a.”

Thufingte 8:21-24 “Mi hmangaihtûte chu sum ka rochuntîr theih nân leh an ro bâwmte ka tikhah theih nân. LALPA chuan a thil siam bul berah min din a, Hmâsânga a thil siam bul berah. Chatuan ata, a tîr tea din ka ni, Leilung awm hmâ rengin. Tuifinriat la awm hmâ daihin ka piang tawh a.” Hêi bung bul a (8:1) ‘Finna’ tih hi Isua sawina a ni.

IKorin 1:30 “Nangni erawh chu amâ zârah Krista Isuaah chuan in awm a ni; ani chu Pathian hnên ata kan tân finnaah siam a ni.”

IKorin 1:24 “Kòhte tân zawng Krista, Pathian thiltihtheihna leh Pathian finna chu a ni.”

Thupuan 1:17-18 “Hlâu suh ang che; kei Hmasabera leh Hnuhnungbera leh, Mi Nunga chu ka ni, ka lo thî a, nimahsela ngai teh, kumkhua atân ka nung leh ta a ni.”

Thupuan 1: 8 “ ‘Kei Alpha leh Omega ka ni,’ LALPA Pathian, awm mêka leh awm tawha leh lo la awm tura, Engkimtithia chuan a ti a ni.”

Thupuan 22:13 “Kei Alpha leh Omega, a Hmasaber leh a Hnuhungber, a Bul leh a Tâwp ka ni.”

Johana 17: 5 “Aw ka Pa, khawvêl awm hmâa i hnêna mawina ka neih khân, tûnah nangmâ hnên ngeiah mi chawimawi rawh.”

Hebrai 7:25 “Chutichuan, amaha Pathian hnêna lo kalte chu a tâwpkhâwk thlengin a chhandam thei bawka ni, anmahni tawngtaisak turin chatuana a nun reng avângin.”

Hebrai 7:28 “Dân thu hnûa lo awm erawh chuan Fapa, chatuan atân tihfamkim tawha chu a ruat zâwk a ni.

Isua chu Thlarau Thianghlim-ah chang lovin, chatuanin Fapa a ni dâwn a nih chu. Hêng Bible châng kan han tarlan aţangte hian Isua pawh awm ţan ni nei lo, lai hâwl nei lo leh tâwp nei lo, chatuan mi, chatuan Pathian a ni tih a Chiang hlê a ni.

BUNG 10

PÂ HUNA THLARAU THIANGHLIM LANNA

Hdik tak chuan, ‘Pâ hun’ tih hi a awm chuang lo va, Amaherawhchu kan thusawi a fiah zâwk nân Pâ hun, Fapa hun, Thlarau hun, tia thentute tawngkam leh an sawidân zûlzuiin kan sawi ve mai dâwn a ni tih lo hrethiam ila a t̄ha ang. Thuthlung Hlui, Pâ hun, an tihah pawh Thlarau Thianghlim a lo awm daih tawh tih hriat theihna Bible châng thenkhatte lo en hmasa ila.

Genesis 1:1, 2 “Atîrin Pathianin lei leh vâw a siam a. Tin, Lei hi a chhia a, a ruak ngawt a ni a; tui thûk tak chung chu a thim mup a. **Pathian Thlarau** chuan tui chungte chu a awp reng a.” Helai thuah hian, Pathianin khawvêl a siam lai khan, **ThlarauThianghlim** chu a lo awm reng tawh a, tui chungte chu a awp reng a ni tih Bible-in min hrilh Chiang hle.

Exodus 35:31 “Bezalela chu ....kawng tinrênga themthiamna nei tûrin Pathian thlarauvin a tikhat tawh. Pathian thlarau pawlna dawng tihna a ni.

Genesis 41:38 “Hetiang Pathian Thlarau awmna hi kan hmu zo dawn em ni?” tiin, Pharoa meuh pawhin Josepha chu Pathian Thlarau awmpui mi a nih zia a sawi a nih kha.

Nambar 24:2-ah Zâwlnei Balaama chungah Pathian Thlarau a lo thleng tih kan hmû.

ISamuêla 10:6,10, 19:20-ah Saula mi tirhte chungah Pathian Thlarau a lo thleng a, thû an sawi dual dual tih kan hmû.

Rorêltûte 3:10-ah Othniela chungah LALPÂ Thlarau a lo thleng tih a sawi bawk.

Rorêltûte 6:34-ah Gideona chungah LALPÂ Thlarau a lo thleng, tih a sawi bawk.

Rorêltûte 11:29-ah Jeptha chungah LALPÂ Thlarau a lo thleng tih thu kan hmu a.

Rorêltûte 14:6, 25:14-ah Samsona chungah LALPÂ Thlarau nasa takin a lo thleng tih kan hmu baw k a.

Nehemia 9:20-ah “Israel fâte zirtîr tûrin Pathianin Thlarau tha tak a pe,” tih a sawi.

Sâm 51:11-ah Lal Davida chuan Thlarau Thianghlim a lo chang daih tawh. “I **Thlarau Thianghlim** hi mi lâk sak suh ang che,” tiin Pathian a ngen thu kan hmû.

Nambar 11:25-ah Israel upa 70-te chungah a huhovin (a rualin) LALPÂ Thlarau a lo thleng tawh baw k. “Chutichuan LALPA chu chhûmah chuan a lo chhuk a, arawn bia a, Amaha Thlarau chu upa sawmsarihte chungah chuan a dah a: tin, heti hi a ni a, Thlarau chu an chungah a han awm veleh chuan thu an sawi ta dual dual a,” tiin. Hei hi, a huhova thlarau channa a ni.

Isaia 63:10-ah “A Thlarau Thianghlim chu an tilungngai ta a” tiin Israelten thlalêrah meialh leh chhûmdinga hruaitu Thlarau Thianghlim an tilungngai a ni tih a sawi baw k.

Tirhkohte 1:16-ah “Unaute u, Thlarau Thianghlimin, Davida kê a, Isua mantute hruaitu Juda thu a sawi lâwk kha, kha Pathian Lehkha Thû kha lo thleng rêng tûr a ni,” tiin Thlarau Thianghlimin Davida kê hmangin thu a lo sawi thîn tih a sawi baw k a.

1 Petera 1:21 Thu hrilh lâwk rêng rêng hi mihring thûa chhuak a ni ngai si lo a, mîten Thlarau Thianghlim tirhin Pathian hnên ata an sawi zawk thîn a ni. Hman lai zâwlneite hmanga thu lo sawitu kha Thlarau Thianghlim a lo ni daih tawh tih a Chiang hlê a ni.

Hêng Bible châng hrang hrang aţang ringawt pawh hian, ‘Isua a changkual mai a ni’ tih ringtute rin dân dik lohzia a lang Chiang hlê a ni. Vâna a lâwn aţangin emaw, Penticost Nî

ațangin emaw, Isua chu Thlarau Thianghlimah a chang tih hi engtikawng mahin a dik thei lo va, Bible-ah ținfung pakhat mah a awm lova, sawi rem luih hrâm chî pawh a ni lo. Thlarau Thianghlim hi Penticost Nî ațanga rawn awm țin chauh a ni lo. Khawvêl awm hmâ chatuan ata, Thuthlung Hlui hun ațanga vawinah leh chatuan thlengin awm loh hun lai reng a awm lo. Englai pawha awm reng chatuan mî a ni.

Hebrai 9:14 “Krista, chatuana Thlarau zâra hmêlhem lova Pathian hnêna inhlana thisen chuan Pathian Nung rawngbâwl tûrin in chhia leh țin hriatna chu thiltih thîte lakah chuan a va tithianghlim nasa dâwn êm!” ti a, a sawi ang hian. Chatuan Thlarau zârah Krista chu Pathian hnênah kan aia thi tûrin a inhlân a ni tih a sawi a ni. Thlarau Thianghlim hi **Chatuan** mî a ni. Penticost Nî ațanga rawn awm chawp mai a ni lo. Mari kawchhûnga Isua rawn paitirtu pawh Thlarau Thianghlím a nih thu kan sawi tawh kha.

BUNG 11

PÂ HUNA FAPA LANNA

Isua hi a hun azir zêlin a changkual a ni tih ringtute chuan, “Thuthlung Hlui, Pâ hunah chuan; Isua chu **Pa** angin a la awm, **Fapa** a la ni lo,” an ti a. Mahse ‘**Pâ** hun’ an tihah pawh Pathian **Fapa** a awm reng tih Bible chuan chiang takin a sawi a ni. Pa anga a awm thû erawh chu engmah ziak a awm ve lo. ‘Pathian Fapa ang, Mihring Fapa ang,’ tih te leh, ‘Vantirhkoh anga a intârlanna thû’ erawh chu chiang takin kan hmû a ni. Chûngte chu lo en ila.

Johana 1:1-3 “Atîrin **Thû** a awm, **Thû** chu Pathian hnênah a awm, **Thû** chu Pathian a ni. Chu mi chu atîrin Pathian hnênah a awm. Engkim azain Amâ siam a ni; thilsiam zawng zawng hi Amâ siam loh engmah a awm lo.”

Heta **THÛ** a tih hi Grik tawnga “Logos” tih a ni a, *Thupuan 19:13*-a “Puan thisen kai a sin a; a hmingah chuan, “Pathian Thûa,” an ti a, tih nêh thuhmun a ni. Heta Logos hi **Isua** sawina a ni. Isua hi khawvêl awm hmâ daih tawh khân Pa hnênah a lo awm daih tawh. *Johana 17:5* en la. “Aw ka Pa, khawvêl awm hmâa I hnêna mawina ka neih khân....” tiin Isuan a sawi a ni.

Heta “Thû” Pathian hnêna awm a tih hi, khawvêl siamtu a ni a. Chu Thû-a chu a takin tisaah a lo chang a, kan zîngah a lo awm ta a. Chu chu Isua Krista hi a ni tih hnial rual a ni lo. Atîra khawvêl siamtu Thû-a chu Johana vêk hian inlârnaah Isua tho a nihzia a lo sawi a. “Puan thisen kai a sina, a hmingah chuan, ‘PathianThû-a’ an ti a.” *Thupuan 19:13*. Chuvangin Isua hi Mari aţanga lo awm chawp mai ni lovin, hmasang chatuan ata lo awm tawh a ni tih a chiang hlê.

Mika 5:2-ah “Nimahsela nang Bethlehem Ephratha, Judai ram sâng tamtak zînga telah tê hlê mah la, nangmâ lak aţang hian Israelho

rorêltu tûr chu ka tân a lo chhuak ang a; a lo chhuahna chu hmasâng ata, chatuan aţangin a ni,” tiin zâwlnei Mika hmangin LALPAN a lo sawi a ni. Mari aţanga rawn awm chawp mai a ni lo. Chatuan ata lo awm tawh a ni a, chatuanin a awm zêl ang.

Thufingte 30:4 “Tunge ni vâna chho tawh a, lo chhuk leha chu? Tunge ni a kuta thli hûm khâwmtu chu? Tunge ni a puana tui fûntu chu? Tunge ni kâwlkil zawng zawngte tinghet? Tunge ni a hming, tunge ni a Fapaa hming pawh i hria êm?”

Sâm 2:6,7 “Thuruat chu ka hril dâwn: LALPAN ka hnênah, “Nang zawng ka Fapa i ni e; vawiin hian ka hring che a ni.”

Sâm 2:12 “Fapa chu fâwp rawh u, chutilo chuan a thinur ang a, kawng lakah in boral dah ange. A thin chu a thawk thuai dâwn si a. Amaha rinna nghat zawng zawngte chu an eng a thâwl e.”

Sâm 89:26,27 “Ani chuan, ‘Nang chu ka Pa, ka Pathian ka inchhandamna lungpui i ni’ tiin mi au vang. Tin, keiin Ani chu Fatîrah ka siam ang a, leia lalte zîngah chungnung berah ka siam ang.”

Daniela 3:25 “Ani chuan, “Ngai teh u, mi pali phelha mei laia vei vei a, na hauh lovin ka hmû a, a palîna landân phei chu Pathian **fapa** ang a ni,” a ti a. English Bible KJV-ah chuan (and the form of the fourth is like the Son of God) tiin a sawi ngat a ni. Daniela thian pathumte, meia an paih laia rawn awmpuitu kha Pathian **Fapa, Isua** ni ngeiin a lang. Hawrawp puiin “The Son of God” a ti a ni.

Daniela 7:13 “Zân inlârnahte chuan, ngaiteh, vâ chhûmte nêna lo kal, mi pakhat, Mihring fapa ang hi ka hmu a, Hmakhawsânga hnênah chuan a lo kal a, a hmâah chuan Ani chu an rawn hruai hnai a... Tin, rorêlna te, ropuina te, ramte a hnêna pêk a ni a, tiin zâwlnei Daniela`n inlârnahte, Pâ Pathian, Hmakhawsânga hmâa Pathian Fapa, Mihring Fapa ang ni bawk an rawn hruai lai chu a lo hmu tawh bawk a ni. Mi nung (living person)

hran, pumraw hran an ni. Daniela pawhin a hrangin a hmu a ni. Mahse, Pathianah chuan pumkhat, pakhat an ni.

Isaia 48:12,16 “Aw Jakob-ho leh ka koh Israel-hote u, ka thû ngaithla rawh u: kei hi Amaha chu ka ni; A hmasa ber chu ka ni a, A hnuhnung ber pawh ka ni bawk. A ni, ka kut hian leilung nghahchhan chu a phûm a, ka kut ding lam hian vânte khi a kai pharh a: ka koh veleh an dingho thîn.” He thu sawitu hi Isua ni ngeiin a lang, mahse *châng 16*-naah, “Tûnah hian LALPA Pathian chuan Keimah leh a thlarau chu min tîr ta a,” a ti ve leh tlat bawk. Hmasa bera leh hnuhnung bera tia, a inchâl reng laiin, Amah tîr theitu hmasa bera leh hnuhnung bera nihna (title) nei ve tho an la awm a ni tih kan hriat thiam a th̄a.

Isaia 41:4 “Atîr ata chhuan zawng zawng kovin tuin nge thawk a, ti zo? Kei LALPA, a hmasa ber leh, **a hnuhnung bera hnêna awm hi**, a titu chu ka ni.” Hetah hian, hmun danga, “Kei, a hmasa bera leh hnuhnung bera ka ni,” titu khân, “Kei LALPA, A hmasa bera leh hnuhnung bera hnêna awm hi, a titu chu ka ni,” a ti ve leh tho mai.

Matthaia 2:15-ah, “Tin, Heroda thih hma loh zawng chutah chuan a awm reng a; Lalpan zawlnei kâah, “**Ka fapa** chu Aigupta ram ata ka ko chhuak a tia a sawi kha a lo thlen theih nan,” tiin a ziak bawk.

Isaia 7:14-ah, “Chuvangin LALPA ngei chuan chhinchhiahna a pê ang che u; ngaiteh u, nula thianghlim pakhat a rai ang a, Fapa a hring ang a, a hmingah Immanuela an sâ ang,” tiin zâwlnei hmangin Pathian Fapa; mihringa a lo pian tûr thu a lo sawi lâwk a ni. Nula thianghlim a rai ang a, ‘Pa a hring ang,’ a ti lo va, ‘Pa fapaah a lo chang ang,’ a ti bawk lo va, “Fapa a hring ang,” a ti zâwk a ni.

Hê nula thianghlim hrin tûr hi, Pa Pathian ni lovin; Pathian Thlarau Thianghlim ni hek lovin, ‘Pathian Fapa’ a ni. *Matthaia 1:21*-ah pawh, Vântirhkohvin Josefa hnênah, “ ‘Fapa’ i hring ang

a, a hmingah ISUA i sâ ang,” tiin Pa hring lovin Fapa a hrin tûr thu a sawi a nih kha.

Isaia 9:6 “Kan tân naupang a lo piang a, Fapa pêkin kan awm ta a,” tiin Pâ pe lovin, Fapa (Isua) pêka kan awm tûr thu a lo puang lâwk bawk a ni. Amaherawhchu Pa Pathian tirh, Pa hminga lo kal tûr a nih avangin, a hmingah chuan, Maka, Remruattua, Pathian Chaka, Chatuan Pa, Remna Lal an ti dâwn si a,” tiin a lo sawi lâwk a. Pa Pathian tirh, Pa aiawha lo kal a nih tlat avangin, “Chatuan Pa,” an ti ve tho dâwn a ni. Amah Lal Isua ngeiin *Johana 5:43*-ah, “Ka Pa hmingin ka lo kal a nih hi,” tiin a sawi a nih kha. A Pa hminga lo kal a nih tlat avangin leh, Pa aiawha lo kal a nih tlat avangin, “Chatuan Pa” tih hming hi pu tlâk leh pu thei a ni rêng a ni. Chatuana awm a ni si a.

Rom 1:1,2 “Chu Chanchin Ṭha, A Fapa kan LALPA Isua Krista thu chu, Pathianin hmân laiin a Lehkha thianghlimah chuan a zâwlneite kain a tiam tawh a. Ani chu tîsa lam thû-ah chuan Davida thlaha piang a ni a, thianghlimna thlarau lam thû-ah erawh chuan mitthi zîng ata a thawhlehna chuan Pathian Fapa a nih nasa takin a hriattîr a.” tiin Paula pawhin “Pathian Fapa ang,” ti lovin, “Pathian Fapa a nih nasa takin a hriattîr” a ti a ni.

Pathian Fapa, Isua hi, awm ṭan ni nei lo, lai hâwl nei lo, tâwpchin nei lo, chatuan mî a ni. Awm hun leh awm loh lai hun a nei hek lo. Englai pawha awm reng, “**AWMA**” a ni.

Exodus 3:14 “Tin, Pathianin Mosia hnênah, ‘AWMA KA NI,’ a ti a; tin, a hnênah chuan, ‘Nangin Israela thlahte hnênah chuan, ‘AWMA’ chuan in hnênah mi rawn tîr a ni e,’ i ti tûr a ni,’ a ti a.” Hei hian Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi englai pawha awm an ni tih a entîr a ni. Hêng Bible châng hrang hrang kan han târlan tak aṭangte hian, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chu Thuthlung Hlui hunah leh englai pawhin an lo awm tlâng reng a ni tih chu hnial rual lohvin kan hre thei a ni.

BUNG 12

TUTHLUNG HLUI HUNAH ISUA HI VÂNTIRHKOH ANGIN A INLÂR THÎN

‘Pâ hun’ an tih mai thîn Thuthlung Hlui hunah khân Pathian Fapa Isua hi Pa angin a awm ngai lo va, Pa angin a inlâr ngai hek lo. Vântirhkoh angin a inlâr zâwk thîn a ni. Pa hunah Pa angin a awm tih hi dâwt a ni. Vântirhkoh anga a inlârna Bible chângte chu lo en ila.

Genesis 16:7-13 “Tin, LALPÂ vântirhkoh vêk chuan a hnênah, ‘I thlahte chu chhiarsên loh khawp hiala tamin ka la tipung ang,” a ti leh a.... Tin, Hagari chuan amah betu LALPÂ hming chu “**Nang hi hmu theitu Pathian i ni,**” tiin a vuah a, “Hetah ngei hian mi hmutu chu ka en zui zêl em ni aw?” a ti a ni. Hagari hnêna vântirhkoh anga rawn inlâr hi ‘LALPA’ tih a ni a, chu chu Thuthlung Thara **ISUA** kan tih hi a lo ni.

Genesis 32:24-30 “Tin, ani chuan i hming chu Jakoba an ti tawh lo vang a, Israela an ti zâwk tawh ang; Pathian leh mihring i bei a, i hneh tawh si a,” a ti a. Tin, Jakoba chuan chu mi hmun hmingah chuan Peniel a vuah ta a: “Pathian chu a hmai hma ngeiah ka hmu a, ka nunna hi zuah a ni si,” a ti a ni. (Jakoban hmaichhan ngeia a hmuh leh, a buan Vântirhkoh anga rawn inlâr kha; Pa Pathian ni lovin, Pathian Fapa (Isua) ngêi niin a lang. Suala tlu tawh mihringte tan Pa hmêl chu hmuh theih a ni si lo va, a hmêl hmuh chu thihna a ni.

Exodus 33:20-ah, “Mi hmua nung reng thei tumah rêng rêng an awm si lo va,” tia a sawi ang hian. Jakoba erawh chuan a hmai hma ngêiah a hmu si a ni. Chuvangin hei hi Pa Pathian ni lovin Pathian Fapa Isua ngêi a ni tih a Chiang.

Genesis 31:11 “Tin, ka mumangah chuan Pathian vântirhkohvin, ‘Jakob’ mi lo ti a: tin, keiin “Heta hi ka awm,’ ka ti a. . . . “Kei hi, lungphuna sahriak i hnawihna, ka hnêna thu i tiamna Bethel, kha Bethel Pathian kha ka ni: tûnah tho la, he ram ata hi chhuak la, i pianna ramah chuan haw leh tawh rawh, a ti a,” a ti a.

Genesis 48:16 “Mi thlahtu Abrahamana leh Isaaka, a hmâa an awm thinna Pathian, wawiin thlenga ka damchhông zawng zawnga mi châwmtu Pathian, sual zawng zawng laka mi tlantu Vântirhkoh chuan; naupangte hi malsâwm rawh se,” a ti a. Sual zawng zawng laka min tlantu Vântirhkoh a tih hi, Isua lo chu tu dang mah puhbel tur an awm lo.

Exodus 3:1-4 “Tin, hnim bukah LALPÂ vântirhkoh, meialhin a hnênah a rawn inlâr a: tin, a han en a, tin, ngai teh, hnim buk chu meiin a kâng a, a hnim buka erawh chu a kâng ral si lo. . . Tin, “Kei hi i pa Pathian, Abrahamana Pathian, Isaaka Pathian, Jakoba Pathian chu ka nih hi,” a ti leh a. Heti laia LALPÂ Vântirhkoh meialha rawn inlâr; a tih pawh hi, a tâwpah Abrahamana Pathian Isaaka Pathian, Jakoba Pathian, tia a rawn inpuan chhuah leh avang hian Pathian Fapa Isua bawh a ni tih kan hre thei.

Tirhkohte 7:35 “Chu Mosia, ‘Hotu leh rorêltuah tuin nge siam che?’ tia an hnar chu, hnimbuka Vântirhkoh a hnêna inlâr khan a pui a, Pathianin amah ngêi chu hotu leh chhanhimtu ni fâwm tûrin a tîr a ni. Tin, LALPA chuan en tûra a va pêng chu a hmuhin Pathianin hnim buk zîng aţang chuan a han ko va,) Exodus 3:1-4.

Exodus 23:20, 21 “Ngai teh, kawnga vêng zêl tûr che leh, hmun ka buatsaihah chuan hruai lût tûr chein i hmaah Vântirhkoh ka rawn tîr dâwn e. Ama zai ngai zêl ulangin, a thusawi pawm thîn ang che u; a chungah hel suh u: inbawhchhiatnate chu a ngaidam duh dâwn si lo va; Amahah

chuan ka hming a awm a nia,” tiin a sawi. *Johana5:43-a*, “Ka Pa hmingin ka lo kal a nih hi” tia sawitu ngei kha Isua a ni. Amahah Pa Pathian hming a awm tlat rêng a ni.

Rorêltûte 6:12-14 “Tin, LALPÂ vântirhkoh chu a hnênah a rawn inlâr a, a hnênah, “Nang mi chak huaisen, LALPA chu i hnênah a awm e,” a ti a... Tin, LALPA chuan amah chu a en a, a hnênah, “He i chakna hian kal la Israel-ho hi Midian-ho lak ata chhandam ang che: ka tir che a ni lâwm ni?” a ti a. Gideona hnena inlâr Vântirhkoh tia a sawi hi LALPA a lo ni reng mai. Hei pawh hi Pa Pathian ni lovin Isua a ni ngêi ang tih a Chiang.

Malakia 2:7 “Puithiam hmûite chuan hriatna a vawng tûr a ni si a, a kê aţangin dân chu an zawng tşîn tûr a ni; Ani chu sipaihote LALPÂ tirhkoh a ni si a. Hetah pawh hian Isua hi LALPÂ tirhkoh anga sawi a ni.

Malakia 3:1 “Ngai teh, u, ka tirhkoh ka rawn tîr a, Ka hmâah kawng a buatsaih ang: Tin, in zawn LALPA chu a biak inah a lo kal phut ang; Ngai teh u, **thuthlung tîrhkoh** in lawm êm êm chu a lo kal e, Sipaihote LALPA chuan a ti. Amaherawhchu a lo kal ni chu tunge tuar zo vang: A lo lan hunah chuan tunge ding thei ang? Hei pawh hi Isua sawina bawk a ni tih a Chiang nghal.

Thupuan 6:16,17-ah, “Tin, tlângte leh lungpuite hnênah chuan, “Min delh ula, lalthutphaha tşûa hmêl lakah leh Beram No thinurna lakah min hlih rawh u; an thinurna ni ropui tak chu a lo thlen tak hi; tichuan tunge ding thei ang i le?” an ti a, tia a sawi ang hian, Lal Isua lo kal ni sawina a ni. ‘Ka tirhkoh’ tiin LALPAN a sawi a ni.

Zakaria 3:1 “Tin, puithiam lalber Josua, LALPÂ vântirhkoh hmaa ding leh a dodaltu tûr Setana ama ding lampanga ding chu mi entir a. Tin, LALPA chuan Setana hnênah, “Aw Setan, LALPA chuan hau che rawh se,” a ti a. LALPÂ Vântirhkoh tia a

sawi hi châng 2-naah LALPA a ti leh tlat. LALPA (Isua) chuan Setana hnênah, “Aw Setan, LALPA (Pa Pathian) chuan hau zâwk che rawh se,” tihna a ni. Isuan Setana a hau ngam lo tihna lam ni lovin, Pa Pathian hming tih ropuina atân leh zahna leh chawimâwina Pa hnêna pêk a duhna entîrna atâna a tih mai a ni.

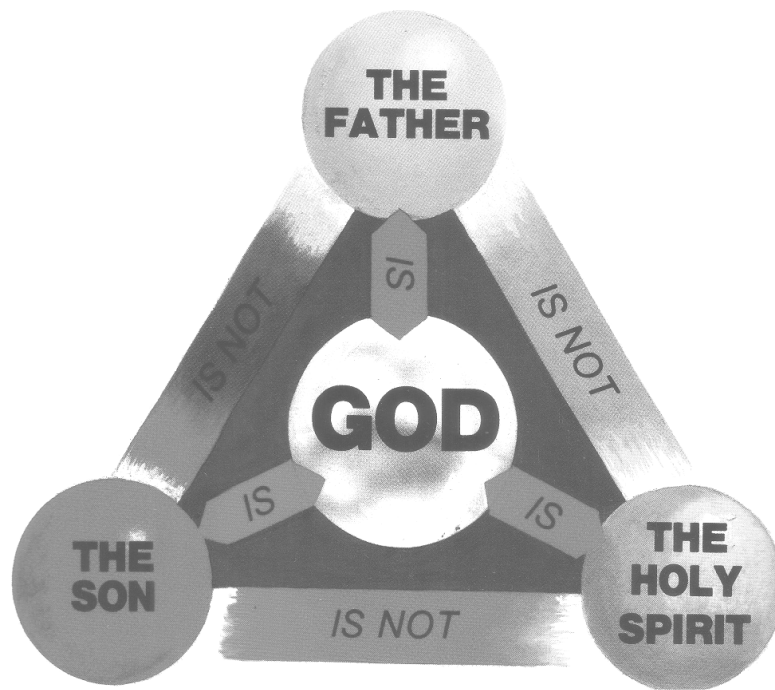
Tirhkohte 7:38 “Chu mi chu thlalêra mi pung zînga Sinai Tlânga a betu Vântirhkoh hnênah leh min thlahtute hnêna awm kha a ni; chu mi chu min pêk chhâwn tûra thu nungte chu latu kha a ni. ‘Sinai Tlânga Mosia betu Vântirhkoh’ tia a sawi pawh hi Fapa, Isua, tho kha a ni.

‘Mikaela’ a tih hi Isua sawina a ni a, Isua hming pakhat a ni. Bible-ah hian vawi 14 vêl lai a awm. *Nambar 13:13; 1Chronicles 5:13,14; 6:40; 8:16; 12:20; 27:18; 2 Chronicles 21:2; Ezera 8:8; Daniela 10:13, 21; 12:1; Juda 1:9.*

Hebrai \awnga îéëàî (miyka’el) (Mikh-ah-ale’) tih hi ‘Micha’ tih leh ‘El’ tih lâkkhâwm a ni a, a awmzia chu “Pathian anpui, Pathian tlukupui” tihna a ni a. Maikal-tiin an lam mai a, mahse ‘Mi-kha-el’ tia lam a dik zâwk. Michael tih hi Easton Bible Dictionary chuan “Who is like Jehova” tiin a letling mai a. El Eloï, tih chu Pathian tihna a ni. Pathian tlukupui chu Vântirhkoh emaw thil siam rêng rêng zîngah an awm thei lo. Daniela chuan Michael-a, Mihring fapa chu vâna Pathian rorêlna hmuna rawn hruaiin buaina hunah pawh a mîte tanpuitu a ni tih sawiin, min sawipuitu leh a mîte tan thîntu a ni tih a sawi (*Daniela 7:13-14; 10:21* en la).

Chutiang chiah chuan Johana chuan Isua chu a mîte sawipuitu a ni tih a sawi a (*1 Johana 2:1*). *Daniela 12:1-2* kan chhiar chuan Michaela rawn lan hunah chuan Mitthîte chu an tho leh dâwn a ni tih a sawi a ni. He thu chiah hi Paula chuan

sawiin Isua lo kal leh hunah chuan Mitthîte chu an tho leh dâwn a ni tih a sawi a (*1 Thesalonia 4:14-18; 1 Korin 15:50-58*). He Michaela tho hi Mosia ruang rawn kaithova nuna rawn petu kha a ni (*Juda 9*). Chutiang bawkin Lazara kaitho va nunna petu kha Isua tho hi a ni bawk (*Johana 11:38-44; Thupuan 12:7*).

BUNG 13

‘FAPA HUN’ AN TIHAH PA LEH THLARAU THIANGHLIM

Luka 1:35 “Vântirhkoh chuan a chhâng a, a hnênah, “Thlarau Thianghlim i chungah a lo thleng ang a, Chungnungbera thiltihtheihnain a hliahkhuh ang che; chuangin mi thianghlim lo piang tûr pawh chu ‘Pathian Fapa’ an ti ang.” ‘Fapa ang’ an ti ang, a ti lo, “Pathian Fapa an ti ang” a ti mai zâwk a ni.

Matthaia 1:18 “Isua Krista lo pian dân chu hetiang a ni: A nu Mari chu Josefa nêh an inhual laiin, an inpâwl hmain, Thlarau Thianghlimin a raitîr tih an lo hre ta a.” Thlarau Thianghlim hun an tih lo thlen hma daihin Thlarau Thianghlimin Mari kawchhûngah Isua a lo paitîr tawh a nih chu.

Matthaia 1:20-ah, “Josefa, nang Davida fapa, i nupui hual Mari chu neih hlau suh; a naupai chu Thlarau Thianghlim laka mi a ni asin,” tiin LALPÂ Vântirhkohvin a lo sawi tawh bawk. Mi thenkhatte rindan anga Thlarau Thianghlim hi Penticost Nî aţanga lo awm chawp mai a ni lo tih a Chiang hlê a ni.

Matthaia 3:16,17-ah, “Isua baptisma a chan veleh, tui ata a chhuak ta nghâl a: tin, ngai teh, a tân vân a lo inhawng a, Pathian Thlarau chu thûro anga lo chhukin, a chungah lo fû a hmu a. Tin, ngai teh, vân aţangin âwin, ‘Hei hi ka Fapa duh tak, ka lawm êm êma chu a ni,’ a ti a.” Isua baptisma a chan laiin Johanan a mit ngeia a hmuh theihin Thlarau Thianghlim chu Isua lu chungah a lo fû a ni.

Luk 3:27-ah pawh “Thlarau Thianghlim chu taksa pûin thuro angin a lo chhuk a, a chungah a fû ta a; tin, vân aţangin

âw a lo chhuak a, ‘Nang ka fapa duh tak i ni; i chungah ka lâwm êm êm e,’ a ti a.” “Ka Fapa ang i ni” a ti lo. “Ka Fapa duh tak i ni” a ti zâwk a ni.

Helai thuah pawh hian Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chu a hrana awm an ni tih chiang takin kan hre thei a ni. Isua chuan Jordan Luiah baptisma a chang a, Pathian Thlarau Thianghlim chu hmuh theih taksa pûin Isua lu chungah a rawn inlâr a. Chutih reng laiin vân aţangin, “Hei hi ka Fapa duh tak ka lawm êm êma chu a ni,” tiin Pa Pathian âw a lo chhuak bawk. Isua khan lem a chang a, amah vêk kha Pâ lemah double role-in a chang kual vêl ni ta ang sela, Pathian dawthei tak a ni tihna a ni ang. Mahse *Tita 1:1, 2*-ah “Pathian dâwt sawi thei lova” a nih zia kan hmu.

Pathian pakhat changkuala ringtute rin dân leh Bible chu a inkalh hlê a ni. Anni rin dân leh zirtîr dân chuan, Penticost ni hma kha chuan; Isua chu Thlarauvah a la chang hman lo va. Fapa hun a la nih tlat avangin Thlarau Thianghlim kha la awm hman lo tur a ni a. Mahse Thlarau Thianghlim chu chatuan ata, khawvêl siam tih aţangin Thuthlung Hlui hunah leh vawiin thleng pawhin awm loh hun lai rêng a awm lo. Englai pawhin a awm reng a ni. Mari chhûl chhûnga Isua rawn pâitîrtu pawh kha Thlarau Thianghlim a lo ni daih tawh a ni.

Kross-a khenbeh a nih lain Pathian Isua khân Pa Pathian a ko

Matthaia 27:46 “Behliang mun hun lai vêl chuan Isua chu aw ring takin, “Eloi, Eloi, lama sabakthani” tiin a au chhuak a, chu chu “Ka Pathian, ka Pathian, engah nge mi kal san?” tihna a ni. Fapa hunah pawh koh theihin Pa a la awm reng a ni. Hei hi Isua changkuala ringtuho chuan, “Pathian chu khenbeh theih a ni si lo va, Isua kha a Pathiannain a chhuahsan loh chuan a

thi thei dâwn lo va, chuvangin a Pathianna a chhuak ta a, kha kha a mihrinna khan “ka Pa”, tiin a âu a ni. Amah leh Amah a inâu a ni,” an ti thîn. Chu chu dik awm taka lang dik si lo a ni. Kross-a an khenbeh kha Pathian Isua ngei kha a ni zâwk. Isua ruala an khenbeh; a dinglama mi pawhin, a veilama mi hnênah, “Pathian meuh pawh i hlau nange? Thuhmun rengin an hrem che hi,” tiin a zilhhau a nih kha (*Luka 23:40*).

1 Korin 2:2-ah, “Isua Krista, amah ngei khenbeha a awm thu chauh lo chu in zîngah engmah rêng hriat ka tum loh kha” tiin Paula`n a lo sawi bawk. Chuvangin an khenbeha kha mihring mai ni lovin Amah Krista ngei, Ropuina LALPA kha a ni. “Hria sela chuan ropuina LALPA chu an khêngbet lo vang,” (*1 Korin2:8*) tiin a sawi a nih kha.

Matthaia 17:1-5 Hmêl danglamna tlângah khân, Isua chu a mi thianghlimte lam tûra a lo kal huna a ropuina zawng zawng nêna a inthuum tûr ang takin a Pathianna famkima inthuumin Jakoba, Petera, leh Johana te hmaah a inlâr a. A Pathian Pathiannain a thuum reng lai pawh khan vân aţangin “Hei hi ka Fapa duh tak ka lawm êm êma chu a ni Ama thu ngai rawh u,” titu, chunglam aţangin Pa Pathian âw a la awm tho a nih kha. Chuvangin Pa leh Fapa (Isua) leh Thlarau Thianghlim hi englai pawhin an awm tlâng reng a ni tih a Chiang. Pa hunah Thlarau Thianghlim a awm angin, Fapa hun an tihah pawh Thlarau Thianghlim a la awm zêl bawka nih chu.

‘Fapa Hun’ An Tihah Pawh Thlarau Thianghlimin An Lo Khat Tawh

Luka 1:41 “Heti hi a ni a, Elizabetin Mari chibai bûk chu a hriat veleh, a pum chhûnga nautê chu a chê a; tin, Elizabeti chu Thlarau Thianghlimin a lo khat ta a.”

Luka 1:67 “Tin, a pa Zakaria chu Thlarau Thianghlimin a lo khat a, a sawi lâwk a.”

Luka 2:25-26 “Ngai teh, Jerusalem khuaah chuan mi pakhat a hming Sumeona a awm; chu mi chu mi fel tak leh Pathian ngaihsak tak a ni a, Israelte thlamuantu tûr chu a nghâk reng a, a chungah Thlarau Thianghlim a awm a. Tin, LALPA Krista chu a hmuh hmâ loh chuan a thi lo vang tih Thlarau Thianghlimin a lo hriattîr tawh rêng a.”

Hêng Bible châng kan han târlan aţangte hian, Penticost hmâ daih tawh khân Thlarau Thianghlimin an lo khat tawh a ni tih Chiang takin kan hre thei a ni. Chuvangin Pâ hun, Fapa hun, Thlarau Thianghlim hun, tih hi a awm chuang lo, phuahchawp leh ngaihruatna thil mai a ni.

BUNG 14

THLARAU THIANGHLIM HUNAH PA LEH FAPA

Penticost hnuah pawh Isua chu Thlarau Thianghlimah a la chang chuang lo

Tirhkohte 7:55 “Stefana chungah chuan an hâ an thial a. Nimahsela ani chu Thlarau Thianghlima khat a ni a, vâh lam a en tlat a, Pathian ropuizia leh Pathian ding lama Isua ding a hmu a; ‘Ngai teh u, vâh inhawngte ka hmû a, Pathian ding lama Mihring Fapa ding pawh ka hmu,’ a ti a.” Stefana hian, “Van inhawng ka hmu a, Isua kha Thlarau Thianghlim-ah a lo chang daih tawh ka han hmu,” a ti lo. Pa Pathian, ropuizia leh, Pathian ding lama Isua ding a hmu a, “Ngai teh u, vâh inhawngte ka hmu a, Pathian ding lama Mihring Fapa ding pawh ka hmu,” a ti zâwk a ni. Isua a la ni reng, Mihring Fapa pawh a la ni reng bawk. A la danglam chuang lo.

Isua a chang kual tiho chuan, “Ding lam tihte chu thiltihtheihna sawina mai a lawm, hmâna Isua engmah ti thei lova Kros-a an khenbeh kha, tunah chuan thiltihtheihna neiin a awm ta e, tihna mai a ni” tiin sawi kawi an tum thîn. Hei hi thu belh chian dâwl lo a ni. Thiltihtheihna tih hi a titheitu awm lovin amah ngawtin a awm thei lo. Chuvangin Pa Pathian, engkim titheia a han hmu a, a ropui zia pawh a han hmu a, chu Pathian ropui tak engkimtitheia dinglamah chuan Isua chu chawimawiin a awm ta a ni tih a han hmu a ni zâwk. Chuvangin Isua hi vâna a lâwn hnuah pawh Thlarau Thianghlim-ah a la chang chuang lo va, Pathian Fapa leh, Mihring Fapa a nihna a la pangngai reng.

Hebrai 13:8-a “Isua Krista chu nimirah nêh, vawinah nêh kumkhua pawhin a pangngaiin a awm fo vang,” tia a sawi ang hian Isua chu a la danglam ngai lo a ni.

Tirhkohte 2:36 “Chutichuan Isua in khenbeha ngêi kha Pathianin Lal leh Krista ni fâwmin a siam ta tih Israel hnam tinin hre mawlh rawh se,” a ti a. Lal leh Krista a la ni reng. Thlarau Thianghlimah a la chang chuang lo.

IKorin 15:23-25 “Nimahsela mahni hun theuh zêlah; Krista chu thawh hmahruaitu a ni a; chumi hnuah a lo kal lehnaah chuan Krista tâte chu. Chu mi hnuah chuan a tâwp chu a lo la thleng ang; chu mi hnuah chuan rorêlna zawng zawngte leh thuneihna leh thiltihtheihna zawng zawng te, a tihbo hnuah. Pathian hnênah, Pa hnên ngêiah chuan ram chu a pê ang; a hmêlma zawng zawng a ke hnuah a dah hmâ loh chuan ani chu lalah a awm tûr rêng a ni si a.”

IKorin 15:28 “Tin, a hnuah engkim dahin a awm hun chuan Fapa ngêi pawh chu a hnuah engkim dahtu hnuah chuan dahin a awm bawh ang, Pathian chu engkima engkim a nih theihna tûrin. Isua chu Fapa a la ni reng a nih chu. Khawvêl tawp hunah pawh Isuan Pa dinhmun a la luah dâwn chuang lo a ni tih a sawi chiang hle. Pathian Fapa a nihna leh Mihring Fapa a nihna chu chatuanin a chhawm reng dâwn a ni. Pa chu a la awm reng tho bawh ang.

Tirhkohte 5:29, 31 “Nangnin Isua thingah khai kângin in tihlum kha, min thlahtute Pathianin a kaitho leh ta a ni. Amah ngei kha Pathianin **Lalah leh Chhandamtua** awm atan a ding lamah a chawimawi ta a, Israelte sual simtîr tûr leh ngaidam tûin. Lal leh chhandamtu a nihna a la danglam lo.

Hebrai 1:3 “Ani chu a ropuina êng leh, a tak anpui ngei leh, amâ thiltihtheihna thua engkim tungdingtu niin, sualte a

tlenfai hnuin chung lama Ropuibera ding lamah khian a han thû a.” Chung lama Ropuibera chu Pa Pathian lo chu tu dang mah puhbel tûr an awm lo. Thiltihtheihna dinglam tihna mai ni lovin, Ropuibera, Pa Pathian ding lamah, Isua a han thû tih hi a Chiang. Sawi kawi luih hrâm chî a ni lo.

Hebrai 9:24 “Krista chu kuta sak hmun thianglim, atak anpuiah chuan a lût si lo va; tunah Pathian hmâah kan aia ding tûrin vânah ngei a lût ta zâwk a.” Pathian hmaah tih leh Pathian ding lamah tih te hi thu thuhmun reng an ni.

Rom 8:34 “Thia kha Krista Isua chu a ni si a; a ni, tho leh ta zâwk a, Pathian ding lama awma min sawisaktu bawka kha a ni.”

IKorin 8:5 “Keini tân erawh chuan Pathian pakhat chauh (Pa chu) a awm a, amâ hnên aţangin engkim a chhuak a, keini pawh ama tâna awm kan ni; LALPA pakhat chauh (Isua Krista chu) a awm bawka a.”

IPetera 3:22 “Isua Krista chu vânah kalin Pathian ding lamah a awm a; Vântirhkohho te, thuneihna te, thiltihtheihna te amâ thû thûa awmtîrin an awm a.”

IJohana 2:22 “Isua chu Krista a ni tih awih lotu aliama dawthei tunge awm? Krista dodâltu chu Pa leh Fapa âwih lotu hi a ni.”

IJohana 2:1 “Ka naute u, thil in tihsual loh nân hêng thû hi in hnênah ka ziaak a nih hi. Tin, tupawhin thil a tihsual chuan Pâ hnêna min sawipuitu, Isua Krista mi fel chu kan nei e,” tiin Johana chuan a sawi a. Pa hnêna min sawipuitu Isua Krista mifel chu kan nei e,” tiin Johana pawhin Isua Krista a la ni reng tih a sawi.

Thupuan 5:1-6 “Tin, lal̄thutphaha th̄ua kut ding lamah chuan lehkhabu, chh̄ung lam leh p̄awn lama ziaik, chhinchiahna pasariha chhinchhiah tlat ka hmu a. Tin, V̄antirkoh chak tak, aw ring tak a, “Tunge lehkhabu hi hawnga a chhinchhiahnate hi phelh tl̄ak awm?” tia tl̄anḡauvin ka hmu bawk a. Chutichuan, v̄nah te, leiah te, lei hnuaiha te pawh lehkhabu chu hawng (k̄eu) thei tumah an awm lo va, a chh̄ung lam en thei pawh an awm hek lo. Tin, lehkhabu hawng leh a chh̄ung lam pawh en tl̄ak tumah an awm loh avangin ka tap ta zawih zawih a. Tin, upa z̄inga pakhat chuan ka hn̄nah, ‘Tap suh; ngai teh, Sakeibaknei, Juda hnama mi, Davida Bulpui kh̄an lehkhabu chu hawng t̄ur leh a chhinchhiahna pasarih phelh t̄urin a hneh ta,’ a ti a. Tin, Ani chu a lo kala, lehkhabu lal̄thutphaha th̄ua kut dinglam ata chu a la ta a... Tin, v̄an leh lei chung leh lei hnuai leh tuifinriat chung a thil siam tinr̄eng awmte leh, chungho chh̄unga awm zawng zawngten, ‘Lal̄thutphaha th̄ua leh Beram No hn̄nah chuan, malsawmna te, chawimawina te, ropuina te, ror̄elna te, chatuanin awm rawh se,’ an tih ka hre bawk a.” Patmos Thliark̄ara Johanan inl̄arna a hmuh lai pawh hian Isua chu **Beramno** a la ni reng. Thlarauvah a la chang chuang lo.

Thupuan 3:12 “A hnehtu apiang chu ka Pathian biak inah chuan banah ka siam ang a, chuta tang chuan an chhuak tawh lo vang; tin, anmahniah chuan ka Pathian hming n̄en ka Pathian khua, Jerusalem Thar, ka Pathian hn̄na mi v̄an a tang lo chhuk t̄ur hming nen, ka hming thar n̄en ka ziaik ang.” T̄un thlengin Isuan Pa chu ‘Ka Pathian’ tiin a la lam reng.

Thupuan 14:1 “Tin, ka han en a, tin ngai teh, Beram No Zion Tl̄anga ding leh an chala A hming leh A Pa hming ziaik, mi 1,44,000 a hn̄nah ka hm̄u a.”

Thupuan 21:22 “Tin, a chhûngah chuan biak in rêng ka hmu lo va; LALPA Pathian engkimtitheia leh, Beram No chu an biak in an ni sî a.”

Thupuan 22:17 “Thlarau leh mo chuan, ‘Lo kal rawh,’ an ti a. A hria apiangin ‘Lo kal rawh,’ ti rawh se. Tuihâl apiang lo kal rawh se.”

2 Korin 13:14 “LALPA Isua Krista khawngaihna te, Pathian hmangaihna te, ThlarauThianghlim pâwlna te chu in zaa hnênah awm rawh se,” tiin Paula vân thumna meuha lâk chhohva awm hian Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chu a hran an nihzia Chiang takin a lo sawi tawh bawk a ni.

Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hian englaimahin awm hun bîk leh awm loh lai hun bîk an nei lo. Englaipawhin ‘Pa hun’ ‘Fapa hun’ ‘Thlarau hun’ an tihah pawh an awm tlâng vek a ni. Isua hi englai mahin Pa-ah emaw Thlarauv-ah emaw a la chang kual chhin ngai lo bawk. “Isua Krista chu nimirah nêh, vawirah nêh, kumkhua pawhin a pangngaiin a awm fo vang,” (*Hebrai 13:8*) tia a sawi ang hian. Tin, Pa hun, Fapa hun, Thlarau Thianghlim hun, tia hun then hran hi Bible khawi laiah mah a awm lo, phuah chawp mai a ni.

BUNG 15

PA LEH FAPA LEH THLARAU THIANGHLIM PUMKHAT AN NI

Pa Pathian leh, Fapa Isua hi; mahnia nun nei hrang ve ve an ni. *Johana 5:26*-ah “Pain mahnia nun a nei ang bawkin Fapa pawh mahnia nun neiin a siam,” tiin Isuan a sawi a ni. Amaherawhchu, mi nung hran ni mahse, Pathianna-ah chuan pumkhat pakhat (one) an ni tlat si a ni. Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlimte hi minung hran theuh nimahse, pumkhat an ni.

1Johana 5:7 “Vânah khian hriattîrtu pathum an awm, Pa leh, Thu leh, ThlarauThianghlim chu; chûng pathumte chu pumkhat an ni. (For there are three that bear record in heaven, the Father, the Word, and the Holy Ghost: and these three are one) tiin Saptawng Bible KJV-ah chuan a inziak a ni. Hei hi mizo tawng Bible-ah an letling tel lo tlat mai.

Pumkhat Awmzia Bible Sawi Dân

1 Korin 3:5, 8 “Keiin ka phun a, Apollovan tuiin a châwm a, nimahsela Pathianin a thantîr a ni. Chutichuan a thantîrtu Pathian chauh lo chu, a phuntu chu engmah a ni hek lo. Tin, a phuntu leh tuia châwmtu chu pumkhat an ni, nimahsela anmahni thawhrim ang zêlin mahni lâwm man an hmu ve ve ang.” Paula leh Apolova chu pumkhat an nih chu.

Matthaia 19:5 “He mi avang hian mipain a nû leh a pâ a kalsan ang a, a nupui a vuan ang; tichuan an pahnih chuan tîsa pum khat an lo ni tawh ang a ti tih in chhiar lo vem ni?” *Genesis 11:6* en bawk la.

Johana 10:30-ah Isuan, “Kei leh Pa chu pumkhat kan ni,” tiin a sawi a..

Hei hian, Pa leh Fapa hi inbelhbawm chial taksa pakhat an ni tihna a kâwk lo. Isua tawngtâina hian chu chu a tichiang.

Johana 17:11 “Ka Pa thianghlim, nangin kei mi pêkteho hi i hmingin hum rawh, pumkhat an nih theih nân, keimahni ang bawk hian” tiin amah ringtu zawng zawngte hi Pa leh Fapa an inpumkhat anga pumkhat an nih theih nân Isua a tawngtâi a ni. Ringtute kha an taksate a inbelhbawm vek ang tihna lam a kâwk lo. Pathianah Thlarauva inpumkhatna sawina a ni.

Johana 17:22-ah, “Tin, nangin ropuina mi pêk kha keiin anmahni ka pe ta; anni chu pumkhat an nihna tûrin, keini pumkhat kan ni ang bawk hian. (English Bible-ah chuan, “They may be one, even as we are one,” (KJV). “So that they may be one just as you and I are one” (TEV) tih a ni bawk. Pa leh Fapa an inpumkhat ang bawka ringtu zawng zawngte an inpumkhat theih nân Isuan a dîl a ni. Mi hrang hrang nuaih tam tak kha Pathian-ah chuan pumkhat, pakhat, a nih theih tlat a nih chu.

Johana 10:30 “ ‘Anni mi petu, ka Pa chu, mi zawng zawng aia ropui ber a ni a; tuman Pa kut ata chu an chhuhsak thei lo vang. Kei leh Pa chu pumkhat kan ni,’ tiin a chhâng a.” Pa Pathian leh Isua Krista hi mihringte ngaih chuan mi hrang, nun hrang nei, a hranga hmuh theiha awm ni mah se, Pathianah pum khat an ni tlat si a ni.

Johana 15:24 “Thil, mi dang tuma tih ngai lohte an zîngah ti suh ila, sual an nei lo tûr; tunah erawh zawng annin kei leh ka Pa kan pahnihin min hmu tawh a, huat pawh min haw tawh a ni,” tiin a sawi a. Pa Pathian chu tuman hmu thei lo mah ila, Isua kan hmuh chuan Pa hmu kan ni tlat. Pumkhat an nih tlat avangin. Chutiang bawkin Isua hua chuan Pa pawh an hua tihna a ni ve tho bawk.

Luka 10:16 “Tupawh nangni thu ngai chu keima thu ngai a ni e; tupawh a duh lo che u chu kei mi duh lo a ni e; tupawh kei mi duh lo chu mi tirtu duh lo a ni e,” tiin Isuan zirtirte hnênah a sawi a. Petera te, Johana te thu sawi lo awih chu, Isua thu sawi awih an ni mai a. Anni duh lo chu Isua duh lo an ni mai bawk. Mahse Johana te, Petera te kha, Isua an ni nghâl ta e tihna erawh chu a ni chuang lo. Petera te, Johana te an la ni reng. Chutiang bawkin, “Kei mi duh lo chu mi tirtu duh lo an ni” a tih hian, Isua duh lo chu, Isua tirtu Pa Pathian duh lo an ni mai. Mahse, Isua kha Amah tirtu Pa Pathian a ni nghâl tihna erawh chu a ni chuang lo. Isua a la ni reng tho.

1 Johana 1:1 “Chu mi kan hmuh leh kan hriata chu in hnênah kan hrilh ve che u a nih hi, nangni pawhin min pâwl ve theih nân; keini min pâwl na chu Pa leh a Fapa Isua Krista pâwl na a ni tawh reng si a,” tiin Johanan a sawi a. Hetah pawh hian Johana rawn kâwmtu leh rawn pâwltute chu Pa Pathian leh Fapa Isua pâwltu an ni mai a. Mahse Johana kha Pa Pathian leh Fapa Pathian a ni ta, tihna a ni chuang lo. Pathian tirh, Pathian aiawh a nihna leh pumkhat an nihna a sawina mai a ni.

ISUA CHU PÂ PATHIAN ANPUI A NI

Kolosa 1:15 “Ani (Isua) chu hmuh theih loh Pathian anpui, thilsiam zawng zawnga piang hmasa ber chu a ni a.” (*Who is the image of the invisible God*) Hmuh theih loh chu Pa Pathian a ni a, chumi anpui kan hmuh theih Pathian chu Isua hi a ni.

2 Korin 4:4 “Krista, Pathian anpui a ropuizia Chanchin tha êng chuan anmahni a chhun ên theih lohna tûrin chungachte chuan he khawvêl pathian hian ring lote rilru a tidel ta a.”

Isua chu Pa Pathian anpui a ni a, mahse Pa chu a ni chuang lo. Nungchangah te, thiltumah te, chhandamna ruahman

kalpuinah te Pathianna (divinity or divine nature) ah te Pa Pathian nêh pumkhat, Pa anpui a ni. chuvangin Isua hmuh chu Pa hmu an nimai reng a ni. Mahse Pa erawhchu a ni chuang hauh si lo, kawng engkimah Pa nêh an inpumkhat a Pa nêh an thawk dôn a, Pa nêh an inzawm tlat a ni.

ISUA Hmû Chu Pâ Hmû An Ni

Johana 14:8, 9 “Filipan Isua hnênah, ‘LALPA, Pa chu keini min hmuh tîr ta che,” a tih pawh khan, Isuan a hnênah, “Filip, hei leh chen hi in hnênah ka awm a, chuti pawhin mi hre lo maw? Tupawh mi hmû chu Pa hmû a ni. ‘Pa chu keini min hmuhtîr rawh,’ eng ti tiha i ti nge ni? **Kei Paa** ka awm leh, **Pa** keimahah a awm tih i âwih lo vem ni? tiin a hrilh a nih kha. Isua chu Pa-ah a awm a, Pa pawh Isua-ah a awm bawh. Pa leh Fapa chu pumkhat an nih tlat avangin Isua hmû chu Pa hmû an ni mai.

Johana 12:45 “Tupawh mi hmû chu mi tîrtu hmû a ni.

Johana 14:11 “Kei Paa ka awm leh Pa keimahah a awm tih mi ring rawh u; a nih loh leh, thiltih avang tal hian mi ring rawh u,” tiin Isuan a sawi a ni.

Farisaite leh, zirtîrte meuh pawh khân; Pa leh Fapa an inpumkhat dân, Isua thu sawi awmzia an hrethiam bîk lo hlê niin a lang. Mahse Isuan, “Thlarau Thianghlim a lo thlen hunah tuna in hnena ka thu sawi in hriatthiam loh zawng zawngte hi in la hrethiam ang” tiin a hrilh.

Johana 14:20 “Chu mi nîah chuan Kei ka Pa a ka awm te, nangni Keimaha in awm te, Kei nangmahnia ka awm te in hria ang” tiin a hrilh a ni. Penticost Nîa Thlarau Thianghlim a lo thlen hnuah khân Isua thusawi awmzia an lo hrethiam ta. Anmahniah Isua chu Thlarauvin a awm a, anni pawh Isuaah

Thlarauvin an awm bawk a ni tih chiang takin an lo hre ta a, huaisen takin thu an sawi ta a nih kha.

Tirhkohte 4:13 “Petera leh Johana huaizia chu an hmuhin, lehkha thiam lo, mi mâwl tak an ni tih an hriatin mak an ti hlê a; Isua hnênah an awm tawh tih an hre ta a,” tiin Bible-in a sawi a ni.

Petera leh Johana te kha Isua-ah an awm a, anmahni-ah Isua a awm bawk a, mahse Petera te, Johana te kha, Isua an ni ta tihna erawh chu a ni chuang lo. Petera te, Johana te, an la ni reng tho. Isua, Pa-a a awm dân leh, Pa, Isua-a a awm dân pawh chutiang bawk chu a ni a, mahse Isua kha Pa a ni nghâl tihna a ni chuang lo. Keini Isua-a kan awm dân leh Isua keimahnia a awm dân pawh chutiang chu a ni. Mahse keini hi Isua kan ni nghâl tihna a ni chuang bawk hek lo. Thlarauva inpumkhatna sawina mai a ni. Heti khawpa chianga Bible-in min hrih chung pawh a, ‘Isua hi amah leh amah a inbia a ni,’ ‘amah kha Pa a ni a, Fapa pawh a ni nghâl bawk, a changkual a ni,’ an la tilui tlat a nih chuan, a tihngaihna a awm tawh lo a ni. Thlarauvah an mit a del tihna a ni mai.

BUNG 16

LAL ISUA NGÊIIN PA LEH FAPA A HRANA AWM AN NIH DÂN LEH PUMKHAT AN NIHZIA A SAWI DÂN

Matthaia 11:27 “Ka Pain thil engkim mi kawltîr tawh; Pa lo chuan tumahin Fapa hi an hre lo; Fapa leh an hnêna Fapain a puan duhnate chauh lo chuan tuman Pa chu an hre hek lo.”

Matthaia 12:31 “Chuvangin, ka ti a che u, mi an sualna tinrêngah leh, an Pathian sawichhiatna tinrêngah chuan, ngaihdam an ni ang: Thlarau meuh sawichhiatna erawh chu ngaihdamsak a ni lo vang.”

Matthaia 12:50 “ ‘Tupawh ka Pa vâna mi duhzâwng ti apiang chu ka unau te, ka farnu te, ka nûte an ni asin,’ a ti a.”

Matthaia 18:10 “Hêng mi têtê zînga pakhat pawh hi hmusit lo tûrin fimkhur rawh u; an Vântirhkohten vânah ka Pa vâna mi hmêl chu an hmu fo thîn tih ka hrilh che u hi.”

Matthaia 20:23 “Ani chuan an hnênah, ‘Ka no chu in in ngei ang; nimahsela ka ding lam leh vei lama thut tûr thû chu keia pêk tûr a ni lo va, ka Pâ buatsaih sakate tân a ni zâwk ang,’ a ti a.”

Matthaia 22:43,44 “Ani chuan an hnênah, Davidan, ‘LALPA chuan, ka LALPÂ hnênah, I hmêlmâte i kephah hnuaiia ka dah hmâ loh zawng Ka ding lamah thû rawh,’ a ti.”

Matthaia 23:9 “Tin, lei chungah hian tumah ‘Ka pa’ ti suh u; in Pa chu pakhat chauh a ni, vâna mi khi.”

Matthaia 24:36 “Nimahsela, chu mi nî leh a hun thù chu Pa chauh lo chuan tuman, vâna Vântirhkohte pawhin, Fapa pawhin an hre lo.”

Matthaia 25:34 “Chu mi hunah chuan Lalber chuan a ding lama mîte hnênah chuan, ‘Ka Pâ voh bîikte u, lo kal ula, khawvêl siam tantirh ata in tâna ram buatsaih chu chang rawh u,’ a la ti ang.” Helai thuah hian Lalber hian “Ka Pâ voh bîikte u” a la ti tho a ni.

Matthaia 28:19 “Chutichuan kal ula, hnam tina mi zirtîrahte siam ula, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin baptis ula.”

Marka 14:36 “ ‘Abba! (Ka pa) engkim i ti thei a; he no hi ka hnên ata la sawn rawh; nimahsela keia thù ni lovin nangma thù thù ni zâwk rawh se,’ a ti a.”

Marka 15:34 “Tin, behliang mun hun lai chuan Isua chu aw ring takin, ‘Eloi, Eloi, lama sabakthani?’ tiin a âu chhuak a, (chu chu ‘Ka Pathian, ka Pathian, engah nge mi kalsan?’ tihna a ni.)”

Luka 10:21 “Chu mi lai tak chuan Isua chu Thlarau Thianghlimah a lâwm êm êm a, ‘Aw ka Pa, lei leh vâ LALPA, nangin mi fîng leh mi bengvârte hnênah heng thu hi i zêp a, nausente hnêna i puan avâng hian ka fak a che; a ni, ka Pâ, chutiang tih chu i ngaihin a thâ a ni.”

Luka 10:22 “Ka Pain engkim mi kawltîr tawh, Fapa chu tunge a nih, Pa lo chuan tuman an hre lo; Pa pawh chu tunge a nih, Fapa leh an hnêna Fapain a puan duhnate chauh lo chuan tuman an hre lo,’ a ti a.”

Luka 19:38 “LALPA hminga Lal lo kal chu fakin awm rawh se, vânah remthu lêng sela, chungnung berah khian ropuina

awm rawh se!’ tiin Pathian an fak ta a.” LALPA (*Pa Pathian*)
hminga, Lal lo kal a nih thu a sawi a ni.

Luka 20:42,43 “Fakna Hla Bû-ah Davida ngeiin, ‘LALPA chuan ka LALPA hnênah, i hmêlmâte i ke nghahchhana ka siam hmâ loh zawng Ka ding lamah ðu rawh,’ a ti, a ti a.” *Helai thu-ah hian LALPA chuan, LALPA tih tûr dang a la nei ve tho a ni tih kan hmu.*

Luka 23:46 “Isua aw ring takin a âu va, ‘Ka Pa, i kutah ka thlarau ka kawltîr e,’ a ti a. Tin, chu chu a tih zawhin a thlarau a thlah ta a.”

Johana 3:16 “Pathianin khawvêl a hmangaih êm êm a, chutichuan a Fapa mal neih chhun a pe a, amah chu tupawh a ring apiang an boral loh va, chatuana nunna an neih zâwk nan.”
“Fapaah a lo chang” ti lovin, “A Fa neihchhun a pe,” a ti zâwk a ni.

Johana 3:35, 36 “Pain Fa a hmangaih a, a kutah engkim azain a pe tawh. Tupawh Fa ring apiangin chatuan nunna an nei tawh; nimahsela tupawh Fâ thu âwih lo apiangin nunna an nei lo vang a, Pathian thinur an chungah a awm reng zâwk a ni,’ a ti a.”

Johana 5:17 “Ka Pain tun thleng pawhin hnâ a thawk reng a ni, kei pawhin ka thawk ve a ni.”

Johana 5:19 “Tih tak meuhvin, tih tak meuhvin ka hrilh a che u, Fapain mahniin engmah a ti thei lo, Pâ thiltih a hmuh chauh lo chu; thil a tih ang apiang chu, Fapa pawhin a ti ve ðhîn.”

Johana 5:21 “Pain mitthîte a kai tho va, a tinung ðhîn angin, Fapa pawhin a duh apiang a tinung ðhîn.”

Johana 5:21-23 “Pâin tûmâ thû a rêlsak ngai lo, thu zawng zawng Fapa a reltîr ta zâwk a; mi zawng zawngin Pa an zah

angin, Fapa pawh an zahna tûrin. Tupawh Fapa zah lo chu, Pa, a tîrtu pawh chu zah lo a ni.”

Johana 5:26, 27 “Pain mahnia nun a nei ang bawkin Fapa pawh mahnia nun neiin a siam; tin, Mihring Fapa a nih avangin a hnênah rorêl tûr thû a pe.”

Johana 5:36 “Ka Pa hmingin ka lo kal a nih hi, nangnin mi lawm sî lo: mi dang mahni hmingin lo kal sela, ani chu in lâwm ang.”

Johana 6:46 “Tumahin Pa an hmu ngai ka ti lo, Pathian hnêna lo chhuaka chauh lo chuan; Ani chuan Pâ chu a hmû.”

Johana 6: 57 “Pa nung chuan mi tîr a, Pâ zâra nung ka ni ang bawkin, tupawh mi ei chu keima zârah ani pawh a nung ang.”

Johana 7:42 “Isuan an hnênah, “Pathian in Pa a nih chuan nangnin mi hmangaih ang chu; Pathian hnêna chhuak leh a hnên ata lo kal ka ni si a; keima thua lo kal ka ni hek lo, amahin mi tîr zâwk a ni.”

Johana 8:16-18 “A ni, sawisêl mah ila ka sawisêlna a dik ang; keimah chang ka ni lo va, kei leh Pa mi tîrtu kan ni zâwk si a. A ni, in Dân Lehkhabuah pawh, ‘*Mi pahnih* thu a dik,’ tih ziak a ni bawk a lâwm. Kei hi mahni thu hriattîrtu ka ni, Pâ mi tîrtu chuan ka thu a hriattîr bawk,’ a ti a, a chhâng a.”

Johana 8:54, 55 “ ‘Kan Pathian,’ in tih ka Pa chu mi chawimawitu a ni; nangnin amah in hre si lo; kei erawh chuan amah ka hria; ‘Amah ka hre lo,’ ti ila, nangmahni anga dawthei bawk ka ni ang: chutichuan amah ka hria a, a thû pawh ka zâwm thîn.”

Johana 10:30 “ ‘Kei leh Pa chu pumkhat kan ni,’ tiin a chhâng a.”

Johana 12:28 “ ‘Ka Pa, i hming chawimawi rawh,’ a ti a. Chutichuan vân aṭangin âw a lo chhuak a, ‘Ka chawimawi tawh, ka chawimawi leh bawk ang,’ a ti a.”

Johana 12:49 “ ‘Keimaha phuahchawpin ka sawi sî lo; Pa mi tîrtu chuan ka sawi tûr leh ka hrilh tûr hi thu mi pe zâwk a ni. Amâ thupêk chu chatuana nunna a ni tih ka hria; chuvang chuan thu ka sawi hi, Pa mi hrilh ang zêlin ka sawi a ni,’ a ti a.”

Johana 17:3 “Hei hi chatuana nunna a ni, nang Pathian tak chauh leh i tirh Isua Krista hriat hi.”

Johana 17:5 “Aw ka Pa, khawvêl awm hmâa i hnêna mawina ka neih khân, tunah nangmâ hnên ngeiah mi chawimawi rawh.”

Johana 20:17 “Tin, Isuan a hnênah, ‘Mi vuan tawh suh; tun thleng pawhin Pa hnênah ka la lâwn chho lo a ni; amaherawhchu ka unaute hnênah va kal la, an hnênah, ‘Ka Pa, in Pa, ka Pathian, in Pathian hnênah ka lâwn chho dâwn,’ a ti e, ti rawh, a ti a.”

Hêng thu Isuan a sawi aṭang mai pawh hian Pa leh Fapa chu a hrangin an awm ngei a ni tih a Chiang tâwk hlê a ni. Pa leh Fap leh Thlarau Thianghlim a awm ngei a ni tih zirtîrna rawn tichhuaktu ber chu, amah Lal Isua ngei hi a ni.

2Johana 1:9 “Tupawh Krista zirtîrna thû anga awm reng lova khûm chuan Pathian a nei lo ve. Chu mi zirtîrna thua awm reng erawh chuan chu mi ngei chuan Pa leh Fapa a nei kawp a ni,” tiin Johana chuan a lo sawi a. Chuvangin, Isua zirtîrna hnial hi a hlauhawm a ni. Isua aia sawifiah thiam zâwka lo inngaih vêl hi thil âthlâk tak a ni. Amah Isua sawi hi âwih mai ila kan tifuh a ni mai.

BUNG 17

THUTHLUNG THAR HUNA RINGTÛTEN PATHIAN AN LO HRIAT DÂN

Matthaia 14:33 “Tin, lawnga awmte chuan, ‘Pathian Fapa i lo nih takzet hi,’ tiin amah chibai an bûk a.” “*Pathian Fapa ang,*” ti lovin, “*Pathian Fapa I lo nih ngei hi*” an ti zâwk a ni.

Matthaia 16:16 “Tin, Simon Peteran, “Krista, Pathian nung Fapa chu i ni,” a ti a, a chhâng a. Tin, Isuan a hnênah, ‘Simon Bar-Jona, i eng a thâwl e; tîsâ leh thisenin a hriattîr che a ni si lo va, ka Pa vâna miin a hriattîr zâwk che a ni,’ tiin Petera chu vâna a Pa Pathian hriattîr a nih thu Isuan a sawi.

Marka 5:6,7 “Nang Pathian Fapa chu i ni,” tiin an âu thîn a. Tin, hla tak tângin Isua chu a hmuh vêleh a tlân a, chibai a va bûk a; tin, aw ring taka âuvin, “Isu, Pathian chungnungbera Fapa, kei leh nang enge kan inzâwl na awm? Mi nghaisa lul lo tûrin Pathian hmingin ka ngên chiam a che,’ a ti a.” *Ramhuaite hi vântirh koh suala tlu tâte an ni a, vâna an awm lai, suala an tlûk hmâ daih tawh a tângin Isua hi Pathian Fapa a nihzia lo hre vek tawhtûte an ni.*

Marka 15:39 “Tin, a hma zâwna sipai za hotu ding chuan a thlarau chutianga a thlah a hmuh chuan, ‘He mi hi Pathian Fapa a ni ngei mai,’ a ti a.”

Luka 1:32 “Ani chu mi lian a la ni ang a, ‘Chungnungbera Fapa’ an ti ang; Lal Pathianin a hnênah a thlahtu Davida thutphah chu a pe ang a,” tiin Chungnungbera Fapa a nih thû a sawi.

Luka 1:35 “Vântirhkoh chuan a chhâng a, a hnênah, “Thlarau Thianghlim i chungah a lo thleng ang a, Chungnungbera thiltihtheihnain a hliahkhuh ang che; chuvângin mi thianghlim lo piang tûr pawh chu ‘Pathian Fapa’ an ti ang,’ a ti a.”

Luka 4:41 “Tin, ramhuaite pawh, ‘Pathian Fapa i ni,’ tia auvin mi tam tak kawchhông ata an lo chhuak a.”

Luka 9:20 “Tin, ani chuan an hnênah, ‘A nih leh, nangnin tunge a ni mi tih?’ a ti a. Tin, Peteran, ‘Pathian Krista chu,’ tiin a chhâng a. Krista tih chu ‘Pathian hriak thiha’ tihna a ni.”

Luka 22:70 “Tin, an zain, ‘Nang hi Pathian Fapa chu i ni em ni le?’ an ti a. Tin, ani chuan an hnênah, ‘Ni e’ a ti a.”

Luka 9:35 “Chhûmah chuan âw a lo chhuak a, ‘Hei hi ka Fapa, ka thlana chu a ni, amâ thu ngai rawh u,’ a ti a.”

Johana 1:49 “Nathanaelan a hnênah, ‘Rabbi, Pathian Fapa i ni, Israelte Lalber i nih hi,’ tiin a chhâng a.”

Johana 3:18 “Tupawh amah ring chu thiam lohvin an awm lo vang, tupawh ring lo chu tûn apangin thiam lohvin an awm, Pathian Fapa mal neih hming an rin loh avangin.”

Tirhkohte 9:20 “Inkhâwmna inahte chuan Isua chu Pathian Fapa a nihzia thu a tlângâupui ta nghâl a.”

Tirhkoh Paula Sawi Dân

Rom 1:4 “Thianghlimna thlarau lam thû-ah erawh chuan mitthi zîng ata a thawhlehna chuan Pathian Fapa a nih nasa takin a hriattîr a.”

Rom 5:10 “Hmêlmâ kan nih lai maha a Fapa thihna avanga Pathian nêna lo inrem tawh kan nih sî chuan, inrema kan awm

tawh hnu hian a nunna avangin chhandamin kan awm ngei ang.”

Rom 8:32 “Amâ Fapa ngei pawh zuah lova, kan zâa aia petu chuan thil zawng zawng pawh a thlâwnin min pe tel lo va ngem ni?”

Rom 8:34 “Tuin nge thiam loh chantîr ang? Thîa kha Krista Isua chu a ni si a; a ni, tho leh ta zâwk a, Pathian ding lama awma min sawisaktu bawka kha a ni.”

Rom 15:5, 6 “Chutichuan kan LALPA Isua Krista Pathian leh Pa chu, thinlung hmun khat leh thuruala kan chawimawi theihna tûrin, chhelna leh thlamuanna Pathian chuan Krista Isua sawi angin rilru hmun khat pu tawnin awmtîr che u rawh se.”

I Korin 1: 3 “Pathian kan Pa leh, LALPA Isua Krista hnên ata khawngaihna leh remna in hnênah awm rawh se.”

I Korin 3:23 “Nangni pawh Krista ta in ni a; Krista pawh chu Pathian tâ a ni.”

I Korin 6:14 “Pathianin LALPA chu a kaitho va, keini pawh a thiltihtheih nain min kaitho ve bawka ang.”

I Korin 8:6 “Keini tân erawh chuan Pathian pakhat chauh (Pa chu) a awm a, amâ hnên aţangin engkim a chhuak a, keini pawh ama tâna awm kan ni; LALPA pakhat chauh (Isua Krista chu) a awm bawka a, amah avangin engkim a awm a, keini pawh amah avang bawka awm kan ni.”

I Korin 11:3 “Amaherawhchu, mipa tawh phawt lû chu Krista a ni, hmeichhe lû chu mipa a ni, Krista lû chu Pathian a ni tih in hriat ka duh a ni.”

I Korin 12:3 “Chuvangin tuman Pathian Thlarauva thusawiin, ‘Isua chu ânchhe dawng a ni,’ an ti ngai lo; tin, tuman,

ThlarauThianghlimah chauh lo chuan ‘Isua chu LALPA a ni,’
an ti thei ngai lo tih ka hriattîr a che u.”

1 Korin15:24 “Chu mi hnuah chuan a tâwp chu a lo la
thleng ang; chu mi hnuah chuan rorêlna zawng zawngte leh,
thuneihna leh thiltihtheihna zawng zawngte a tihbo hnuah,
Pathian hnênah, Pa hnên ngeiah chuan ram chu a pe ang.”

1 Korin15:28 “A hnuai engkim dahin a awm hun chuan
Fapa ngei pawh chu a hnuai engkim dahtu hnuai chuan
dahin a awm bawh ang, Pathian chu engkima engkim a nih
theihna tûrin.”

2 Korin 1:2 “Pathian kan Pa leh LALPA Isua Krista hnên
ata khawngaihna leh remna in hnênah awm rawh se. Kan LALPA
Isua Krista Pathian leh Pa, khawngaihna Pa leh thlamuanna
zawng zawng Pathian chu fakim awm rawh se.”

2 Korin 1:19 “Pathian Fapa Isua Krista, a thu kei leh
Silvana leh Timothean in zînga kan hrihka kha ‘A ni’ leh ‘A ni
lo’ a ni ve ve sî lo va, amahah chuan ‘A ni’ tih a awm zâwk a
ni.”

2 Korin4:4 “Krista, Pathian anpui, a ropuizia Chanchin
Ṭha êng chuan anmahni a chhun ên theih lohna tûrin chungachte
chuan he khawvêl pathian hian ring lote rilru a tidel ta a.”

2 Korin 5:19 “Pathianin Krista-ah chuan khawvêl hi amah
nên inremni a siam a, an bawhchhiatnate chu bawhchhiatnaa
ruatsak lovin, inremna thu min kawltîr kha.”

2 Korin5:21 “Amahah chuan Pathian felna kan lo nih
theihna tûrin, sual rêng rêng hre lo chu Pathianin keimahni
avangin sualah a siam a.”

2 Korin 11:31 “LALPA Isua Pathian leh, Pa, kumkhuaa
engthâwla awma chuan dâwt ka sawi lohzia a hria e.”

2 Korin 13:14 “LALPA Isua Krista khawngaihna te, Pathian hmangaihna te, Thlarau Thianghlim pâwlina te chu in zaa hnênah awm rawh se.”

Galatia 1:1 “Paula, tirhkoh (mihringte tirh chhuah ni lovin, mihring zârah ni hek lovin, Isua Krista leh mitthi zîng ata a kai thotu, Pa Pathian zârah a ni zâwk)

Galatia 1:3,4 “Pa Pathian leh kan LALPA Isua Krista hnên ata khawngaihna leh remna in hnênah awm rawh se; Ani chuan kan Pathian leh kan Pa rem tih zâwngin tun lai khawvêl sual tak lakah hian min chhan chhuah theih nân kan sualte aiah amah a inpe ta.”

Galatia 4:4, 5 “Nimahsela a hun bi a lo kim khân, fâ nihna kan hmuh theih nân, Dân hnuai a awmte chu tlan turin Pathianin a Fapa, hmeichhe hrin, Dân hnuai lo piangin a tîr chhuak ta a.”

Efesi 1:2, 3 “Pathian kan Pa leh, LALPA Isua Krista hnên ata khawngaihna leh remna in hnênah awm rawh se. Kan LALPA Isua Krista Pathian leh, Pa chu fakin awm rawh se. Ani chuan vân hmunahte khian Kristaah chuan thlarau lam malsawmsakna tinrêngin mal min sâwm a.”

Efesi 4:5,6 “LALPA pakhat, rinna hmunkhat, baptisma hmunkhat, engkim Pathian leh Pa pakhat chauh a awm a; ani chu engkim chungah a awm a, engkim fang chhuakin a awm a, engkim chhûngah a awm bawk a ni.

Efesi 5:20 “Kan LALPA Isua Krista hmingin, Pathian, Pa ngei hnênah chuan engkim chungah lâwmthu hril fo rawh u.”

Efesi 6:23 “Pa, Pathian leh LALPA Isua Krista hnên ata remna leh rinna tel hmangaihna unauhte hnênah khân awm rawh se.”

Filipi 1:2 “Pathian kan Pa leh LALPA Isua Krista hnên ata khawngaihna leh remna in hnênah awm rawh se.”

Filipi 2:5-7 “He rilru, Krista Isua pawha awm bawk kha, nangmahniah awm rawh se; Ani zawngin Pathian anga awma Pathian tluka awm chu thil thlâkhlelh hleih theihah a ruat lo va, mihringte anga lo piangin, bâwih angah a insiam a, Amah leh Amah a intitlâwm ta zâwk a.”

Filipi 2:9-11 “Chu mi avang chuan Isua hmingin mi tin vâna mîte, leia mîte, lei hnuaia mîte nên an thingthit nân leh, Pa Pathian tihropuina tûrin, ‘Isua Krista chu Lal a ni,’ tiin lei tinrêngin a puan nân, Pathianin ani chu nasa takin a chawimawi ve ta thung a, hming zawng zawnga hming chungnung ber chu a pe ta a.”

Filipi 4:19,20 “Tin, ka Pathian chuan Krista Isuaa a ropuina ngahzia ang zêlin in tlâkchhamna tinrêng pawh a phuhrûksak ang che u.”

Kolosa 1:15 “Ani chu hmuh theih loh Pathian anpui, thil siam zawng zawnga piang hmasa ber chu a ni a.”

1 Thesalonika1:1 “Paula leh Silvana leh Timothea chuan Pa Pathian leh LALPA Isua Kristaa Thesalonika khuaa mi kohhranhote hnênah.”

1 Thesalonika1:9, 10 “Kan tlawh tum che u a min lawmzia te, Pathian nung leh dik tak rawng bâwl tûr leh a Fapa (mitthi zîng ata a kaihthawh thinur lo thleng tûr laka min chhan chhuaktu Isua kha) vâna ata lo nghâk tûrin, milem hawisana Pathian lam in hawi tâk thute ...”

1 Thesalonika3:11 “Tichuan, kan Pathian, kan pa ngei chuan kan LALPA Isua pawhin in hnên lamah min hruai rawh se.”

1 Thesalanika 3:13 “Chutichuan kan LALPA Isua, a mi thianghlim zawng zawngte nêna a lo kal hunah, kan Pathian leh kan Pa hmâah in thinlungte thianghlimna kawngah sawisêlbovin a tinghet thei ang che u.”

2 Thesalanika 1:1 “Paula leh Silvana leh Timothea chuan, Pathian kan Pa leh LALPA Isua Kristaa Thesalonika khuaa mi kohhranhote hnênah, Pa, Pathian leh LALPA Isua Krista hnên ata khawngaihna leh remna in hnênah awm rawh se.”

2 Thesalanika 1:12 “Chutichuan kan Pathian leh, LALPA Isua Krista khawngaihna ang zêlin kan LALPA Isua hming chu nangmahniah chawimawiin a awm thei ang a, nangni pawh amahah chawimawiin in awm thei ang.”

2 Thesalanika 2:16 “Tichuan, kan LALPA Isua Krista ngei leh, Pathian kan Pa, min hmangaihtu leh khawngaihna avânga chatuana thlamuanna leh beiseina ða min petu chuan, in thinlungte chu ti thlamuangin, thil tihðat leh thusawi ðat tinrêngah tinghet rawh se.”

1 Timothea 1:2 “Rinnaa ka fa tak tak Timothea hnênah Pathian kan Pa leh, Krista Isua kan LALPA hnên ata, khawngaihna te, zahngaihna te, remna te lo awm rawh se.”

1 Timothe 2:5 “Pathian pakhat chauh a awm a, Pathian leh mihring inkâra Palai pakhat chauh a awm bawk a, amah chu mihring a ni, Krista Isua, mi zawng zawng tlan nâna inpea chu; chu chu a hun tak zêla hriattîrin a awm tûr a ni.”

2 Timothea 1:2 “Ka fa duh tak Timothea hnênah, Pathian kan Pa leh Krista Isua kan LALPA hnên ata khawngaihna te, zahngaihna te, remna te lo awm rawh se.”

Tita 1:4 “Tita, kan rin thuhmun vânga ka fa taktak hnênah: Pa, Pathian leh Krista Isua min Chhandamtu hnên ata khawngaihna leh remna awm rawh se.”

Filemona 1:3 “Pathian, kan Pa leh, LALPA Isua Krista hnen ata khawngihna leh remna in hnênah awm rawh se.”

Hebrai 1:1-3 “Pathian, hmâsanga thlahtute hnêna bung tam tak leh kawng tinrênga zâwlneitea thu lo sawitu khân, hêng ni tâwpah hian keimahni hnênah a Fapaah chuan thû a sawi ta. Chu mi chu engkim rochungtuah a ruat a, chu mi pawh chuan khawvêlte chu a siam a; ani chu a ropuina êng leh, atak anpui ngei leh, ama thiltihtheihna thua engkim tungdingtu niin, sualte a tlenfai hnuin chung lama Ropuibera ding lamah khian a han thû a.”

Hebrai 1:5, 6 “Vântirhkohte zîngah tu hnênah nge hêng thu hi a sawi ngai le? ‘Nang zawng ka Fapa i ni e, vawiin hian ka hring che a ni,’ tih leh, ‘A tân Pâ ka ni ang a, Ani chu ka tan Fapa a ni ang,’ tih hi. A Fa tîra chu khawvêla a tîrh dâwn lai khan heti hian a ti bawk: ‘Pathian Vântirhkohte zawng zawng pawhin Amah chibai bûk rawh se.’”

Hebrai 1:8-12 “Fapa chungchâng thû-ah erawh chuan hei hi a sawi a ni, ‘Aw Pathian, i lalthutphah chu Chatuanin a awm tûr a ni; Dikna lal tiang pawh chu I ram lal tiang chu a ni; Felna chu i ngainâ a, bawhchhiatna chu i huat kha; chuvangin, Pathian, I Pathian chuan, I thiante ai chuan hlimna hriak a thih nasat tak che hi,’ tih leh, ‘Nang, LALPA, atîrin leilung nghahchhan i phûm tawh a, vânte pawh i kut chhuak a ni; chûngte chu a la boral ang a, nang erawh chu awm hlen tûr i ni; tin, chûng zawng zawngte chu silhfên angin a la hlui ang a, Puan angin i zial bawk ang a, silhfên ang maiin, tichuan a lo danglam tawh ang; Nang erawh chu i pangngai fo va, I kumte pawh a ral lo vang,’ tiin.” Hetilai thua hian, Pa Pathian hian, Fapa Isua hi, ‘Aw, Pathian,’ tiin a ko ve tho a ni.

Hebrai 2:6-8 “Nimahsela, mi tu emaw chuan khawiah emaw hêng thu hi sawiin a hriattîr ta zâwk a; ‘Mihring hi engnge maw a nih a, i hriat reng ðhin ni? Mihring fapa pawh hi engnge maw a nih a, i kan ðhin ni? Ani chu Vântirhkohte aia hnuaiin i siam rih a; Ropuina leh chawimawina i khumtîr a, I kut chhuak chungachte chuan hotuah i siam bawk a; A ke hnuaiahte engkim i dah a,’ tiin.”

Hebrai 4:14,15 “Tichuan, vânahte kal tlang tawh Puithiam Lalber ropui tak, Isua, Pathian Fapa chu kan neih avângin kan thurin hi i pawm tlat ang u. Puithiam Lalber, kan chak lohnate min hriatpui thei lo nei kan ni sî lo; keimahni anga kawng tinrênga thlêmna tâwk tawh, sual erawh chu sual lo, nei kan ni zâwk e.”

Hebrai 5:5, 6 “Chutiang bawkin Krista pawh chu Puithiam Lalbera siam tûrin mahni a intiropui lo ve, ‘Nang zawng ka Fapa i ni e, vawiin hian ka hring a che,’ tia a hnêna sawitu khân a tiropui ta zâwk a ni; ‘Nang zawng, Melkisedeka awm dan anga Chatuana Puithiam i ni e,’ tia hmun danga a sawi ang bawk khân.”

Hebrai 5:8-10 “Fapa meuh pawh ni mah sela a thil tuarahte chuan thu âwih a zir ta a ni; tichuan tihðhatfamkima lo awmin, a thu âwih zawng zawngte tan chatuana chhandamna bulpui a lo ni ta; Melkisedeka awm dân anga Puithiam Lalberah Pathianin a vuah a.”

Hebrai 7:17, 21 “ ‘Nang zawng, Melkisedeka awm dân anga, Chatuana Puithiam i ni e,” tih hriattîr a ni si a. ‘Nang zawng, Melkisedeka awm dân anga chatuana Puithiam i ni e,’ tiin LALPAN chhia a chham a, a lamlêt tawh lovang,’ tia a hnêna sawitu kut khan chhechhama Puithiam a siam a ni zâwk.”

Hebrai 7:28 “Dân thû chuan mihring chak lohna neite chu puithiam lalberah a ruat thîn a; chhechham thu, Dân thu hnua lo awm erawh chuan Fapa, chatuan atan tihfamkim tawha chu a ruat zâwk a ni.”

Hebrai 8:1,2 “Tichuan, kan thusawite zîngah hian a pawimawh ber chu hei hi a ni: Chutiang Puithiam Lalber, vânahte khian Ropuibera lalthutphah ding lama han thûa Hmun thianghlim leh biak bûk tak tak mihring sak ni lo, LALPÂ sak zâwka rawngbâwltu chu kan nei tih hi.”

Hebrai 9:14 “Krista, chatuana Thlarau zâra hmêlhem lova Pathian hnêna inhlana thisen chuan Pathian Nung rawng bawl tûrin in chhia leh thâ hriatna chu thiltih thîte lakah chuan a va tithianghlim nasa dâwn êm!

Hebrai 13:20 “Tin, remna Pathian, berâm Vêngtu ropui tak, kan LALPA a Isua chatuana thuthlunna thisen zâra mitthi zîng ata hruai chhuak lehtu khân.”

Tirhkoh Jakoba Sawi Dân

Jakoba 1:1 “Jakoba, Pathian leh LALPA Isua Krista bawihin, Hnam Sawm leh hnam hnih darhte chu chibai a bûk e.”

Jakoba 1:27 “Kan Pathian leh, Pa mithmuha sakhaw biak dân thianghlim leh soal tel lo chu hei hi a ni, fahrah leh hmeithaite an hrehawm laia kan leh khawvêl bawlhhlawh kai lova insiam thîn hi.”

Jakoba 3:9 “Chu chuan LALPA leh Pa kan fak thîn a; chu vêk chuan Pathian anga siam mihringte chu ânchhia kan lawh bawk thîn a ni.”

Tirhkoh Petera Sawi Dân

1 Petera 1:3 “Kan LALPA Isua Krista Pathian leh, Pa chu fakín awm rawh se.”

1 Petera 1:21 “Amah avangin mitthi zîng ata a kaithotu leh a ropuina petu Pathian ringtute in ni a, in rinna leh in beiseina chu Pathianah a awm theih nân.”

1 Petera 3:18 “Pathian hnêna min hruai theih nân Krista chuan sualte avangin vawî khat a tuar bawk si a.”

1 Petera 4:14 “Krista hming avânga hau in nih chuan in eng a thâwl e; Thlarau ropui tak, Pathian Thlarau chu in chungah a awm si a.”

2 Petera 1:2 “Pathian leh kan LALPA Isua hriatnaah chuan in chungah khawngaihna leh remna tihpunin awm rawh se.”

2 Petera 1:17,18 “Ani chuan Pa Pathian hnên ata chawimawina leh ropuina a hmû a, chu mi lai chuan ropuina nasa tak aţang chuan hetiang âw hi a hnênah a lo thleng a: ‘Hei hi ka Fapa duh tak, ka lawm êm êma chu a ni,’ tiin. Tin, tlâng thianglimah chuan a hnêna kan awm lai khân chu aw chu vân aţangin a lo chhuak keimahni ngeiin kan hria a ni.”

Tirhkoh Johana Sawi Dân

1 Johana 1:1-3 “Nunna Thû, atîr ata awm kha, kan bengin kan hriat kha, kan mitin kan hmuh kha, kan en reng a, kan kuta kan dap kha, chu mi chanchin chu; chu mi Nunna chu a lo lang ta a, kan lo hmu a, kan hriattîr bawk a, chu chatuan Nunna, Pa hnêna awm kan hnêna lo lang chu kan hrih che u a nih hi; chu mi kan hmuh leh kan hriata chu in hnênah kan hrih ve che u a nih hi, nangni pawhin min pâwl ve theih nân; keini min pâwlna chu Pa leh a Fapa Isua Krista pâwlna a ni tawh reng si a.”

1 Johana 2:1 “Ka naute u, thil in tihsual loh nân hêng thû hi in hnênah ka ziaak a nih hi. Tin, tupawhin thil a tihsual chuan Pa hnêna mi sawipuitu, Isua Krista mi fel chu kan nei e.”

1 Johana 2:22, 23 “Isua chu Krista a ni tih âwih lotu aliama dawthei tunge awm? Krista dodâltu chu Pa leh Fapa âwih lotu hi a ni. Tupawh Fapa âwih lo chuan Pa pawh a pawm chuang lo; Fapa âwihtu erawh chuan Pa pawh a pawm a ni.”

1 Johana 2:24 “Nangni zawngin atîr ata in hriata kha nangmahniah awmtîr reng rawh u. Chu mi atîr ata in hriata chu nangmahnia a awm reng chuan nangni pawh Fapa-ah leh Pa-ah chuan in awm reng ang.”

1 Johana 4:9 “He miah hian Pathian hmangaihna kan chungah a lo lang ta, amah avânga kan nun theihna tûrin Pathianin a Fapa neih chhun khawvêla a rawn tirhah hian.”

1 Johana 4:10 “He miah hian hmangaihna a awm, keimahnin Pathian kan hmangaih ka ti a ni lo va, amahin min hmangaih a, kan sualte thupha chawina ni turin a Fapa a rawn tîr ka ti a ni zâwk e.”

1 Johana 4:14 “Pain Fapa chu khawvêl Chhandamtua awm tûrin a rawn tîr tih kan hmu tawh a, kan hriattîr a ni.”

1 Johana 4:15 “Tupawh ‘Isua Pathian Fapa a ni,’ tia tan apiang chu, amahah chuan Pathian a awm reng a, ani pawh chu Pathianah a awm reng bawk a ni.”

1 Johana 5:5 “Isua hi Pathian Fapa a ni tih ringtu chauh lo chuan tuin nge khawvêl ngam thîn le?”

1 Johana 5:10 “Pathian Fapa ringtu chuan mahniah hriatna a nei a ni, Pathian ring lotu chuan amah chu dawtheiah a siam a ni, Pathianin a Fapa chanchin a hriattîr a rin loh avangin.”

1 Johana 5:11,12 “Hriattîrna chu hei hi a ni, Pathianin chatuana nunna min pê a, chu mi nunna chu a Fapaah a awm

ni. Fapa chu neitu chuan nunna chu a nei; Pathian Fapa nei lotu chuan nunna chu a nei lo.”

1 Johana 5:20 “Pathian Fapa chu a lo kal a, Mi Diktak chu hre thei tûrin hriat theihna min pê tih kan hre bawk a; keini, a Fapa Isua Kristaa kan awm hian, Mi Diktakah chuan kan awm a ni. Anî chu Pathian dik tak a ni a, chatuana nunna pawh a ni.”

2 Johana 1:3,4 “Pa, Pathian leh Pa Fapa Isua Krista hnên ata khawngaihna te, zahngaihna te, remna te chu, thutak leh hmangaihna kan hnênah a awm ang.”

2 Johana 1:9 “Tupawh Krista zirtîrna thûa awm reng lova khûm chuan Pathian a nei lo ve. Chu mi zirtîrna thua awm reng erawh chuan chu mi ngei chuan Pa leh Fapa a nei kawp a ni.”

Juda Sawi Dân

Juda 1:1 “Juda, Isua Krista bâwih leh Jakoba unau chuan Pa Pathiana hmangaih, Isua Krista tâna khêk, kohvate hnênah chuan.”

Juda 1:20,21 “Nimahsela, duh takte u, nangni zawngin in rin chhan thianghlim ber chungah chuan nangmahni leh nangmahni inrem chhovin, Thlarau Thianghlimah tawngtâiin, chatuan nunna neihtîrna khawp kan LALPA Isua Krista khawngaihna chu nghâk chungin, Pathian hmangaihnaah chuan invawng t̄ha rawh u.”

Juda 1:25 “Kan Chhandamtu Pathian taka chauh hnênah chuan kan LALPA Isua **Krista** avangin, hun rêng awm hmâah leh tûnah leh chatuan thlengin chawimawina te, ropuina te, rorelna te, thuneihnate awm rawh se. Amen.”

Isua Kristâ Thupuan Chhuah Sawi Dân

Thupuan 1:1-2 “Isua Krista thu puan chhuah, Pathianin a bâwihte hriattîr atân a hnêna a pêk, thil lo awm lawk tûr thu chu; tin, chu chu a Vântirhkoh hmangin a bâwih Johana a rawn hriattîr a; chu Johana chuan Pathian thu leh Isua Krista hriattîrna thu, a thil hmuh zawng zawngte thu chu a hriattîr a.”

Thupuan 1:6 “Khua leh tuiah leh a Pathian leh a Pa lama puithiama min siamtu hnênah, a ni, amâ hnên ngeiah ropuina leh rorêlna chu chatuanin awm rawh se. Amen.”

Thupuan 2:18 “Pathian Fapa, mit meialh ang neia, a kephahte dâr tle mi anga khân hêng thû hi a sawi a ni.”

Thupuan 2:26, 27 “Tichuan, a hnehtu apiang leh a tâwp thlenga ka thiltihte pawmtu apiang, keiin ka Pa laka ka hmuh ang bawh hian, chu mîte chu hnam tin chungah thû ka neihtîr ang.”

Thupuan 3:12 “A hnehtu apiang chu ka Pathian biak inah chuan banah ka siam ang a, chuta tâng chuan an chhuak tawh lo vang; tin, anmahniah chuan ka Pathian hming nêh, ka Pathian khua, Jerusalem Thar, ka Pathian hnêna mi vân a tanga lo chhuk tûr hming nêh, ka hming thar nêh ka zia ang.”

Thupuan 3:21 “A hnehtu apiang ka lalthutphahah ka hnênah ka thuttîr ang, kei pawhin ka hneh a, ka Pa hnênah a lalthutphaha ka thû ang khân.”

Thupuan 4:8-11 “Thilnung pali chu thla paruk theuh nei, an vêl leh an chhûnga mita khat an ni. Tin, ‘LALPA Pathian, Engkimtitheia, Awm tawha leh awm mêka leh lo awm tûra chu, A thianghlim e, a thianghlim e, a thianghlim e,’ tiin chhûn leh zân an châwl ngai lo. Tin, Thilnungte chuan lalthutphaha thûa chatuana nung renga chu an tihropuia an chawimawia

lâwmthu an hrilh apiangin, upa sawmhnih leh palîte chu lal̄thutphaha ̄thûa hmâah chuan an bawkkhup ang a, chatuana nung renga chu chibai an bûk ang a, ‘Nang, kan LALPA leh kan Pathian, Ropuina te, chawimawina te, thiltihtheihna te chu hmu tlâk i ni e; Nangin engkim i siam a, I duh avânga awm leh siam a ni baw si a,’ tiin an lallukhumte chu lal̄thutphah hmâah chuan an dah ang.”

Thupuan 5:1-3 “Tin, lal̄thutphaha ̄thûa kut ding lamah chuan lehkhabu, chhûng lam leh pâwn lama ziak, chhinchiahna pasariha chhinchhiah tlat ka hmu a. Tin, Vântirhkoh chak tak, aw ring taka, ‘Tunge lehkhabu hi hawnga a chhinchhiahnate hi phelh tlâk awm?’ tia tlângâuvin ka hmu bawk a. Chutichuan, vânah te, leiah te, lei hnuaiyah te pawh lehkhabu chu hawng (kêu) thei tumah an awm lo va, a chhûng lam en thei pawh an awm hek lo.”

Thupuan 5:4-5 “Tin, lehkhabu hawng leh a chhung lam pawh en tlâk tumah an awm loh avangin ka ̄tap ta zawih zawih a. Tin, upa zînga pakhat chuan ka hnenah, “̄Tap suh; ngai teh, Sakeibaknei, Juda hnama mi, Davida Bulpui khân lehkhabu chu hawng tur leh a chhinchhiahna pasarih phelh turin a hneh ta,’ a ti a.”

Thupuan 5:6-7 “Tin, lal̄thutphah leh Thil nung palîte laiah upâte lai bawkah chuan Berâm No talh tawh hnû ang, ki pasarih leh mit pasarih nei ding ka hmû a. Tin, ani chu a lo kal a, lehkhabu lal̄thutphaha ̄thûa kut ding lam ata chu a la ta a.”

Thupuan 5:8 “Tin, lehkhabu chu a lâk veleh Thilnung palî leh upa sawmhnih leh palîte chu, ̄tingtang leh rangkachak berhbu rimtuia khat keng ̄theuhvin Berâm No hmaah chuan an bawkkhup ta hlawm a.”

Thupuan 5:9, 10 “Tin,” Nang, leh khabu chu lâa, a chhinchhiahnate phelh tlâk i ni e; talhin i awm tawh a, Chi tina mî te, ÷awng tina mî te, mi tina mî te, hnam tina mî te, Pathian tân i thisenin i lei a, Kan Pathian tân khua leh tuiah leh, Puithiamahte i siam ta si a; tin, leiah chuan ro an rêl a, ’tiin hla thar an sa a.”

Thupuan 5:11-12 “Tin, ka han en a; tin, lal̄thutphah leh Thilnungte leh upate vêlah chuan vântirhkoh tam tak âw ka hria a; an tam lam chu a sînga sing hmun sîng tam tak leh, a sânga sâng hmun sâng tam tak an ni; chûngte chuan aw ring takin, ‘Beram No talh tawha hi, thiltihtheihna te, hausakna te, finna te, chakna te, chawimawina te, ropuina te, malsâwmna te hmu tlâk a ni e,’ an ti a.”

Thupuan 5:13-14 “Tin, vên leh lei chung leh lei hnuai leh tuifinriat chung thil siam tinreng awmte leh, chûngho chhûnga awm zawng zawngten, “Lal̄thutphaha ÷hûa leh, Berâm No hnênah chuan, malsawmna te, chawimawina te, ropuina te, rorêlna te, chatuanin awm rawh se,’ an tih ka hre bawk a. Tin, Thilnung palîte chuan, ‘Amen,’ an ti a. Upate pawh chuan bawkkhupin chibai an bûk ta a.”

Thupuan 6:16, 17 “Tin, tlângte leh lungpuite hnênah chuan, ‘Min delh ula, lal̄thutphaha ÷hûa hmêl lakah leh, Beram No thinurna lakah min hliah rawh u; an thinurna ni ropui tak chu a lo thlen tâk hî! tichuan tunge ding thei ang i le?’ an ti a.”

Thupuan 7:9-10 “Chûng hnuah chuan ka han en a, tin, ngai teh, mipui tam tak tûmâ chhiar sên loh, hnam tin zînga mî te, chi tin zînga mî te, mi tin zînga mî te, ÷awng tin zînga mî te puan var sina tûmkâu kengin, lal̄thutphah hmaah leh Beram No hmâa ding ka hmû a; tin, chûngte chuan aw ring takin, ‘Kan Pathian lal̄thutphaha ÷hûa hnênah leh, Berâm No hnênah chhandamna,’ tiin an âu va.”

Thupuan 7:17 “Berâm No, lal̄thutphah laia awm chu an vêngtu a ni ang a, Nunna Tuikhurahte a hruai ang; Pathianin an mit ata mittui zawng zawng a hru fai tawh ang, ’ a ti a.”

Thupuan 12:5 “Tin, fapa, hnam zawng zawng chungah thîr tianga rorêl tûr a hring a; tin, a fâ chu Pathian hnênah leh a lal̄thutphahah chuan lâk chhohvin a awm ta a.”

Thupuan 4:1 “Tin, ka han en a, tin ngai teh, Berâm No Zion Tlânga ding leh an chala a hming leh a Pâ hming ziak, mi 1,44,000 a hnênah ka hmû a.”

Thupuan 19:4 “Tin, upa sawmhnih leh palî leh Thilnung palîte chu an bawkkhup a, ‘Amen, Halleluia,’ tiin Pathian, lal̄thutphaha thû chu chibai an bûk a.”

Thupuan 19:6-7 “Tin, mipui tam tak âw ang leh, tui tam tak rî ang leh, khawpui nasa tak rî angin, ‘Halleluia, LALPA kan Pathian Engkimtithêia chuan ro a rêl tâk hi. Hlim takin lâwm ila, amah i châwimâwi ang u, Berâm No nupui neih chu a hun ta si a, a nupui pawh a inpeih tawh, ’ a tih ka hria.”

Thupuan 20:6 “Thawhlehma hmasa bera telte chu an engthâwlin an thianghlim a ni; chûngho chungah chuan thih hnihna chuan thû rêng a nei lo va, Pathian leh Krista puithiamte an ni ang a, amah nêk kum sângkhat rorêin an awm zâwk ang.”

Thupuan 21:22 “Tin, a chhûnghah chuan biak in rêng ka hmu lo va; LALPA Pathian Engkimtithêia leh, Berâm No chu an biak in an ni sî a.”

Thupuan 22:1 “Tin, ani chuan a kawtlai lai taka Nunna Tui Lui, krustal lung anga tlê, Pathian leh, Berâm No lal̄thutphaha lo chhuak mi entîr a.”

Thupuan 22:3 “Tin, ânchhia rêng rêng a awm leh tawh lo vang a, Pathian leh, Berâm No lal̄thutphah chu a awm tawh zâwk ang.”

Hêng zozai Bible châng kan chhiar aţang hian Pa Pathian leh Isua Krista chu mi hran an ni ngei a, mahse Pathianna-ah erawh pumkhat, pakhat tthenhran theih loh an ni tlat si a ni tih a lang Chiang hlê a ni. Tin, Bible-a Pathian mîte hian Pa Pathian leh, Lal Isua Krista hi a hrangin an awm ngei a, mahse an inpumkhat tlat a ni tih chu an hre Chiang hlê bawk a ni tih pawh an thu ziak aţang hian lang Chiang hlê a ni. Heti khawpa chianga Bible-in a sawi chung pawh a, Isua hi a chang kual mai a ni tih la ring lui tlat an awm a nih chuan tih ngaihna a awm tawh lo a ni. Thlarauah an mit a del tlat tihna a ni mai.

PATHIAN PAKHAT CHUNGCHÂNGA ZAWHNA LEH CHHÂNNATE

1. **ZAWHNA:** *Johana 14:8*-ah khân, “Filipan a hnênah, ‘LALPA, Pâ chu keini min hmuhtîr ta che, chutichuan kan tân a tawk ang,’” tiin Isua ngei kha hmai chhanah a zâwt a. Lal Isuan, Filipa hnênah, “Filip, hei leh chen hi in hnênah ka awm a, chuti pawhin mi hre lo maw? Tupawh mi hmû chu Pâ hmû a ni. ‘Pa chu keini min hmuhtîr rawh,’ eng ti tiha i ti nge ni?” tiin a sawi a. Amah kha Pâ chu a ni, tihna a ni mai lo maw? Isua hmû kha Pâ hmû an nih si chuan, Pâ hran a awm lo tihna a ni mai lo maw?

CHHÂNNA: I zawnha hi mi tam takin an zâwt fo thîn a, zawnh awm tak pawh a ni. A bîk takin Lal Isua changkuala ringtu, Unity zirtîrna pawmtute hian an tanfung tha ber pakhat nia ngaiin an hmang fo nghê nghê a. Amaherawhchu, Pathian thu kal hmang leh Isuan hrilhfiah a tum tak kha an man thiam loh vâng mai a ni.

Johana 12:44, 45 “Tin, Isua a âu va, ‘Tupawh mi ring chu kei mi ring a ni lo, mi tîrtu ring a ni zâwk e. Tupawh mi hmû chu mi tîrtu hmû a ni,’ tiin Isuan a sawi bawk a. ‘Tupawh mi hmu chu Pâ hmû an ni,’ tia Filipa hnêna a sawi nen hian tawngkam thuhmun an ni.

Johana 10:30-ah, “Kei leh Pa chu pumkhat kan ni,” a ti a. Pa leh, A aiawha a tirh Lal Isua chu pumkhat an ni.

Johana 5:43-ah “Ka Pâ hmingin ka lo kal a nih hi, nangnin mi lâwm si lo,” a ti bawk a. Isua kha Pâ hminga lo kal a nih

avangin Isua hmû chu Pa hmû an ni mai rêng a ni. A thu âwih chu Pâ thu âwih, A thu âwih lo chu Pâ thu âwih lo, Amah hua chu Pa hua an ni mai. A chhan chu pumkhat an nih tlat vâng a ni. Mahse Isua kha Pa a ni nghâl tihna erawh chu a ni chuang lo. Hei hi pumkhat an nihna aṭanga a sawi a ni tih kan hre tur a ni.

Pâ tîrh, Pâ aiawha lo kal a nih miau avangin, Isua hmuh kha Pa hmuh theih dân awm chhun chu a ni mai.

Johana 13:20-ah “Tih tak meuhvin, tih tak meuhvin ka hrih a che u, tupawh ka tîrh apiang lâwm chu, keimah mi lâwm a ni; tupawh kei mi lâwm chu, mi tîrtu lâwm a ni,” a ti a.

Johana 5:30-ah Isuan, “Keimâ thû thûin awm ka tum lo va, mi tîrtu thû thû zâwka awm ka tum ṭhin avangin,” tiin a sawi a.

Johana 12:49,50-ah, “Keimaha phuahchawpin ka sawi si lo; Pâ, mi tîrtu chuan ka sawi tîr leh ka hrih tîr hi thu mi pe zâwk a ni. Amâ thupêk chu chatuana nunna a ni tih ka hria; chuang chuan thu ka sawi hi, Pâ mi hrih ang zêlin ka sawi a ni,” a ti a. Pâ tîrh a nih avangin, Amâ thuin engmah a ti lo va, a tîrtu, Pâ thu ang zêlin engkim a tih avang khân, Isua thu sawi ring chu Isua tîrtu Pâ thu sawi ring an ni mai rêng a ni. Mahse Isua kha amah tîrtu, Pa Pathian a ni nghâl tihna erawh chu a ni chuang miah lo.

Johana 17:18-ah, “Nangin khawvêla kei mi tîr ang khân, kei pawhin anni chu khawvêlah ka tîrh hi,” tiin Isuan a zirtîrte a tîrh thu a sawi a. Mahse, Isua tîrh chhuah zirtîrte kha Isua an ni nghâl chuang rêng rêng lo. A tîrtu Isua aiawh an ni mai a ni. Chutiang bawc chuan, Pâin Isua a tîrh khân Isua kha Pâ a ni nghâl rêng rêng lo. Pâ aiawh a ni mai zâwk a ni.

Entîrnân, Isuan zirtîrte, thu hril tura a tirh chhuah khân, chu thu tlukpui chiah chu a sawi a. *Luka 10:16*-ah lo en ila. “Tupawh nangni thu ngai chu keimâ thu ngai a ni e; tupawh a duh lo che u chu kei mi duh lo a ni e; tupawh kei mi duh lo chu mi tirtu duh lo a ni e,” a ti a. Thu hril tûra a tirh chhuah zirtîrte thu sawi lo awih chu, Isua thu awih an ni mai a. Zirtîrte thu sawi âwih lo chu Isua thu sawi âwih lo an ni mai bawk a. A chhan chu Isua aiawha tirh an nih vâng leh, a thupêk ang chiaha an va zirtîr vâng a ni. Mahse zirtîrte kha Isua an ni nghâl miah lo. Tin, “Nangni hua chu kei min hua an ni,” a tih khân, Petera te, Johana te, hua chu Isua hua an ni ta mai a ni. Mahse, Petera te, Johana te kha, Isua an ni nghâl tihna erawh chu a ni chuang hauh si lo. Chutiang bawkin, Pâ tirh leh Pâ aiawha lo kal Isua hmû chu Pâ hmû an ni mai. Mahse Isua kha Pâ a ni nghâl tihna erawh chu a ni chuang hauh si lo.

Johana 1:3-ah, “Nunna, Pa hnêna awm kan hnêna lo lang chu kan hrilh che u a nih hi; chu mi kan hmuh leh kan hriata chu in hnênah kan hrilh ve che u a nih hi, nangni pawhin min pâwl ve theih nân; keini min pâwlna chu Pa leh a Fapa Isua Krista pâwlna a ni tawh reng si a,” tiin Johana hian amah kâwmtu leh pâwltute chu, Pa leh Fapa Isua Krista pâwltu an ni mai tih a sawi a. Mahse Johana kha Pa leh Fapa Isua Krista a ni nghâl tihna a ni chuang rêng rêng lo.

Tin, a thuhrimah, suala tlu mihringte zîngah Pâ hmêl hmua nung thei tumah an awm lo. Pâ hmêl hmuh chu thihna a ni. *Exodus 33:20* kan en chuan, Pathianin Mosia hnênah, “Ka hmêl zawng i hmu thei lo vang: mi hmûa nung rêng thei tumah rêng rêng an awm si lo va,” a ti a. Pa Pathian hmêl tak tak chu tuma hmuh theih a ni rih lo. Isua kha Pa ni nghâl tak tak se, a hmêl hmu chu an thi zêl mai dâwn tihna a ni. Mahse Isua hmêl hmu tumah a hmêl hmuh vanga thi an awm kan hre lo. Isua kha

Pathian dik tak a ni a, mahse Pa Pathian erawh chu a ni lo. Chuvangin a hmêl hmû kha an thi chuang lo.

Matthaia 5:8-ah “Thinlunga thianghlimte chu an eng a thâwl e; Pathian an la hmu dâwn si a,” tiin Isuan a sawi a. Nakinah he kan lei taksa hi thi thei lova siam thar a nih hunah, kan Pa vâna mi hmêl chu kan la hmu dâwn chauh a ni. Tunah erawh chuan tuman Pâ hmêl an hmu thei rih lo. Amah Lal Isua vêkin *Johana 1:18*-ah, “Tûman eng lai mahin Pathian an hmu lo, a Fapa mal neih, Pa ângchhûnga awm ngei khân a chanchin a hril tawh a ni” tiin a sawi a ni.

Johana 6:46-ah Isuan, “Tûmahin Pa an hmu ngai ka ti lo, Pathian hnêna lo chhuaka chauh lo chuan; Ani chuan Pâ chu a hmû” tiin a hrilhfiah leh nghâl vek a. Lal Isuan a sawi ang hian, Pa Pathian kan tih hi a ropui lutuk a, a hmêl hmuh mai pawh thihna a nih avangin, a Pathianna hmêl ropuina ang takin mihringte min tlan tûrin leiah lo kal dâwn ta ang sela, mihringte tân tuar zawh rual a ni dâwn lo va, kan boral vek mai dâwn a ni. Chuvangin Pa Pathian kan hnêna a rawn inpuanchhuah theih dân kawng awmchhun leh, kan zînga a rawn chên (Immanuel) theih dân kawng awmchhun ber chu A Fapa Isua Krista mihringa a lo channa hmang hian a ni. Isua-ah hian Pa Pathian mize kim chu târlan a ni a. Pa Pathian chu A Fapa Isua hmangin kan hnênah a lo chêng (Immanuel) ta a ni.

Johana 4:9-ah Johana chuan, “He miah hian Pathian hmangaihna kan chungah a lo lang ta, amah avanga kan nun theihna turin Pathianin a Fapa neih chhun khawvêla a rawn tirhah hian” tiin a lo sawi a ni. Chuvangin Isua hmuh chu Pa hmuhna awm chhun chu a ni mai a ni. Amaherawhchu, kan sawi tâk ang khân Isua kha Pa a ni nghâl tihna erawh chu a ni chuang miah lo. I hrethiam em?

2. ZAWHNA: ‘Isua kha **Pa** a ni chuang lo’ i ti fo mai a, zâwlnei Isaia khân, Isua lo pian tûr thu a sawina, *Isaia 9:6*-ah khân, “A hmingah chuan Maka, Remruattua, Pathian chaka, **Chatuan Pa**, Remna Lal an ti dâwn si a,” tiin a lo sawi lâwk a. Isua chu Chatuan Pa, ‘Everlasting Father’ an ti dâwn tih a ni si a, nanging ‘Pa chu a ni chuang lo, Pâ tirh Pâ aiawh a ni e,’ ti khân i sawi thîn a, a dik thei dâwn em ni? Chatuan Pa chu a ni lâwm ni? A hranpaa Pa leh Fapa hi awm hrang ni lovin, Isua kha Fapa pawh a ni a, Pa pawh a ni kawp nghâl tihna a ni zâwk lo maw?

CHHÂNNA: Zawhna âwm tak i rawn zawh leh avangin ka lâwm hle mai. A hmâa kan sawi tawh ang khânin, Lal Isuan, *Johana 5:43*-ah, “Ka Pâ hmingin ka lo kal a nih hi,” a tih ang khân, Pâ tirh leh Chatuan Pâ aiawh a nih tlat avangin, ‘Chatuan Pa’ tih hming hi a rawn pu ve dâwn a ni tih zâwlnei Isaia hmangin LALPAN a lo sawi lâwk mai a ni. Chû nihna leh hming chu pu thei leh pu tlâk a ni bawk. A chhan chu Isua hi Mari aṭanga rawn awm chawp mai ni lovin, a tîr, chatuan ata lo awm tawh a ni a. ‘Chatuan Pâ’ tih hi pu tlâk a ni ve rêng rêng a ni. Pa chu a ni hauh lo va, Pa ka ni pawh a ti ngai rêng rêng hek lo. Mahse Pa Pathian aiawh zo, Pâ thû ang leh Pain ti tura a tih ang chiaha chiaha thil rawn ti chat chat zêltu a nih avângin, a hmingah ‘Chatuan Pa’ an ti dâwn tih thu zâwlnei Isaia hmangin LALPAN a lo sawi lâwk mai a ni.

Exodus 23:20-ah, “Amâ zâi ngai zêl ulangin, a thusawi pawm thîn ang che u; a chungah hel suh u: in bawhchhiatnate chu a ngaidam duh dâwn si lo va; Amahah chuan ka hming a awm a nia,” tiin Pa Pathianin, Isua chu A hming a puttîr thu hi a lo sawi daih tawh bawk a ni. Chuvang chuan, Isua hi Pa, Fapaa rawn chang, Pa ni bawk, Fapa ni kawp bawk a ni lo va, Chatuan ata lo awm tawh Pathian Fapa, chatuan Pâ hming rawn tawmpuitu

leh, chatuan Pâ nihna rawn tawmtu a ni. Amah Isua hian englaimahin Pa ka ni kawp baw tih hi a sawi ngai lo. Khawvêla Pa Pathian hming tilang tûra ruat a nih angin, ‘Chatuan Pa’ tih hming a rawn pu ve mai a ni. Chuvang chuan amah Isua ngeiin *Johana 17:26*-ah, “An hnênah I hming ka hriattîr a, ka hriattîr leh fo vang” tiin a sawi rêng a ni.

Isua chu Pâ hming pudarhtu a ni ang bawkin, keini pawh Isuâ hming pudarhtu kan ni ve ta a ni. “Lal Isua hming i pû ang u, Lungngai riangvai fate u,” tia hlâ-ahte kan sa thîn angin, Lal Isua hming putûte kan ni a, a aiawha khawvêla chanchin tha puang darhtute kan ni. Mahse Isua chu kan ni chuang lo. Chutiang baw chuan Isua hi Pâ nihna leh Pâ hming khawvêla hriattîrtu a ni a, mahse Pa erawhchu a ni chuang lo tih kan hrethiam tûr a ni.

Entîrnân, *2 Chronicles 7:14*-ah, “Ka hming pu ka mîte chuan inngaitlâwma an tawngtai a, min zawn a, an awm dân sualte an hawisan chuan, vân aţangin ka lo ngaithlâ ang a, an sualte ka ngaidam ang a, an ram chu ka tidam leh ang,” a ti a. Pathian mîte kha a hming putûte an ni. Mahse Pathian an ni chuang lo. Chutiang bawkin, Isua kha Pâ hming putu nimahse Pa a ni chuang lo. Paula pawh kha “Jentailte hnêna ka hming put luh nâna ka bêl ruat” tiin Isuan a sawi a. Jentailte hnêna Isua hming pulûtta a ni. Mahse Paula kha Isua a ni nghâl chuang lo. Chutiang baw chuan Isua pawh kha Chatuan Pâ hming putu nimahse, Pa Pathian kan tih taka hi chu a ni chuang lo.

Chuti ni lova a hnialhrât bawp lawka la a, ‘Chatuan Pa’ a ti tlat a lâwm, chatuanin Pa a ni, han ti ngawt dâwn ila, a changin Fapa-ah a chang, a chângin Thlarauvah a chang, a chângin Pa-ah a chang, in ti baw si a. Chuti a nih phei chuan

chatuan Pa ni lovin, a châng châng Pa, a châng châng Fapa, a châng châng Thlarau a ni tihna a ang zâwk dâwn a ni. Chutiingin a ngialnganin he thu hi kan la tak tak dâwn a nih chuan, a changkual tiho rindân hi a inkalh telh telh zâwk nghê nghê a ni.

Malakia 3:6-ah, “Kei LALPA hi ka danglam si lo” a ti a. A châng Pa, a châng Fapa, a châng Thlaraua chang kual zur zur Pathian dang lam thîn a ni lo. Isua chu Pathian Fapa a ni reng a, a danglam ve ngai lo.

Hebrai 13:8-ah, “Isua Krista chu niminah nêh, vawiinah nêh, kum khua pawhin a pangngaiin a awm fo vang,” tiin Bible-in min hrih a, chu chu a dik ber a ni. Isua hi Pa ni lovin chatuanin Fapa a ni zêl dâwn.

Hebrai 7:28 “Dân thû chuan mihring chak lohna neite chu puithiam lalberah a ruat thîn a; chhechham thu, Dân thu hnuah lo awm erawh chuan Fapa, chatuan atan tihfamkim tawha chu a ruat zâwk a ni.”

3. ZAWHNA: Pum khat tih awmzia hi hriat thiam a ngai hlein ka hria. Amah Isua ngeiin ‘Kei leh Pa chu pum khat kan ni’ a ti a. Heta *pumkhat* tia mizo tawnga lehlin hi Sâptawng chuan “one” tih a ni a, chu chu pakhat tihna mai a ni a. Filipa hnênah khân, “Kei Paa ka awm leh, Pa keimahah a awm tih i awih lo em ni? Kei Paa ka awm leh Pa keimahah a awm tih mi ring rawh u,” a ti a. Filipan, “Pa min hmuhtîr rawh,” a tih khân Pa chu vânah a awm ti lovin Amahah khân Pa chu a awm nghâl a, Amah kha Pa chu a ni tiin; Amah a inkâwk a ni mai lawm ni? Tirhkoh Paula pawhin *Kolosa 2:9*-ah, “Amahah chuan Pathian famkimna tinrêng chu taksa neiin a awm reng si a,” tiin a lo sawi bawh a. Amah ‘Isuaah’ khân Pathian famkimna chu a awm vek a, Pa pawh a ni nghâl a, Fapa pawh a ni nghâl a, Isua

ni lo Pa dang vâna la awm angin Isuan a sawi si lo va, Amahah khân a kim nghâl vek a ni tihna a ni lo maw? Pum khat tih chu Pakhat a mal (single) sawina a ni mai lâwm ni?

CHHÂNNA: Zawhna tha tak leh chhân châkawm tak a ni. Isuan ‘Kei leh Pâ chu pum khat kan ni’ a tih hian, ‘Kei hi Pa ka ni nghâl a, Fapa ka ni nghâl bawk a, Pa hran a awm chuang lo,’ a tihna a ni lo. Pa leh Amah Isua kha Pathiannaah, Thlarauvah, tlanna hna an thawhnaah, tum thuhmun, duhdan thuhmun, kawng engkima pumkhat tlat an nih thu a sawina a ni. *Pumkhat* tih awmzia Bible-in a sawi hi a mal (single) sawina a ni kher lo. Pakhat aia tam mahse pum khat ni si sawina a ni zâwk.

Matthaia 19:5; Genesis 11:6-ah, “He mi avang hian mipain a nu leh a pa a kalsan ang a, a nupui a vuan ang; tichuan an pahnih chuan **tîsa pum** khat an lo ni tawh ang” tiin Isuan a sawi a. A Sâptawngah pawh, “And the two shall become *one*,” tih a ni. Keini mihring tawng chuan kei leh ka nupui chu pahnih kan la ni reng a, mahse Pathian thu a tang chuan nupa nihnaah pakhat tîsa pum khat kan ni tlat a ni. Kei hi ka nupui ka ni nghâl tihna a ni lo. Lal Isuan, “Kei leh Ka Pa chu pumkhat kan ni,” (I and my Father are one,) a tih pawh hi chutiang tho chu a ni. Isua kha Pa a ni nghâl tihna a ni lo. Mihring ngaih chuan nupa pawh pahnih an la ni reng thova, mahse Pathian thuah chuan mi pahnihte kha pakhat, pumkhat an ni tlat si a ni (*Matthaia 19:5*). Hei hi thlarau a tanga hriatthiam a ngai a ni. Isua tawngtaina thu hian a tichiang hle a ni.

Johana 17:1-ah Isua chu a zirtîrte tan a tawngtai a. “Ka Pa thianglim, nangin kei mi pêkteho hi i hmingin hum rawh, pumkhat an nih theih nân, keimahni ang bawh hian,” a ti a.

Johana 17:22-ah pawh, “Tin, nangin ropuina mi pêk kha keiin anmahni ka pe ta; anni chu *pumkhat* an nihna turin, keini pumkhat kan ni ang bawh hian,” a ti a. English Bible chuan, “They may be one, even as we are one,”—KJV; “So that they may be one just as you and I are one,”—TEV tiin a sawi bawh a ni. Tam tak kha pumkhat ni turin a dîl a ni.

Johana 17:20-ah, “Hênghote tân chauh hian ngensak ka ni lo, an thû avanga kei mi la ring tûrte tân pawh ngensak ka ni bawh e; an zaa pumkhat an nihna turin,” tiin Isuan Pa leh Amah an inpumkhat ang bawh a zirtîrte inpumkhat turin a ãawngtai a ni. Chubâkah an thu chah lo pawmtu tûrte khawvêl puma ringtute tân pawh pumkhat an nih theih nân a ãawngtai a ni. Pum tam tak kha Pa leh Fapa an inpumkhat anga pumkhat, pakhat an nih theih nân a ãawngtai sak a nih chu. Mi hrang hrang tam takte kha Pathianah chuan pumkhat, pakhat, a nih theih a nih chu.

1 Korin 3:5, 8 “Keiin ka phun a, Apollovan tuiin a châwm a, nimahsela Pathianin a ãantîr a ni. Chutichuan a ãantîrtu Pathian chauh lo chu, a phuntu chu engmah a ni hek lo. Tin, a phuntu leh tuia châwmtu chu pumkhat an ni,” tiin Paulan a lo sawi bawh.

“Kei Paa ka awm leh Pa keimahah a awm tih mi ring rawh u,” a tih awmzia pawh kha, Amah Isua hian a hrilhfiah leh nghâl mai a. Amahah khân Pa chu a awm reng a, Isua pawh Paah a awm reng bawh a, thlarauvah an inzawm tlat tihna a ni. Chumi tichiang tûrin, Amah Isua thu sawi ngei i lo chhiar teh ang.

Johana 14:15, 20 “Pa ka dîl ang a, Ani chuan Thlamuantu dang a pê ang che u, chatuana in hnêna awm tûrin; chu chu Thlarau dik tak a ni; khawvêlin chu mi chu an nei thei lo. Chu

mi nîah chuan kei ka Paa ka awm te, nangni keimaha in awm te, kei nangmahnia ka awm te in hria ang,” a ti a.

Thlarau Thianghlim a lo thlen hnu chuan, Pa, Isuaa a awm dân te, Isua, Paa a awm dân te, Isua, zirtîrtea a awm dân te leh, zirtîrte, Isuaa an awm dân te chu an lo hre thiam ta a ni. Chutiang bawkin; Isua, keimahnia a awm dân te, keini, Isuaa kan awm dân te kan lo hre thiam ta a nih hi. “Anmahniah ka awm ang a, anmahniah ka lêng bawk ang,” *2 Korin 6:16*-a tih ang khân keimahniah Isua chu lo chêngin a lo awm a, keini pawh Isua-ah kan awm a nih hi.

Johana 15:4 “Keimahah awm reng rawh u, keipawh nangmahniah ka awm reng ang” tiin Isuan a sawi a. Keimahniah Isua a awm a, Isuaah kan awm a, mahse Isua kan ni ta tihna a ni chuang lo. I hrethiam tawh mai em?

Tirhkohte 4:13-ah, “Petera leh Johana huaizia chu an hmuhin, lehkhathiam lo mi mâwl tak an ni tih an hriatin mak an ti hlê a; Isua hnênah an awm tawh tih an hre ta a,” tiin a sawi a. Petera leh Johana chu Isua hnênah an awm tawh a nih chu. Isua pawh anmahniah a awm ta bawk a. Mahse Petera leh Johana te kha Isua an la ni chuang lo. Isua pawh kha Petera a ni chuang hek lo. Keini pawh Isua-ah kan awm a; keimahniah Isua a awm bawk a, (*chu chu thlarauvin, thlarau lam thilin tihna a ni*). Mahse keini hi Isua kan ni nghâl tihna a ni lo. Chutiang bawk chuan Pa chu Isua-ah a awm a, Isua pawh Pa-ah a awm tlat a, mahse Isua kha Pa a ni nghâl tihna a ni chuang lo. Pa pawh kha Isua ni nghâl tihna a ni bawk hek lo.

Lal Isuan Judate hnêna hriattîr a duh ber pakhat chu, Amah Lal Isua ngei kha, anmahni tlan tûra leia lo kal tûr, khawvêl awm hmaa Pain a lo ruat lâwka kha a ni tih leh, leilung pian tîrha misualte tâna thi tûra thû-a talh lo ni tawh a kha amah Isua, tuna an zînga awm ngei hi a ni tih kha hriattîr a duh a ni.

Nimahsela, an thinlung chu tihdelin a awm a, an hre thiam thei lo a ni.

Johana 10:25 “Ka Pâ hminga thil ka tih hi, hêng hian ka chanchin a hriattîr a nih hi,” tiin Isuan a sawi.

Johana 8:16-ah, “A ni, sawisêl mah ila; ka sawisêlna a dik ang; keimah chang ka ni lo va, kei leh Pa mi tîrtu kan ni zâwk si a,” a ti a.

Johana 8:18-ah “ ‘Kei hi mahni thu hriattîrtu ka ni, Pa mi tîrtu chuan ka thu a hriattîr bawk,’ a ti a, a chhâng a.”

Johana 8:29 “Mi tîrtu chu ka hnênah a awm a, mi thlah thlam lo ve.”

Johana 10:36 “Pain a ruat a, khawvêla a tirha chungah hian, ‘Pathian Fapa ka ni’ ka tih avangin, ‘Pathian i sawichhia,’ in ti a ni maw?”

Johana 10:37-38 “ ‘Ka Pâ hnâ thawk ka nih loh chuan mi ring suh u. Amaherawhchu thawk ka nih chuan kei mi ring lo mah ula, hnathawhte tal hi ring rawh u; Pa keimahah a awm tih leh, kei Pa-ah ka awm tih in hriata in rin nân,’ a ti a, a chhâng a.”

Johana 12:49, 50 “ ‘Keimaha phuahchawpin ka sawi si lo; Pa, mi tîrtu chuan ka sawi tur leh ka hrih tur hi thû mi pe zâwk a ni. Amâ thupêk chu chatuana nunna a ni tih ka hria; chuvâng chuan thû ka sawi hi, Pâ mi hrih ang zêlin ka sawi a ni,’ a ti a.”

Amah Lal Isua ngeiin heti khawpa Chiang hian Pa nêna an inpumkhat dân a sawi a. Heti chung pawha kan la hrethiam lo a nih chuan Pathian thlarauh kan mit a vâ ve lo tihna a ni mai. Tih ngaihna a awm tawh lo a ni e.

4. ZAWHNA: *Exodus 6:6*-ah khân, Pathianin, “Kei Jehova ka ni,... bân phar meuhvin ka tlan ang che u,” tiin a sawi a. Thuthlung Hlui huna “Bân pharin ka tlan ang che u,” titu Jehova khân, Kross-ah bân pharin min rawn tlan ta ngei a. Kross-a bân phar meuhva min rawn tlantu chu Lal Isua hi a ni si a. Thuthlung Hluia Jehova tho kha Thuthlung Thara Jehova; amah Lal Isua hi a nih si chuan Isua ni lo Pa dang leh Jehova dang an awm lo tihna a ni mai lâwm ni?

CHHÂNNA: He thû hi, Isua changkuala ringtute hian tan chhanah an hmang fo mai a. Pathian thû an chik ngun loh vang leh, Bible zir dân hmang an hriat fuh loh vâng mai a ni. Thu inzawm lo pui pui sawi zawm leh chhiar zawm hi thil hlauhawm tak a ni. *Exodus 6:6*-a, “Bân phar meuhvin ka tlan ang che u,” tih Pathianin a sawi hi chhiar chiangin zir Chiang se chu; Isuan Kross-a bân phara min rawn tlanna tûr sawina a ni lo hrim hrim tih hi an hrethiam ngeiin ka ring. Bible-a a ziak ang chiahin i lo chhiar teh ang.

Exodus 6:6 “Chuvang chuan Israela thlahte hnênah chuan, ‘Kei Jehova ka ni a, Aigupta-hote phurrit lak ata hi ka hruai chhuak ang che u a, an bawiha in awm hi ka chhuahtîr ang che u; tin, nasa taka ngaihtuah che uin bân phar meuhvin ka tlan ang che u; tin, ka mî atân ka nei ang che u a, tin, kei in tân Pathian ka ni ang a; tichuan kei hi, Jehova, in Pathian, Aigupta-ho phurrit lak ata hruai chhuaktu che u ka ni tih in hria ang,’ tiin a sawi a ni.”

Kross-a bân phar sawina lam a ni lo va, Aigupta-hote lak ata a bân chak taka a tlan chhuah tûr sawina a ni. Heta bân phar sawina hian zangphar a kâwk lova, Pathianin a thiltihtheihna hmanga a tlan chhuah ngei tûr thu tiamkamna

ṭawngkam mai a ni. A sawi ang ngeiin a ti dâwn a ni tih sawi uar nân, *bân phar meuhvin* tih ṭawngkam hi a hmang mai a ni. Chumi chu a dikzia leh a thlen famkimna chu *Deuteronomi 5:13-15*-ah Chiang takin kan hmu nghâl a ni. “LALPA i Pathianin thû a pêk che angin chawlhni chu thianghlim reng tûrin serh rawh. Ni ruk chhûngin i thawk ang a, i hnâ zawng zawng chu i thawk tûr a ni; a ni sarìh ni erawh chu LALPA i Pathian tân chawlhni a ni e; chu mi nî chuan hnâ rêng rêng i thawk tûr a ni lo, nang pawhin, i fapa pawhin, i fanu pawhin, i bawihpâ pawhin, i bawihnû pawhin, i bâwngpa pawhin, i sabengtung pawhin, i ran a enga pawhin, i ina ramdang mîte pawhin; nangmah ang bawka i bawihpâ te, i bawihnûte pawh an chawlh thei nân. Nang pawh Aigupta ramah khân bâwih i ni tawh a, LALPA i Pathianin chuta ta chu kut chak tak leh *bân phara* a hruai chhuah che i ni tih hre reng rawh; chuvâng chuan a ni, LALPA i Pathianin chawlhni serh tûr thû a pêk che ni,” tiin LALPAN Israelte hnênah a sawi a.

Sabbath nî chuan an bâwihte pawh an chawlhîr ve tûr a ni tih leh, Israelte Aigupta bâwih ata *bân phar meuhva* a hruai chhuah an nih thu a hriat nawntîr a ni. Kross-a Isua zangphara khenbeh sawina a ni rêng rêng lo, thu inzawm lo lutuk a ni tih kan hre tûr a ni.

2 *Lalte 17:36* “ ‘ LALPA, thiltihtheihna nasa tak leh *bân phar meuhva* Aigupta ram ata hruai chuaktu che u Amah chu in ṭih zâwk tûr a ni a, Amah chu chibai in bûk tûr a ni a, Amâ hnênah in inthâwi tûr a ni,’ tiin a sawi a.” Hêng Bible thu aṭang hian *Exodus 6:6*-a *bân phar* sawina hi Kross-a Isua *bân phara* khenbeh sawina lam a ni lo tih a Chiang hlê a ni.

‘BÂN PHAR’ TIH LEH ‘KUT PHAR’ TIH AWMZIA

Bible-ah hian ‘bân phar’ leh ‘kut phar’ sawina hrang hrang vawi 106 vêl zet a awm. Bân phar (Stretched out arm) sawina vawi 14 a awm a, kut phar tih te, kut lek (lift up hand or stretched out his hand) tia sawina vawi 92 a awm bawk. Hêng Bible a bân phar a sawinate hian awmze hrang hrang leh, entîr chi hrang hrang a nei a, a sawina hmun leh hun te, a sawi chhan a zirtein a awmzia an dang hret hret thei a ni tih kan hriat a tûl a ni.

Thu tiam kamna: *Exodus 6:6*, “Kei Jehova ka ni a, Aigupta-hote phurrit lak ata hi ka hruai chhuak ang che u a, an bâwiha in awm hi ka chhuahtîr ang che u; tin, nasa taka ngaihtuah che uin *bân phar meuhvin* ka tlan ang che u.”

Heta *bân phar meuhvin* ka tlan ang che u, tih hi Isua changkuala ringtute chuan, Kross-a Isua bân phara khenbeh sawinaah bel an tum tîh a, mahse chu chu a ni lo. Thiltihtheihna nasa tak nêna Aigupta kut ata chhanchhuah an nih tûr thu tiamkamna a ni. A tiam ang ngeiin bân phar meuhvin a hruai chhuak ta rêng a ni.

Deuteronomi 5:15 “Nang pawh Aigupta ramah khân bâwih i ni tawh a, LALPA i Pathianin chuta ta chu kut chak tak leh *bân phara* a hruai chhuah che i ni tih hre reng rawh; chuvâng chuan a ni, LALPA i Pathianin chawlhni serh tûr thu a pêk che ni,” tiin bân phar meuhva a hruai chhuah tawh thu a sawi a ni. Kross-a bân phar sawina a ni lo.

Chhechhama thu tiamkamna: *Ezekiela 20:34* “Hnamte zîng ata ka hruai chhuak ang che u a, tihdarha in awmna ram ata chu kut chak tak leh *bân phar* leh thinrim chhuahin ka hruai khâwm ang che u.” A ti ngei ngei dâwn tih tiamna a ni.

Nambar 14:30 “Bân phar meuhva, ka awmtîr ang che u ka tih ramah chuan Jefunea fapa Kaleba leh Nuna fapa Josua chauh lo chu in lût tawp lo vang.”

Ropuina leh Thiltihtheihna târlanna: *Deuteronomi 4:34* “Hnam dang zîng ata fiahna te, chhinchhiahna te, thil mak te, indona te kut chak tak te, *bân phar* te, thil râpthlâk tea LALPA in Pathianin in mithmuha Aigupta rama a tih zawng zawng anga hnam hruai chhuak ngam pathian an awm ngai emaw chu?”

Deuteronomi 9:29 “ ‘I thiltihtheina ropui tak leh i *bân phara* i hruai chhuah, i mîte leh i rochante an ni miao si a,’ ka ti a.”

Deuteronomi 11:2 “Tunah hian hre rawh khai; LALPA in Pathian thununna te, a ropuizia te, a bân chakzia te, a *bân pharzia* te....”

1 Lalte 8:42 “I hming ropui tak te, i kut chak tak te, i bân i phar thute hi an la hre hlawm dâwn si.”

2 Chronicles 6:32, 33 “I mi Israelte ni lo, hnam dang mi, i hming ropui tak leh i kut chak tak leh i *bân phar* avânga ram hla tak ata lo kal a, he mi in lam hawia an rawn tawngtai hunin nanging i awmna vâna’n lo ngaithla la, hnamdangte pawh an koh dân che ang zêlin an chungah ti ang che.”

Hêng zawng zawng hi a thiltihtheih zia te, a ropui zia te, a rinawm zia te, tihlanna atâna a thu tiam kamna a ni.

Exodus 6:6-a “*Bân phar* meuhvin ka tlan ang che u,” a tih pawh hi thiltihtheihna nasa tak nena Aigupta bawih ațanga chhanchhuah a tiamna mai a ni.

KUT PHAR

Bible-a *kut phar* sawina pawh hi, a sawi chhan a zirin awmze hrang hrang a nei thei.

Chhechhama tiamkamna

Deuteronomi 32:40 “Vân lamah ka kut ka phar a, Ka nunna chhâlin ka sawi e.”

Genesis 14:22 “Tin, Abrama chuan Sodom khaw lal hnênah chuan, ‘La zai khat tê pawh, pheikhawk chilhna pakhat tê pawh, i neih rêng rêng chu ka la lo vang,’ tiin lei leh vân neitu, LALPA, Pathian Chungnungbera lamah chuan ka *kut ka phar* tawh a ni, chuti lo chu ‘Abrama chu keima tihhausak a lâwm,’ i ti dah ang e.”

Ezekiela 20:5 “Tin, an hnênah, LALPA Pathian chuan heti hian a ti a ni: ‘Israelho ka thlan nâ Jakoba chhûng ka thlante hnênah *kut phar* meuhva Aigupta rama an hnêna ka inhriattîr a, an hnêna ka *kut ka phara*, ‘Kei hi LALPA in Pathian chu ka ni e,’ tia chung nâ Aigupta ram ata hruai chhuak a, atâna ka ram hual, hnute tui leh khawizu luang ram, ram zawng zawnga mawi bera hruai lût tûra ka *kut ka phar* niah chuan...”

Ezekiela 20:23 “Chu lo pawh chu, hnamte zîngah anmahni ka tidarh ang a, ram tinah ka ti fâitâm ang, thlalêrah khân *kut phar* meuhvin ka lo ti a.”

Ezekiela 20:28 “*Kut phar* meuhva anmahni ka tiam ramah hian ka rawn hruai luhin, tlângsâng leh thingbuk lian an hmuh apiangah an inthawinate an hlân a.”

Ezekiela 36:7 “Chuvângin LALPA Pathian chuan heti hian a ti a ni: ‘I vêla hnamte chuan anmahni mualphona an phur ngei ang’ tiin ka kut ka lek (ka phar) e. *Hêng chang zawng zawngah hian a ropuizia târlanna leh, a sawi ang ngeiin thil a*

ti ngei ngei dâwn a ni tih Pathianin chhechhama a tiamkamna lam ãawng kam vek an ni tih kan hre thei a ni.

Dîlna, Ngenna leh Thupha Châwina

Sâm 28:2 “Ka auh chea ka kutte hi i biakna hmun thianghlim lama ka phar chuan, Khawngaih ka dîlna awte hi ngaithlâ ang che.”

Sâm 143:6 “Ka kutte hi i lamah ka phar ãhîn a: Ka nunna hi, ram chau tak angin, nangmahah a tuihâl ãhîn.”

Tahhlâ 2:19 “Tho la, zânah vên ãantirhan âu chhuak rawh, i thilung chu tui angin leih chhuak ang che LALPÂ hmân; Amâ lamah i *kut phar* la, i fanau kawthlêr tawntirh tina rilãama chaute nunna atân.”

Joba 30:24 “Chim chhe vûm chungah miin a *kut a phar* ngeiin; a vânduainaah chuan ãanpui dîlin a âu dâwn lâwm ni?”

Fakna Lantîrna

Sâm 134:2 “In kutte chu hmun thianghlim lamah *phar* ula, LALPA chu fak rawh u.”

Khawngaihna Thutiâm

Isaia 49:22 “LALPÂ Pathian chuan heti hian a ti, ‘Ngai teh, hnam tin tân ka *kut* ka *pharin*, mi tin tân ka chhinchhiahna ka târ chhuak ang: tichuan i fapate chu apawma pawmin i hnênah anrawn hruai ang a, i fanute pawh an kokia chhuanga rawn hruaiin an awm ang.”

Râlbeihna leh Hremna Thutiâm

Sâm 106:26 “Chuvangin an lamah chuan a *kut a phar* a, znniho chu thlalêra a tihtlûkna tûr leh, an chi thlah tûrte chu hnam tin zînga a tihtlûk a ram tina a tihdarhna tûrin.”

Ezekiela 14:12 “Mihring fapa, ram mîten bawhchhiatna thil tia, ka chungah thil tisual a, keiin ka *kut* ka *lek* a, an chaw, nunna bul chu ka tihchhiata, an chungah tîm ka tlentîra, mi leh sa te ka rawn tih bo chuan, hêng mi pathum, Nova, Daniela leh Joba te meuh pawh hi lo awm ta ang sela, an felnain anmahni nunna chauh an chhanhim tûr a ni, tih hi LALPA Pathian thu chhuak a ni.”

Exodus 3:20 “Tin, ka *kut* ka *phar* ang a, tin, Aigupta-ho chu an zînga thil mak tak ka la tih tûr zawng zawngte chuan ka la hrem ang.”

Exodus 9:15 “Chuti ni suh sela, ka *kut* ka *thawh* ang a, nang leh i mîte hi hrîin ka hrem ang a, khawvêl ata hi ka tiboral daih tawh tûr che a ni.”

Ezekiela 6:14 “Tin, an chungah ka *kut* ka *lek* ang a, thlalêr aţanga Diblah lama an chênna hmun zawng zawngah ram chu ka tiramin ka tichhia ang: Tichuan kei hi LALPA ka ni tih an hria ang.”

Ezekiela 25:7 “Ngai rawh, i chungah ka *kut* ka *lek* a, hnamte hnênah râllâk atân ka mantîr dâwn che a ni; mîte lak ata ka râwt ang chia, chûng ram ata chu ka tiboral daih ang che.”

Ezekiela 25:13 “Chuvangin LALPA Pathian chuan heti hian a ti e: ‘Edom chungah ka *kut* ka *lek* ang a, a lak ata mî leh sâte ka râwt bo vek ang; Teman aţangin ka tiţiau ang a, Dedan thlengin khandaihin an thî ang.’”

Ezekiela 35:3 “LALPA Pathian chuan heti hian a ti a ni: ‘Ngai rawh, âw Seir Tlâng, ka do che a ni; i chungah ka *kut* ka *lek* ang a, ka tiţiauvin râpthlâk takah ka siam ang che.’”

Habakuka 3:10 “Chuti ni suh sela, ka *kut* ka *thawh* ang a, nâng leh i mîte hi hrîin ka hrem ang a, khawvêl ata hi ka tiboral daih tawh tûr che a ni.”

Zefania 2:13 “Tin, hmâr lam ram chungah a *kut* a *lek* ang a, Assuria ram a tiboral ang a, Ninevi khua a tiṭiâu vang a, thlalêr angin a tiro vang.”

Ezekiela 14:9 “Tin, zâwlnei chuan buma awmin thu sawi sela, kei LALPA hian zâwlnei chu ka bum a ni a, a chungah ka *kut* ka *lek* ang a, ka mi Israelte zîng ata ka tiboral ang.”

Zefania 1:4-6 “Judate leh Jerusalem luahtu zawng zawng chungah Ka *kut* ka *lek* ang a; he hmun aṭang hian Baal la awm chhunte, Kemarim hming chu puithiamho chawpin, inchung chhîpa vân lam thilho hnêna kûn ṭhînte, LALPA hnêna chhehhama Malkama chhâla chham bawka kûn ṭhînte, LALPA hawisan tute leh, LALPA zawng lova Amah râwn lotute chu ka tibo daih ang.”

Jeremia 51:25 “ ‘Ngai rawh, lei pumpui tichhetu, Aw, tichhetu tlâng lian, ka do che a ni,’ tih hi LALPA thu chhuak a ni. I chungah ka *kut* ka *lek* ang a, khâm sâng ata ka lum thla ang che.”

Ezekiela 6:14 “Tin, an chungah ka *kut* ka *lek* ang a, thlalêr aṭanga Diblah lama an chênna hmun zawng zawngah ram chu ka tiramin ka tichhia ang: ‘Tichuan kei hi LALPA ka ni tih an hria ang’ tiin.”

Hêng châng hrang hrangah hian “Kut phar emaw ‘kut lek’ tih emaw chuan Kross-a Isua khenbeh bân phar lam rêng a kâwk lo va, Pathian thinurna leh hremna lam a kâwk vek a ni.

Ropuina leh Thiltihtheihna

Exodus 8:6 “Tin, Arona chuan Aigupta ram lui chungahnte chuan a *kut* a han *phar* a; tichuan chungu chu an lo chhuak a, Aigupta ram khahin a khat zo ta a.”

Exodus 14:26 “Tin, LALPAN Mosia hnênah, ‘Aigupta mîte, an tawlailîr te, an sakawr chung chuang mîte chu tuiin a rawn

chîm leh theihna tûrin i *kut* kha tuipei chungah han *phar* rawh khai,' a ti a." *Exodus 10:12,22; 7:5,19;14:16* etc...

Sâm 138:7 "Manganna zîngah lêng mah ila nanging mi tiharh ang; Mi dotute thinur bei tûrin i *kut* i *phar* ang a, I kut dinglamin mi chhandam ang."

Isaia 31:3 "LALPAN a *kut* a *phar* hunah chuan a tanpuitu chu a pai thlawk thlawk ang a, a tânpuia pawh chu a tlû ang a, an za chuan an boral tlâng hlawm ang." Hêng Bible châng a *bân phar* sawina tepawh hi Kross-a Isua khenbeh *bân phar* sawina a ni rêng rêng lo. Pathian thiltihtheihzia sawina vek an ni.

Malsâwmna Entîrna

Luka 24:50 "Tin, Bethani dai kiang thlengin anni chu a hruai chhuak a; tin, a *bân a phar* a, mal a sâwm sak a."

Genesis 48:14-15 "Tin, Josefan an pahnih chuan a kai a, Efraima chu a kut ding lamin Israela kut vei lamin Israela kut ding lam pangah a kai a, a rawn hruai hnai a. Tin, Israela chuan a ban kawkalh lui a, a kut ding lam chuan a ban a, Efraima, a naupang zâwk chhîpah a nghat a; Manasea chu fa tîr a ni si a. Tin, Josefa chu mal a sâwmsak a."

Rinna leh Thuâwihna Entîrna

Matthaia 12:13 "Chu veleh, chu mi hnenah chuan, 'I *kut phar* rawh,' a ti a. Tichuan, a *phar* a, a lehlam angin a dam ta viah a."

Marka 3:5 "Tin, an thinlung sakzia chu pawl tihsak êm êmin, thinur chungah anmahni a en vêl hnuin, chu mi hnenah chuan, 'I *kut phar* rawh,' a ti a. Tin, a han *phar* chhuak a, a kut chu a dam ta a."

Luka 6:10 “Tin, an za chuan a en vel a, a hnênah, ‘I kut phar rawh,’ a ti a. Tin, a phar a, a kut chu a dam ta a.” *Rinna leh thuawihna târlanna mai a ni.*

Zahngaihna leh Nemngghèhna Entîrna

Isaia 14:26, 27 “Chu chu a ni, lei chung zawng zawnga thu ruat chu ni, chu bawk chu a ni, hnam tin rêng chung a kut phar chu ni. Sipaihote LALPA chuan a ruat tawh si a, tuin nge suh sak ang? A kut chu pharin a awm tawh a, tuin nge lâk kîrtîr ang?” tiin.”

2 Chronicles 6:32 “Tin, i mi Israelte ni lo, hnam dang mi, i hming ropui tak leh i kut chak tak leh i bân phar avânga ram hla tak ata lo kal a, he mi in lam hawia an rawn ʔawngʔai hunin nangin i awmna vânan lo ngaithla la...”

Rom 10:21 “Amaherawhchu Israel mîte thu-ah chuan, ‘Mi tihmawh leh hniâlhrâtte tan nilengin ka bân te ka phar ʔhin kha,’ a ti a.”

Hêngte hi Bible-a ‘Kut lek, kut phar, bân phar,’ tih awmzia leh an entîrte chu an ni. Bân tak tak va phar leh va lek chhuah kher hi a kâwk chuang kher lêm lo. Kross-a Isua bân phar emaw, zangphar emawa khenbeh sawina pawh a ni lo tih kan hriat thiam phah ngei ka beisei.

5. ZAWHNA: *Isaia 43:11, 25*-ah, “Kei, keimah ngei hi, LALPA chu ka ni; keimah lo chu chhandamtu rêng rêng an awm lo. Kei, keimah ngei hi, keimah leh keimah avâng ngawta in bawhchhiatnate thai bo ʔhîntu chu ka ni; in sualnate pawh ka hre reng lo vang,” tiin Pathian dang an awm loh thu a sawi a. *Isaia 44:8*-ah pawh, “Keimah lo hi Pathian rêng rêng an awm em? A ni, Lungpui rêng rêng a awm lo; pakhat mah a awm ka hre lo,” tiin a sawi bawk a. *1 Korin 10:4*-ah “Anmahni zuitu

thlarau lam lungpuia mi kha an in theuh si a; chu lungpui chu Krista a ni,” a lo ti bawk a. Thuthlung Hluia ‘lungpuia’ kha Thuthlung Thara lungpui, Lal Isua tho kha a lo ni leh a. Tin, *Isaia 45:21*-ah pawh “Keimah lo chu Pathian dang rêng rêng an awm lo; Pathian fel leh chhandamtu ka ni; keimah lo chu a dang rêng rêng an awm lo,” a ti bawk a. Tin, *Exodus 20:3*-ah, “Keimahlo chu Pathian dang rêng rêng i nei tûr a ni lo,” tiin thusawm pèk a hmasa berah a sawi bawk a. Chuvangin Isua lo hi chu Pathian dang, Pa Pathian leh, Thlarau Thianghlim a hran an awm lo tih a chiang hlê a ni lâwm ni?

CHHÂNNA: Zawhna tha tak leh zawh âwm tak a ni. Kan hriat hmasak tûr chu, Pathian thu kan chhiar leh kan zir rêng rêng hian, eng tik hun laia sawi nge? Tute hnêna sawi nge? Enge a sawi chhan tih leh, a historical background khatih hun laia an buainate hriat hmasak a ngai a ni. Chuti lo chuan, a awmzia tak zu hriat thiam a har thîn a ni. ‘Hei, tihian a ziak tlat si a lawm,’ tiin tan khawh mai a awl hle.

Entîrnân, *1Samuela 15:3*-ah te, *Ezekiela 9:6*-ahte chuan, “Putar te, tlangvâl te, nulâ te, naupangte leh nûte that fai vek rawh u,” tih kan hmu a. “E, hei; Bible-in tihian a ziak tlat a lâwm, i that fai vek mai ang u,” tiin tunah hian putar te, tlangvâl te, nulâ te, naupangte leh nûte rêng rêng chu kan that fai vek zêl mai dâwn tihna em ni ang? Tin, lehlamah Bible châng dangin, “Tual i that tûr a ni lo,” tiin a lo sawi ve bawk si a. *Exodus 20:15*. Bible hi a inkalh ta tihna em ni ang le? Teuh lo mai. Bible hi a inkalh rêng rêng lo. A sawi lai huna thil awmzia leh a sawi chhan, a historical background kan hriat chuan Bible a inkalh hauh lo.

I zawhna pawh hi Bible-a mi ngei a ni a. Pathian dang rêng rêng an awm loh thu sawina a ni a, thu dik chiah a ni.

Amaherawhchu, hêng Bible châng i rawn lâk chhuah zawng zawng hi zir Chiang la, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim an awm lo tih sawina lam a ni lo va, 'Pa a awm lova, Thlarau Thianghlim pawh a awm chuang lo va, Keimah Isua chauh hi a hun ang zêlin ka chang kual mai a ni,' a tihna lamah i lo ngai a ni mai thei a, chu lam sawina chu a ni miah lo. Israelte hun lai khân hnam dangte zîngah pathian an ngah êm êm a, Nî leh Thlâ leh Arsî te, thingbul leh lung bul te, milem pathian chi hrang hrang an ngah êm êm a. Chung pathiana an biakte chu; Siamtu, (creator) ni lovin, thil siam, nunna nei lo, anmahni siam chawpte leh, ransate an ni a. Tin, a thenin bâwng te, sephûng te, chungû te,...etc. pathianah an be bawk a. Israelte khân khâng hnam dang pathiante kha an lo be ve mai thîn a. Chuvang chuan Pathianin khâng pathiana an biakte kha Pathian an ni ve lo, "Keimah lo chu Pathian dang an awm lo," tiin Israelte a hrilh a ni zâwk. Pa leh Fapa leh ThlarauThianghlim an awm lo tih sawina lam a ni lo.

Tirkoh Paula pawhin, *1 Korin 5:4-6*-ah, "Khawvêlah hian milem rêng rêng chu engmah a nih lohzia leh pakhat chauh lo chu Pathian dang rêng rêng an awm lohzia chu kan hria. Vânah emaw, leiah emaw, pathian hming pute awm mah sela, (chutiang pathian tam tak leh lalpa tam tak an awm si a,) keini tân erawh chuan Pathian pakhat chauh (Pa chu) a awm a, ama hnên aţangin engkim a chhuak a, keini pawh amâ tâna awm kan ni; LALPA pakhat chauh (Isua Krista chu) a awm bawk a, amah avangin engkim a awm a, keini pawh amah avâng bawka awm kan ni," tiin Pathian pakhat chauh a awm thu a sawi a. Pathian pakhat chauhah chuan Pa Pathian leh LALPA Isua Krista an awm thu a sawi leh tlat si a ni.

2 Korin 13:14-ah, "LALPA Isua Krista khawngaihna te, Pathian hmangaihna te, Thlarau Thianghlim pâwlina te chu in zaa hnênah awm rawh se," tiin Pa leh Fapa leh Thlarau

Thianghlim a awm thû a sawi leh mai baw k a. Mahse, Pathian pathum a ti ngai chuang lo. ‘Pa a awm lo, Isua Krista chauh a changkual’ tiin a sawi ve ngai baw k lo. Pathian pakhat a Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim awm hi a hre fiah êm êm a ni.

2 *Timothea 1:12*, “Ka rina chu ka hria.” a ti a nih kha. Chuvangin, keimah lo chu Pathian dang rêng rêng an awm lo a tih hian, “Keimah” a tih hian, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim Pathian pakhat, a huam tel nghâl vek a ni tih kan hrethiam tûr a ni.

Tehkhin nân, atom hi thil tê ber a ni a, hriau hmâwr zumte-ah pawh hian sâng tam tak a leng an ti. Chu atom pakhat chu thil pathum a siam a ni. Chûngte chu, Proton, Neutron leh Electron te an ni. Hêng thil pathum inbelhbawm hian atom pakhat a siam ang hian, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim inbelhbawm leh inpumkhat hian Pathian pakhat a siam thei tâwk chiah a ni. Chuvangin, “Keimah lo chu Pathian dang rêng rêng an awm lo,” a tih hian, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim inhlâwm khâwm Pathian pakhat, lo hi chu Pathian dang rêng rêng an awm lo a tihna a ni tih kan hrethiam tûr a ni.

6. ZAWHNA: *Isaia 44:6*-ah, “Kei hi hmasa bera chu ka ni a, hnukung bera pawh ka ni; keimah lo chu Pathian rêng rêng an awm lo,” tiin a sawi baw k a. *Thupuan 1:17* leh *22:13*-te kan en chuan, “Kei Alpha leh Omega, a Hmasaber leh a Hnukungber, a Bul leh a Tâwp ka ni,” rawn titu chu Johana hnêna inlâr Isua ngei kha a ni a, a hmasa bera leh a hnukung bera a nih si chuan, a hmasaber leh hnukung ber dang an la awm fo thei dâwn em ni? Amah Isua vek kha a ni tihna a ni lo maw?

CHHÂNNA: I zawhna hi zawh âwm tak rêng a ni. Kan sawi tak ang khan, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi Pathianah, Pathianna-ah inpumkhat, pakhat an nih tlat avangin, kei hi hmasa bera leh hnuhnung bera ka ni tihah hian an vai hian a huap vek zêl a ni tih kan hre thiam tur a ni. Entîrnân, *Isaia 48:12-16*-ah chuan, “Aw Jakob-ho leh ka koh Israel-hote u, ka thu ngaithla rawh u: kei hi amaha chu ka ni; a hmasa ber chu ka ni a, a hnuhnung ber pawh ka ni bawk. A ni, ka kut hian leilung nghahchhan chu a phûm a, ka kut ding lam hian vânte khi a kai pharh a: ka koh veleh an ding ho tîh,” tih thu kan hmu a. Heti laia, kei Hmasa bera leh Hnuhnung bera ka ni, titu hi Isua tho kha ni ngeiin a lang a. He hmasa bera leh hnuhnung bera (Isua) hian châng 16-naah “Nangniho hian mi rawn hnaih ula, hei hi ngaithla rawh u; atîr aţang khân arûkin thu ka sawi ngai lo va; a awm tîrh aţang khân chutah chuan ka awm: tunah hian LALPA Pathian chuan Keimah leh A Thlarau chu min tîr ta a,” tiin amah tîrtu a la awm thoZIA a sawi leh a ni. Kei hi hmasa bera leh hnuhnung bera ka ni titu tho hian, “LALPA Pathian chuan Keimah leh a Thlarau chu min tîr,” a ti leh tlat mai a nih chu.

Tin, *Isaia 41:4*-ah, “Atîr ata chhuan zawng zawng kovin, tuin nge thawk a, ti zo? Kei, LALPA, a hmasa ber leh a hnuhnung bera hnêna awm hi, a titu chu ka ni,” tiin Hmasabera leh Hnuhnung bera ka ni titu Isua hian Hmasabera leh hnuhnung bera hnêna awm ka ni a inti ve leh tho a ni. Chu chuan Pa leh Fapa an awm ngei a ni tih a ti Chiang a ni. Pa Pathian pawh chu Hmasabera leh Hnuhnungbera a ni a, chu nihna chiah chu Isuan a tawm ve chiah bawk a, chutiang bawkin Thlarau Thianghlim pawh atîr aţanga a tawp thlenga awm a nih tho avangin a hmasa ber leh hnuhnung ber a ni tho bawk. A chhan chu Pathianah pumkhat an nih vâng a ni.

Johana 1:1-3-ah tihian a lo sawi bawk. “Atîrin Thû a awm, Thû chu Pathian hnênah a awm, Thû chu Pathian a ni. Chu mi chu atîrin Pathian hnênah a awm. Engkim azain amâ siam a ni; thilsiam zawng zawng hi amâ siam loh engmah a awm lo.” Helaia “Thû” a tih hi Grik ɽawng chuan “Logos” a ni a. *Thupuan 19:13*-ah chuan Logos chu “Pathian Thûa” tih a ni a, Pathian Fapa, Isua hming a ni.

Thupuan 19:13 “Puan thisen kai a sin a; a hmingah chuan, **Pathian Thûa** an ti a,” tiin a sawi a ni. Atirin Thû a awm, tih hi, “Atîrin Pathian Thûa” a awm, tih tûr a ni. Chu Pathian Thû-a chu Atirin Pathian (Pa) hnênah a awm, engkim azain Ama siam a ni,” tihna a ni. *Zâwlnei Mika 5:2*-ah “A lo chhuahna chu hmasâng ata, chatuan aɽangin a ni,” tiin a lo sawi a. Khawvêl siamtu pawh kha a ni ve a ni. *Hebrai 1:2*-ah “Chumi pawh chuan khawvêlte chu a siam a,” tiin a sawi a ni. *Johana 1:3* ‘Engkim azain amâ siam a ni; thilsiam zawng zawng hi amâ siam loh engmah a awm lo,’ tia a a sawi ang hian. Isua hi Mari aɽang maia rawn awm ɽan a ni lo va, Chatuan ata lo awm tawh a ni.

Atîra thûa a lo awm dân pawh hetiang hi a ni: Pathianin mihringte a siam dân khân, A chatuan remruatna leh thlîr lâwkna aɽangin, mihringte chu sualah an la tlu thei dân a ni tih a hria a. Vên aɽanga paih thlâk, dân pa, Setanan a la bum thei dân tih pawh a hria a. Mahse chuti chung chuan, a hmangaihna puanchhuahna atân mihringte siam chu ɽul a ti si a. A mihring siam tûrte chu sualah an lo tlu ta a nih pawhin; anmahni siamtu Pathian Fapa (Isua) ngei chu, mihringte aia thi tûrin leilung pian hmâ khân Pain a lo ruat lâwk a ni.

Tita 1:1-2-ah chuan, “Chu chatuana nunna chu Pathian, dân sawi thei lova chuan khawvêl awm hmân a tiam a,” tiin Paulan a sawi a.

1 Petera 1:19, 20-ah, “Ani chu leilung pian hmâin ruat lâwkin a awm ngei mai,” tiin Petera hian a lo sawi bawk a ni.

Thupuan 13:8-ah, “Leilung pian tirha talh tawh ‘Berâm No’ tiin a lo sawi tawh bawk. Leilung pian hmâ daih tawh khân Isua chu misualte tâna thi tûrin, thû-a lo ruat lâwk diam tawh a nih avangin, thûin talh a lo ni tawh a. Chutia thûa talh tûra ruat a nihna chu a taka hlen chhuak tûrin, a takin tîsaah a lo chang ta a ni. Chuvang chuan Johana hian, ‘Atîrin thû a awm’ tiin a lo sawi a ni. Thû chu a takin a lo chang ta, a takin talh a ni ta, a tihna a ni.

Johana 1:14 “Thû chu tîsaah a lo chang a, kan zîngah a lo awm ta a, Pa fa mal neih ropui angin a ropuizia kan hmu, khawngaih leh thutakin a khat,” tiin a sawi a ni.. (“Pa famal neih angin,”) a ti lo va, “Pa fa mal neih **“ropui angin”** a ti zâwk a ni. A awmzia chu, “Pa Famal neih Isua chu, a ropui ang takin kan hmu a ni,” a tihna a ni. Hmêl danglamna tlânga a ropuina zawng zawnga a inthuum lai mit ngeia hmutu a ni a. Kum thum chuang zet Lal Isua a hringhrâna a lo zui tawhna aţangin, a rawngbâwl dân zawng zawngah, Isua chu hmangaihna leh dawh theihnaa khat a nihzia te, Johana hian a takin a hmû a, a hre Chiang êm êm a ni. Kross-a an khêngbet lai a mit ngeia a hmuh aţangte leh, thihna hnehin thlân ata a tholeh ngei a ni tih a hmuh leh a hriat aţangtein, Isua chu khawngaih leh thutaka khat a ni tih a hriat chianzia huaisen takin Johana hian sawi a ni. Atîra thû-a talh a chu, a taka talh a nih thû a sawina a ni. Mihring suala tlu tawhte chhan chhuahna atana thi tûrin Thlarau Thianghlim hi ruat a ni lo va, Pa Pathian pawh ruat a ni hek lo va, Pathian Fapa (Isua Krista) chauh hi misualte tâna thi tûra ruat lâwk chu a ni. A Chiang tâwk i ti em?

7. ZAWHNA: Isua Kross-a a thih dâwn laia, “Ka Pathian, Ka Pathian, engah nge min kalsan?” a tih khân, Isuan Pa a nei a, Pa chu a au tihna angah in ngai hi a dik theiin ka hre lo. Isuan Pa neiin, Pa chu a au a ni lo va, kan tân Kross-a a thih a ðûl si a, Amaha Pathianna awm kha a chhuah loh chuan a thi thei dâwn si lo va, chuvângin a Pathianna khân a chhuahsan ta a, chu a Pathianna amah aṅanga chhuak ta chu a mihrinnain ‘ka Pathian engahnge min kalsan?’ tiin a âu a ni mai zâwk lo maw?

CHHÂNNA: Pathian pakhat chang kual tih theory ringho chuan, ‘Kross-ah khân Pathian Isua tak kha a thi lo va, a Pathianna kha a chhuak a, mihrinna a thî a ni,’ an ti ðhîn rêng a. Niawm taka lang ni miah si lo, Bible kalh tlat leh zirtîrna dik lo a ni. Thlarau thâwkkhuma ziak Bible-in Kross-ah khân Pathian Isua ngei kha a thî a ni tih Chiang takin min hrilh. Amaherawhchu, Kross-ah khân Pathian Isua ngei chu thi mah se, Pa Pathian leh, Pathian Thlarau Thianghlim erawh chu an thi ve lo. Pathian Isua chauh kha a thî a ni.

Kross-ah khân Pathian Isua thi lovin, a mihrinna mai kha a thî ni tak tak ta ang sela, Kross thû hi kan sawi nêp zo vek tihna a ni ang. ‘Âw hlimna tlâng! Âw hmun thianghlim, Pathian thisen a luanna chu,’ tih hla kan sak ðhîn te hi, “Mihring thisen a luanna chu”, ti-a sak a ngai tawh ang a. Pathian thisena tlan ni lovin, mihring thisena tlan kan ni tihna a ni bawh ang. “Pathian Kristâ thihna lo chu, thil dang engmah ka chhuang tawh lâwng,” tih hlâte pawh kan sa thei dâwn lo tihna a ni bawh ang. Kross-ah khân Pathian Isua a thi lo va, mihring Isua a thi a ni, titûte hian Isua hi pahnih a awm angin an zirtîr tihna a ni. Mahse Isua chu pakhat chauh a ni, pahnih a ni lo. Amahah Pathiannazia leh mihrinnazia a awm kawp mai zâwk a ni. Chuvângin, Kross-ah khân Isua mihrinna mai a thi ni lovin, Pathian Isua ngei kha a pumin a thi tak tak zâwk a ni.

**A MIHRINNA MAI NI LOVIN PATHIAN ISUA NGEI
A THÎ TIH BIBLE CHÂNGTE LO EN ILA**

Thupuan 1:17 “Hlau suh ang che, kei Hmasabera leh Hnuhnung bera leh Minunga chu ka ni, Ka lo thî a, nimahsela kumkhua atan Ka nung leh ta a ni.” Heta “Ka thi” titu hi, “Hmasabera leh Hnuhnungbera leh Minunga chu ka ni” titu Isua tho kha a ni. A mihrinna mai ni lo, Amah Isua, Pathian Fapa ngei kha a thi a ni.

Tirhkohte 2:22-24 “Nazaret Isua, Pathianin amah hmangin in zîngah thil ropui te, thilmak tak te, chhinchhiahna te a tih khânin a hriat chiantîr che u kha; nangni ngein chûng chu in hre si a: kha mi kha Pathian rêl tlat leh hriat lâwk angin an mantîr a, nangnin mi sualte kutin krawsah in khêngbet a in **tihlum** ta a. Kha mi kha, Pathianin thihna phuarnate chu a phelhsak a, a kaitho ta a.” Heta an khenbeh, an tihlum hi, **Isua** Pathian dik tak ngei kha a ni.

Tirhkohte 2:36 “‘Chutichuan Isua in khenbeha ngei kha, Pathianin Lal leh Krista ni fâwmin a siam ta tih Israel hnam tinin hre mawlh rawh se,’ a ti a.”

Tirhkohte 3:14 “‘**Nunna Siamtu** chu in that a; nimahsela Pathianin ani chu mitthi zîng ata a kaitho leh a; chu chu a hretute kan ni e,’ tiin a sawi a.” Mihring maiin nunna an siam thei lo, nunna siamtu chu **Pathian Isua** ngei kha a ni. Chu nunna siamtu ngei chu an thaha kha a ni tlat si a ni. Tîsa beng chuan a hrethiam phâk lo a ni e.

Tirhkohte 4:10 “Nazareth Isua Krista, kraws a in khenbeh, Pathianin mitthi zîng ata a kaihthawh leh kha, amaha hming ngeiin he mi hi hetah in hmâah damin a ding ta a nih hi. Nangni

in satute u, in lung paih, a kila lung ʔangkai ber lo ni ta kha amah hi a ni.”

Tirhkohte 5:30 “Nangnin **Isua** thingah khai kângin in tihlum kha, min thlahtute Pathianin a kaitho leh ta a ni.”

Tirhkohte 7:52 “Chu mi Takzet chu mantʔrtu leh thattute nangmahni hi tunah in ni asin.”

Tirhkohte 10:38-40 “Judate ramah leh Jerusalem khuua a thiltih zawng zawng hretute kan ni e; Ani chu thinglêrah khaiin an **tihlum** ta a.”

Rom 5: 6-8 “Kan la chak loh lai khân, a hun tein **Krista** chu mi sualte ai chuan **a lo thi** ta si. Mi fel aia thih miin a duh awm lo hle si a, mi ʔha ai erawh chuan mi tu emaw tal chuan thih a ngam mial mahna. Nimahsela Pathian chuan a mi hmangaihna chu fak tlâkin a lantʔr a, mi sualte kan la nih laia **Krista kan aia a thih** avâng khân. Krista a thi a ni tih hi Tirhkohte hian an hrechiang hlê a ni.

Rom 6:9 “Krista chu mitthi zîng ata kaihthawhin a awm a, a thi leh dâwn tawh lo tih kan hre si a; thihna chuan ama chungah thu a nei tawh lo. A thihna chu sual lam kawngah chatuan atan vawi khat chauh a thi a ni, a nunna erawh chu Pathian lam kawngah a nung a ni.”

IKorin 1:13 “Keini erawh chuan **Krista khenbeh** thu kan hril ʔhîn a nih hi; chu chu Judate tân chuan tlûkna, Jentailte tân thu âthlâk a ni a,” tiin Paulan a lo sawi tawh bawk a. Mihring khenbeh thû ni lovin, Krista khenbeh thû a sawi zâwk a ni. Isua a changkual tihote ngaihdân nêh chuan inpersan tak a ni.

IKorin 5:6, 7 “Dawidim hlui chu thianfai rawh u. Kan Kalhlên Kûtna tûr pawh an talh tawh si a, Krista ngei chu.”

An talh a kha mihring mai ni lo *Krista ngei* kha a ni tih thu a sawi a nih hi.

IKorin 2:8 “Chu chu he khawvêl rorêtute rêng rêng hian an hre lo; hria sela chuan **ropuina LALPA** chu an khêngbet lo vang.” Kross-a an khenbeh a kha, a mihrinna mai ni lovin, Ropuina LALPA a ni an khenbeh chu.

IKorin 15:3, 4 “Krista chu Pathian Lehkha thu ang zêla kan sualte avânga a thih a, an phûm a, Pathian Lehkha Thû ang zêla ni thum nia kaihthawha a awm a, Kifaa hnêna a lo inlâr te kha.”

Marka 15:43, 44 “Tichuan Pilatan chutia a thi ta thuai chu mak a ti hle a, tichuan sipai za hotu chu kovin, a thihna a rei tawh emaw tih a zâwt a. Tin, sipai za hotu kâa a hriat chuan, a ruang chu Josefa hnênah a pe a. Tin, ani chuan puan zai sîn a lei a, amah chu a la thlâ a, puan zai sin chuan a tuam a, thlân, lung kerkuakah a zalh a, thlân kawngkâah chuan lung a lum ta a.”

Johana 19:33-35 “Nimahsela Isua kiangah an lo kal a, a thi tawh reng tih an hria a, a kête an titliak ve lo va; nimahsela sipaite zînga mi pakhatin a nâkah feiin a chhun a, tichuan thisen leh tui a chhuak ta nghâl a. A hmutu chuan a hriattîr tawh, a thu hriattîr a dik a ni; a sawi dik tih a inhria, nangni pawhin in rinna tûrin.”

Hebrai 2:9 “Nimahsela, Isua, vântirhkohte âia hnuaiam siam riha chu, thihna tuar avanga ropuina leh chawimawina khumtîra awmin kan hmu ta zâwk a ni. Pathian khawngaihna zârah thihna chu mitin a temsakna tûrin.”

Hebrai 2:9 “Tichuan, naupangte hi tîsâ leh thisen changte an nih hlawm avangin, amah ngei pawhin chûng bawk chu a

chang ve ta a; thihnain thihna thuneitu (chu chu Diabola a ni) a tihboral theihna tûr leh, thih hlahv vanga dam chhûnga bâwiha awm zawnng zawnngte chu a chhan chhuah theihna tûrin.”

Hebrai 9:15 “Tin, he mi avâng hian, ani chu Thuthlung Thar palai a ni, thuthlung hmasa hnuaia bawhchhiatnate lak ata tlan nân a lo **thih** tak avangin kohvate chatuana roluah tûr thutiam chu an chang thei ang.”

Kolosa 1:22 “A hmâah chuan thianghlim tak leh, hmêlhem lo leh, sawisêlbova a dintîrna tûr che uin, **a thihnain** a tîsa taksaah chuan amah nêna a inremtîr tawh che u a ni.”

Thupuan 2:8 “Hmasabera leh Hnuhnungbera, **thîa lo nung leh taa khân** hêng thû hi a sawi a ni.” Heta Johana hnêna inlâr thîa lo nung leh ta hi Pathian Isua ngei kha a ni. A mihrinna ngawt kha a thî a ni lo, Amah kha a pumin a thî a, thîa ngei kha a pumin thihna hnehin a tholeh a ni zâwk tih hêng Bible châng kan chhiar tak zawnng zawnngte hian an sawi Chiang hlawm hle a ni.

Thupuan 5:10 “Nang, lehkhabu chu lâ a, â chhinchhiahnate phelh tlâk i ni e; **talhin i awm tawh a**, chi tina mî te, tawng tina mî te, mitina mî te, hnam tina mî te, Pathian tân i thisenin i lei a, Kan Pathian tan khua leh tuiah leh, puithiamahate i siam ta si a; leiah chuan ro an rêl a, ’ tiin hla thar an sa a.” Châng 12-ah, “**Beramno talh tawha hi**” tih a ni a, he Beramno talh tawha hi **Isua** tho kha a ni.

Hêng Bible châng hrang hrang aţangte hian Isua Krista ngei kha Kross-ah a thî a ni tih fiah takin kan hre thei a ni. Isua Krista kan tih hi a mihrinna leh a Pathianna lak hran theih a ni lo. *Kolosa 2:9* “Amahah khân Pathian famkimna tinrêng chu taksa neiin a awm reng a.” Tin, chutih rualin mihring

famkim a nihna pawh a awm reng tho tih kan hre tûr a ni. Pathian famkim leh mihring famkim a ni tlat. Chuvangin a Pathianna a chhuaka a mihrinna a thî tih hi tanfung tûr Bible-ah tlar khat tê mah a awm ve lo. Ngaihdân phuah chawp mai a ni. Amaherawhchu, Pathian Isua ngei a thî a ni kan tih hian, Pa Pathian leh ThlarauThianghlim an thi tel ve e, tihna erawh chu a ni lo tih kan hre thiam tûr a ni.

8. ZAWHNA: *Genesis 1:26-a* “Tin, Pathianin, ‘Kan anpuin, keimahni ang takin mihring siam ila,’ ...” tih thû hi, Trinity ringtute hian Pathianah mi nung pathum an awm tih tan chhan atân in hmang a. “Kan” a tih avangin plural form a ni a, pakhat aia tam sawina a ni,” in ti a. Mahse a châng 27-naah hian, “Tichuan Pathianin Ama anpuin mihring A siam a, Pathian anpui ngeiin a ni A siam ni,” a ti a. Singular form a hmang leh tlat mai si a. “Anmahni anpuin mihring an siam,” a ti si lo va, Amâ anpuin a ti tlat mai si a. Kan anpuin mihring siam ila a tih hian, Pathiana mi pathumte inrâwn khâwm ni lovin, Pathianin a Vântirhkohte a berâwn a ni zâwk mai lo maw?

CHHÂNNA: Zawhna tha tak a ni a, ka chhân châk êm êm a ni bawk. Ni e, hei hi, Isua chang kual a ringtute hnialfung a ni thîn reng a, mahse Bible an chhiar chian loh vâng a ni. *Genesis 1:27-na* hi a chanve chauh an chhiar thîn vâng a ni. A châng pum hi kan chhiar sak ang che. “Tichuan Pathianin Amâ anpuin mihring a siam a, Pathian anpui ngeiin a ni a siam ni; mipaah leh hmeichhiaah a siam a ni,” tih a ni a. Pathianin Amâ anpuia mihring a siam pawh hi pakhat aia tam [plural] tho an ni. Mipa leh hmeichhiaah a siam tih a ni. Mahse an pahnihin tîsa pumkhat, (pakhat) an ni, a ti leh mai (*Genesis 2:24*). Pathianin thilsiam chungchângah tumah a thilsiam

vântirhkohte a rawn ngai lo, a rawn a tûl bawk lo. Chuvangin ‘kan anpuin mihring siam ila,’ tih hi Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlimte thu sawi ngei a ni zawk. ‘Pathianin khawvêl leh a chhûnga awm zawng zawng a siam’ kan tih hian, a nihna takah chuan a Fapa Isua Krista hi a siamtu tak atân a hmang tîn a ni tih hi Bible sawi dân chu a ni.

Kolosa 1:15-16 “Ani chu hmuh theih loh Pathian anpui, thil siam zawng zawng piang hmasa ber (lû ber, a hnâr) chu a ni a; Amahah chuan engkim siam a ni a, vâna awm te, leia awmte nê, hmuh theih te, hmuh theih lohte nê, lalthutphahte pawh, rorêlnate pawh, lalnate pawh, thuneihmate pawh; engkim Amâ siam a ni, Amâ ta tûr bawka siam a ni; tin, Ani hi chu engkim awm hmân a awm rêng a ni, Amahah chuan engkim a dingho bawk a ni.”

Kolosa 1:16 “Amahah chuan engkim siam a ni [*For by Him were all things created*]” tiin a sawi.

Efesis 3:9 English Bible-ah pawh “God created all things by Jesus Christ [Pathianin Isua Kristâ hmangin thil zawng zawngte A siam,” tih a ni a. Chuvangin Pathianin mihring a siam khân, mihringte siamtu bera chu Isua Krista a ni a. Amâ anpuin a siam a ni tih hi a dik thlap rêng a ni. Isua Krista chu hmuh theih loh Pa Pathian anpui a nih a, Isuan amâ anpuin mihring a siam a nih bawk si chuan, ‘Pathian anpuia siam kan ni’ tih chu a dik rêng a ni. Amaherawhchu, ‘mipaah leh hmeichhiaah a siam a ni,’ tih hi chhiar tel ve zêl tûr a ni. Plural form, pakhat aia tam an ni a, amaherawhchu nupa pumkhat, (one) pakhat an ni tlat. I hre thiam tawh mai em?

9. ZAWHNA: Stefana lunga an den hlum dâwna inlârnaa vâ inhawng a hmuh khân, Pathian ding lama Isua ding a han hmû tih hi Trinity ringho hian tan fungah in hmang a. Pathian

chu a lo ̣thu a, a ding lamah Isua chu a han ding tak tak tihna lam a kâwk dâwn em ni? Pathian chuan ‘lei leh vânah ka khat’ a ti a. Lei leh vâna khat Pathian chuan ding lam leh vei lam a nei ve tak tak dâwn em ni? Entîrnân, tui hi saidawiûm (bottle)-ah han thun khat ta la, kha tui bottle-a khat khân ding lam leh vei lam a nei thei chuang dâwn em ni? Chutiang bawk chuan, lei leh vâna khat Pathian hian ding lam leh vei lam a nei tak tak lo. Pathian a awm a, a dinglamah Isua hi a han awm tak tak ni ta ang sela, *Matthaia 25: 31-41* thleng kan chhiar chuan, kêl leh berâmte a hlîr hunah a veilamah kêl, a dinglamah berêm a dah ang a, a veilama mîte hnênah, “Ânchhe dawngte u, kumkhaw mei, Diabola leh a tirhkohte tân an buatsaihah chuan mi kal bosan rawh u,” a la ti dâwn a. Isua kha Pâ dinglama ̣thu tak tak a nih chuan Pa chu Isua vei lama awm a ni dâwn tihna a ni ang a, Pâ chawp chuan meidîlah an kal mai dâwn tihna a va ni mai âwm êm?

‘Ding lam’ tih hian duhsakna leh thiltihtheihna a entîr zâwk a ni. “Isua khawvêla bâwih ang maia awm kha tunah chuan vânah chawimawiin a awm ta e” tihna mai a ni lo maw? Pathian ding lam tak taka han ̣thu a ni dâwn em ni? *Exodus 15:6*-ah “I kut ding lam chu, aw LALPA, thiltihtheihnain a ropui a, i kut ding lam chuan, aw LALPA, hmêlma chu a tisawm ta dep a,” tiin a sawi a. Tin, *Sâm 21:8*-ah “I kutin nangmah dotute zawng zawng chu a zawng chhuak vek ang a; I kut dinglamin nangmah hawtute a zawng chhuak ang,” a ti a. Kut ding lam chu a thlâwn ang a, chu kut ding lam chuan hmêlmâte chu a va zawng chhuak dâwn tihna a ni lo va, Pathian engkimtitheia chuan a thiltihtheihnain amah dotute a zawng chhuak dâwn tihna mai a ni. Chuvangin, Stefana sawi awmzia pawh hi, Isua kha Pa ding lam tak takah a han ̣thu ni lovin, he leia bâwih anga lo kal engmah ti thei lo kross-a an khenbeh kha, tûnah chuan

thiltihtheihna nen vânah a awm ta a ni,” tihna mai a ni zâwk lo mâw?

CHHÂNNA: Isua chang kual ringtute tân chuan, chutia tihna, tihna, tia sawi kual mai loh chu kawng dang awm tlat hek lo le, i sawi ang hian “Kut ding lam” tih te, dinglam sawina hrim hrim hi Bible-ah a tam êm êm a, hmun tam takah duhsakna leh thiltihtheihna sawina atân a hmanna pawh a awm ve ngei a. Amaherawhchu, Bible-ah hian; a hun leh hmun a zirin, entîrna te, a ngialngana a sawina te, an awm a. ‘A tlereuh nazawng hi rangkachak a ni vek lo’ ang hian, dinglam sawina zawng zawng hi duhsakna leh thiltihtheihna entîrna an ni vek lêm lo tih erawh kan hriat a thâ a ni. I zawhna te kha a mal malin kan chhâng ang che.

“Pathian chuan lei leh vânah ka khat a ti a, saidawi ûm (botle)-a tui thun ang a ni; ding leh vei a nei chuang lo,” i tih kha, khatiang zâwng khân Pathian thû hi in pawm tak tak a nih ngai chuan; a hlauhawm hlê a ni. Chutianga mit leh ka leh beng te, kut leh kête pawh nei lo, tuisik botle chhûnga thun ang leka Pathian chu in ngai a nih tak tak chuan, in kal pah hian Pathian chu in tâwn tlang pup pup reng tihna a ni ang a, ‘**pantheism**’ an tih sakhaw zirtîrna angin pathian chu leiah te, tuiyah te, thingah te, thil dang dangah te... engkimah a awm an tih angin, tui in thâl zawngte khân Pathian in thâl tel zêl tihna a ni dâwn a, zirtîrna dik lo leh âthlâk tak a ni.

Pathianin lei leh vânah ka khat a tih dân awmzia zâwk chu, khawi hmun mah hi a hriat phâk loh leh, a hmuh phâk lohva hmun biru leh kilkhâwr; bihrûkna a awm lohzia leh, engkim a hriat tlang vekzia sawina tawngkam mai a ni.

Jeremia 23:24-ah chuan, “Hmun birûah ka hmuh theih loh tûra biru thei an awm dâwn em ni?...Leileh vânah hian ka khat a ni lâwm ni? tih hi LALPÂ thu chuak a ni,” tiin a sawi mai a ni

zâwk. Bottle-a tui thun khah anga khawvêla a taksa khat vek tak tak lam a ni lo ve.

Pathian chu, Engkimtithei (Omnipotent) a ni a. Engkimhria (Omniscience) a ni bawk a, khawikipa awm (Omnipresent) a ni bawk. *Sâm 139:7-11* “I thlarau hnên ata hi khawiah nge ka kal ang? I hmâ ata hi khawiah nge ka tlân bo vang? Vânah han lâwn ila, chutah chuan i awm si a: Seol-ah mutna siam ila, ngai teh, chutah chuan i awm bawk si a. Zîng thlâ zârin, tuifinriat tâwp daihah va awm ila; chutah pawh chuan i kutin mi hruai ang a, I kut ding lamin mi chelh dâwn si a. ‘Thimin min khuh bo tlat se, Ka vêl êng hi zan thim ni se’ ti mah ila; thim pawhin i lakah chuan engmah a hlih lo va, zân hi chhûn angin a êng zâwk a ni: I tân chuan thim leh êng hi thuhmun reng a ni,” ti a Sâm ziaktuin a lo sawi ang hian. Pathian chuan universe khawvêl khawilai hmun pawh hi a hmu pha vek a, a hre fai vek bawk a ni tihna a ni zâwk. Bottle-a tui thun khah ang tak taka kutke bîk pawh nei lova lei leh vâna awm khat mup a ni rêng rêng lo.

Amâ anpuia a siam mihringte mahin ding leh vei kan nei a, Amah min siamtu berin kut ding lam leh veilam nei lo piangsual, saidâwiûma tui thun khah ang maia in han ngai thei chu, a nuihzat thlâk lam lamahte pawh a kal ka ti. Setana meuh pawhin ‘inti lutuk deuh’ a tih ka ring mang e. Amâ anpuia a siam mihringte pawhin kut ding lam leh vei lam kan neih chuan Pathian pawhin a nei ngei a ni tih chu phera pho anga Chiang sa a ni e.

PATHIAN DINGLAM SAWINA

Marka 16:19 “Chutichuan, Lal Isua chu, an hnêna thu a sawi zawh chuan vâna hruai chhohvin a awm a. Pathian ding lamah a han ðu ta a.”

Luka 20:43 “Fakna Hla Buah Davida ngeiin, LALPA chuan ka LALPÂ hnênah, ‘I hmêlmâte i ke nghahchhana ka siam hmâ loh zawng Ka ding lamah ðu rawh,’ a ti, a ti a.”

Tirhkohte 2:33-35 “**Pathian kut ding lamah** chawimawiin a awm a, Thlarau Thianghlim tiam chu Pâ hnên ata a hmû a, in hmuh leh in hriat hi a han leih a nih hi. Davida zawng vânah a lâwn chho lo a ni, amah ngeiin, Jehovan ka LALPÂ hnênah, ‘**Ka ding lamah** ðu reng rawh, I hmêlmâte i kephah nghahchhana Ka siam hmâ loh zawng,’ a ti e, a ti zâwk a nih kha.”

Tirhkohte 5:31 “Amah ngei kha Pathianin Lalah leh Chhandamtua awm atân **a ding lamah** a chawimawi ta a, Israelte sual simtîr tûr leh ngaidam tûrin.”

Tirhkohte 7:55, 56 “Nimahsela ani chu Thlarau Thianghlima khat a ni a, vâna lam a en tlat a, Pathian ropuizia leh Pathian ding lama Isua ding a hmu a; ‘Ngai teh u, vâna inhawngte ka hmu a, Pathian ding lama Mihring Fapa ding pawh ka hmu,’ a ti a.”

Rom 8:34 “Tuin nge thiam loh chantîr ang? Thia kha Krista Isua chu a ni si a; a ni, tho leh ta zâwk a, **Pathian ding lama** awma min sawisaktu bawka kha a ni.”

Kolosa 3:1 “Chutichuan, Krista hnênah kaihthawhin in awm ve tawh chuan chung lam, Pathian ding lama ðu Krista awmnaa thil awmte chu zawng rawh u.”

Hebrai 1:3 “Ani chu a ropuina êng leh, atak anpui ngei leh, amâ thiltihtheihna thûa engkim tungdingtu niin, sualte a

tlenfai hnuin chung lama **Ropuibera ding lamah** khian a han ðû a.”

Hebrai 8:1, 2 “Tichuan, kan thusawite zîngah hian a pawimawh ber chu hei hi a ni: Chutiang Puithiam Lalber, vânahte khian Ropuibera **lalthutphah ding** lama han ðûa Hmun Thianghlim leh biakbûk tak tak mihring sak ni lo, LALPÂ sak zâwka rawngbâwltu chu kan nei tih hi.”

Hebrai 10:12 “Ani erawh hi chu chatuan atân sualte tâna inthâwina pakhat चाह a hlan hnuin, **Pathian ding lamah** a han ðu ta zâwk a.”

Hebrai 12:2 “Ani chuan a hmâa hlimna awm avang chuan mualphona chu ngainêpin kraws chu a tuar a, **Pathian lalthutphah ding lamah** khian a han ðu ta a.”

1 Petera 3:22 “Isua Krista chu vânah kalin **Pathian ding lamah** a awm a; vântirkoh ho te, thuneihna te, thiltihtheihnite amâ ðû thuû awmtirin an awm a.”

Thupuan 5:1,7 “Tin, lalthutphaha ðûa **kut ding lamah** chuan lehkhabu, chhûng lam leh pawns lama ziak, chhinchiahna pasariha chhinchhiah tlat ka hmu a.” Hêng Bible châng hrang hrangte hian, Isua Krista chu Pathian ding lamah leh a lalthutphah ding lamah a ðû tih a sawi Chiang hlê a, dinglam nei lo anga han sawi tlat mai chu a mak hlê a ni.

PATHIAN KUT DINGLAM AWMZIATE

Pathian kut dinglam tih hian awmze hrang hrang leh kawh hrang hrang a nei. Chûngte chu lo en ila:

Duhsakna Entîrna

Genesis 48:14-18 “Tin, Israela chuan a ban kawkalh lui a, a kut ding lam chuan a ban a, Efraima, a naupang zâwk chhîpah

a nght a; Manasea chu fatîr a ni si a. Tin, Josefa chu mal a sâwmsak a.”

Matthaia 22:44 “LALPA chuan, ka LALPÀ hnênah, ‘I hmêlmâte i kephah hnuaiia ka dah hmâ loh zawng Ka ding lamah ðu rawh,’ a ti.”

Matthaia 25:33, 34 “Chu mi hunah chuan Lalber chuan a ding lama mîte hnênah chuan, ‘Ka Pâ voh bîkte u, lo kal ula khawvêl siam ðantirh ata in tâna ram buatsaih chu chang rawh u,’ ala ti ang.”

Marka 10:37, 40 “Tin, anni chuan a hnênah, ‘I ropuinaah chuan, i ding lamah pakhat, i vei lamah pakhat min ðuttîr ang che,’ an ti a.”

Marka 10:40 “ ‘Nimahsela ka ding lamah emaw, ka vei lamah emawa ðut tûr thû chu keia pêk tûr a ni lo va, an buatsaihsakate tân a ni zâwk ang,’ a ti a.”

Thiltihtheihna Entîrna

Exodus 15:6 “I kut ding lam chu, aw LALPA, thiltihtheihnain a ropui a, i kut ding lam chuan, aw LALPA, hmêlmâ chu a tisawm ta dep a.”

Exodus 15:12 “Nangin i kut ding lam i han phar a, leiin anmahni chu a lem zo ta a.”

Sâm 21:8 “I kutin nangmah dotûte zawng zawng chu a zawng chhuak vek ang a; I kut dinglam in nangmah hawtute a zawng chhuak ang.”

Sâm 89:13 “Nang chuan bân thiltithe i tak i nei a: I kut chu a chak a, i kut dinglam chu chawimawiin a awm a.”

Chhandamna Entîrna

Sâm 17:7 “Aw, nangmaha rina nght apiang anmahni beitute laka **i kut ding lama chhandam** ðîntu, I ngilneihzia mak tak chu lantôr ang che.”

Sâm 18:35 “Nangin i chhandamna phâw chu mi pe bawk a. **I kut ding lamin** mi kai a, I inngaihtlâwmnain mi siam lian ta.”

Sâm 20:6 “LALPA a hriak thiha hi a chhandam tih tunah ka hre ta; A kut ding lam chhandamna thain.”

Sâm 44:3 “Ram hi luah tûra anmahni khandaiha an lâk a ni lo va, Anmahni bâna inchhandam an ni hek lo: An chung a i lâwm avângin **I kut dinglam** leh, i bân leh, i hmêl vângin a ni zâwk.”

Sâm 60:5 “I duh takte hi chhanhima an awm theih nân, **I kut ding lamin** chhandam la, min chhâng ang che.”

Sâm 98:1 “Aw, LALPA châwimâwiin hla thar sa rawh u; thil mak takte a ti ta si a: **A kut ding lam** leh a bân thianghlim chuan amah atân chhandamna a siamsak ta a.”

Sâm 138:7 “Manganna zîngah lêng mah ila nangin mi tiharih ang; mi dotute thinur bei tûrin i kut i phar ang a, I kut dinglamin mi chhandam ang.”

Hêng Bible châng hrang hrang aţang hian *kut dinglam* tih awmzia chu LALPA chhandamna thiltihtheihna sawina a ni tih a Chiang hlê.

Felna Entîrna

Sâm 48:10 “Aw Pathian, i hming ang ngeiin i fakna chu kêwlkil thlengin a awm a: **I kut dinglam chu felnain** a khat a ni.”

Kaihruaina leh Vênhimna Entîrna

Sâm 63:8 “Ka nunna hian a zui tlat che a: I kut ding lamin mi kai thin.”

Sâm 139:10 “Zîng thlâ zârin tuifinriat tâwp daihah va awm ila; chutah pawh chuan i kutin mi hruai ang a, **I kut ding lamin** mi chelh dâwn si a.”

Tirhkohte 2:25 “Tin, Davida chuan a thu a sawi a, ‘Ka hmaah kumkhuain LALPA chu ka hmu thîn a, Ka mangan loh nân **ka ding lamah** a awm a ni.”

Huaisenna leh chawimawina

Sâm 118:15,16 “LALPÂ kut ding lam chu chawimawiin a awm thîn a; LALPÂ kut ding lam chuan huai takin a ti thîn.”

Phuba Lâkna

Habakuka 2:16 “LALPÂ kut dinglam no chu i hnênah a lo lêt ang a, i ropuina chungah bawlhhlawh zahpuiawm tak a awm ang.”

Marka 14:62 “Tin, Isuan, ‘Ni e; Mihring Fapa hi Thiltihtheihna ding lama thû a, vân chhûm zinga lo kal in la hmu dâwn a ni,’ a ti a.”

Matthaia 26:64 “Isuan a hnenah, ‘Ni e. Nimahsela ka hrilh a che, tun hnuah Mihring Fapa hi thiltihtheihna ding lama thû a, vân chhûm chungah lo kal in la hmu dâwn a ni,’ a ti a.”

Luka 22:69 “‘Nimahsela tun achinah chuan Mihring Fapa hi Pathian thiltihtheihna ding lamah a thu tawh ang,’ a ti a.”

Hêngte hi Pathian *kut dinglam* sawina leh a entîrte chu an ni. Hêng Pathian thu châng hrang hrangte kan chhiar hian, Pathian hi Saidawium (Bottle) a tui thunkhah ang lek a, ding leh vei pawh nei lo anga sawi hi a dik lohzia a Chiang hlê a ni.

10. ZAWHNA *Johana 8:24*-ah Lal Isuan, “Chuvangin in hnênah, ‘In soal nei rengin in thî ang,’ ka tih kha; **Ani chu ka ni tih in âwih loh chuan** in soal nei rengin in thi mawlh ang,’ a ti a.” Thuthlung Hluia Pa Pathian anga Awma kha ka ni, Ani chu ka ni a tihna a ni lo maw? ‘A ni (Pa) chu ka ni tih in âwih loh chuan in soal nei rengin in thi mawlh ang’ a tihna a ni a, chuvangin soal nei renga thih kan duh loh chuan, Isua hi Thuthlung Hlui huna Pâ kha a ni tih rin mai hi a dik lâwm ni? Thuthlung Hlui huna Pa anga inlâr thîn ‘**Ani kha** ka ni’ a tihna a ni lo maw?

CHHÂNNA: Ni aw kawng lo mai. Isuan, “**Ani chu ka ni**” a tih awmzia chu, ‘Thuthlung Hlui huna zâwlneiten an sawi lâwk, Pathian Fapa lo piang tûr; khawvêl chhandamtu tûr an tih kha ka ni e, **Amah** kha ka ni e,’ a tihna a ni zâwk. Nula thianghlim laka lo piang tûr, sabengtung no chung a chuâng tûr, misualte aia thi tûr, thihna hneha thlân tâ tûk thum ni-a tholeh tûr, a ruh pakhatmah tihthiah a ni lo vang an tih, ‘**Ani kha** ka ni’ a tihna a ni zâwk. Chumi tifiyah tûr chuan Bible châng hrang hrang aţangin i lo en ang aw, a Chiang khawp mai. “Ani” tih sawina Bible châng thenkhatte chu i lo en teh ang le.

Filipi 2:6-11 “**Ani (Isua)** zawngin **Pathian anga** awma Pathian tluka awm chu thil thlâkhlelh hleih theihah a ruat lo va, mihringte anga lo piangin, bâwih angah a insiam a, amah leh amah a intitlâwm ta zâwk a. Tin, mihring anga lo awmin, a inngaitlâwm a, thi khawp hiala thu zâwmin a lo awm ta a, kraws-a thihna ngei chu. Chu mi avang chuan Isua hmingin mi tin vâna mîte, leia mîte, lei hnuiaia mîte nêan an thingthit nân leh Pa Pathian tihropuina tûrin, “Isua Krista chu Lal a ni,” tiin lei tinrêngin a puan nân, Pathianin **Ani (Isua)** chu nasa takin a chawimawi ve ta thung a, hming zawng zawng hming

chungnung ber chu a pe ta a. Heta, ‘**Ani**’ a tih hi Isua sawina a ni. Pa Pathian sawina a ni rêng rêng lo.

Kolosa 1:15-18, **Ani chu (Isua)** hmuh theih loh **Pathian anpui** thil siam zawnz zawnz piang hmasa ber chu a ni a; Amahah chuan engkim siam a ni a,....Tin, **Ani (Isua) hi chu** engkim awm hmam a awm rêng a ni, amahah chuan engkim a ding ho baw k a ni. Ani (**Isua**) chu taksa (kohhran ho) lû a ni a; engkimah chungnung ber a lo nih theih nân, a bulpui mithi zîng ata piang hmasa bera chu a ni. (Heti laia hmuh theih loh Pathian anpui, mitthi zîng ata piang hmasa ber, a tih pawh hi Isua sawina a ni, Pa sawina a ni lo.)

2 Petera 1:17 “**Ani (Isua)** chuan Pa Pathian hnên ata chawimawina leh ropuina a hmû a, chu mi lai chuan ropuina nasa tak aţang chuan hetiang âw hi a hnênah a lo thleng a: ‘Hei hi ka Fapa duh tak, ka lawm êm êma chu a ni,’ tiin.”

Tirhkohte 10:39-40 “Judate ramah leh Jerusalem khuaa a thiltih zawnz zawnz hretûte kan ni e; **Ani** chu thinglêrah khaiin an tihlum ta a. Pathianin **Ani** chu ni thum niin a kaitho leh a, fiah takin a entîr a.”

Isaia 53:4-7 “**Ani (Isua)** chuan kan natnate phurin, kan lungngaihna te pawh a phur ngei a: nimahsela keini chuan lungngaihna tlâkbuakah, Pathian vuakah, tihretheihah kan ngai si a. Nimahsela **Ani (Isua)** chu kan bawhchhiatnate avângin hliamin a awm a, kan khawlohnate avângin vuak thitlinin a awm a: kan thlamuanna tûra thununna chu a chungah a tlâ a; a vuakna vualtea tihdamin kan awm ta. Kan za hian berâm angin kan vâk bo va; mahni kawng kawngah kan pêng theuh va; LALPA chuan **Ani (Isua)** chungah chuan kan zaa khawlohna chu a nghat ta a. **Ani (Isua)** chu hnechhiahin a awm a, nimahsela a inngaitlâwm a, a kê pawh a âng lo: berâm no talh

tûra an hruaia ang leh, berâm a hmul mêttu hmâ a ngawi renga awm ang maiin; a ni, a kê a âng lo. **Ani (Isua)** chuan, “Nang chu ka pa, Ka Pathian, ka inchhandamna lungpui i ni, ’ tiin, mi âu vang. Tin, keiin **Ani (Isua)** chu fatîrah ka siam ang a, Leia lalte zîngah chungnungberah ka siam ang.” **Ani (Pathian Fapa mihringa lo chang Isua)** chuan, “Nang chu ka Pa, ka Pathian, ka inchhandamna lungpui i ni, tiin mi au vang,” a tihna a ni. I hrethiam em?

Hêng Bible châng hrang hrang kan han târlan tak aţang ringawt pawh hian, “Ani chu ka ni” tih hi, Thuthlung Hlui huna Pa kha ka ni a tihna a ni lo. Amah Isua, Pathian Fapa, khawvêl awm hmâ aţang tawha talh tûra lo ruat lâwk tawh, Pathian Berâm No, nula thianghlim laka lo piang tûr, zâwlneite lo sawi lâwka kha ka ni e, “Anî chu ka ni tih in âwih loh chuan in sual nei rengin in thî ang” a tihna a ni. Hmâna Pâ kha ka ni e, tihna lam a ni rêng rêng lo. I hrethiam em?

11. ZAWHNA: *Thufingte 8:21-30* thû, “Mi hmangaihtute chu sum ka rochuntîr theih nân leh An ro bâwmte ka tihkhah theih nân LALPA chuan a thil siam bul berah min din a. Hmasânga a thil siam bul berah. Chatuan ata, a tîr tea din ka ni. Leilung awm hmâ rêngin, Tuifinriat la awm hmâ daihin ka piang tawh a, Tuikhur tui tam tak la awm hmâ daihin. Tlâng liante an din hmâ leh tlâng tête awm hmâin ka piang tawh a. Leilung a la din hmâ leh ramte a din hmâ, khawvêla vaivut pawh a la awm ţan hmâ daihin, Vânte a tihngheh laiin ka awm tawh a. Tuifinriat chungka kal hualna a siam laiin, Chung lam vân a tihngheh laiin, tuifinriat a lo ngheh laiin; Tuite chuan a thu pêk an bawhchhiat lohna tûra tuifinriat rîte a siamsak a, Leilung nghahchhan a ruat lai khân; Chutih lai chuan mi themthiam angin a kiangah ka awm a, Nî tin, a lâwmna ka ni a. A bulah ka hlim êm êm bawk thîn.”

He thu hi Trinity ringtute chuan Isua ɣawngkam leh Isua thusawi niah in ngai a, mahse, *Thufingte 8:1*-na kan en chuan, “Finna chu a âuvîn hriatna chuan a âw a chhuah lo vem ni?” tiin a inɣan a. Tin, a thupuih hian “**Finna fak**” tiin a sawi bawk a. *Thufingte 7:4*-ah “Finna hnênah chuan, “ka farnu ti la, hriatna chu i laichîn nû vuah rawh,” te a lo ti a. Chuvangin, Isua sawina ni lovin Finna hi mihring anga ɣawng tîrin finna ɣangkaizia leh ɣhatzia sawina mai a ni zâwk lo maw?

CHHÂNNA: Zawhna âwm tak i rawn zâwt leh a, ka lawm thîn hlê mai. Ni e, i han sawi ang hian Thufing ziaktu hian **finna** ɣangkaiziate a rawn sawi ngei mai a. Amaherawh chu, finna (wisdom) kan tih hi finna neitu minung awm lovin amah ngawtin finna hi thil awm a ni lo va, ngun taka he *Thufingte 8*-na hi i chhiar chuan, a tâwp a tâwpah; chu finna chu Pathian Fapa, (Isua) a ni tih hi Chiang takin i hre thei ngei ang. Bible-ah hian, a ngialngana a thu sawite, entîrna te, tehkhinna te an awm a. Tin, thu pakhat kawh pahnih nei thei, “dual application” ang chîte pawh an awm bawk a ni tih te, kan hriat a tûl hlê a ni. Chuvangin *Thufingte 8*-ah hian “**Finna**” pawimawhzia leh hlutzia, a sawi rual rualin, chu “**Finna**” chu Isua ngei hi a lo ni tih Chiang takin kan hre thei a ni.

Jeremia 10:12; Jeremia 51:15; Sâm 136:5-ah te,” A thiltihtheihnain lei a siam a, A **finnain** khawvêl a din a, A remhriatnain vîn a tiparh a,” tiin a sawi a. Chu vîn kaipharhtu chu tunge ni kan tih chuan, *Isaia 44:24*-ah “Kei hi LALPA, thil zawng zawng siamtu, mahni chauhva vîn kai pharhtu, lei tizautu chu ka ni,” a lo ti leh a.

Isaia 48:12-13-ah “Aw Jakob-ho leh ka koh Israel-hote u, ka thu ngaithla rawh u: kei hi amaha chu ka ni; a hmasa ber chu ka ni a, a hnuhnung ber pawh ka ni bawk. A ni, ka kut

hian leilung nghahchhan chu a phûm a, ka kut ding lam hian vante khi a kai pharh a: ka koh veleh an ding ho thîn” tiin a sawi bawk a. Chu vân kaipharhtu leh khawvêl dintu “**finna**” tia a sawi chu, Isua Krista hi a lo ni reng mai.

1Korin 1:24-ah “Krista, Pathian thiltihtheihna leh Pathian **finna** chu a ni,” tiin a rawn sawi fiah ta a ni. Chuvangin *Thufing 8:21-36* thleng hi kan chhiar chuan, finna (wisdom) satliah mai ni lovin, **Finna** a tih hi, Pathian Fapa, Isua Krista hi a lo ni ngei tih chiang takin kan hre thei a ni. A ziak ngei hi ilo chhiar teh ang.

Thufingte 8:21-30 “Mi hmangaihtute chu sum ka rochuntîr theih nân leh an ro bâwmte ka tikhah theih nân, LALPA chuan a thil siam bul berah min din a, Hmâsânga a thil siam bul berah. Chatuan ata, a tîr tea din ka ni, Leilung awm hmâ rêngin. Tuifinriat la awm hmâ daihin ka piang tawh a, Tuikhur tui tam tak la awm hmâ daihin. Tlâng liante an din hmâ leh Tlâng tête awm hmân ka piang tawh a, Leilung a la din hma leh ramte a din hmâ, Khawvêla vaivut pawh a la awm tan hmâ daihin. Vante a tihngheh laiin ka awm tawh a, Tuifinriat chungka kal hualna a siam laiin, Chung lam vân a tihngheh laiin, tuifinriat a lo ngeh laiin; Tuite chuan a thu pêk an bawhchhiat lohna tûra tuifinriat rîte a siamsak a, Leilung nghahchhan a ruat lai khân. Chutih lai chuan mi themthiam angin a kiangah ka awm a. Nî tin a lâwmna ka ni a, A bulah ka hlim êm êm bawk thîn,” tiin a sawi a ni. A chiang hlâ mai, sawi kawi luih talh chî pawh a ni lo.

Finna, (wisdom) ringawt hi chu; finna neitu, a finga tak ‘minunga’ kha awm lo chuan amahin a awm ngawt thei lo va, mi nung a ni lo va, engmah a ti thei lo va, hlim thei a ni bawk lo. Khawvêl siam laia Pa Pathian kianga awm, engkim siamtu ber, hlim êm êma kha Isua ngei hi a ni. *Châng 22*-na, “LALPA

chuan a thil siam bul berah min din a, hmasânga a thil siam bul berah,” tih hi, Isua a ni ngei tih a chianzia chu, *Thupuan 3:14*-ah “Amena, thu hretu rinawm leh dik taka, *Pathian thil siam bula* khân hêng thû hi a sawi a ni” tiin a sawi a. Isua kha Pathian thilsiam zawng zawnga a bul ber, a hnâr, thil siamte lo to chhuahna bul, leh a siamtu ber a ni,” tihna a ni. Helai thu hian Isua kha thil siam a ni tih a kâwk lo. Isua hi siam a ni lo, Siamtu a ni zâwk. Engkim lo chhuahna hnâr, engkim dintu leh siamtu tihna zâwk a ni.

Châng 35-naah “Mi hmû apiang chuan nunna a hmu a ni,” a ti a. Heta “**nunna**” a tih hi chatuan nunna sawina a ni. Isua hmuh hi chatuan nunna hmuhna awm chhun chu a ni.

Johana 1:4 “Amahah chuan nunna a awm, chumi nunna chu mihringte êna a ni,” tia a sawi ang hian.

Johana 14:6 “Keimah hi kawng leh thu tak leh **nunna** chu ka ni,” a ti baw. Finna (wisdom) satliah ringawt hian nunna min pe thei lo. Isua chauh hi nunna min pe theitu a ni. Chuvangin *Thufingte 8*-na a Finna Fak a tih hi he kawvela finna ‘wisdom’ sawina pawh a ni ve thei nain, a sawi tum tak zâwk chu engkim siamtu Isua sawina a ni tih hi a chiang hle a ni. *IKorin 1:30* “Nangni erawh chu Amâ zârah Krista Isuaah chuan in awm a ni; Ani chu Pathian hnên ata kan tân **finnaah** siam a ni,” a ti a.

IKorin 1:24 “Krista, Pathian thiltihtheihna leh Pathian **finna** chu a ni,” tiin chiang takin Bible-in mi hrilh a ni. A chiang i ti em?

12. ZAWHNA: Trinity ringtute hian, Isuan baptisma a chan laia A lu chung a Thlarau Thianghlim Thûro anga lo fû leh, vîn aṭanga âwin, “Hei hi ka Fapa duh tak ka lawm êm êma chu a ni,” a tih vêl lai hi ṭanfungah in hmang fô mai a. Hei

hian Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim a hranin an awm tihna a kâwk chuang lo. Johanan a hmuh dân leh a landân “appearance” mai a ni. Lal Isuan *Johana 7:24*-ah, “A lan angin ngaihtuah suh ula, fel takin ngaihtuah zâwk rawh u,” a ti a. Chuvangin Jordan Luia Isuan baptisma a chan lai khân pathum angin lang mahse, a landân ang ringawta Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi kan ngaihtuah hi a dik dâwn em ni? ‘A lan angin ngaihtuah suh u,’ a ti si a?

CHHÂNNA: I Bible châng rawn tanchhan leh, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim kan sawi chungchâng hi thil intu lo lutuk a ni. ‘Mat Lui vuaka Tuichâng Lui dap’ an sawi ang chauh a ni. *Johana 7:24*-a Isuan, “A lan angin ngaihtuah suh ula, fel takin ngaihtuah zâwk rawh u,” tih a sawi hian, Isuan baptisma a chan laia, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim; a hran theuha an lanna thu a sawina lam a ni lo. Isuan chawlhnia mi a tihdam avangin chawlhni bawhchhiaah an ngai a, ramhuai zâwlah an puh a, an ngaihdân chuan chawlhnia mi a tidam kha chawlhni dân bawhchhia angin a lang a. Chuvangin Isuan, “A lan angin ngaihtuah suh u,” a ti mai zâwk a ni. Bible ngei hi i lo chhiar teh ang.

Johana 7:19-24 “ ‘Mosian Dân chu in hnênah a pe lo che u em ni? Nimahsela in zîngah tumahin Dân chu in zawh si lo. Nangnin engati nge mi tihlum in tum?’ a ti a. Tin, mipui chuan, ‘Ramhuai zâwl i nih hi; tuin nge tihlum tum che?’ an ti a, an chhâng a. Tin, Isuan a chhâng a, an hnênah, ‘Thil pakhat ka tih kha nangni zawnzawngin mak in tih hi. He mi avang a ni, Mosian serhtan thû kha a pêk che u a, (Mosia tihchhuah a ni si lo va, thlahtute tihchhuah a ni zâwk si a) Chawlhni pawha mi serh in tan thin ni. Mosia Dân bawhchhiat loh nân Chawlniah pawh mipain a serh a tantîr sî chuan, keiin

Chawlhnia mi ka tihdam tak viah avangin ka chungah in thinur bîk maw? **A lan angin** ngaihtuah suh ula, fel takin ngaihtuah zawk rawh u,’ “ a ti mai zâwk a ni. A Chiang em? Chu mai chu a ni. Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chungchâng sawina a ni rêng rêng lo. Thu intu lo pui pui chhiar zawm leh hmehbel hi thil hlauhawm tak a ni.

“Pa leh Fapa hi a hranga hmuh theihin lang mahse, a lan angin ngaihtuah suh u,” tiin sawi ni se chu, i Bible châng rawn tanchhan hian awmzia a nei tûr a ni a. Mahse Pa leh Fapa a hranga an lanna thu lam sawina a ni lo hrim hrim. Isuan chawlhnia damlo a tihdam vâng khân, Judate ngaihdânin Isua kha chawlhni ngaipawimawh lo, leh chawlhni bawhchhia angin a lang a ni. Chuvang chuan dân bawhchhia anga thiamloh chantîr an tum a. Chu chu Isuan, “A lan angin ngaihtuah suh u,” a ti mai a ni.

A thuhriamah Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi awm lovin, Isua chauh hi ni tak tak ta se, a hran veka hmuh leh hriat theih mi pathum anga a inlâr der vêl a nih chuan, Isua hi bum hmang, lemchan hmang leh, dâwt hmang muhlum mai a ni tihna a ni ang. Pakhat ni reng si pathum anga inlantîr a nih chuan thil dik a ni tawh lo hrim hrim a, inbumna mai a ni tihna a ni bawk ang. Pathian Fapa Isua chu Jordan Luiah a dîng a, tin, Thlarau Thianghlim chu taksa pui Thûro angin a lu chungah hmuh theihin a rawn inlâr a. Chunglam tângin Pa Pathianin, “Hei hi ka Fapa duh tak ka lawm êm êm a chu a ni,” a rawn ti a. Jordan Luia Isuan baptisma a channaah hian Pathian chu a nihna ang chiahin a rawn inpuang chhuak a ni zâwk. Chuvangin a rawn inpuanchhuah ang chiah hian kan ring mai tûr a ni.

13. ZAWHNA: Isuan, “Getsmani huana, “ka Pa, tia a ɽawngɽai te, kross lera “ka Pathian, ka Pathian engah nge min kal san?” tia a ɽawngɽai te kha, Pa hran a nei tak tak tihna a ni lo va, mihring anga a lo kal a ngaih tlat avangin, mihring a an theih nan, “ka Pa,” tih kha a mamawh ve a. Mihring tak tak a ni lo va, mihring ang lek a ni a. Mihring anga lo pian nan mipa chi a mamawh lo va, hmeichhe chhul erawh chu a mamawh thung a. Chuvangin nula thianghlim Mari chhûl a rawn hawh mai a ni a. Chuvangin mihring a an theih nan kut leh ke, mit leh beng a rawn neih ve a ngai a. Chu mai chu a la tâwk lo va, mihring a an theih nan a âw pawh tihdanglam a ngai a. “Ka Pa” a tih ve a ngai tlat a. A chhan chu *Johana 8:17*-ah “In dan lehkhabuah pawh mi pahnih thu a dik tih ziak a ni bawk a lâwm,” tih a nih tlat avangin, Isuan amah chauh anga thu a sawi chuan Judaten an awih dâwn si lova, chuvangin Judaten a thu sawi an awih theihna atân chauh Isuan “Kei leh ka Pa” tih hi a hmang mai mai a ni. Pa a nei tak tak lo. Amahah khan Pa nihna a famkim nghal vek a ni. *Kolosa 2:9*-ah, “Amahah chuan Pathian famkimna tinrêng chu taksa neiin a awm reng si a,” tiin a sawi a ni.

Chuvangin Isuan Pa hran, vâna mi biak tûr a nei tak tak lo. Filipan “Pa chu kei ni min hmuh tir rawh,” a tih pawh khan, “Philip Pa chu vânah a awm daih, a tan lo chhuk a buai thlâk,” a ti lo. “Hei leh chen hi I hnênah ka awm a, chuti pawhin min hre lo maw?” a ti mai a ni. Chuvangin Isuan ‘ka Pa, ka Pa,’ tia a ɽawngɽai zawng zawngte kha mihring a an theih nana a tih mai a ni. Mihring a an dawn chuan ɽawngɽai a ngai ve tlat a ni,” tiin mi ɽhenkhat hian an sawi ɽhin a, chu chu a dik em?

CHHÂNNA: Dik awkawng lo mai. Chûng mîte chuan Pathian thu awmzia a mik amak an la pawh lo tihna a nih chu.

Tuna an thu sawi dan i han sawi ang hi an rindan leh zirtîr dân a nih tak tak chuan a hlauhawm hle a ni. Krista dodâltu dik tak an ni tihna a ni. An sawi ang hi chuan, Isua hi dâwta mi bum hmang leh tihdertu, lemchang kual ang lekin an ngai tihna a ni. Pathian chu, mit leh beng, kut leh ke pawh nei lo, mihring anga a rawn pian dâwn avâng chauhva mit leh beng, kut leh ke, rawn nei chawp angin an sawi a. Tin, Pa nei miah lo, mihring anga a lan theih nân chauha “ka Pa” rawn ti der vêl angin an sawi baw k a. Dân lehkhhabua “Mi pahnih thu a dik,” tih a nih vang chauhva Judaten an rin theih nân Isuan, “kei leh ka Pa kan pahnihin tih ÷awngkam rawn hmang der vêl angin an sawi baw k a. Lemchan leh bumna vek, thutak pakhat mah awm lo, dawt muhlum vek angin an sawi a ni a, a râphtlâk hle a ni.

Tin, “Ka Pa,” tih ÷awngkam a hman vanga mihring ang thei ta chauh anga an sawi kha thil nuhzathtlâk tak a ni. Isua khan “Ka Pa” tih ÷awngkam kha hmang miah lo mahse, a pianphung kîmtlâng zawng zawngah mihring a ang sa vek tawh. Bawng emaw kel emaw a ang lo. Ngawi reng mah se, mihring anna famkim a nei tho tho. Ka Pa, a tih vanga mihring ang a ni rêng rêng lo.

Tin, Isua hi mihring a ni tak tak lo, an ti a nih ngat phei chuan, Bible kalh tlat a ni a, a hlauhawm hle a ni. Isua kha leia a lo pian khan mihring tisaah a lo chang tak tak a ni. *Hebrai 2:14*-ah tihian a sawi. “Tichuan, naupangte hi tîsâ leh thisen changte an nih hlawm avangin, amah ngei pawhin chûng baw k chu a chang ve ta a,” tiin. Chuvangin Isua khân mihring nihna famkim dik tak hi a rawn chang tak tak a ni zâwk. Thû ‘Logos’ chu tîsâah a lo chang tih a ni (*Johana 1:14*).

1Johana 4:2 “Thlarau engpawh Isua Krista tîsâah a lo chang tih ÷an chu Pathian laka mi a ni; thlarau engpawh Isua (tîsâah

a lo chang) tih ÷an lo chu Pathian laka mi a ni lo ve; chu chu Krista dodâltu thlarau, lo kal tûr in hriata kha a ni e; tûnah pawh khawvêlah a awm tawh reng a ni,” tiin Johana chuan huai takin a lo sawi. Chuvangin Isua Krista kha tîsaah a lo chang tak tak tih an pawm loh avangin an thlarau chan chu Pathiana chhuak ni lovin, Ramhuai a÷anga chhuak, Krista dodâltu thlarau a ni tihna a nih hmêl hlê a ni.

14. ZAWHNA: “Isua khân amah leh amah kha ‘ka Pa’ tiin a in âu a ni,” tiin kan Pastorte hian an sawi ÷hîn a. An ÷an chhan pawh, *Sâm 74:22* “Aw, Pathian tho la, nangma thu insawi chawp rawh,” tih thu hi a ni. Pathian chu mahni leh mahni thu insawi chawp ÷hîn a ni. ‘Tunge mahni chanchin insawi chawp chu?’ kan tih chuan, *Johana 8:18*-ah Isuan, “Kei hi mahni chanchin hriattîrtu ka ni,” a ti leh bawk a. Chuvangin amah leh amah vek, Pa hran awm chuang lo a ni,” tiin an sawi ÷hîn a, chu chu a dik em?

CHHÂNNA: Dik teh suh e, in Pastor-te chuan Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim an ring ve tlat lo va, Isua chauh a changkual an tih tlat avangin Isuan ‘ka Pa’ a tih pawh kha Amah leh Amah a ni, tia sawi luh ÷âng ÷âng hi an hnâ a ni mai a. Chutianga an ngaihðân mil tûr zawnga Bible thu kaihlek ðân chu an zir ber a ni bawk a. Mahse Bible thu dang nêh hian a inmil thei ngang lo a ni. He lai *Sâm 74:22*, “Aw, Pathian tho la, nangmâ thu insawi chawp rawh,” tih changchawia Isuan, ‘ka Pa’ a tih pawh kha amah leh amah a ni,” han tih ngawt mai hi, a nuihzatthlâk lam deuh a ni. Pathian thu hi an ðuh ðân ðânin an herhkawi a ni ber mai. Kan ÷awng an huat thu ni suh se, in hotute, in Pastorte hian Pu Vînawia pâwlten, râu an chansân vâng laia, Pathian thu zawng zawng mai anmahniah leh Thaltlâng khuaahte an bel kim zo vek zêl ang deuh kha an

ang berin ka hria. Rem leh rem lo pawh sawi lovin, a thu tum a ni nge ni lo pawh thlu lovin, Isua-ah bel zawh vek an tum ngawr ngawr zêl mai niin a lang.

Tih tak takah chuan, keini pawh mahni thu insawi chawp vek kan nia lâwm ma le. Minister hnêna thil kan va dîl dâwn te hian, “chumi kha mi chu ka ni a, chumi fapa chu ka ni, chu chu min tih sak ve la ka ti a ni,” tiin kan hming leh nihna te, kan nu leh pa hmingte, kan va insawi chawp a, mahni thû kan va insawi chawp avâng khân, ka Pa kha keimah a ni ta tihna a ni chuang lova, kei kha ka Pa ka ni ta tihna pawh a kâwk chuang bawk hek lo. A thuhriamah he châng hi, KJV Saptawng Bible-ah chuan, “Arise, O God, plead thine own cause,” tih a ni a. NIV-ah chuan “Defend your cause,” tih a ni a. RSV-ah chuan “Plead thy cause,” tih a ni a. TEV-ah chuan, “Rouse yourself, God, defend your cause,” tih a ni. He thu lo chhuahna chhan hre tûrin a hma lam thu aţangin lo chhiar ila.

Sâm 74:18-23, “Aw LALPA, hei hi hre reng ang che, dotu chuan a sawichhiat chea, Hnam â tak chuan i hming a sawichhiat kha. Aw, i t̄hûro nunna hi ram sakawlh hnênah chuan pe lul suh la: I mi retheite nunna kumkhua chuan theihngihl suh ang che. Thuthlung kha rawn pawisa ang che. Lei hmun thim laite chu nunrâwnna awmnain a khat si a. Aw, hnehchhiahna tuarte chu mual phovin kîr suh sela: Rethei leh pachhiate chuan i hming fak rawh se. Aw Pathian, tho la, nangma thu chu insawi chawp la. Mi â chuan nilêngin a sawi chhiatzia che chu hre reng ang che. Nangmah dotute thâwm chu theihngihl suh ang che: A beituho che sa mur mur chu a chho fo t̄hîn a ni,” tiin *Sâm* ziaktu hian, hmêlmâten Pathian mîte an hnuachhiahna leh amah Pathian meuh pawh zah lo taka an sawichhiatnaah a rilru a nâ a. Amah LALPA ngei chuan amâ chungchang thu chu sawifiahin, A hming zahawmna chu

humhim [defend] se a duh thu leh, Amâ mi, A thûrote pawh ram sakawlh hnêna pe lo va, anmahni chhanhim tûra a duh thû a chham chhuahna a ni. Hei hian Isua amah leh amah a inko tih lam rêng a kâwk lo.

Johana 8:18-na thu, “Kei hi mahni thu hriattîrtu ka ni,” tih in hotute tan chhan hi, amah leh amah a inko tihna atan chuan a nuhzatthlâk deuh. A châng zawm chiah hi an chhiar thleng duh thîn lo va, “Kei hi mahni thu hriattîrtu ka ni,” tih chin chauh an chhiar thîn a. A châng zawm chiah “Pa, mi tîrtu chuan ka thu a hriattîr baw,” tih hi chhiar thleng se, Amah leh Amah mai a nih loh zia a fiah nghâl mai a lâwm. Khawimawlai ziak tlar khat lek lâk chhuah a, a sentence pum chhiar chhuak lova mahni duh hawi hawia Bible hrilhfiah tum hi a dik lo. Tin, khawimaw lai Bible châng khat lek thu la chhuak a, thu tâwp siam mai lovin, Bible châng dang dangte nên rem khâwm a ngai thîn.

Johana 5:31-ah “Mahni chanchin hriattîr ila, ka thu hriattîr a dik lo vang. Ka chanchin hriattîrtu chu mi dang a ni; Ani chuan ka chanchin a hriattîr chu a dik tih ka hria” tiin a lo sawi ve leh baw si a. Chuvangin Isua thusawi awmze dik tak zâwk chu i lo chhiar teh ang.

Johana 8:12 “Isuan an hnênah thu a sawi leh a, ‘Kei khawvêl êntu ka ni; tupawh mi zui chu thimah a lêng tawp lovang a, nunna êng a nei zâwk ang,’ a ti a. Chutichuan Farisaiten a hnênah, ‘Mahni thu hriattîr i ni; i thu hriattîr a dik lo ve’ an ti a. Isuan an hnênah, ‘Mahni thu hriattîr mah ila, ka thu hriattîr a dik a ni; keiin ka lo chhuahna leh ka kalna tûr chin pawh ka hria e; nangni zawngin ka lo chhuahna leh ka kalna tûr chin pawh in hre si lo. Nangnin tîsâ angin in sawisêl thîn; kei zawngin tumah ka sawisêl lo. A ni, sawisêl mah ila ka sawisêlna a dik ang; keimah chang ka ni lo va, kei leh Pa

mi tîrtu kan ni zâwk si a. A ni, in Dân Lehkhabuah pawh, ‘Mi pahnih thu a dik,’ tih ziaak a ni bawk a lâwm. Kei hi mahni thu hriattîrtu ka ni, **Pa mi tîrtu chuan ka thu a hriattîr bawk,**’ tiin.” Amah maia hriattîrna ni lovin mi pahnih thu a dik tih a nih angin, A Pa nêan an pahnihin an ni tih a sawina thu zâwk a ni. Amah leh Amah a inko tih sawina lam rêng a lang lo.

15. ZAWHNA: “Isua kha amah leh amah a intîr” tiin kan hotute hian an sawi thîn a, A Pathianna khan a mihrinna a tîr a, a tîrtu leh a tirha kha hmun hranah an awm chuang lo, thuhmun reng an ni. Lal Isuan, “mi tîrtu chu khitah vânah a awm” a ti lo. *Johana 12:45*-ah “Tupawh mi hmu chu mi tîrtu hmu a ni,” a ti si a. Chuvangin Isua hmu kha a tîrtu hmu an ni nghâl mai. Amah leh amah a intîr an tih hi a dik em?

CHHÂNNA: Dik teuh lo mai. Isua changkuala ringtute tân chuan amah leh amah a intîr an tih zêl ngawt loh chuan tihngaihna awm hek lo. Isuan “keimah leh keimah ka rawn intîr a ni e,” tih ziaak tlar khat tal tanfung tur nei ni sela chu thu hran a ni a. Chutiang pakhat mah tan chhan tur an nei bawk si lo. Amah Isua sawi ngei hi lo chhiar ila a Chiang ber ang.

Johana 5:30 “Keimahin engmah ka ti thei lo: bengah ka hriat ang zêlin ro ka rêl thîn; ka rorêl chu dik tak a ni, keimâ thû thuin awm ka tum lo va, **mi tîrtu** thû thû zâwka awm ka tum thîn avângin. A Chiang I ti em?

Johana 5:36-37-ah, “Pain thiltih zawh tura mi pêk, ka thiltih ngei hian **Pain mi tîr** tih ka chanchin a hriattîr a ni. **Pa, mi tîrtu** pawh chuan ka chanchin a hriattîr tawh. Nangnin eng tikah mah a âw in hre ngai lo va, a hmêl pawh in hmu ngai hek lo.”

Johana 6:57 “**Pa nung chuan mi tîr a**, Pa zâra nung ka ni ang bawkin, tupawh mi ei chu keimâ zârah ani pawh a nung ang,” a ti a. Isua chu Pa zâra nung a ni ang bawkin; keini pawh Isuâ zâra nung kan ni a, mahse Isua kan ni ta tihna a ni chuang lo.

Johana 8:18 “Kei hi mahni thu hriattîrtu ka ni, **Pa mi tîrtu** chuan ka thu a hriattîr bawk,” a ti a, a chhâng a. Tîrtu a nei tih a sawi thîn.

Johana 8:42 “Pathian hnêna chhuak leh a hnên ata lo kal ka ni si a; keimâ thûa lo kal ka ni hek lo, **Amahin mi tîr** zâwk a ni.”

Johana 8:29 “**Mi tîrtu** chu ka hnênah a awm a, mi thlahthlam lo ve; a thil lâwmzâwng apiang ka tih fo avângin,’ a ti a. “

Johana 12:49 “Keimaha phuahchawp ka sawi si lo; **Pa mi tîrtu** chuan ka sawi tur leh ka hrih tur hi thu mi pe zâwk a ni.”

Hêng Bible châng kan han târlan takah leh hmun dang dangah pawh, Isuan ‘Pâ tîrh’ a nih ngeizia vawi duai lo a sawi a. Judate khan Isua kha mahni intîr chawp mai nia an hriat avang khân Pathian aţanga lo chhuak a nih an ring thei lo va, chuvângin, Isuan, amah kha Pathian Fapa, Pathian tîrh ngeia khawvêla lo kal a ni tih an rin theih nân, hêng thû hi a sawi a ni.

Johana 7:18 “Tupawh mahni phuahchawp thu sawi chu, mahni mawina zawng a ni; **a tîrtu** mawina zawng erawh chu, chu mi chu mi tak zet a ni, amahah chuan dik lohna rêng a awm lo,” tiin amâ thû maia lo kal a ni lo, Pâ tîrh ngei a lo kal a ni tih a hrih thîn a ni. Mahse a zirtîrte ngei pawh khân hun rei tak chhûng chu Pâ tîrh a nih ngei leh nih ngei loh kha an

hre thiam thei lo va. A tâwpah khân an hre thiam ta a, an âwih thei ta chauh a nih kha.

Johana 16:25 “Chûng thû chu a thâwiin in hnênah ka sawi tawh; a hun a thleng dâwn, chu mi hunah chuan in hnênah a thâwiin ka sawi leh tawh lo vang a, fiah takin Pâ chanchin ka hrilh zâwk ang che u,” tiin Isuan a sawi a.

Johana 16:29 “Zirtîrten, “Ngai teh, tunah zawng fiah takin thû i sawi a, a thawi reng rengin i sawi tâk loh hi. Nangin engkim i hria a, tûmâ zawh che i ngai lo tih tunah kan hre ta; he mi avang hian **Pathian hnên ata lo chhuak i ni tih kan âwih e,**” an ti a. Chumi hnuah chuan Isuan *Johana 17:8*-ah, “Nangin thî mi pêkte kha an hnênah ka pe tawh si a; chûng chu an vawng a, i hnêna chhuak ka ni tih dik takin an hre ta a, **nangin mi tîr tih pawh an âwih ta,**” tiin Pâ hnêna a ÷awngtai khân a lâwmzia a han hrilh nghê nghê a nih kha.

Johana 17:20, 21 “Hênghote tân chauh hian ngensak ka ni lo, an thû avânga kei mi la ring turte tân pawh ngensak ka ni baw k e; an zâa pumkhat an nihna turin; ka Pa, nang keimaha i awm leh, kei nangmaha ka awm ang baw k hian, anni pawh keimahnia an awmna turin; **nangin kei mi tîr tih khawvêlin an awih theihna tûrin,**” tiin, a ÷awngtai leh a nih kha. Pathian Thlarau Thianghlim tihvârna azarah khawvêla Kristian tam zâwkte chuan, Isua ÷awngtaina ang hian, Isua hi amah leh amah intîr chawp ni lovin, Pâ tîr ngei a ni tih kan lo hrethiamin kan lo vârpawh tawh a. Mahse changkual zirtîrna ringho chuan an la hrethiam ve thei ngang lo a ni a, an bo hlen dâwn a nih hmêl e.

1 Johana 4:9 “He miah hian Pathian hmangaihna kan chungah a lo lang ta, amah avânga kan nun theihna turin Pathianin a Fapa neih chhun khawvêla a rawn tirhah hian,” tiin Johana te chuan; Isua kha Pâ tîr a ni ngei tih hi an lo

hrethiam hle a ni. A tîrtu, Pa Pathian leh a tirh Isua kha; Pathianna-ah pumkhat ni mahse; mi hran mahnia nun nei hran an ni.

Johana 6:26 “Pain mahnia nun a nei ang bawkin Fapa pawh mahnia nun neiin a siam,” tiin Isuan a sawi tlat. Pa leh Fapa kha mihran pumkhat sî an nih chu. Chumi ti Chiangtu atan chuan Isua tawngkam bawk hi lo en ila.

Johana 17:18,19 “Nangin khawvêla kei mi tîr ang khân, kei pawhin anni chu khawvêlah ka tirh hi,” tiin Isuan a sawi a. Pain Isua a tirh ang takin Isuan zirtîrte a tîr chhuak ve a ni. A nih leh zirtîrte kha Isua an ni nghâl ta mai em? Teuh lo mai. Chutiang chiah chuan, Pain Isua khawvêlah a rawn tîr a, Isua kha Pa a ni nghâl chuang rêng rêng lo. A Pathianna-in a mihrinna a tîr tih hi khawi laiah mah a awm lo, phuahchawp mai a ni a, Pathian thu kalh tlat a ni.

Johana 17:3 “Hei hi chatuana nunna a ni, nang Pathian tak chauh leh i tirh Isua Krista hriat hi,” tiin Isuan a sawi a. A tîrtu Pa Pathian tak chauh leh A tirh Isua Krista hre thiam ve lo ho, Amah leh Amah a intîr titute tân chuan, chatuan nunna kawng a ping hlê a ni. Isuan vâna a lâwn dâwn khan, “Tûnah erawh zawng **mi tîrtu** hnênah ka kal dâwn a ni; nangniho tuman, ‘Khawiah nge i kal dâwn?’ tiin mi zâwt si lo,” (*Johana 16:5*) a ti a.

Johana 17:28 “Kei, Pa hnên ata lo chhuaka khawvêla lo kal ka ni; khawvêl kalsana Pâ hnêna hâwng leh tûr ka ni,” tiin a sawi bawk. Hêng Bible châng kan chhiar atangte hian ‘Isua kha amah leh amah a intîr’ han tih luih tlat mai hi, thil nuihzatthlâk tak leh âthlâk tak zawng a ni e. Pa Pathian tirh ngei a ni zâwk. I hre thiam em?

16. ZAWHNA: Isua kha thihna ata Amah leh Amah a inkaitho a ni,” tiin kan hotuten an sawi ðhîn a. A chhan chu, *Johana 2:19*-ah, “He in hi tichhia ulang, ni thum chhungin ka tung ding leh ang,” a ti a. He *in* a tih kha A taksa *in* thu sawina a ni a. “Min tihlum anga ni thum niin ka tholeh dâwn” a tihna a ni a. ‘Ka tungding leh ang’ a ti tlat a. “Mi tungding leh ang,” a ti lo va. Chuvangin amah leh amah thihna ata a inkaitho dâwn a ni tih a sawina a ni lo maw?

Johana 10:17 “He mi avangin Pain mi hmangaih a ni, lâk leh tura ka nun ka pêk dâwn avâng hian. Tuman mi lak sak lo vang, keimâ thû thuin ka pe zâwk dâwn a ni. Pe thei ka ni, la leh thei pawh ka ni.” a ti a. A nun kha amâ thûin a pe a, amâ thû vêkin a la leh dâwn tihna a ni,” tiin an sawi ðhîn a, chu chu a dik em?

CHHÂNNA: Dik awzâwng lo mai. Isua changkuala ringtute tân chuan, amah leh amah a inkaitho tih zêl ngawt loh chuan tan dân tûr awm hek lo le. Amaherawh chu hetianga an sawi ðhin hi chu Bible kalh tlat leh zirtîrna dik lo hulhual a ni. *Johana 2:19*-a, “He in hi tichhia ulang, ni thum chhungin ka tung ding leh ang,” a tih khân, “he in” a tih kha A taksa in thu sawina chu a ni ngei mai a. Kross-ah khêngbetin min tihlum anga; ni thum niin ka tholeh dâwn” a tihna a ni a. Ka tung ding leh ang, a tih kha, ka tholeh ang, a tihna mai a ni zâwk. Engvangin nge chu chu a sawi lâwk theih? kan tih chuan Pa Pathianin thihna ata a kai tho leh dâwn tih Chiang taka a hriat avang leh a rin tlat vâng a ni. A sawi lâwk ang chiahin Pa Pathianin thihna ata a kai tholeh ta reng a ni. Amah leh Amah a inkaitho a ni rêng rêng lo. Chu mi dikna chu Bible aţangin lo en ila.

Tirhkohte 2:22,24 “Kha mi kha Pathian rel tlat leh hriat lâwk angin an mantîr a, nangnin mi sualte kutin krawsah in

khengbet a, in tihlum ta a. Kha mi kha, **Pathianin** thihna phuarnate chu a phelhsak a, a kai tho ta a,” tiin a sawi a. Thihna ata kaithotu mihran a awm a nih chu.

Tirhkohte 2:32 “Chu **Isua** chu **Pathianin a kaitho** leh ta reng a ni, chu chu a hretu kan zain kan ni e.”

Tirhkohte 4:10 “Nazareth Isua Krista, kraws-a in khenbeh, **Pathianin mitthi zîng ata a kaiythawh leh kha**, Amaha hming ngeiin he mi hi hetah in hmaah damin a ding ta a nih hi.”

Tirhkohte 10:40 “Judate ramah leh Jerusalem khuua a thiltih zawng zawng hretute kan ni e; Ani chu thinglêrah khaiin an tihlum ta a. Pathianin Ani chu ni thum niin **a kaitho leh a**, fiah takin a entîr a.”

Tirhkohte 13:29,30 “Tin, a thu zâwlneiten an ziak lâwk zawng zawng kha a hlen zawhin thing ata chu an la thla a, thlânah an zalh ta a. Nimahsela **Pathianin mitthi zîng ata a kaitho** leh ta a.”

Tirhkohte 13:32, 37 “**Khatia Pathianin Isua a kaiythawhah khân**, kan fâte hnênah hian chung chu a hlen a ni; *Sâm* pahnihnaah, ‘Ka Fapa i ni e, vawiinah hian ka hring a che,’ tih ziak ang bawk khân.”

Tirhkohte 13:37, 38 “Davida zawng, Pathian rorêlsak angin a dam rualpuite rawng a bâwl zawhah khan a muhîl a, a thlahtute hnênah an zalh a, a ãawihral tawh alâwm; **Pathian kaiythawh** erawh kha chu a ãawihral loh kha. Chutichuan unaute u, hre rawh u; amah avâng chuan sual ngaihnhathiamna thu in hnenah hrilh a nih hi.”

Tirhkohte 17:31, 32 “**Pathianin amah chu mitthi zîng ata kai thovin**, mi zawng zawng hnenah a hriattîr tawh a ni,’ tiin.”

1 Korin 15:4 “Pathian Lehkha thû ang zêla kan sualte avanga a thih a, an phûm a, Pathian Lehkha Thû ang zêla ni thum nia kaihthawha a awm a, Kifaa hnêna a lo inlâr te kha; chu mi hnuah chuan sawm leh pahnihte hnênah a inlâr leh a.”

2 Korin 4:14 “**LALPA Isua kaithotu chuan** keini pawh Isua hnênah min kaitho ve dâwn a, nangmahni nêh min dintîr dâwn tih kan hre si a.”

Rom 8:11 “Nimahsela mitthi zîng ata **Isua titholehtua Thlarau** chu nangmahnia a awm chuan, mitthi zîng ata Krista Isua titho lehtu khân, nangmahnia awm Thlarau zârah chuan in taksa thi theite chu a tinung bawk ang.”

2Korin 13:4 “Ani chu chak lohna avangin khenbehin a awm a ni a, nimahsela **Pathian thiltihtheihna avangin a nung ta reng** a ni.”

Galatia 1:1 “Paula, tirhkoh (mihringte tirh chhuah ni lovin, mihring zârah ni hek lovin, Isua Krista leh mitthi zîng ata a kaithotu, **Pa Pathian** zârah a ni zawk).”

Hebrai 13:20 “Tin, remna Pathian, beram Vêngtu ropui tak, kan LALPA Isua chatuana thuthlunna thisen zâra **mitthi zîng ata hruai chhuak lehtu khân**, a mithmuha a lâwmzawng ang apiang Isua Krista zârah keimahniah thawkin, a duhzâwng ti turin thil tha tinreng kawngah tifamkim che u rawh se.”

Hêng Bible châng hrang hrang kan han târlan tak aţangte mai pawh hian, Isua hi a châng Paa changa Fapaa changkual, mahni leh mahni inkaitho a nih lohzia leh, thihna ata Amah kaithotu Pa Pathian a awm ngei a ni tih a Chiang hlê a ni.

Johana 10:17-ah, “He mi avangin Pain mi hmangaih a ni, lâk leh tura ka nun ka pêk dâwn avang hian. Tuman mi lâksak lo vang, keima thu thuin ka pe zâwk dâwn a ni. Pe thei ka ni, la leh thei pawh ka ni.” a ti a. A nun kha amâ thuin a pê a, amâ

thu vêkin a la leh dâwn tihna a ni a, chuvangin amah leh amah a inkai tho tihna a ni,” tia an sawi pawh kha a dik lo. Isuan, keima thu thuin ka pe zâwk dâwn a ni. Pe thei ka ni, la leh thei pawh ka ni,” a tih theihna chhan pawh kha, Pa Pathianin thuneihna a pêk vâng mai a ni. A châng zawm chiah kha han chhiar teh, “**He thupêk hi ka Pa hnên ata ka hmuh a ni,**” a ti leh mai.

Hei hi in hotute hian an chhiar thleng duh ðhîn lo va. Chuvangin, Isuan, keima thu thuin ka pe zâwk dâwn a ni. “Pe thei ka ni, la leh thei pawh ka ni,” tia a sawi theihna chhan kha, Pa Pathianin thuneihna a pêk vâng mai a ni. Amah leh amah a inkaito tih sawina hi Bible-ah vawi khattê mah a awm ve lo. Pa Pathianin thihna ata a kaito tih vek a ni.

17. ZAWHNA: Pa leh, Fapa leh, Thlarau Thianghlim hi minung (person) hran ni lovin Isua nihna (Title) hrang hrang sawina mai a ni. ‘Pâ’ tih te, ‘Fapa’ tih te, ‘Thlarau Thianghlim’ tihte hi, hming an ni lo va, Pa a nihna te, Fapa a nihna te, Thlarau Thianghlim a nihna te, sawina mai a ni. Hming a ni lo. Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming chu **Isua** hi a ni,” tiin min zirtîr ðhîn a, chu chu a dik em?

CHHÂNNA: Dik hauh lo mai. Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming chu Isua a ni tih hi, Bible khawi laiah mah a awm lo, puah chawp mai a ni. Hming rêng reng hi awmze nei lo a awm ngai lo va, hmân lai hunah phei kha chuan an hming leh nihna kha a inmil fo ðhîn. Tin, Pathian hian a nihna “title” puanchhuahna apiang hi a hmingah a hmang nghâl mai ðhîn. Mihringte pawh hian kan nihna hi kan hming atan kan hmang fo ðhîn. Hming chu in kohna leh in hriat hran theihna (**Identify**) atân a ni ber a. A châng chuan Pa kan nihna te, Nu

kan nihna te hi kan hming angin kan hmang nghâl thîn. ‘Ka nu’, ‘ka pa’, ‘ka pate’, ‘ka nute’, ‘ka ni’, ‘ka pu’, etc...tihte hi, nihna (title) nimah se, hming anga hman an ni a, kan inko ei thei vek a ni. Tin, hêng Pa nihna te, Fapa nihna te, Nu nihna te pawh hi, a putu, minung mihring ‘person’ awm lo chuan amah ngawtin a awm thei lo. Chutiang bawkin, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim nihna pawh hi a putu minung awm lovin inbel ngawt theih a ni bawk lo. Chuvangin, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlimte pawh hi nihna (title) mai ni lovin, chu nihna pu theitu mi nung (living person) vek an nih avangin an hming (name) a ni nghâl vek a ni. Tin, Pathian hian hming a ngah êm em a, chûng a hmingte chu a nihna (title) puanchhuahna vek an ni. Hming bîk erawh a nei lo.

PATHIAN HMING LEH A AWMZIA

Trinity pawm ve lo, ‘Isua chauh changkual’ tih ringtute chuan, ‘Pathian hming chu ISUA a ni’ an ti bîk a. Pathian hian hming bîk pakhat nei angin an ngai a. Chû an ngaihdân pawm ve lote chu rinnaa kal sual, chhandam ni ve lo turah hial an ngai a ni.

Isaia 52:6-a “Chuvangin, ka mîte chuan ka hming an hria ang,” tih hi an ãanchhan lian ber pakhat a ni. An ngaihdân chuan, Pa, Fapa, Thlarau Thianghlim tihte hi hming an ni lo va, Pa a nihmate, Fapa a nihmate, Thlarau Thianghlim a nihmate (titles) sawina mai an ni, hming (Name) a tling lo,” an ti ðhîn. Mi mâwl zâwk leh hre tlêm zâwkte tân chuan âwihawm ve thei tak a ni. Mahse he zirtîrna hi Bible nêh a inkalh tlat a ni.

“Isua” tih hi Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming a ni lo va. Pathian Fapa mihringa lo chang hming atana Pathianin a vântirhkoh hmanga a rawn puan chhuah a ni zâwk. Pathian hian hming a ngah êm êm a, hming bîk erawh a nei lo. A nihna (title) puanchhuahna zawng zawng hi a hmingah a hmang vek mai a ni. Engkimtithei, Lal ropui ber, Chatuan a awm reng, Chungnung ber a nih avangin chûng a mizia, a nihna “attribute” leh a nungchang leh nihna “title” zawng zawng chu a hmingah a hmang vek a ni zâwk. Mihringte hi chu kan hming leh kan nihna te a in hmeh lo êm êm a, kan hming kan pu zo lo fo.

Entîrnân khaw pakhatah ‘Sângberi’ tih hming pû a awm a, mahse tâwi tê feet lê emaw lek a ni. ‘Rinawma’ tih a awm bawk a, mahse rûk hmang leh dâwt sawi hmang a ni tlat. Chuvangin mihringte chuan hming ðha pui pui inphuah ve bawk ðhîn mah îla, kan nihna leh kan nung changte hi, kan hming nêh a inrem ve lo. Pathian erawh chu a nungchang ze tinreng leh a nihna puan chhuahna zawng zawng hi a hming a ni nghâl

vek mai a ni. Chûngte chu a hming atan a pu zo êm êm bawk.
Chung Pathian hming hrang hrangte chu lo en ila.

ELOHIM—Thil engkim titheia, tihna a ni. Pakhat aia tam sawina (plural form) a ni. Thuthlung Hluiah Vawi 2605 vêl lai hman a ni. Thiltitheia, chaka, sawina a ni. *Genesis 1:1; Ex 7:1; Ex 21:6; 22:4, 9; etc...* KJV, RSV Pathian, LALPA, Lord, God, titein lehlin a ni. Chaka, or engkim hnâr tihna a ni. *Genesis 16:13; 46:3.*

EL-ELYON—Chungnung ber Pathian *Genesis 14:18- 22.*

EL-SHADDAI—Engkimtitheia, *Genesis 17:1; 49: 25; 28:3, 4.*

EL-OLAM—Chatuan mi *Genesis 21:33.*

JEHOVA—Awmfirtu, (awm lo ata awma Pathian) Mahnia nun nei, AWMA ropui tak, tihna a ni ber mai. Bible-ah vawi sâng chuang fê a awm.

JEHOVAH-ELOHIM—Engkim siamtu LALPA Pathian chu. *Genesis 2:4; Genesis 1:1.*

JEHOVAH JIREH—LALPAN a ngaihtuah ang (or) Ngaihtuahtu LALPA' tihna. Vawi 10 *Genesis 22:13, 14* etc.

JEHOVAH ROPHI—Tidamtu LALPA, *Ex 15:26.*

JEHOVAH NISI—LALPA ka puanzâr (LALPA min hnehsaktu, Hnehtua) tihna a ni. *Ex 17:8, 15.*

JEHOVA SHALOM—LALPA kan thlamuanna (Thlamuantu LALPA) *Rorêltûte 7:24.*

JEHOVAH ROI—‘LALPA min vêngtu’ or ‘vênghimtu Pathian’ *Sâm 23:1.*

JEHOVAH TSIDKENU—LALPA kan felna (or) Felna Pathian. *Jeremia 23:6; 33:16.*

JEHOVAH SHAMMAH—LALPA awmna hmun. Hmun tina awm Pathian, *Ezekiela 48:35*

JEHOVAH SABOATH—Sipaihote LALPA, indonaah Jehova, Vân thiltihtheihna, Hei hi Mosia lehkhabu 5-ah hian a lang lêm lo. *1 Samuela 1:3* hnulamah chauh kan hmu a ni. *Jeremia* buah, vawi 80, *Hagaia 1* leh 2-ah vawi 14 a lang. *1 Samuela 1:3; Sâm 24:10; 46:7, 11; Isaia 6:1-5; 44:6; Malakia 3:16, 17; Luka 2:13-15; Jakoba 5:4.*

KRISTA—Isua Lalna hming tak (Official name) chu Hebrai ãawngin, “Messia” a ni a, Greek ãawng chuan “Kristos” a ni. Chumi awmzia chu, “Hriakthiha” tihna a ni. A mihring hming chu Hebrai ãawngin, “Jehosua” a ni a, Greek ãawngin “Iesous” a ni. Sapãawngin ‘Jesus’ an ti a, keinin ‘Isua’ kan lo ti ve mai a ni. A awmzia chu, “Chhandamtu, Chhanchhuaktu” tihna a ni. “Yahshua” an ti bawk. Pathian Fapa mihringa lo chang hming a ni. Pathian nihna ‘title’ puanchhuahna tho a ni. “Chhandamtu-a a nihna sawina mai a ni, hming (name) a tling lo,” kan ti zêl dâwn em ni ang? Thil âthlâk tak a ni.

IMANUELA— “Kan hnêna Pathian awm, Min chênchilhtu Pathian” tihna a ni. *Isaia 7:14; Matthaia 1:23.*

THÛ-A—Ngaih dân emaw, ngaihtuahna emaw, Thû-a (Concept or a thought) Greek ãawnga “Logos” an tih chu a ni bawk a. Hebrai leh Aramaic-ah heti hawi bawk hi a ni. Pathian Thûa, *Thupuan 19:13.*

KAN LALPA—Greek ãawngin “Kurios” an ti. ‘Zirtirtu’ tihna a ni. Hebrai ãawngin “Adoni” an ti. *Filipi 2:11*-ah erawh chuan Jehova hming sawi nân pawh hman a ni. *Rom 1:4; Luka 10:1; 1 Korin 15:47.*

MIHRING FAPA—Krista mihrina hming hi Thuthlung Tharah vawi 80 vêl lai a lang. *Matthaia 8:20; 24:37-44; Luka 19:10; Johana 3:13.*

PATHIAN FAPA—Krista Pathian nihna hming leh a Pathian zia târlanna chu, hmun tam takah kan hmû. *Matthaia 4:3; 37:43; Marka 15:39; Luka 1:35; 22:70; Johana 1:14; 3:16; Filipi 2:5-11; Tita 2:13; Thupuan 2:18.*

AWMA—Ka kumkhaw hming chu, ‘Awma a ni’ a ti. *Exodus 3:14,15.*

JEHOVA—Kei JEHOVA ka ni. Awma mahnia lo awm tihna *Exodus 6:2, 3.*

ENKIMTITHEIA—Hebrai ãawngin, ‘Shadday’ an ti a. Kei Pathian Engkimtitheia tihna a ni. *Genesis 17:1; Exodus 6:3.*

LALPA—LALPA chu indo mî a ni, a hming pawh LALPA a ni. *Exodus 15:3; Isaia 42:8; LALPA chu ka ni; chu chu ka hming a ni.*

THIKTHU CHHIAA—Hebrai ãawngin ‘Qanna’ (kan-naw) Thîkthuchhiaa tihna a ni ber mai. LALPA chu a hming reng pawh Thîkthuchhiaa a ni. *Exodus 34:14; 20:5; Joshua 24:19; Nahuma 1:2.*

SILOVA— “SHILOH, SHILOAH. Lo kal hmâ loh chuan, hnam tinin ama thu an awih ang” *Genesis 49:10, Isaia 8:6; Nehemia 3:15.*

JAA—A hming chu JAA a ni, a hmâah chuan hlim rawh u, *Sâm 68:4; 89:8.*

LUNGPUIA—Lungpuia chu a thil tih a fel famkim...*Deuteronomi 32:4; 1 Korin 10:4.*

SIPAIHOTE LALPA—Min tlantu chu a hming Sipaihote LALPA a ni. *Isaia 47:4; Isaia 48:2; 51:15.*

MAKA—*Isaia 9:6.*

REMRUATTUA—*Isaia 9:6.*

PATHIAN CHAKA—*Isaia 9:6.*

CHATUAN PA—*Isaia 9:6, Chatuan mi Habakuka 1:12.*

REMNA LAL—*Isaia 9:6.*

THUNEITU TAK CHAUH—*1Timothea 6:15.*

LALBERTE LALBER—*1Timothea 6:15.*

LALTE LAL—*1Timothea 6:15.*

PATHIAN THÛA—Puan thisen kai a sin a, a hmingah chuan
‘Pathian Thûa’ an ti a (*Thupuan 19:13*).

Hêngte hi Pathian hmingte chu an ni. A nihna puanchhuahna vek an ni a, a hming an ni vek bawk. Isua tih hi Pathian Fapa, mihringa lo chang hming atân bîka phuah a ni. Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming a ni hran lo. Fapa hming a ni. LORD GOD = LALPA Pathian= YWH Elohim, (Pa Pathian Sawina) a ni a. Lord God = Lalpa Pathian = YWH Adonai, (Fapa Pathian sawina) a ni. Hebrai hovin Pathian hming an ziah dân chu YWH a ni. Yaweh tia lam tur a ni awm e. Keinin ‘Jehova’ kan ti. Isua hi Pathian hming ni bîka zu ngaih tlatna hi pâwl thurin leh pâwl rilru mai a ni e. Bible-ah tanfung a awm lo. I hre thiam em?

18. ZAWHNA: Kan hotu mi thiam ve tak takte hian, Pa, Fapa, Thlarau Thianghlim tihte hi hming “Name” a ni lo, nihna “title” a nihzia lanna chu Sap̄awngah chuan, The Father, The Son, The Holy Spirit, tiin zia a ni a, “The” article a hming tlat mai. Hming (Name)-ah chuan The article hi hman theih a ni lo. Entîrnân, The Biakchhâwna, The Lalliana a tih theih loh. The President, The Director tihte chu a theih, nihna title a nih avangin hmingah chuan ‘the’ hi hman theih a ni lo.

Chuvangin Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim sawi nân hian Saptawngah ‘The’ a hman avang hian hming ni lovin nihna mai a ni tih a chiang a ni,” an ti a, a dik em?

CHHÂNNA: Dik âwm taka lang, mahse belhchiana dik hauh si lo a ni. Kan sawi tawh ang khân mihringte chu kan hming leh kan nihna hi a inmil ve lo rêng rêng a. Kan hming awmzia hi kan nihna a ni phâk ve tak tak lo va. Entîrnân Lalchungnunga chu Peon a ni. Lalrinawma lah chu rûk hmang a lo ni a, Sângberi pawh fit lâ sâng chauh a ni a. Chuvangin mihringte chuan kan hming hi kan pu zo ve lo va, kan hming hi kan nihna a ni ve hek lo. Pathian erawh chu, Ropuibera, Chungnungbera, Engkimtithia, etc...hêng a nihna puanchhuahna zawng zawng hi a hming a ni nghâl zêl bawk a ni. Chuvangin Pathian hming sawi nân chuan “The” tih article hi hman theih a ni tlat a, hman a ni deuh vek bawk a ni. Chûngte chu tlêma zâwng lo târ lang ila.

Amosa 9:6; Jeremia 3:2, “A hming chu LALPA a ni,” tih a ni a. Saptawng chuan, ‘The Lord is His name’ tih a ni.

Isaia 42:8; Exodus 15:3 “LALPA chu ka ni, chu chu ka hming a ni (I am the Lord, that is my name),” tih a ni. Chutiang bawkin ‘Lord Jehova’ hi a hming a ni a.

Isaia 12:2-ah “LALPA Jehova ka chakna (The Lord Jehova is my strength)” tihna a ni.

Exodus 3:15 “AWMA’ Hei hi kumkhua a ka hming chu a ni.” A awmzia chu Awma, chatuana awm reng, Mahnia nun nei, tihna a ni. JEHOVA tih hi Hebrai hote Pathian hming ropui tak a nih avangin lam pawh an lam ri zen zen ngam lo va, ziah pawh an ziaik tha ngam lo va, Jehova tih ziah a ngaih hun apiangah LALPA tiin an ziaik mai thîn a ni

Tin, ISUA lalna hming (official name) dik tak chu Hebrai tawngin ‘Mesiah’ a ni a. He a hming ‘Mesia’ sawi nân hian

‘The’ a hmang a ni. “Mesia kan hmu ta (We found The Mesia)” tihna a ni. Johana 1:41 Chu chu Greek ἄνωγ chuan, ‘KRISTOS’ tih a ni a, “Hriakthiha” tihna a ni. Mizovin Krista kan ti ve mai a. Krista tih chu Sapho chuan Christ an ti a, chu chu a hming bawk a ni. “Krista chu i ni (Thou art The Christ)” tiin a hming sawi nan ‘The’ tih a hmang tho (*Matthaia 16:16; 1Timothea 2:5*). Tin, a mihring hming chu Hebrai ἄνωγ chuan Iehoshua a ni a. Greek Ἰησους a ni a, Mizovin ‘Isua’ kan ti ve mai a, a awmzia chu “Chhanchhuaktu-a,” emaw, ‘Chhandamtu-a’ tihna a ni. Sapṭawngin ‘Jesus’ an ti a, Thuthlung Hlui huna Josua tih nêh khân awmze thuhmun tho a ni. (*Hebrai 4:8*, en la).

A hming pakhat leh chu Greek ἄνωγ “Logos” an ti a. A awmzia chu Thû-a tihna a ni. He a hming sawi nan pawh hian ‘The’ tih a hmang tho. “A hmingah chuan Pathian Thûa (An his name is called The Word of God)” tihna a ni (*Thupuan 19:13*).

Tin, Pathian hming tlânglâwn (common name) atan chuan ‘GOD’ tih hi hman a ni a, hei hian PA, Fapa leh Thlarau Thianghlim a huam kim vek a. Aw, Pathian min chhandam rawh, ‘Aw Thlarau Thianghlim lo kal la kan tâ ti chak ang che,’ ‘Aw, Isu, kei mi kalpel suh,’ kan tih hian thuhmun vek a ni a. Chutia tih aiah chuan, ‘Aw, Pathian,’ kan tih hian a huam kim vek a, a tâwk hlê a ni. Hei hi LALPA hming lama ἄνωγ tina tling a ni. ‘Pathian’ ‘God’ tih chu a hming a ni ang bawkin a nihna ‘title’ pawh a ni nghâl bawk. “Ka chhandamna Pathianah chuan ka hlim ang’ (I will rejoice in the God of my salvation)” *Habakuka 3:18*. ‘Heng mipuite Pathian’ (The God of this people...) *Tirhkohte 13:17* etc...Pathian hming sawi nân chuan ‘The’ hi a hman theih vek a, a hmang deuh vek bawk a ni.

Pathian Fapa hming atâna LALPAN hming a lo saksate chu, Pathian chaka ‘The Mighty God’, Chatuan Pa ‘The Everlasting

Father’, Remna Lal ‘The Prince of Peace,’ te hi an ni a. *Isaia 9:6*. Hêng a hming sawi nân hian ‘The’ a hmang vek a ni. “Chûngte chu a hming a ni hlei nê̄m, a chakzia te, remna siamtu a nihzia te, chatuan mi a nih ziate sawina mai a lâwm” kan ti zê̄l dâwn em niang? Chutia kan tih zê̄l dâwn chuan, *Isaia 7:14*-a, ‘A hmingah Imanuela i sa ang’ tih pawh kha, ‘Kan hnê̄na Pathian awm’ tihna mai a ni a hming a ni lo, kan ti zê̄l ang a; chutiang zê̄lin *Matthaia 1:21*-a, ‘A hmingah Isua i sâ ang’ tih pawh kha, ‘Khângte chu chhanchhuaktua or chhandamtua tihna a ni a, chhandamtua a nihna sawina mai a ni, a hming a ni lo’ kan ti zê̄l ang a, Pathian chu hming nei lovin kan chhuah mai dâwn tihna a ni a, thil âthlâk tak a ni.

Hming rêng rêng hian awmzia a nei zê̄l a, awmze nei lo chu hming a tling lovang. Entîrnân, ‘Kapkima’, tih hming pute an awm a. An pute`n sa an lo kah tamzia leh an kah kimzia kha hmingah chawiin ‘Kapkima’ an lo ti ta a ni a. Chûngte chu sa an kah kimzia sawina mai a ni a, hming a ni lo kan ti zê̄l dâwn em ni ang? Chuti a nih chuan tuman hming kan nei thei lo tihna a ni ang.

Chuvangin Pathian hian a nihna, a nung chang, a mizia, (attribute or character) leh a nihna (title) te hi a hming atan a hmang vek mai a ni. A chungnun berna te, engkimtithi a nihna te, ropui ber a nihna te, a thianghlimna te hi a hming atan a hmang vek a, chûng hming chu pu thei leh pu tlâk a ni bawk. Hêng Bible-a a hming zawng zawngte hi ropui bîk leh nê̄p bîk an awm lo va, duh bîk leh duh loh bîk tur pawh an awm hek lo. ISUA tih hi chûng a hming zînga pakhat ve mai chu a ni a, chu pawh chu Fapa mihringa lo chang hming a ni. Mi thenkhatin ISUA tih an han la vâwng vak bîk a, Pathian hming ni bîka an ngai hi chu Pathian thu lama an khawhawi a zîm vâng a ni ber mai. I hre thiam tawh em?

19. ZAWHNA: Hei hi ka'n zâwt leh teh ang che. Pathian pakhata mi nung pathum Trinity ringtute hian, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim nihna intluk tlâng tumah thlei bîk lova biak tur tih hi in ring a nih si chuan a va dik awm lo ve? Isuan, "Pa chu keimah aiin a ropui zâwk si a," a ti a. *Johana 14:28*-ah Isua lo kal lehna chunchang thua pawh, "Chumi nî leh a hun thû chu Pâ chauh lo chuan tuman, vâna vântirhkohte pawhin, Fapa pawhin an hre lo," a ti baw a. *Matthaia 24:36* Isua chu Pa ai chuan a hnuai hnung a va nih awm si ve? Pa chauhvîn a hriat Isuan a hriat ve loh a awm tlat si a, intluk tlâng an ni thei dâwn em ni?

CHHÂNNA: Zawhna âwm tak i rawn zâwta ka lâwm hlê mai. Kan sawi tawh ang khân, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi pumkhat tlat, thenhran theih loh, hniam bîk leh chungnung bîk awm lo an ni. Pathianna-ah chungnung bîk leh hnuaihning bîk awm lo an ni. Chûng an inanna leh intluktânate chu Pathian engkimtithi 'Omnipotent' an nihna-ah te, engkim-hria 'Omniscience' an nihnaah te, khawkipa awm 'Omnipresence' an nihnahte, chatuan mi 'eternal God' an nihnaah te, thi-theilo 'immortal' an nihnaah te, danglam ngai lo nihna "immutability" leh danglam thei lo 'unchangeable' nihnahte hian an intluk tlâng vek a ni.

Amaherawhchu, mihringte hriatthiam dân zâwngin han sawi ta ilar, mihringte chhandamna hna an thawhnahte leh, thil dang dangah vân leh khawvêl universe sorkar an awpna leh enkawlana an dinhmun leh tihtur chanvo (office) hnâ an insem dânahte leh, rawngbâwlana hnâ chanvo chelh thua hian keini mihringte ngaih chuan dinhmun inhniamhleih anga lanna chu engemaw chenah a awm thei âwm e.

Entîrnân, khawvêl mihring suala tlu bo tawhte chhandam an nih leh theihna atâna Pathianna hlîpa mihringte anga lo

pianga mihringte aia thi turin, Pa Pathian hi ruat a ni lo va, Thlarau Thianghlim pawh ruat a ni hek lo va, Pathian Fapa mihringte siamtu, Isua Krista ngei chu leilung pian hmâ khân ruat a lo ni tawh. He mawhpurhna hi Isuan a pawm a, a Pathianna (divinity) chu hlîpin amah leh amah a inngai tlâwma thi khawp hialin Pathian rorêlna leh remruatna chu a zâwm ta a ni.

Chuvangin leia mihringa a lo chan lai khân, mihringte tuar ai zawng zawng, rilru, thlarau leh taksaa tuar sakna hnâ kha Isua tihtur leh chanvo chu a ni. Pa Pathian chuan misualte tâna Isua Krista inhlanna leh, thisena inthawina lo pawmsak chu a hna chanvo a ni thung a. Heti taka soal man thihna râpthlâk misualte tâna tuar thei tura Isua mihringa a lo channa tur thua Nula Thianghlim Mari kawchhûnga nausên anga Isua rawn paitîrna hnâ kha Thlarau Thianghlim chanvo a ni a.

Nausên anga a lo pian hnuah Setana beihna leh thlêmna tinrêng a do theihna tura chakna pêk leh thlalêrahte rawn awmpui a, thlamuan leh lo tihchak kha Thlarau Thianghlim hna a ni bawh a. An hnathawh ber leh an tum ber chu misualte chhandamna hna a ni vek. Chutih kawngah chuan ropui bîk leh sângbîk leh hniam bîk an awm lo.

20. ZAWHNA: Bible chuan Pathian pakhat chauh a awm thu min zirtîr si a. Nangin ‘Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chu mi nung hran thiau an ni’ i tih si chuan, Pathian pathum an awm i tihna a ni maw? Nakinah vânrarah an pathumin Lalthutthlêngah an thuh tlar pût mai dâwn em ni ang? Pathian pathum an awm chuan, “Aw, LALPATE u,” kan ti mai dâwn em ni? Leiah a lo piang vânrarah chu tih hla kan va sa thei awm lo ve? Leiah a lo piang vânrarah dawatua chu, tih a va ngai mai awm ve? Enge a awmzia min hrilhfiyah thei em?

CHHÂNNA: A hmâa Bible châng khati zozai ziak kan chhiar tawh ang khân, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi minung (person) hran an ni tih hi keia sawi a ni lo va. Amah Lal Isua ngeiin a sawi a ni a, Bible-ah chu chu ziaikin a awm a ni. Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim inpumkhat hi Pathian pakhat chu a ni tih Bible-in min zirtîr a ni. Pathian pathum ni lovin Pathian pakhatah minung pathum an awm tihna a ni e. Entîrnân, Chhûng khatah member mi pasarih laite an awm a, chhûng sarîh an ni lo. Chhûng khatah mi pasarih an awm tihna mai a ni. Chutiang bawkin Sekhum khuaah hian village council (V/C) engzât nge awm? tiin zawt ta che ila, ‘Village council pakhat’ (V/C pakhat) i ti ngei ang. A dik a ni. Mahse V/C pakhat-ah khân member pali/panga laite an awm thei a ni. President, Secretary, Treasurer leh member dangte. “Chuti chu Village Council (V/C) panga a awm a ni maw?” ti ila miin mâwl min ti ngawt ang. V/C member panga lai awm mahse Village Council chu pakhat chauh a ni.

Tin, hmânlai khan Mizo chuan thukah lungthu pathum kan hmang ðhîn a, ‘Thuk thum in nei elaw?’ Kan ti ngai lo. Thuk khat a ni tih kan hre vek. Thuk khatah lungthu pathum a awm mai a ni. Chutiang deuh bawk chuan, Pathian pakhatah minung pathum, Pa, Fapa leh Thlarau Thianghlim pumkhat an awm a ni. I hre thiam em?

Nakinah vânrâma lalðhutthlêngah an ðhu tlarpût mai dâwn tihna em ni ang? i tih pawh kha, mihring rilru tak putna a tang chuan zawhna âwm tak a ni mai thei e. Amaherawh chu Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim inpumkhat dân rilzia hi tuna kan lei hringnun rilru hian a ðhen-azâr pawh kan suangtuah thiam phâk lo. Tûnah keinin an ðhu tlar ang nge pumkhatin an inhlâwm khâwm ang tih chu engmah kan sawi phâk a ni lo. Chu chu Pathian thû thû a ni, an ðhu tlar thei tho bawk.

Thupuan 7:17-ah chuan, “Berâm No, lal̄thutphah laia awm chu an vêngtu a ni ang” tih thu a sawi a. Berâm No chu Lal Isua a ni tih a Chiang nghâl a. Chu chu lal̄thutphah laiah, (in the center of the throne)-ah a awm tih a nih avangin “lai” a awm chuan lal̄thutphah chu a lo berah pathum a awm tihna a ni. Pahnih chauhah ‘a lai’ a awm thei lo. Lal̄thutphah pakhat chauh a awm a nih pawhin Berâm No ‘Isua’ chu lal̄thutphah laiah a awm tih a nih tlat avangin lal̄thutphah pakhat mi pathum aia tlêm lo an t̄thu tlar tihna pawh a kâwk thei tho bawk. A eng a pawh chu ni se, an t̄hut tlar leh tlar loh thu te, pathuma an inlâr dâwn leh dâwn loh thute chu keini lo sawi phâk a ni lo, a hun a lo thlenah kan hre mai ang. Eng pawh ni se, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hi chu chatuan ata chatuan thlengin englai pawhin an awm tlâng reng tih hi Bible hian hnial rual lohvin a sawi Chiang êm êm a ni.

21. ZAWHNA: Baptisma hi tuia inhnim phûm ngei a ni tih pawmtu Kristian pâwl hrang hrangte zîngah pawh baptisma channa thu chham dânah hian ngaihdân inang lo a la awm ta fo va. T̄henkhat chuan Isua thu sawi ang ngeiin “Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin ka baptis a che,” tia chhamin mi an baptis t̄hîn. Pâwl t̄henkhatte erawh chuan, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming chu ISUA a ni a, chuvangin, “Isua hmingin ka baptis a che,’ tih hi a dik ber a ni,” an ti a, chutiang chuan an inbaptis t̄hîn. Hei hi a eng nge maw dik ber dâwn le?

Chhâna: Mi t̄henkhatte ngaihin thil ho leh t̄tê tham thu thuhmun reng angin lang mah se, a lehlamah mi t̄henkhaten “zirtîrna dik lo leh kalsualna a ni” tia, insawi chhiat nân leh ram lâk nân taka an lo hman ve bawk si avangin, han hlamchhiah mai theih a ni bîk lo va. Bible zirtîrna dik tak chu târlan a t̄ul ve tlat a ni. Bible zirtîrna ang thlap chu a dik ber avangin tuman mahni pâwl t̄an hrim hrim avangin kan hnial

tur a ni lo vang. *Rom 9:20; Isaia 45:9* en la. Chhiartu leh ngaithlatu tinten in mên kha lo ti zau ula, rilru lai tak puin leh, thu tak hriat tum rânin i lo zir ho teh ang ule.

Lal Isuan a zirtîrte hnênah, “Kal ula hnam tina mi zirtîrahte siam ula, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim *hmingah* chuan baptis ula,” a ti a (*Matthaia 28:19*). Hemi thu ÷an chhan hian mi ÷enkhat chuan, “Hmingah chuan” tih a ni a. *Matthaia 1:21*-ah Vântirhkohvin “A hmingah Isua i sâ ang” a lo ti a, *hmingah* tih chu Isua tihna a ni a, chuvangin “Isua hmingin kan inbaptise tur a ni e,” tiin an sawi ÷hîn a. Mahse hei hi ÷antûng tlâk a ni lo. ‘Baptizing them in the name of the Father, and of the Son, and of te Holy Spirit’ tih a ni a. ‘In the name of’ tih hi *hmingah* tih aichuan *hmingin* tih hi a dik zâwk. Helai thu Mizo ÷awnga an lehlin hi a fuh chiah lo a ni. Isua Krista hminga sualte sim a, piangthar a, Pathian thupêkte pawm a, baptisma chang tlâk ngeia kan hriatte chu, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim *hmingin* tuiah kan inbaptis (hnimphûm) ÷hîn. Hei hi Pathian thu Bible zirtîrna ang thlap a nih avangin, a dik lohna pakhat mah a awm lo va, a dik famkim ber zâwk nghê nghê a ni.

Mi chu thlarauva a lo pianthar veleh amâ sualna avanga thi, Isua hming ngei khân a sualte simin a lo inlamlêt ta ÷hîn a, chu veleh LALPA rawngbâwltû tura ruatte (Ordained Pastor) kutah a sual vanga thî Isua Krista a rin avang ngeiin baptisma a chang ta ÷hîn a ni. Pastorte chuan Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming chhâlin an lo baptis a, a changtu chuan, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hminga baptisma chu, Isua hmingin emaw, Isua avangin emaw, a lo chang ta ÷hîn a ni. A chantîrtu dinhmun leh a changtu dinhmun a inang lo tihna a nih chu. Baptisma chantîrtu khân Isua sawi angin, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin a lo baptis tur a ni tihna a ni

a. Baptisma chang tur khân a sual tlantu Isua avang leh Isua *hming ngei khân* a sualte simin, a rawn chang tur a ni tihna a nih chu. Chu chu, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hminga baptis tih leh, ‘Isua hminga baptisma chang’ tih awmzia chu a ni.

Bible-ah hian ‘Isua hminga baptis tûr’ tih hi tlâr khat mah a awm lova, ‘Isua hmingin an baptis ta’ tih pawh a awm hek lo. ‘Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin baptis ula’ tih chu a awm (*Matthaia 28:19*). Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hminga baptisma Isua hminga an chan thûte chu kan hmu a ni. (*Tirhkohte 19:15*). Isua hminga an baptis thu ni lovin, Isua hminga an chan thû a ni zâwk. Pâwl thenkhatte chuan hei hi an hrethiam lo hle, chu chauh pawh ni lovin an pawm lo hulhual a. A chhan chu, ‘Isua chauh hi a ni, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim a hranin a awm lo’ an tih tlat vang a ni. Chuvangin ‘Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin ka baptis a che,’ tih hi an pawm thei rêng rêng lo. ‘Pa’ tih chu hming (name) a tling lova, Fapa tihte, Thlarau Thianghlim tihte pawh hming (name) a ni lova, nihna (title) a ni zâwk e. Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming chu Isua hi a ni a. Vântirhkohvin, “A hmingah Isua i sâ ang,” a tih avangin. Chuvangin, “Isua hmingin ka baptis a che,” kan ti ngei tur a ni’ an ti thîn.

Mahse vânduaitlâk takin Bible-ah hian, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming chu Isua a ni, tih sawina tlar khat mah a lo awm hauh lo. A ziak bâka mahni duh hawia an sawi belh mai a lo ni. Pathian Fapa mihringa lo chang hming atan, a mihring hmingah Isua hi sa turin Pathianin a vântirhkoh hmangin a hrilh a. Isua tih hming pu hi kha tih lai huna Judate leh Greek hote zîngah khân an lo awm ve thluah thîn reng a ni. *Kolosa 4:11; 2 Korin 11:4; Luka 3:29* te hi en la.

Josua tih pawh kha Isua hming Jesus tih nen thuhmun tho a ni. *Hebrai 4:8*, K.J.V. English. Isua tih hming pu kha an tam êm avangin “Nazaret Isua” tih kher a ngai thîn nghê nghê a nih kha. *Luka 4:34; 24:19*, etc. Chuvangin Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming hi Isua ni lovin, Pathian Fapa mihringa lo chang hming a ni zâwk. Amah chu mihring a ni. *2 Timothea 2:5*. ‘Isua’ tih hi Greek atanga lo kal a ni a, a awmzia chu “Chanchhuaktu, Chhandamtu” tihna a ni. Pathianin a mîte ‘an thiltih sual lak ata chhanchhuaktu’ atan a hman dâwn avangin he hming hi a puttîr a, pu tlâk pawh a ni rêng a ni.

Dik tak chuan Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming (common name) atan chuan, “Pathian” (God) tih hi a ni mai a. “Pathian” kan tih hian a huam kim vek a. Pathian Isua, Pathian Thlarau Thianghlim, Pa Pathian, chu chu an nihna (title) pawh a ni nghâl a, a hming pawh a ni nghâl thei zêl bawh a ni. Dik tak chuan Bible-a a hming kan hmuh zawng zawngte hi a nihna (title) leh a nungchang (character) puanchhuahna vek a ni. Chuvangin Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin ka baptis a che, tih hi a dik êm êm a, a changtute’n Lal Isua hming avang leh Lal Isua an rin avang ngeia an rawn chan hi a dik êm êm bawh a ni. Isua Krista avanga kan thiltihte hi a hminga thil ti kan ni. Isua tih lam ri kher lo pawhin Isua avanga kan thil tih rêng rêng hi Isua hminga ti kan ni tih hriatthiam a va pawimawh tehlul êm! Chuvangin Isua Krista avang a, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hminga baptisma changtute hi “Isua hminga baptisma changtute” kan ni e.

‘HMINGIN’ TIH LEH ‘HMINGAH’ TIH AWMZIA

A thutak lam pawh pha tak tak si lova a hming lamrîk lam ringawta buai thînte chuan, Sapṭawnga, ‘In the name of’ ‘*Hmingin* tih leh *hmingah*’ tia lehlin ringawt pawh hi an buaipui tâwk a tling leh tlat pek a. “*Matthaia 28:19* thua, ‘Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingah chuan baptis ula,’ tih hi an la kawî lui a, ṭanfung takah an hmang thîn. ‘Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin’ a ti lova, ‘Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingah chuan baptis ula,’ a ti zâwk a ni. Chuvangin a hmingah a tih chu Isua hi a ni (*Matt. 1:21* en la). Chuvangin Isua *hmingah* kan in-baptis (hnimphûm) tur a ni,” an ti.

Mahse heta ‘*hmingah*’ tih leh *Matthaia 28:19* a ‘*hmingah*’ tih hi kaihfin chî a ni reng reng lova, Sapṭawnga a ṭawngkam hman pawh a dang daih a ni. *Matthaia 28:19*-ah chuan, “In the name of” “A *hmingin* tih a ni a” *Matthaia 1:21*-ah chuan, “You shall call his name Jesus,” tih a ni. A awmzia chu ‘A hming atân Isua tia sak (koh) tur’ tihna a ni. “A hmingin Isua i sa ang” tih chî a ni lo. Hetiang hi Pathian thu kan hmeh rem dân tur a ni rêng rêng lo. Pathian thua thil intu lo pui a awmzia tibo thei khawpin kan duh dân hawiin kan hmeh bel rem mai tur a ni bawkw hek lo (*Deuteronomi 4:2*).

Tih tak takah chuan ‘Isua hmingin kan in baptis (hnimphûm) tur a ni,’ titute hian Isua hmingah an in hnimphûm (baptis) ngai reng reng lo. Tuiah an in hnimphûm zâwk zêl a ni. “AH” tih hi an uar ta sa sa, tuiah in hnim lovin Isua **hmingah** chuan in hnim zêl hlawm ang hmiang; dik an ti thei dân emaw chu le? Chûngte zawng hnialna bawplawkw a nih chu kan ti a ni mai thei e, mahse anni ngaihdân chiah chuan chu chu a kalhmang a ni tlat. Hriatthiam theih reng a ni chungin “AH” tih ringawt hi an ngaikawî lui tlat a.”In the name” tih hi

hmingin, tih leh *hmingah* tiin a hman theih ve ve a, thuhmun reng a ni. Entîrnân “LALPA Isua Krista hmingin” *Tirhkohte* 2:38, tih pawh hi, “In the name of Jesus Christ” tih tho a ni. Tin, “Kan LALPA Isua Krista hmingah leh kan Pathian Thlarauvah tlenfai in ni tawh,” tih pawh hi, “In the name of the Lord Jesus and by the spirit of our God,” tih bawk a ni. A thu awmzia a zirin, *hmingah* tih leh *hmingin* tih hi a hman theih a ni. Ngaihkwaw tur a awm lo. Chuvangin Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingah baptis ula, tih a nih avangin a hmingah a tih chu Isua hi a ni a, Isua hmingah kan in baptis tur a ni,” ti si a; **tuiah** bawk inhnim leh si hote hian, tui hi Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingah chuan an ngai ta tihna a ni ang maw? Ngaihdân âthlâk leh inzirtîrna bangbo tak a ni.

Chuvangin “Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin ka baptis a che,” tih hi engmah a سوالنا leh dik lohna a awm lo. Mîin ‘Isua hmingin ka baptis a che,’ ti pawhin lo baptis mah sela ‘Isuaah Pathian famkimna tinreng chu taksa neiin a awm reng’ thova a سوال teh chiam chuang hek lo. Amaherawh chu Bible thu ang taka kan kal dâwn a nih chuan, kan sawi tawh angin, Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hming chhâla in baptis hi Lal Isua thupêk ngei a nih avangin a dik ber a, a tluangtlan ber bawk a, sawi buai tam a ngai lo ber bawk a ni.

A HMING LAM RÎK KHER LOH CHU

Kan sawi tawh ang bawkin Isua hming chauh tak tak, chhuangtute chuan, Isua kan rinna avanga kan thiltih pawh ni mah sela, a hming lam rîk kher loh chu tlingin an ngai thei lova; chuvangin inbaptis nân pawh “Isua hmingin ka baptis a che” tia chham rîk kher a nih loh chuan tling zo vin an ring lova. “Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin ka baptis a che,” tih daih mai chu dik an pawm thei lo hulhual a ni. Hetiangin an sawi thîn: Damlo kan tawngtai hian, Isua hminga dîl lovin tu pa hmingin emaw dîl ta daih ila a dam miah lovang. Chuvangin, Isua hming hi kan lam ri ngei tur a ni. A hming lam apiang chu chhandam an ni dâwn si a (*Rom 10:13*). Tin chubâkah Petera-te pawhin Lal Isua Krista hmingin thu an sawi thîn a, damlote pawh an tidam thîn. *Tirhkohte 3:6; 4:10; 9:20* - A hmingin engkim an ti thîn. A hming chu a thianghlim si a *Luka 1:49*. Chuvangin a hming lam ri lo na nâ nâ Isua hminga chang anga inngai tlat chu a dik thei lo rêng rêng tiin an tâng kawh ve nasa thîn.

A ni taka, Isua hming hi a ropui a, Isua hming putu Pathian Fapa, Pathian ngei maia kha a ropui leh zual. Kha Isua hming putu Pathian Fapa ni si lo, Isua hming lo pu ve mai mai hote kha chu Angel leh mihringin an biak, ramhuaite pawhin an hlauh êm êm kha an ni ve lo va, an ropui ve hran lo. Isua Krista hi chhuan tlâk a ni a, fak leh chawimawi phû pawh a ni. A hming anpui (Isua) hmingpu tam tak awm mah se, ‘vânhuai mihring sak zîngah sual ata min chhandam thei tur mi dang reng Isua hming pû an awm ve lo’ a ni (*Tirh. 4:12*).

Amaherawhchu a hming kan chhuan dân tur leh, a hminga thil kan tih dân tur awmzia kan hriatthiam erawh chu a ngai hle thung a ni. Paula chuan, “In tih apiang chu, thusawiah emaw, thiltihah

emaw amâ zârah Pa, Pathian hnena lâwmthu hril chungin LALPA Isua hmingin ti vek rawh u,” a ti a (*Kolosa 3:17*).

Keini Pathian nung ringtute chuan kan nun pawhin amâ tân chauhva nung kan nih tawh avangin (*Rom 14:8; 2 Korin 5:15*). Kan thusawi leh thiltih tinrêngte hi Pathian ropuina tura LALPA Isua hminga engkim hi ti vek tur kan ni. Thu kan sawi pawhin LALPA Isua hmingin, thil kan tih pawhin LALPA Isua hmingin kan ti tur a ni. Chuti a nih chuan thu sawitu tinte hian kan sawi zawh apiangin, “Lal Isua hmingin ka sawi a nih chu,” kan tih zêl loh chuan kan sermon sawite chu Isua hminga sawi kan tling zo lo tihna em ni ang? Chutiang zêlin, tute emaw mirethei zâwkte Pathian hminga kan sum leh thâ sênga kan tanpuina thiltihte hi, “Isua hmingin ka ti e,” kan tih zêl loh chuan Isua hminga thilti kan tling zo lo tihna em ni zêl ang le? Chuvangin, “LALPA Isua hminga thil ti” tih te, LALPA Isua hminga thusawi tihte hi a awmzia takah chuan, Isua Krista kan rin vanga kan thiltih leh thusawite hi amâ hminga kan thiltihte chu a ni zâwk. A hming lam rêng rêng loh tur tihna ni lovin, lam loh theih loh a nih hun a tam. Lam kher loh hun lah a awm bawk. “Isua” tih lam ri kher lo pawhin a rawngbâwlina tura kan hnatlâng te, mirethei kan tanpui te hi Amah avanga ti kan nih avangin Isua hminga ti kan ni (*Matt. 25:40*).

Ṭawngṭai chungchângah pawh khân “Isua hming lam ri kher lo pawhin “I Fapa hmingin ka dîl a che” emaw “Chhandamtu hmingin ka dîl a che” emaw “Kan LALPA hmingin ka dîl a che” pawh ti ila, a dik lohna a awm lo. Amaherawhchu, a hming lam rîk hi a dik lo ka tihna a ni lova, a ṭha êm êm, a dik êm êm. Amaherawhchu, a tâwpah “Isua hmingin ka dîl a che” tia hmâwr bâwk kher lo pawh hian Isua hminga ṭawngṭai kan ni tho tih erawh kan hriatthiam a a ṭha. Krista rin chhana kan ṭawngṭaina hi, Isua hminga ṭawngṭai

kan ni. Isuan zirtîrte tawngtai dân tur a zirtîr pawh khân Isua hming lam rîk kher a awm chuang lo, mahse Isua rinna avanga dîlna leh tawngtaina hi, Isua hminga dîl, tawngtai chu kan ni (*Luka 11:2, 4; Matt. 6:9-13; Tirh. 7:60*).

Tin, Bible-a LALPA hming lam tih awmzia hi, thenkhat ngaihdân nêh chuan a dang hlê, “LALPA hming lam apiang chhandam an ni ang,” (*Rom 10:13*), tih awmzia chu, Paulan hetiangin a hrilhfiâh leh nghâl a, “LALPÂ hming lam apiang chuan sual kalsan rawh se,” tiin (*2 Tim. 2:19*). Tin, nangnin enga tân nge ka thu zâwm si lova, ‘LALPA, LALPA’ min tih thin?” (*Luka 6:46*) tiin Isua pawhin a lo sawi rêng a nih kha. Tin, a hming lam rîk nazawng a nih lohzia chu, thiam zuara vâk vak, Juda tuten emaw, “Paulan a thu a tlangau pui thin Isua hmingin ka vau a che,” tiin ramhuai bawlhhlawhte chungah LALPA Isua hming an lam vei thin a (*Tirh. 19:13*), mahse, ramhuaite chuan engahmah an ngai lova, an rawn zuan a, an ngam ta zâwk a nih kha. Tin, Pathian dân sâwm ral thei lo zînga a pahthumnaah chuan, “LALPA i Pathian hming chu i lam mai mai tur a ni lo; LALPA chuan a hming lam mai mai chu thiamloh chantîr lovin a chhuah dâwn si lo va,” (*Exodus 20:7*) tiin Pathianin a sawi a ni.

Isaia hmangin LALPAN, “Keimahni châw kan ei ang a, keimahni silhfên kan inbel ang e; i hming chauh min puttîr rawh . . . tiin an sawi ang,” (*Isaia 4:1*) tia a lo sawi lâwk ang hian, Pathian thupêkte pawm duh chuang si lo, a dân pawisa bawk si lo, sual sim duh bawk si lo, LALPA thu Bible zirtîrna thutak aia mahni rin dân leh ngaihdân dah lal zâwka, a hming chauh sawi uartute hi chu LALPAN thiamloh a la chantîr ngei ang le. Isuan, “Hê mîte hian an kâin mi chawimawi a, an thinlung erawh chuan mi hlat si a; engpawh ni sela an zirtîrnaah mihring thupêk an zirtîr avangin an mi biak thin hi a thlâwn

vek a ni,” (*Matthaia 15:8; Isaia 29:13*) tiin a lo sawi tawh bawh.

Pathian thu chuan, “A chhuang apiangin LALPA chu chhuang rawh se,” (1 Korin 1:31; Jer. 9:24) tia min puan chhuahsak mêk laiin, mi thenkhatten a hming chauh chhuangin, Amah tak leh a thu tak Bible zirtîrna lam an ngaihthah leh si a. Hei hi mahni inbumna leh soal râphtlâk tak a ni. Judate pawh khân Mesia chu an duhin an chhuang a, an nghâkhlel êm êm a, mahse amah tak a lo lan meuh chuan an duh leh si lo. Misual Baraba an thlang ta zâwk a nih kha. (*Luka 23:18-23; Tirh. 22:7; 7:52; Johana 7:41, 42*).

Judate khân a lo chhuahna tur Bethlehem a ni tih nen lam an hria, mahse Amah an hai ta. Judate kalsualna ber chu Krista an haina leh an duh lohna kha a ni. Engvangin nge an hai kha? Pathian thupêkte thlahthlamin mihringin zirtîrna thurochhiah lam an vawn tlat vâng leh zâwlneite thusawi âwih kawngah an luhlul leh tihmawh vang a ni (*Marka 7:8; Luka 24:25*).

Chutiang bawkin tunlai pawh hian, Krista Isua hming chu mi tam takin an chhuang êm êm a, a hmingin thu an hril a, damlote hial pawh an ti dam a, ramhuaite hial pawh an hnawt chhuak a ni mai thei e, mahse LALPA dân leh thupêkte, Bible-a zâwlnei thu ziate hi engahmah an pawisa leh chuang si lo va. Hêng mîte hi Isuan, “Khawilama mi nge in nih ka hre ngai lo a che u,” tiin a la chhâng ngei ang. Aw! a va han beidâwn thlâk dâwn êm!! (*Matthaia 7:21-23* en la.) Chuvangin, bapisma chungchângah Isua tih “spelling” hming lam ri kher lo mah ila, “Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin ka bapris a che,” kan tih hian a huam kim vek a ni. A rêng rêngah amah Isua aia Isua hming hi kan ngaisâng dâwn a nih rau rau chuan, a hming zawng zawng hi ngaihsâna lam rîk ve tho awm tak a ni. A hmingah Isua i sâ ang tih ang bawkin,

“A hmingah chuan Maka, Remruattua, Pathian chaka, Chatua Pa, Remna Lal, Imanuela, etc... i sâ ang,” tihte a ni duah hlawn si a. Hêngte hi kan lam ri kim kher dâwn tihna em ni ang?

Hêng a hming zînga pakhatte “Isua” tih lam rîk chauh han ngaihhlut bîka, a dang hlamchhiah leh si lawite hi a naupangchhe thû hlâ mai mai hle a ni. Imanuela hmingin ka baptis a che, Remna Lala hmingin ka baptis a che, Maka hmingin ka baptis a che, pawh ti ila, Isua hminga baptis tho a ni a, a hming “Isua” lam rîk satliah ringawt hi zawng chhandamna leh dam lohna tur hial angah chuan ngaih tlâk a ni lêm lo vang. A hming lam dân dik tak chu, a thupêkte zâwm a, *Luka 6:46* – sual sim a; *2 Timothea 2:19* –chanchinṭha thutak rema nun chhoh zêl hi a ni a. Chu chu a hming ṭanna hmuite rah chu a ni. *1 Petera 3:21*- Isua Krista avanga sual ngaihdam kan nihna hi a lâwm, a hming avanga sual ngaihdam tih awmzia chu. *1 Johana 2:12*-Chutiang zêlin Krista kan rin avanga mîte hau leh tih duhdah kan tuarnate hi, Krista hminga hau leh hrem kan nihna chu a ni e. *1 Petera 4:14*. Hêngte hi LALPÂ hming lam awmzia leh Isua hminga thil ti tih awmzia chu a ni zâwk e.

Ṭhenkhat chuan, “Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim tih chu hming (name) a tling lo, hming (name) nise chu, “In the name of the Father and of the Son and of the Holy Ghost,” tiin a sawi lovang. Mihring hming sawi nân “The” tih hi hman theih a ni lova, “The Lala” a tih theih loh, chuvangin, “Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin ti ringawt mah ila, a hming ngei kan sawi loh chuan a tling thei lo,” tiin ṭan an la khawh leh ta hrâm ṭhîn a.

Chutia han ngaih mai chuan, niawm hlein a lang a, mahse, belhchian leh chhût chian a dâwl lo hle; ṭan chhan tlâk lah a ni hek lo. Mihring hming sawi nân “The” a hman theih emaw,

theih loh emaw lamah kan buai a tûl lovang. Amaherawhchu, Pathian chungchâng sawinaah chuan, Pa tih te, Fapa tih te, Thlarau Thianghlim tihte hi hming (Name) an tling vek a ni. Chuvangin Pathian hming sawi nân, “The” hi hman a ni fo t̄hîn tih pawh kan hriat a t̄ha hle ang. Pathian chuan a nihna (Title) leh a nungchang awmdân (character) hi a hming atan mihringte hnênah a hmang nghâl mai t̄hîn a, a hming hian nihna (Title) leh a nungchang awm dân hi a târlang nghâl zêl bawk a ni tih hi kan hre tur a ni.

Amosa 9:6-ah chuan “A hming chu ‘LALPA’ a ni (The LORD is his name)” a ti a. Tin, *Jeremia 3:2*-ah pawh “LALPA” chu a hming a ni (The LORD is his name)” tiin a sawi bawk a. *Isaia 42:8* ah chuan, “LALPA chu ka ni, chu chu ka hming a ni, I am The LORD, that is my name,” a ti. *Exodus 15:3* en bawk la, chu lo pawh “The LORD” tih hmanna chu hmun tam takah a awm. A hming sawi nân “The” tih hi a hmang châmchî a ni. Chutiang bawkin, “Lord Jehova” hi a hming a ni a. “LALPA Jahova ka chakna (The Lord Jehova is my strength),” tihna a ni *Isaia 12:2*. Hei hi a kumkhaw hming a ni a, a awmzia chu, “Awma, Chatuana awm reng, Mahnia nun nei,” tihna a ni ber *Exodus 3:14, 15*. Hebrai t̄awnga a awmzia pakhatatah chuan, “Keimah ka ni,” tihna a ni thei bawk.

JEHOVA tih hi Pathian hming ropui tak a nih avangin a nazawngin lam pawh an lam ri zen zen ngam lo va, a lam dân dik tak pawh hi hriat a ni chiah lo. “YEHWEH” titein an sawi t̄hîn a, a ziak dân dik tak chu YWH a ni. Isua lalna hming dik tak leh a hming pui ber (Official name) zâwk tak phei chu Hebrai t̄awngin “MESIA” a ni. A hming Mesia sawi nân “The” a hmang tlat. “We found “The Mesia” “Mesia kan hmu ta” *Johana 1:41*. Chu chu Greek t̄awngin “Kristos” a ni a. “Hriakthih” tihna a ni. Mizovin Krista kan ti ve mai. “Krista”

tih pawh hi a hming bawk a ni. “Thou art The Christ” “Krista chu i ni” Matthaia 16:16; I Timothea 2:5 a nihna (Title) a ni leh nghâl bawk.

Tin, a mihring hming chu, Hebrai ÷awngin “YAHOSUA” a ni a. Greek ÷awngin “ISUA” an ti ve mai. Chhandamtu emaw Chhanchhuaktu emaw tihna a ni ber. Sap÷awngin “JESUS” tih a ni. Thuthlung Hlui huna mi “JOSUA” tih pawh kha “JESUS” tih nen hian a inang reng a ni *Hebrai 4:8*. Lal Isua hmingin baptisma an chang (They were baptized in the name of the Lord Jesus). *Tirhkohte 8:16; 19:5*. Entîrnân: Lalbiaka hmingin baptisma an chang tih ang a nih chu. A hming pakhat leh chu, Hebrai ÷awngin “LOGOS” an tih chu a ni bawk a. Heta a hming sawi nân pawh hian “THE” a hman tlat. “And his name is called, “The Word of God.” “A hmingah chuan Pathian thua” tihna a ni. *Thupuan 19:13; Johana 1:1*.

Tin, Pathian hming tlânglâwn (common name) atan chuan, “Pathian (God)” tih hi a ni mai a. Hei hian Pa, Fapa, Thlarau Thianghlim a huam kim vek a ni. “Aw, Pathian min chhandam rawh,” “Aw, Isu, min chhandam rawh,” “Aw, Thlarau Thianghlim min chhanchhuak rawh,” ti ila, thuhmun vek a ni a, chutia tih aiah chuan, “Aw, Pathian” kan tih hian a tâwk hlâ a ni. Hei hi LALPA hming lama ÷awngtaina a tling a ni. “Pathian” tih pawh hi a nihna a ni bawk a. A hming pawh a ni bawk. “Ka chhandamna Pathianah chuan ka hlim ang (I will rejoice in the God of my salvation)” *Habakuka 3:18*. The god of this people . . Hêng mipuite Pathian *Tirhkohte 13:17*, etc. Chutiangin “The” tih hi mihring lamah chuan a hman theih loh pawh a ni mai thei e. Mahse Pathian hming sawi nân chuan a hman theih tlat a ni. A hming hi a nihna a ni a, a nihna hi a hminga a hman nghâl zêl bawk avangin.

Tin, Pathian Fapa hming atana LALPAN a hming a lo saksate chu, “Pathian chaka (The mighty God),” “Chatuan Pa (The everlasting Father),” “Remna Lal (The prince of peace),” tihte hi an ni a. *Isaia 9:6*. “THE” tih hi A hming sawi nân a hmang fo thîn. “Chûngte chu a hming a ni hlei nê̄m.” “A chakziate, remna siamtu a nihziate chatuan mi a nihna te, sawina mai a nih chu,” an la tih leh zê̄l a. A ni rê̄ng a a nihna leh a nungchang hi a hming atan a hmang nghâl zê̄l a ni kan tih rê̄ng kha. Chutia hming awmzia hrilhfiâh tak zê̄lah chuan, A hmingah “IMANUELA” i sâ ang a tih pawh kha. *Isaia 7:14* – “Kan hnê̄na Pathian awm” tihna a ni a, a hming a ni lo kan ti zê̄l dâwn em ni ang? Chutiang bawkin “A hmingah ‘Isua’ i sâ ang” (*Matthaia 1:21*) tih pawh kha a hming Isua awmzia chu “Chhanchhuaktua” tihna tho a ni a. Pathianin a mî̄te a chhanchhuahna a ni a, a hming a ni lo kan ti ve zê̄l dâwn em ni? Hming rê̄ng rê̄ng hian awmzia a nei zê̄l a ni.

Entîrnân: Keini Mizo zîngah pawh kan hmingte hian awmzia a nei vek a. Kâpkima-te an awm a, an pi leh puteⁿ sa an kah tamzia leh an kah kimzia kha hmingah chawiin, ‘Kâpkima’ an lo ti ta a ni a. “Chungten sa an kah kimzia sawina mai a ni, hming a la ni lo,” kan ti zê̄l dâwn em ni ang? Chuti a nih chuan hming a awm thei lo tihna a ni dâwn asin. Chuvangin kan Pathian hian, a nungchang leh a awm dân te, a nihnate hi tawngkam pahnih khat lek chuan a puang chhuak zo lova, chi hrang hrangin a intârlang a, A chungnun berna te, thithei lo a nihna te, A dawhtheihna te, engkim tithei a nihna te, A thîkthuchhiatzia te, leh a chakna te, chhandamtu a nihna te, A thianghlimzia te hi amâ hming atân a hmang nghâl vek a.

Hê̄ng hming zawng zawng hi a pu zova, pu tlâk pawh a ni bawk a ni. Chuvangin Pathian hmingah hian duh bîk tur leh duh loh bîk tur a awm chuang lova, a vai hian a hming hi a

ropui a, a thianghlim a, a zahawm vek bawk a ni. Mi thenkhatten duh bik neia “Isua” tih spell an la uar bik hi zawng Pathian thu hi an duh loh hrim hrim vang leh an hnial bik hrim hrim vang ni lovin, an hriatthiam loh palh hrim hrim vang a nih zawk a rinawm.

Chuvangin heng hming zawng zawng pu tlak leh putu LALPA chu rin avanga tawngtai te kan thiltihte reng reng hi, a hminga thil ti kan ni. A hminga baptisma chang kan ni tih hi hriatna tura beng neite chuan i hrethiam vek tawh teh ang u. “Pathian Isua a hming ka hria, a hming chauh ka ring a,” tia kan sa thin ang hian, a hming putu, Amah tak leh a thu tak lam pawh pha si lo hian, a hming chauh tak tak hi kan lo buaipui khawtlai mai mai ang tih hi thil hlauhawm tak a ni. Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim Pathian pakhat tih hi Bible zirtirna dik tak a ni a. Amah Lal Isua Krista ngei leh A zirtirte ngei pawhin hei hi an zirtir dan dik tak a ni bawk a. Chuvangin Isua changkual anga sawina hi ramhuai zirtirna atanga lo chhuak ngei a ni tih hi rinhlel h rual a ni lo. Chhiartu leh a ngaithlatu zawng zawngte, he thu tak hrethiam tur hian Pathian Thlarauvin an thinlungte chhun eng theuh se tih hi ka tawngtaina a ni e. Amen.

*NB: Mimala zawnha zâwt duh kan lo awm tâkah, hei hi he
lekhabu ziaktu contact nambar a ni e: Cell: 📞 9436143606.
Office: 📞 0389-2344993/2349916*